

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BİR EĞİTİM VE ÖĞRETİM
MATERYALİ OLARAK ÇOCUK DERGİLERİNİN KULLANIMI

Funda MAMIK
(Yüksek Lisans Tezi)

2020

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE BİR EĞİTİM VE ÖĞRETİM MATERYALİ
OLARAK ÇOCUK DERGİLERİNİN KULLANIMI

Using of children's periodicals as a educational and learning material in social studies
course

Funda MAMIK
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. Gül TUNCEL

İstanbul, 2020

Tüm kullanım hakları

M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.

© 2020

ÖZGEÇMİŞ

2009	Türk Kızılayı Kartal Anadolu Lisesi
2014	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalından mezun olma
2014-2018	Özel Ahmet Şimşek Ortaokulu'nda Sosyal Bilgiler öğretmeni
2015	Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programına giriş
2019-2020	Özel Maltepe Cevizli Uğur Ortaokulu'nda Sosyal Bilgiler öğretmeni
2020	Özel İstek Uluğbey Ortaokulu'nda Sosyal Bilgiler öğretmeni

ÖNSÖZ

Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde pek çok sosyal bilim disiplinleri yer almaktadır. Bu durum yerine göre avantaj yerine göre dezavantaj oluşturabilmektedir. Özellikle Sosyal Bilgiler dersinin hitap ettiği yaş grubundaki öğrenciler için bu disiplinlere ait konular zaman zaman soyut kalabilmekte ve öğrencilerin derse olan ilgilerini düşürebilmektedir. Bu sebeplerden ötürü Sosyal Bilgiler dersi sürecini planlamada kullanılacak materyaller ayrı bir önem kazanmaktadır. Sosyal Bilgiler dersi sürecinde kullanılabilecek pek çok materyallerden biri de çocuk dergileridir. Günlük, haftalık ya da aylık zaman dilimlerinde yayınlanan çocuk dergileri içerdikleri zengin konu yelpazesıyla pek çok alanda Sosyal Bilgiler ders müfredatıyla ortak noktada buluşabilmektedir. Nitekim yayınlanan çocuk dergilerinden bir kısmı direkt olarak MEB müfredatıyla da uyumlu yayınlamaktadır. Basılı yazılı bir materyal olarak ulaşım imkânı olan çocuk dergilerine ayrıca dijital ortamlarda da erişebilmek ayrı bir kolaylık sağlamaktadır. İçerdiği konulara geçmiş ve bugün bağlamında güncel örneklerle destekleyebilen, öğrencilerin dikkatini çekebilecek anlatım biçimine sahip, merak uyandıracak bölümlerden oluşması itibarıyla eğitim ortamlarında materyal olarak kullanılabilir olması çocuk dergilerini git gide önemli hale getirmektedir.

Çocuk dergilerinin materyal olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin derse aktif katılım sağlayabilecekleri, yeni ve güncel bilgilerle sık karşılaşacakları, öğrenilen bilgilerin hayatla kolay bir şekilde bağ kurmalarında yardımcı olabileceği düşünülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinde eğitim ve öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin kullanıldığı bu araştırmada öğrencilerin bilgileri özümseyerek öğrenebilecekleri, öğrendiklerinin karşılığını gerçek hayatta bulabilecekleri, güncel bilgilerle konuların birleştirilebileceği ve öğrenirken eğlenceli bir süreç geçirebileceklerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Öğrencilerin akademik bilgilerinin gelişmesinin yanı sıra sosyal becerilerinin gelişmesi açısından bu çalışmanın alanda bütünlük oluşturmaya katkı sağlaması hedeflenmektedir. Çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler ders sürecinde bizzat kullanıldığı uygulamaya dönük bir çalışma olması açısından bu araştırmanın alana ayrıca önemli katkılar sunması beklenmektedir.

Bu çalışma henüz daha filizlenmeden yüksek lisans eğitimime başladığım dönemde tanıdığım, akademik birikimlerini çıktığım bu yolda yönümü bulmak adına hiçbir

zaman paylaşmaktan geri durmayan, hayatın bütününe dair de kendisinden çok şey öğrendiğim değerli tez danışmanım Doç. Der. Gül TUNCEL’e tüm sabrı ve kıymetli yönlendirmeleri için yürekten teşekkür ederim.

Yapıcı eleştirileri ve samimi enerjisiyle ufkuma bambaşka renkler katan sayın Prof. Dr. Yücel KABAPINAR’a teşekkür ederim. Araştırmama getirdiği yeni bakış açıları destekleyici yönlendirmeleriyle katkı sunan Dr. Öğrt. Üyesi Genç Osman’a teşekkür ederim.

Bu çalışmamın araştırma safhasında tüm ilgi ve istekliliklerini her an hissettiren değerli öğretmen arkadaşlarım ve sevgili öğrencilerime en içten teşekkürlerimi sunarım.

İnsan, içine doğduğu bu dünyaya gözlerini bir ailenin yanında ve korumasında açar. O aile ki, insan için ilk eğitim kurumudur. Bu kurum belki de tüm yanlışları ve doğruları ile kabul görebileceğimiz tek yerdir. Hayatımın en dönemeçli yollarında elimden tutan, yüreklendiren ve kendinden fedakârlık edip enerjisini bana yönlendirerek her koşulda kendim için en doğru yolu bulmam için tüm desteğini sunan ablam Fulya TORAMAN’a teşekkür ederim. Doğrularım ve yanlışlarımla her zaman gönlünde kabul gördüğümü her zaman hissettiren ağabeyim Semih MAMIK’a sonsuz teşekkür ederim. Varlık sebebim olan annem Münevver ÇIRPAN’a teşekkür ederim.

Hayattaki ilk şansımız aile ise, ikinci şansımızın da çevremizi oluşturan doğru insanlar olduğunu düşünürüm. Henüz lise yıllarımda ilk olarak iyi bir insan olmanın erdemliğini, daha sonra da bunu iyi bir eğitim hayatıyla taçlandırmanın önemini hissettiren, yaşadığım bu en anlamlı akademik süreçte desteğini her an yürekten hissettiğim öğretmenim Barış ELMAS’a en samimi duygularıyla teşekkür ederim.

İstanbul, 2020

Funda MAMIK

ÖZET

Bu araştırma Sosyal Bilgiler dersinde bir eğitim ve öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin kullanımına ilişkin etkileri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Eylem araştırması modeline uygun olarak yürütülen araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi Gerçekleşen Düşler ünite kavramlarına ilişkin algıları araştırma öncesi ve sonrası nasıldır?
2. Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamlarında çocuk dergilerinin kullanımına ilişkin öğrenme süreci ile ilgili etkinliklerin nitelikleri nasıldır?
3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuk dergilerinin kullanım sürecine ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır?

Araştırmanın örneklemini 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılı İstanbul ili Anadolu yakasında bulunan bir özel okulun 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

Bu araştırmada, Gerçekleşen Düşler ünitesinin işleniş süreci, çocuk dergilerinden yararlanılarak planlanmıştır. Ünite öncesinde ne biliyordum formu ve ünite sonrasında öğrencilere ne öğrendim formu uygulanarak ünite kavramlarına yönelik öğrenci algı düzeylerinin ve varsa algı değişim düzeylerinin ne durumda olduğu öğrenilmek istenmiştir. Ünite kazanımlarının gerçekleştirilme düzeyini tespit etmek amacıyla etkinlikler ve çalışma yaprakları araştırmacı tarafından hazırlanıp uygulanmıştır. Araştırma sürecine ilişkin öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla öğrencilere yarı yapılandırılmış görüşme formları uygulanmış ve öğrencilerin günlük tutmaları sağlanmıştır. Ayrıca araştırma süreci video kamera ile kayıt altına alınmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler eylem araştırma yöntemine uygun olarak içerik analizine göre analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

Ünite kavramlarına yönelik ne biliyordum formunda verilen öğrenci cevaplarının ne öğrendim formunda olumlu yönde bir değişme gösterdiği görülmektedir.

Öğrencilerin çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler dersinde keyif aldıkları bunun yanı sıra bilgi birikimlerinde de olumlu yönde gelişme gösterdiğini ifade ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin bir öğretim materyali olarak çocuk dergilerinden sadece Sosyal Bilgiler dersinde değil, farklı alan derslerinde de yararlanılabileceğini ifade ettikleri görülmüştür.

MEB müfredatında da, öğretmenler ilgili ünitenin işlenme sürecinde yardımcı materyal olarak çocuk dergilerine yönlendirilmektedir. Araştırma sonucunda öğrencilerin bir öğretim materyali olarak kullanılan çocuk dergileri ile işlenen ders sürecine yönelik algıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çocuk dergilerinin eğitim ve öğretim materyali olarak kullanılabilirlik durumu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın eğitim ve öğretim sürecinde ek bir öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin aktif kullanılıp kullanılmayacağına dair bir öngörü oluşturacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada bir eğitim ve öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullanımının etkililik durumu araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler öğretimi, çocuk dergileri, eylem araştırması.

ABSTRACT

This study was conducted to determine the effects of using children's periodicals as an educational and teaching material in the Social Studies course. In this study which was conducted with 5th grade students, the process of realizing Dreams unit was planned by using children's periodicals. Before and after the unit, the students were asked to determine the level of perception and the level of change of perception for the concepts of the unit by applying the pre and post perception questionnaire. In order to determine the level of realization of unit gains, the activities were prepared and implemented by the researcher during the course process prepared and applied on the basis of children's periodicals.

In the ministry of national education syllabus, it is expected that children's periodicals will be used one-to-one during the processing of the unit. As a result of the research, it was tried to reveal the perceptions of the students about the course process which was covered with children's periodicals. The usability status of children's periodicals as educational and teaching material was tried to be determined.

It is thought that this study will provide an insight as to whether children's periodicals can be used actively as an additional material in the education and training process.

In this study, the effectiveness of the use of children's periodicals in social studies course as an educational and teaching material was investigated.

As a result of the research, the following findings were obtained:

It shows that the student responses given in the pre-perception questionnaire to the unit concepts showed a positive change in the last perception questionnaire form.

It shows that students enjoyed social studies course where children's periodicals were used as an instructional material, in addition to this showed positive development in their knowledge. As a teaching material, it was seen that children's periodicals can be used not only in social studies course but also in different branch courses.

Keywords: Social Studies Education, Children's Periodicals, An Action Research

İÇİNDEKİLER

ÖZGEÇMİŞ	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	x
TABLOLAR LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xiv
BÖLÜM I: GİRİŞ	
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	5
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Araştırmanın Varsayımları	6
1.6. Araştırma Tanımları	7
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Kapsamı ve Vizyonu	8
2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğretim Materyalleri	12
2.3. Eğitim ve Öğretim Materyali Olarak Çocuk Dergileri	17
2.3.1. Dünya’da Çocuk Dergiciliği	20
2.3.2. Türkiye’de Çocuk Dergiciliği	21
2.3.3. Çocuk Dergilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimindeki Yeri	24
2.3.4. Çocuk Dergileri Sosyal Bilgiler Dersinde Nasıl Kullanılabilir?	26
2.4. İlgili Araştırmalar	32
2.4.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	32
2.4.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	35
BÖLÜM III: YÖNTEM	39
3.1. Araştırma Modeli	39
3.2. Çalışma Grubu	43
3.3. Veri Toplama Araçları	44
3.4. Verilerin Toplanması	45

3.4.1. Ne biliyordum ne, öğrendim formu	45
3.4.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu	45
3.4.2.1. Görüşme formunun hazırlanması	46
3.4.2.2. Görüşmelerin yapılması	47
3.4.3. Öğrenci günlükleri	47
3.4.4. Video kaydı	47
3.4.5. Etkinlikler ve çalışma yapıları	47
3.5. Verilerin Analizi	47
3.5.1. Geçerlik ve güvenirlik	48
3.5.2. Ne biliyordum, ne öğrendim formu analizi	49
3.5.3. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizi	50
3.5.4. Öğrenci günlükleri analizi	50
3.5.5. Video kaydı analiz	50
3.5.6. Etkinlik ve çalışma yapıları analizi	50
3.6. Çocuk Dergilerine Dayalı Etkinliklerin Uygulama Süreci	51
3.6.1. Çocuk dergilerine dayalı Sosyal Bilgiler dersi uygulama örneği	54
3.6.2. Araştırma sürecinde karşılaşılan zorluklar, geliştirilen çözümler	61
BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR	63
4.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Gerçekleşen Düşler Ünite Kavramlarına İlişkin Algıları Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?	63
4.2. Gerçekleşen Düşler Ünitesine Yönelik Sınıfta Uygulanan Etkinliklerin Öğrenciler Tarafından Gerçekleştirilme Düzeyi Nasıldır?	79
4.2.1. 1. Kazanıma Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi	79
4.2.2. 2. Kazanıma Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi	86
4.2.3. 3.Kazanıma Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi	97
4.2.4. 4. Kazanıma Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi	105
4.2.5. 5. ve 6. Kazanımlara Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi	111
4.3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuk dergilerinin kullanım sürecine ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır?	115
4.3.1. Öğrenci günlükleri analizi	132
BÖLÜM V SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	152
5.1. Sonuç	152

5.1.1. Öğrencilerin gerçekleşen düşler ünite kavramlarına ilişkin algıları araştırma öncesi ve sonrası nasıldır?	152
5.1.2. Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamlarında çocuk dergilerinin kullanımına ilişkin öğrenme süreci ile ilgili etkinliklerin nitelikleri nasıldır?	152
5.1.3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuk dergilerinin kullanım sürecine ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır?	153
5.2. Tartışma	153
5.3. Öneriler	157
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	157
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	157
5.4. Teze Bütüncül Bakış	158
KAYNAKÇA	163
EKLER	169

KISALTMALAR LİSTESİ

DAYM: Ders Aletleri Yapım Merkezi

FATİH: Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi

FRTEM: Film Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi

TRT: Türk Radyo ve Televizyon Kurumu

TTKB: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.6.1. Çocuk Dergilerine Dayalı Etkinliklerin Uygulama Süreci	51
Tablo 3.6.2. Çocuk Dergilerine Dayalı Etkinliklerin Uygulama Planı	53
Tablo 4.1. Bildiğim Süreli Yayınlarla İlişkin Bulgular	64
Tablo 4.2. Buluş Kavramına İlişkin Bulgular	65
Tablo 4.3. Teknolojik Gelişme Kavramına İlişkin Bulgular	66
Tablo 4.4. Buluşlar ve Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkilerine İlişkin Bulgular	67
Tablo 4.5. Bilim Kavramına İlişkin Bulgular	71
Tablo 4.6. Atatürk ve Bilim Kavramına İlişkin Bulgular	75
Tablo 4.7. Kaynak Kavramına İlişkin Bulgular	76
Tablo 4.8. Birinci Elden Kaynak Kavramına İlişkin Bulgular	78
Tablo 4.9. Gelişen Buluşlar Etkinliği Değerlendirme Rubriği	82
Tablo 4.10. Gelişen Buluşlar Etkinliğinin Analizi	82
Tablo 4.11. Nasıl Etkileniyoruz Etkinliği Değerlendirme Rubriği	92
Tablo 4.12. Nasıl Etkileniyoruz? Etkinliğinin Analizi	92
Tablo 4.13. Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları Etkinliği Değerlendirme Rubriği	103
Tablo 4.14. Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları Etkinliğinin Analizi	103
Tablo 4.15. Atatürk ve Bilim Etkinliği Değerlendirme Rubriği	108
Tablo 4.16. “Atatürk ve Bilim” Etkinliğinin Analizi	108
Tablo 4.17. Kendi Dergimizi Yapıyoruz Etkinlik Değerlendirme Rubriği	112
Tablo 4.18. “Kendi Dergimizi Yapıyoruz” Etkinlik Analizi	113

Tablo 4.19. “Çocuk Dergilerine Dayalı Sosyal Bilgiler Ders Sürecine İlişkin Düşünceleriniz Nelerdir? Açıklayınız.” Sorusunun Analizi	115
Tablo 4.20. Öğrenci Günlükleri Analizi	132

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Materyallerin Sınıflandırılması	14
Şekil 3.1. Eylem Araştırma Süreci	40
Şekil 3.2. Araştırmanın Veri Toplama Araçları	44
Şekil. 3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Uygulama Örneği Kazanım ve Etkinlik Adı	54

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 2.1. Fatih Sultan Mehmet	28
Fotoğraf 2.2. Sallan Sallan Dur Depremler	29
Fotoğraf 2.3. Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri	30
Fotoğraf 2.4. NASA'dan Robot Süper Kahraman	30
Fotoğraf 2.5. Fuara Hoş Geldiniz	31
Fotoğraf 3.1. Teknolojik Ürünlerin Eski Hali	55
Fotoğraf 3.2. Teknolojik Ürünlerin Yeni Hali	55
Fotoğraf 3.3. Buluşlar ile Teknolojik Gelişmeler Arasındaki İlişki	56
Fotoğraf 3.4. Çocuk Dergisinde Yer Alan “Akıllı Saat” Başlıklı Bölüm	56
Fotoğraf 3.5. Çocuk Dergisinde Yer Alan “İlk Bilgisayar 30 Tonda” Başlıklı Bölüm	57
Fotoğraf 3.6. Çocuk Dergisinde Yer Alan “Düğmeli Gözlük” Başlıklı Bölüm	57
Fotoğraf 3.7. Çocuk Dergisinde Yer Alan “Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor” Bölümünden Bir Kesit	58
Fotoğraf 4.1. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi	72
Fotoğraf 4.2. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi	73
Fotoğraf 4.3. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi	73
Fotoğraf 4.4. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi	74
Fotoğraf 4.5. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi	74
Fotoğraf 4.6. Öğrenci Çalışma Yaprağı Örneği	83
Fotoğraf 4.7. Öğrenci Çalışma Yaprağı Örneği	84
Fotoğraf 4.9. Öğrenci Çalışma Yaprağı Örneği	86
Fotoğraf 4.10. “Eyvah! Ya telefonum çekmezse!” Başlıklı Bölüm	87
Fotoğraf 4.11. “Robot” Başlıklı Bölümünden Bir Kesit	88
Fotoğraf 4.12. “Robotlar” Başlıklı Bölümünden Bir Kesit	89
Fotoğraf 4.13. Nasıl Etkileniyoruz Etkinliği Sınıf Ortamı	90
Fotoğraf 4.14. “Mikrodalga Fırın Tesadüfen Bulundu” Başlıklı Bölüm	98
Fotoğraf 4.15. “Genç Dahinin Büyük Keşfi” Başlıklı Bölüm	99
Fotoğraf 4.16. “Dna Nedir” Başlıklı Bölüm	99
Fotoğraf 4.17. “Elektronik Giysi” Başlıklı Bölüm	100
Fotoğraf 4.18. “Her Şey İşitme Engelliler İçin” Başlıklı Bölüm	100
Fotoğraf 4.19. Louis Pasteur, Kuduz Aşısını Bulan Adam Başlıklı Bölüm	101
Fotoğraf 4.20. Marie Curie Başlıklı Bölümünden Bir Kesit	101

Fotoğraf 4.21. Galileo Galilei Başlıklı Bölümden Bir Kesit	102
Fotoğraf 4.22. Simit ile Peynir Bilim İnsanı Öyküleri, Charles Messier Bölümünden Bir Kesit	102
Fotoğraf 4.23. “Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı” Başlığından Bir Kesit	106
Fotoğraf 4.24. Atatürk’ün Türettiği Bazı Geometri Terimleri Başlığından Bir Kesit	106
Fotoğraf 4.25. Atatürk’ün Bilim İle İlgili Sözü	107
Fotoğraf 4.26. “Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı” Başlığından Bir Kesit	108
Fotoğraf 4.27. Kendi Dergimizi Yapıyoruz Etkinliği 1. Grup Kapak Sayfası	113
Fotoğraf 4.28. Teknolojinin Etkileri Kessa Çocuk Dergi Yazısı	114

BÖLÜM I: GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve tanımlarıyla ilgili bilgiler yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Kil tabletlerden başlayarak dijital tabletlerin kullanılabildiği günümüze kadar eğitim ve öğretim ortamlarında kullanılabilecek yazılı, görsel ve işitsel materyaller çeşitlenmektedir. Özellikle teknoloji çağını yaşadığımız bu dönemde teknoloji ile uyumlu, dijital ortamda kullanılabilecek eğitim ve öğretim materyallerinin de çoğaldığını görmekteyiz. Binlerce kitaptan oluşan dünyanın en büyük kütüphaneleri, günümüzde tek bir tuşla ulaşabileceğimiz dijital platformlarda yer alabilmektedir. Sanal müzelerin gelişimiyle dünyanın neresinde olunursa olunsun her türlü kültürel miras sınıf ortamına kadar taşınabilmektedir. Simülasyonlar ile her türlü deneyin, yaşanmış her savaşın, jeolojik her bir dönemin içerisinde öğrencilerin aktif birer gözlemci veya katılımcı olarak yer alabileceği günlerin yakın olduğunu düşünmek heyecan yaratmaktadır.

Her geçen gün daha çok öğretim materyalinin eğitim ortamlarına dâhil oluyor olması aynı zamanda öğretim materyallerinin hangisinin kullanılacağını ya da hedefe uygunluğunu da düşündürmektedir. Gerek öğretmenlerin gerekse de öğrencilerin bilgiye erişebilecekleri birçok alternatifin olduğu şu anda, önem kazanan nokta, doğru bilgiye ulaşmak, ulaşılan bilgiyi doğru yerde işe yarar şekilde kullanabilmek ve yeni elde edilecek bilgiler arasında transfer yapabilmektir. Çağdaş eğitim yaklaşımlarının en büyük beklentilerinden biri olan bu hedefleri gerçekleştirebilmek adına öğretim ortamlarında öğrencileri doğru ve etkili materyallerle buluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

Teknolojinin gelişmesine paralel olarak eğitim ortamları yeniden şekillenmiş ve yeni öğretim materyalleri de kullanılır hale gelmiştir. Günümüzde köyden kente kadar gerekli desteğin sağlandığı tüm okullarda son teknolojik eğitim araçları ile karşılaşmak mümkünken yine de en temel kaynak olarak ders kitapları geçerliliğini korumaktadır. Bu kadar alternatifin içerisinde ders kitaplarının temel kaynak olarak görülmesinde farklı sebepler etkili iken Doğan ve Torun (2018) MEB'in ek kaynak alınmaması

konusundaki okullara yaptığı ikazın etkili olduğunu düşünmektedirler. Devlet okullarında MEB'in yönlendirmesi ile ek materyale yönelmeme durumu varken kimi özel okullarda da ticari kaygılardan (sadece kendi kaynaklarını kullandırma isteği) ek kaynaklar ile öğretim süreçlerinin desteklenemediği görülmektedir. Devlet tarafından 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren ders kitaplarının tüm öğrencilere ücretsiz dağıtılması da özellikle ders kitaplarının temel kaynak olarak kullanımında etkili olduğu düşünülebilir. Bu durum köyden kente, özelden devlet okuluna kadar tüm öğrencilerin ders kitaplarına erişim noktasında fırsat eşitliğini sağlamakta, ayrıca bilgi birikimi noktasında öğrenciler birbirleri ile ortak seviyede olabilmektedir.

Gelişen güçlü eğitim teknolojileri karşısında hala temel kaynak olarak ders kitaplarına ihtiyaç duyuluyor olsa da çağdaş eğitim yaklaşımlarının beklentilerini karşılama noktasında ders kitabı tek başına bu sorumluluğu alacak güçte değildir. Yapılandırmacı yaklaşıma dair Bıyıklı, Veznedaroğlu, Öztepe ve Onur (2008) öğretmenlerin öğrencilerin bilgileri yapılandırmada yol gösterici olmalarını, öğrenme-öğretme sürecinde de üst düzey becerileri geliştirmeye yönelik uygulamalarla zenginleştirilmesinin önemine vurgu yapar. Bu beklentiler doğrultusunda yalnızca ders kitabına bağlı bir öğrenme ortamındaki hedefe ulaşılabilirlik durumu soru işaretleri barındırmaktadır. Ders kitapları hakkında Doğan ve Torun (2018) tasarım, hazırlık sorularındaki nitelik ve gündelik hayatla bağlantısındaki öğrenci tatminsizliğine dair sonuca ulaşmışlardır. Ders kitapları öğretim programlarında yer alan hedefleri öğrencilere kazandırma noktasında öğretmenlere ve öğrencilere bir çerçeve çizer. Bu noktada dersin içeriğinin zenginleştirilmesi kimi durumlarda ilgili öğretim programının yönlendirmesi ya da öğretmenler bireysel bakış açılarına kalabilmektedir. Öğretim ortamlarının materyaller ile zenginleştirilmesi noktasında önemli göreve sahip öğretmenlik alanlarından biri de Sosyal Bilgiler öğretmenleridir. Kaldı ki Sosyal Bilgiler dersi birçok disiplini bünyesinde barındıran bir öğretim programı yapısına sahiptir. Bu özelliği ile de bir eğitim öğretim sürecinde öğretmenlerin sıklıkla farklı öğretim materyallerine ihtiyaç duyacağı durumlar olmaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretim programının öğrencilerde kazandırılmasını beklediği hedefler göz önüne alındığında ders ortamlarında her türlü materyal sınıf ortamına taşınabilmektedir. Bir Sosyal Bilgiler öğretmenini aynı zaman dilimi içerisinde eski

bir tarım aleti, çevirmeli bir telefon, tarihi bir ânı manşetine taşımış gazete sayfası, herhangi bir yerin nüfus yapısına dair istatistiki bilgiler ya da eski bir İstanbul fotoğrafını sınıf ortamına materyal olarak götürürken görülebilmektedir. Konularının çeşitliliği nedeniyle bir Sosyal Bilgiler öğretmeni çevresindeki hemen hemen her şeyden materyal açısından beslenebilecek şansa sahiptir.

Eğitim ortamlarında materyal kullanabilme imkânı genişken Sosyal Bilgiler derslerinde öğrencilerin hala tek düze, geleneksel yaklaşım tarzıyla öğretim sürecine maruz kaldıkları sınıf ortamları görülebilmektedir. Bu durum Sosyal Bilgiler dersini öğrencilerin gözünde sıkıcı, sadece not kaygısıyla ezberlenen birkaç bilgi, zoraki katılımın sağlandığı, kalite açısından eksikleri olan bir ders hissi oluşturabilmektedir.

Dersin planlı bir şekilde ilerleyebilmesi, istenilen hedefe daha kolay ulaşabilme, öğrencilerin sürecin başından itibaren dikkatini çekip süreç boyunca da ilgilerini ve merak duygularını canlı tutabilmek, öğrenme ortamının verimliliğini ve kalitesini artırabilmek gibi birçok olumlu etkiyi hayata geçirebilmek adına öğretim materyallerini kullanmak önemlidir. Bazen öğretmenin elinde materyali görmesi bile öğrenciyi derse motive edebilirken, bazen de uzun bir ünite boyunca kazandırılmaya çalışılan beceri ya da değeri sadece bir öğretim materyali sayesinde gerçekleştirilebilir.

Yapılandırımacılık yaklaşımın öğretmenlerden beklediği çağdaş, katılımcı, araştıran, sorgulayan ve öğrencilerin kendini gerçekleştirme noktasında rehberlik etmeleridir. Öğretmenlere de bu zorlu ama anlamlı süreçte yardımcı olabilecek unsurlardan biri de öğretim materyalleridir.

Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılabilecek materyalleri yazılı, görsel, işitsel ve bunların dijital ortamlardaki haliyle gruplandırılabilir. Yazılı materyaller içinde değerlendirebileceğimiz çocuk dergileri de Sosyal Bilgiler öğretim yapısına uygun içerikleri barındırması bakımından uygun bir materyal olabilmektedir.

İlk olarak Almanya’da 1700’lü yıllarda, her ne kadar ticari bir yayın unsuru olarak ortaya çıkan çocuk dergileri çocukların boş zamanlarını değerlendirebilecekleri bir unsur olarak görülmekteydi. İlerdikleri konular itibarıyla ise aslında çocuk dergilerinin eğitsel akademik ve sosyal yönden çocukları geliştirebilecek niteliklere sahip olduğu görülmekteydi. Eğitim ortamlarını da destekleyecek içeriklere sahip

olduğu fark edildikçe hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından daha eğitsel boyutu göz önünde bulundurularak kullanılmaya başlamıştır.

Çocuk dergilerinin kullanımı kimi öğretmenler tarafından öğrencileri belirli grup dergilere haftalık ya da aylık abone yaparak okula yardımcı kaynak olarak kullanılmış, kimi öğretmenler tarafından da bizzat okul ortamına getirilerek dersin bir parçası olarak sunulmuştur.

Çocuk dergilerinden herhangi bir tanesini elinize alıp içindekiler kısmını incelendiğinde muhakkak ki geniş bir konu çerçevesi ile karşılaşılacaktır. Bilimden sanata, kültürden edebiyata, spordan teknolojiye kadar pek çok konu vardır. Barındırdığı konu başlıklarının yanı sıra konuları sunuş biçimi, içeriklerinde kullanılan dilin basit, sade ve anlaşılır olması, farklı alanlarla kurulan bağlantı, zengin görsel içeriklerin varlığı, merak uyandıran ipucu niteliğindeki bilgilerin hepsi birlikte değerlendirildiğinde öğrenciler için motive edici ve faydalı içeriklere sahiptir.

Doğrudan veya dolaylı yoldan öğretim ilkelerini temel alarak hazırlanan çocuk dergileri sayesinde çocuklar çok genel bir konu hakkında en güncel örneğe ulaşabilmektedir. Örneklerde kullanılan bilgilerin çocukların yaş grubuna uygun bir dil ile sade ve anlaşılır olarak ifade edilmesi çocuklarda okuma isteğini artırabilmektedir. İsteyerek zevkle bir metni okuyan çocukta da anlamlı öğrenmenin gerçekleşmesi kaçınılmaz hale gelecektir.

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü hiçbir dönemde öğretmenlerin tek bir kaynaktan yararlanarak eğitim öğretim sürecini sürdürdüğüne çok az rastlanılmıştır. Özellikle günümüz çağdaş eğitim dünyasında yapılandırmacılık yaklaşımının da etkisi ile eğitim ortamlarından zenginleştirilmiş içeriklere ihtiyaç duyulurken çocuk dergilerinden yararlanmak eğitim ortamlarının kalitesini arttırabilecek, öğrencilerin ilgi ve isteklerini olumlu yönde etkileyecek nitelikte olduğu düşünülmektedir. Çocuk dergilerinin ticari hedeflerinin yanı sıra sunduğu çeşitlendirilmiş içerikleri, akademik, sosyal ve kültürel bağlamda eğitim öğretim ortamlarım öğretim materyali olarak yararlanılabilecek bir konumda olduğu söylenebilmektedir.

Bu araştırmada, araştırmanın problemini ‘‘Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamlarında ocuk dergilerine dayalı eğitim ve ğretim süreci yürütülebilir mi’’ ve ‘‘ğrenciler tarafından srec nasıl görülmektedir’’ soruları oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, bir eğitim ve ğretim materyali olarak kullanılan ocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersine olan etkisini gözlemlemektir. Bu kapsamda aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranacaktır.

1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi Gerçekleşen Düşler nite kavramlarına ilişkin algıları araştırma öncesi ve sonrası nasıldır?
2. Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamlarında ocuk dergilerinin kullanımına ilişkin öğrenme süreci ile ilgili etkinliklerin nitelikleri nasıldır?
3. Sosyal Bilgiler derslerinde ocuk dergilerinin kullanım sürecine ilişkin ğrenci görüşleri nasıldır?

1.3. Araştırmanın nemi

Türkiye’de ocuk dergileri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Demir (2019) bilim ocuk dergisindeki konuların Sosyal Bilgiler dersinde nasıl kullanılabileceğini incelerken, Yeter (2019) ise ocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler ğretim programında yer alan değerlere ne oranda yer verildiğini araştırmıştır. Alanda yapılan diğer çalışmalar da incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde doğrudan ocuk dergilerinden yararlanılarak yapılan böyle bir çalışmaya, ulaşılan kaynakların sınırlılığı içerisinde rastlanılmamıştır. Sosyal Bilgiler dersi sürecinin ocuk dergilerinin temel alınarak yürütüldüğü bu çalışmada Sosyal Bilgiler ğretim sürecinin farklı materyallerin kullanılarak zenginleştirileceğine dair alana katkı yapacağı umulmaktadır.

Hemen hemen her ğretim kademesinde yer alan öğrencilere okuma alışkanlığının nasıl kazandırılabilceğine dair çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Özellikle günümüzde çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmanın yanı sıra teknolojik ürünlerin kontrolsüz kullanımı sonrasında oluşabilecek zararlardan korumaya yönelik çabaların da varlığına sıklıkla rastlanılmaktadır. Bu bağlamda çocukların olabildiği kadar okuma

becerilerine dayalı etkinliklerin desteklenebildiği, gündelik hayatta ilgi ve dikkatlerini çekecek bilgi içeriklerinden oluşan somut materyaller ile karşılaşmaları önem kazanmaktadır. Özellikle bu süreçte akademik gelişim adına kazanımlar elde ederken aynı zamanda öğrencilerin bilişsel ve sosyal becerilerine de katkı sunacak materyallerin kullanımları gelişimleri açısından bütünlük oluşturacaktır.

Çocuk dergilerinin bir eğitim ve öğretim materyali olarak kullanıldığı bu çalışmanın uygulamaya dönük çalışmaların yaygınlaşması adına alana katkısı olacağı umulmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak çocuk dergilerinin eğitsel açıdan etkili bir öğretim materyali olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulguların;

- Araştırmacıların, konu ile ilgili yeni çalışmalarına ışık tutacağı umulmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmadan elde edilen bulgular;

2016-2017 Eğitim-Öğretim yılı Kartal İlçesi'nde bulunan bir özel okulun 5. sınıf öğrencilerinin uygulamaya yönelik görüşleri ile sınırlıdır.

2016-2017 5.Sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Gerçekleşen Düşler” ünite konuları ve ünite kazanımları ile sınırlıdır.

2014-2017 yılları arasında dijital ortamda ya da basılı olarak yayımlanmış Bilim Çocuk, TRT Çocuk, Atlas Çocuk, NG Kids ve Da Vinci Learning dergilerinin muhtelif sayılarından yararlanılarak hazırlanan etkinlikler ile sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma sürecine dâhil olan öğrencilerin davranış ve tutumlarını etkileyecek dışarıdan bir müdahalenin olmadığı,

Araştırma sürecine dâhil olan öğrencilerin gerçek düşüncelerini ifade ettikleri,

Araştırma sürecinde kullanılan veri toplama araçları ve uygulanacak eylem planı için uzman görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.6. Araştırma Tanımları

Dergi: Siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, mecmua (TDK, 2020).

Çocuk Dergisi: Çocukların bilgi ve görgülerini, genel kültürlerini, toplumsal olaylara olan bakış açılarını, çevresel sorunları ele alan ve çocukların bu alanlarda bilinçlenmesini sağlayan yayınlara genel olarak çocuk gazete ve dergileri denir (Kuyucu, 2016, s.149).

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Sosyal Bilgilerin Tanımı, Kapsamı ve Vizyonu

Alan yazına dair yapılan çalışmalar incelendiğinde Sosyal Bilgiler kavramına ve anlamına dair temellerin Amerika’da atıldığını görmekteyiz. Öyle ki ilk olarak Amerikalı Thomas Jesse Jones 1905 yılında Sosyal Bilgiler kavramını ortaya atmıştır. 1916 yılında ise Amerikan Ulusal Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu tarafından Sosyal Bilgiler kavramı ilk kez resmi olarak kabul görmüştür. Resmi olarak kabul gören Sosyal Bilgiler kavramına dair komisyon tarafından bir de tanımlama getirilmiştir. “Konusu doğrudan doğruya insan toplumunun teşkilatına ve gelişimine ve sosyal birliklerin bir ögesi olması dolayısıyla insana dair olan bilgiler.” (Moffat, 1957, akt. Safran, 2011, s.3). Sosyal Bilgiler hakkında yapılan ilk tanım olması dolayısıyla bu ifade önem kazanmaktadır.

Amerikan Ulusal Eğitim Derneği bünyesinde oluşturulan komisyonda resmi olarak tanımlanan Sosyal Bilgiler kavramına dair farklı araştırmacılar tarafından günümüze kadar pek çok tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Ortak bir Sosyal Bilgiler tanımında buluşamamaya neden olarak Öztürk, Keskin ve Otluoğlu (2012) Sosyal Bilgilerin içeriğinde barınan pek çok farklı disiplinlere bağlamaktadır. Dolayısıyla birçok disiplinden oluşan Sosyal Bilgiler bağlı bulunduğu disiplinlerin de özelliklerini bünyesinde barındırarak bir tanımlama yapma durumunda kalmaktadır.

- “Sosyal Bilgiler , pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş sosyal bilimlerdir.” (Wesley, 1950’den akt. Açıkalın, 2018, s.16).
- “Sosyal Bilgiler terimi; sosyal bilim alanlarını, insan şeref ve haysiyetini korumak amacıyla oluşturulan demokratik bir toplumda bireyin rolünü inceleyen, sosyal olayları ve insan ilişkilerini irdeleyen faaliyet alanlarını kapsamaktadır.” (Evans ve Brueckner, 1990:9’dan akt. Öztürk, Keskin ve Otluoğlu, 2012, s.1).
- “Sosyal Bilgiler, kritik sosyal konularda vatandaşlık becerilerinin uygulanması amacıyla, sosyal ve beşeri bilimler kavramlarının disiplinlerarası bir yaklaşımla kaynaştırılmasıdır” (Barth, 1991:7’den akt. Öztürk, 2012, s.3).

Sosyal Bilgiler kavramına dair yapılan pek çok ayrı tanımlamalardan sonra Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) tarafından alanda farklı tanımlamaları ortak bir noktada birleştirme adına yapılan ve temel tanım olarak kabul gören ifadeler şu şekildedir:

Sosyal Bilgiler, sosyal ve beşerî bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır. (Savage ve Amstrong, 1996:9'dan akt. Öztürk 2012, s.4).

Sosyal Bilgiler kavramına dair farklı tanımlara rastlanılan ülkemizde de Erden (1996) iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla olarak gördüğü Sosyal Bilgileri, tek başına değil de farklı disiplinlerden elde edilen bilgileri temel aldığını vurgulamaktadır. Ayrıca Sosyal Bilgileri öğrencilerin gerçek hayatta karşılığı olan bilgi ve becerilerle donatılmaya çalışıldığı bir alan olarak görmektedir. “Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen dirik bilgiler” (Sönmez, 1998, s.3). Sosyal Bilgilere dayalı ifade edilen bu tanımda yer alan toplumsal gerçek ifadesinden bireylerin yaşamlarını her açıdan var eden etkinlikler anlaşılabilir. Öztürk (2012) ise Sosyal Bilgiler kavramını bir öğretim programı olarak değerlendirmekle birlikte, birçok açıdan farklılaşan dünya şartlarında bilgi temelinde çözümün bir parçası olan etkin vatandaş yetişmek ve diğer bilim dallarından beslenerek bir bütün olarak görmektedir. Sosyal Bilgilerin vatandaşlık eğitimi programı olduğuna dikkat çeken Bilgili de (2006) Sosyal Bilgiler in içerdiği konuların öğrenci düzeyine uygunluğuna dikkat çekmekte ve öğrencilerin ihtiyaç duyacakları noktaların kazandırılmasının önemini vurgulamaktadır.

Alanda Sosyal Bilgiler kavramına dair yapılan tanımlar incelendiğinde görülmektedir ki Sosyal Bilgiler dersine giren bir öğretmen asla sadece tek bir derse girmemektedir. Sosyal Bilgiler dersi öğretimi sorumluluğunu alan bir öğretmen sosyal bilimler

disiplinlerinden en az herhangi birine muhakkak yakından ya da uzaktan temas etmektedir. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler dersini tek başına değerlendirmek mümkün görülmemekle birlikte, diğer disiplinlerle birlikte değerlendirilmesi gerekliliği öne çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler kavramının anlamına dair araştırmacıların genellikle Sosyal Bilgilerin içeriği, amacı gibi konularda tam olarak ortak noktada birleşemedikleri görülmektedir. Yine de Sosyal Bilgiler hangi açıdan ele alınırsa alınsın ulusal ve uluslararası birtakım hedeflerin öğrencilerde kazandırılması, öğrencilerin iyi birer birey olmaları, içinde yaşadığı topluma duyarlı olması, aktif, etkin bir birey olması ve hayatın kendisine hazır hale gelmesine dair beceri ve değerleri kapsayan kazanımlara ulaşmanın hedeflendiği görülmektedir.

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programında ise ülkemizdeki en kapsamlı Sosyal Bilgiler tanım olması açısından önem taşıyan ifadeler şu şekildedir:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlere ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005).

Sosyal Bilgiler 2005 öğretim programında yer alan tanıma baktığımızda tüm disiplinlerin birlikte ele alındığını, bir bütün olarak görülebildiğini, içerik ve amaç bakımından çağdaş değerleri kapsayacak bir çizgide hareket edildiğini görmekteyiz. Sadece Sosyal Bilgiler kavramına yönelik yaklaşımından değil bütünü itibarıyla 2005 programı Sosyal Bilgiler alanı için bir önemli bir dönüm noktası niteliği taşımaktadır. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB) ve MEB işbirliği ile başlatılan ilgili alanlara çağdaş yenilikçi bir yaklaşım getirmeyi hedeflenerek ülke genelinde 2005 yılından itibaren yeni bir Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ortaya konmuştur. 2005 yılından itibaren yepyeni bir çehreye kavuşan Sosyal Bilgiler öğretimi programı bir önceki programda yaygın olarak görülen davranışçı yaklaşımın izlerini silmiştir. Sosyal Bilgiler programı tamamen yapılandırmacı yaklaşım temelleri esas alınarak oluşturulmaya başlanmış ve bu durum programın yapısından başlayarak, içerik,

öğretim yöntem ve tekniklerinde, ölçme-değerlendirme alanlarına kadar her noktada hissedilmiştir. “Yeni Sosyal Bilgiler programının önemli özelliklerinden biri, bir önceki programın aksine davranışçı yaklaşımdan vazgeçerek yapılandırmacı anlayışa dayanarak öğrenme ilkelerini belirlemesidir. Yapılandırmacılık; kişilerin çevreleri ile aktif biçimde etkileşime geçerek bilgileri öğrenmelerine imkân tanır” (Hunt, 1998’den akt. Özdemir, 2015, s.33). Sosyal Bilgiler programının yapılandırmacı yaklaşıma sahip olduğunu belirten Bilgili (2006) bilgi ve hayat tecrübesinin birlikte dikkate alınmasının önemli olduğunu, öğretmenin rehber öğrencinin aktif role sahip olmasının gerekliliğini, karşılaşılan herhangi bir sorunda çözümün bir parçası olma yönündeki becerilerin önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda davranışçı yaklaşımın aksine her yönüyle öğrenci merkezli bir anlayışın 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programında hâkim olduğunu söyleyebiliriz.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının vizyonu; 21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, sosyal bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir (MEB, 2005).

Ülke içinde veya dünyada meydana gelen değişimler, gelişmeler toplumun var olan ihtiyaçlarını da yeniden oluşturabilmektedir. Toplumun parçası olan bireylerin de sahip oldukları roller teknolojik, bilimsel, sosyal değişim ve gelişime kayıtsız kalamamaktadır. Bu sarmalda toplumdan bireye kadar her noktayı etkileyen değişim süreci dolayısıyla eğitim ve öğretim programlarının içeriklerine de yansımakta, programların yeniden düzenlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren ülke çapında uygulanmaya başlanan Sosyal Bilgiler öğretim programında da birtakım düzenlemeler yapılarak program içeriği günün koşullarına uygun hale getirilmeye çalışılmıştır.

2018’den itibaren uygulanan Sosyal Bilgiler öğretimi programı temelde yetkinlikler, değerler, beceriler, öğrenme alanlarıyla ilişkili kazanımlar, genel ve özel amaçlardan oluşmaktadır. Ortaokul düzeyindeki Sosyal Bilgiler dersini alan öğrencilerin *milli ve manevi değerleri benimseyen, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmalarını* amaçlamaktadır. 2018 programında yer alan bu amaçları 2005 programında genel amaçlar olarak görmekteydik ancak yine 2018 programında yer alan özel amaçlar başlığında birçok yeni amaçlara rastlanılmaktadır. Temelde birbiriyle benzer özellikler göstermesine rağmen 2018’de “*doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları*” gibi yeni hedeflere Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı özel amaçlar başlığında yer verilmektedir. Sosyal Bilgiler programına eklenen yeni amaçlar ile günümüz dünyasının bireylerde olmasını beklediği becerilere önem verildiğini hissettirmesi açısından önemlidir. Belirlenen bu önemi hedeflerin gerçekleşebilmesi yaşamla ilişkili olmasına ve öğrencilerin süreçte ne kadar çok deneyimler elde ettiklerine bağlıdır. Bu bağlamda 2018 Sosyal Bilgiler Programı yaklaşımı bir önceki programla benzerlik gösteren basitten karmaşığa, somuttan soyuta, öğrenci merkezli gibi yaklaşımları temel almaktadır. Sosyal Bilgiler dersi adına büyük bir değişim ve dönüşümün başlangıcı olarak gördüğümüz 2005 öğretim programı nitekim 2018 yılında temel unsurlar esas alınarak güncel şartlar gereği birtakım değişimler ile gelişmeye devam ettiğini görülmektedir.

2.2. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğretim Materyalleri

Öğretmenler eğitim ortamlarında önemli boyuttaki desteği öğretim materyallerinden almaktadırlar. Bir öğretim materyalinin kullanımı öğretmenlere ilgili dersin program yapısına bağlı olarak kazanımların edinilmesinde, etkili ve kaliteli öğretim ortamlarının oluşturulmasında destek ekibi görevi üstlenmektedir. Günümüzde planlı, programlı, belirli bir düzen şeklinde yürütüldüğü görülen eğitim teknolojileri alanındaki gelişmeler geçmiş yıllardan itibaren eğitim dünyasının ilgi alanında yer almıştır.

Ülkemizde Cumhuriyet Döneminden önce rastlanılan eğitim teknolojileri ile ilgili çalışmalar Maarif Vekâletinin çeşitli araç gereçlerin eğitim ortamlarında

kullanılmasına yönelik çıkardığı yönetmelikler çerçevesinde uygulanmaya çalışılmıştır. Günümüzde halen MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından, Eğitim Araçları Dairesi Başkanlığı ile faaliyetler yürütülmektedir. Ders Aletleri Yapım Merkezi (DAYM) ile Film Radyo-Televizyon ile Eğitim Merkezi (FRTEM) Eğitim Araçları Dairesi başkanlığına bağlı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Günümüz eğitim dünyasında farklılaştırılmış pek çok öğretim materyalinin gelişerek sınıf ortamlarında yerini aldığını görmekteyiz. Ancak yine de Sosyal Bilgiler eğitimi açısından bakıldığında bazı öğretim materyallerinin daha sık kullanıldığı görülmüştür.

DAYM’e göre ortaokul Sosyal Bilgiler için öngörülen ders araç gereçlerine baktığımızda sadece pusula, çeşitli alanlara hizmet eden haritalar ve yer kürenin önerildiği ile karşılaşmaktayız. DAYM’nin önerdiği materyaller haricinde Sosyal Bilgiler yapısı gereği ders içeriklerinde çok daha farklı materyallerin kullanımına imkân sunabilmektedir. Afiş, poster, gazete, dergi, tarih şeridi, bilgisayar, akıllı tahta Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılabilecek pek çok materyallerden sadece bazılarıdır.

“Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanabileceğimiz materyalleri sınıflandırmak pek mümkün olmamaktadır. Çünkü kimi araç-gereçler, kimi özellikleri yönünde belirli bir sınıflama içerisinde yer alırken, kimi özellikleri yönünden de başka bir sınıflama içinde yer alabilmektedir” (Yaşar ve Gültekin, 2012, s.315).

Temelde Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kullanılabilecek materyaller Meydan ve Akdağ (2011)'a göre genel olarak Şekil 2.2.1.'deki gibi ifade edilmektedir:

Şekil 2.1. Materyallerin Sınıflandırılması

1. *Basılı eğitim araçları:* Eğitim hayatı boyunca en sık karşılaştığımız materyal türüdür. Her ders için kolaylıkla geliştirilebilen, öğretmen ve öğrenciler tarafından kolay ulaşılabilir. Gerek evlerimizde gerekse de eğitim ortamlarında en sık karşılaştığımız basılı materyal kitaplardır. İçeriğine göre farklı isimler alan kitapların en bilineni ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının haricinde, ansiklopedi, gazete ve dergi de basılı eğitim materyallerindendir.

2. *İki boyutlu materyaller:* Eğitim ortamlarının belki de ilk materyallerinden biri olan geleneksel yazı tahtaları, gelişen teknolojinin ürünü olan akıllı tahtalar, grafik, şekil, resim, harita ve tarih şeridi vb. materyaller iki boyutlu materyaller arasında yer almaktadır.

3. *Üç boyutlu materyaller:* Okullarda özellikle varlığı ile direkt olarak öğrencilerin ilgisini çekmeyi başaran, korunması hassasiyet isteyen materyal grubunun başında gelmektedir. Maket, küre, yeryüzü şekillerini gösteren nesneler, diyagram her biri birer üç boyutlu materyallerdir.

4. *Elektronik materyaller:* Gelişen teknoloji ile birlikte bir elektronik ürünlerin hayatımıza dâhil olmasından eğitim ortamları da etkilenmiştir. Ulaşılabilirliği okuldan okula farklılık göstermektedir. Belirli noktalarda varlığı maliyete dayanmaktadır. Radyo, tepegöz, televizyon, kamera, bilgisayar belli başlı elektronik materyallerdendir.

5. *Bilgisayar destekli eğitim:* Gelişen teknoloji ile günlük bir parçası haline gelen bilgisayarlara eğitim ortamlarında da bir materyal olarak sıklıkla karşılaşılmaktadır. Gerek genel ağ üzerinden gerekse de CD aracılığıyla yararlandığımız bilgisayarlar, eğitim öğretim faaliyetlerinin ihtiyaç duyduğu pek çok işlevi yerine getirebilmektedir. Öğretmenler açısından üretilen ürünlerin saklanabilmesi, ulaşılamaz görsel içeriklere genel ağ üzerinden erişebilme ve çeşitli etkinlikler ile süreci zenginleştirebilme yönünden kolaylıklar sağlamaktadır. Ayrıca öğrenciler açısından da öğretim sürecine kolay adapte edebilme, motiveyi sağlama gibi kolaylıklar sağlamaktadır.

Sosyal Bilgilerin içeriğinde tarih ile direkt bağlantılı konuların var olması geçmişle bugün arasında köprü kurma görevi üstlenmesi, geçmişteki nesneleri ya da olayları somutlaştırma durumu vardır. Genel ağ destekli bilgisayarlar aracılığıyla öğrenciler sınıf ortamında sanal müze turu yaparak tarihi konularını somutlaştırarak öğrenebilmektedir. Böylece öğrenme öğrenciler için hem kolay hem de kalıcı hale gelmektedir.

Genel itibariyle eğitim öğretim materyalleri değişen ve gelişen dünya koşullarından (bilimsel, teknolojik, ekonomik) etkilenecek kendini yenilerken, Sosyal Bilgiler de bu değişim ve gelişim sürecine kayıtsız kalamamaktadır. Sosyal Bilgiler geçmişin birikimiyle elde edilen öğretim materyallerinin yanı sıra bugünkü teknolojinin gerektirdiği materyallerle de uyumlu bir ilişki yakalamaktadır.

Sosyal Bilgiler öğretimi sonrasında öğrencilerden kazanmaları beklenen davranışların ağırlığı ortadayken bu süreçte kullanılacak materyaller ayrı bir önem kazanmaktadır. Ancak öğrencileri istenilen hedeflere ulaştırmak için sadece materyal kullanmış olmak yeterli değildir. Sosyal Bilgiler dersinin hedefine götürecek doğru materyali bulmak, bulunan materyali doğru zamanda ve doğru yerde kullanmak önemlidir. Bu sarmalda Sosyal Bilgiler öğretiminin etkisi, verimliliği ve kalitesi artmaktadır. Öğrenciler

tarafından da ayrıca Sosyal Bilgiler dersi keyif veren ilgi ve dikkati yüksek tutan öğretim süreci olarak hissedilmektedir.

Sosyal Bilgiler dersi sürecinde materyal kullanılması öğrencinin dikkatini derse çekilmesinde, verimli bir ders ortamı oluşturulmasında, ders süresinin verimli bir şekilde kullanılmasında öğretmenin işini oldukça kolaylaştırmaktadır. Sosyal Bilgiler dersini alan öğrencilerin 4 ve 7. Sınıf grubu aralığında olduğunu düşünürsek bu yaş grubundaki öğrencilerin materyaller ile daha etkili bir ders süreci geçirilmesi kaçınılmazdır.

Öğretim materyallerinin yapılandırmacılık yaklaşım tarafından da eğitim ortamlarında kullanılması temel önerilerindendir. Çağımızın genel geçer yaklaşımlarından olan yapılandırmacı yaklaşımın öğretmenlerden beklentisi öğrenme ortamındaki süreci öğrenciler için kolay hale getirmektir. Öğrenme sürecinde kolaylık sağlama bazen öğrencinin çözümünü bulmakta zorlandığı problemdeki yönlendirici sorular ile olabilirken bazen de etkili bir materyalin kullanılması ile olabilmektedir. Örneğin yeryüzü şekillerinin işlendiği bir Sosyal Bilgiler dersi öğretimi sürecinde özellikle öğrencilerin çevrelerinde rastlayamayacağı yeryüzü şekillerinin öğrenci zihinlerinde somutlaştırılması adına maketin kullanılması süreci kolay hale getirecektir.

Ortaokul grubunda öğrenim gören öğrenciler daha çok öğrendikleri bilginin nerede kullanılacağını işe yarayıp yaramayacağını merakı içindedirler. Gerçek hayatta ne işine yaracağını bilmediği, gerçek hayatta karşılığını bulamadığı bilginin değeri öğrencilerin gözünden düşmektedir. Aslında bu durum tam da yapılandırmacı yaklaşım ortamında öğretmenlerden beklenen nitelikler; öğrenciyi güncel, işe yarar, hayati bilgiler ile karşılaştırmak.

Öğrenciler yapılandırmacı sınıf ortamında bilgiye direkt maruz kalmamalı, bilgilere kendi problemlerini çözme sürecinde ulaşabilmeli ve elde ettikleri bilgilere kendi algılama biçimlerine göre yorum katabilmelidirler. Bir nevi yapılandırmacı sınıflarda diğer öğrencilerle aktif bilgi paylaşımların yapıldığı, yaşantıların çoğaldığı ortam oluşmaktadır. Öğrenciler tarafından yapılandırılan bilgiler daha kalıcı ve anlamlı hale gelmektedir. Tüm bu doğrultular ışığında Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenlerin öğretim süreçlerini güçlü kılacak pek çok materyal bulunmaktadır.

2.3. Eğitim ve Öğretim Materyali Olarak Çocuk Dergileri

“Günümüzde, öğretim araçlarının eğitim ve öğretimdeki rolü geçmiştekinden çok daha fazla önem teşkil etmektedir. Zira okula gelen bir öğrenci için artık tek bilgi kaynağı öğretmen ya da ders kitabı değildir” (Kıldan ve Ünver, 2011, s.358). Kullanılan materyalin öğrencilerin zihinlerinde yeni sorulara yer açması, araştırma ve merak duygularını pekiştirmesi, istedikleri bilgiye güvenilir yoldan ulaşabilme imkânı da sunmalıdır. Bilginin kaynağı artık tek bir materyal değilken eğitim ortamlarında da öğrencileri farklı materyaller ile karşılaştırmanın gerekliliği açıktır. Eğitim öğretim ortamlarını zenginleştirebilecek basılı, görsel ve işitsel pek çok sayıda materyaller bulunmaktadır. Bu materyallerden biri de her geçen gün daha çok çocuğa ulaşan, eğitsel işlevlerini geliştiren çocuk dergileridir.

“Çocukların bilgi ve görgülerini, genel kültürlerini, toplumsal olaylara olan bakış açılarını, çevresel sorunları ele alan ve çocukların bu alanlarda bilinçlenmesini sağlayan yayınlara genel olarak çocuk gazete ve dergileri denir” (Kuyucu, 2016, s.149). Tarihsel süreç içerisinde de çocuk dergilerinin içeriklerinin okul çağındaki çocukların eğitsel faaliyetlerini destekleyici nitelikte bir materyal olduğu görülmektedir. Bir çocuk dergisinin sayfalarını çevirmeye başladığınızda karşınıza ülkemizin eşsiz tarihi ve doğal güzelliklerini yansıtan çıkabileceği gibi başka bir sayfada dünyada adını hiç duymadığınız ya da birkaç cümleden başka bir şey bilmediğiniz yerler hakkındaki içerikler de çıkabilmektedir. İşte çocuklar bu dergiler sayesinde hem kendi kültürel özelliklerini fark edebilme, hem de dünya üzerindeki farklı kültürlerle ait insanların yaşayışları, örf adetleri, yeme alışkanlıkları, giyim kuşamları, gezip görülebilecek önemli yerlere ait pek çok bilgi havuzuna ulaşabilmektedir.

Çocuk dergilerinin en önemli özellikleri, bir hafta, on beş gün veya bir aylık sürelerle, çocukları ilgilendiren güncel haber, olay veya bilimsel gelişmeleri yansıtan iletişim araçları olmasıdır (Yılar & Celepoğlu, 2015, 46). Ders kitaplarının içerdiği konular genel anlamda hayatta karşılığını bulsa da konulara uygun sunulan örneklerin güncelliğini yitirebilme riski vardır. En fazla aylık bir süreç içerisinde kendini yenileyebilen çocuk dergilerinde öğrencilerin en güncel örneklere ulaşabilme imkânı daha yüksektir. Teknolojinin gelişim sürecinin işlendiği bir ders sürecinde ders kitabı

çocuklara sadece basıldığı döneme ait teknolojik ürünler ile ilgili örnekler sunabilmektedir. Çocuk dergileri ise geçmişten günümüze kadar her türlü gelişmeyi içerebilecek günce örnekler yayınlatabilmektedir (Cullinan, 1990, s.12). Bu noktada çocuk dergilerinin güncel olanla şu an gerçekleşen gelişmeler arasındaki boşlukta kalan durumu Oğuzkan (2013) çok daha çabuk yakalayıp iletebilmektedir. Çocuk dergileri aslında zamanı yakalayıp ve değişen dünyaya uyum sağlayarak günümüz çocuklarının ihtiyaçlarına cevap vermektedir.

Çocuk dergileri, çocuğun güncel ile olan bağını kurması yanında eğlendiricilik ve eğiticilik vasıflarını da bünyesinde barındıran bir nitelik taşır (Temizyürek, Şahbaz & Gürel, 2016, s.35). Eğitim öğretim süreçlerinde öğrencilerin zihinlerine sadece bilgi yüklemesi yapılması beklenemez. Bilgi edinme sürecinde öğrenciler seviyesine uygun içeriklerle keyif almak hoşça giden deneyimler yaşamayı beklerler. Çocukları olgunlaştıran ve toplumsal kimlik kazanmalarına destek veren, boş zamanlarını değerlendirme alışkanlığı kazandıran, keşfedilmeyen yetenekleri ortaya çıkaran çocuk dergilerinde, birçok türlerdeki yazıların yanında karikatür, bilmece gibi eğlendirici unsurlar da yer almaktadır (Demiray, 1953, s.92). Bu açıdan bakıldığında çocuk dergileri öğrencilere çok geniş bir bilgi havuzu sunarken bir yandan da onların hoşuna gidecek içeriklere sahiptir. Çocuklar dergilerde yer alan bulmaca, karikatür, çizgi dizileri, bilmece gibi içerikleri takip ederek hem hoşça zaman geçirip hem de zihinlerini aktif bir şekilde dinlendirebilmektedirler. Sadece bunlar da değil ayrıca çocuk dergilerinde okul müfredatına da uygun şekilde paylaşılan deney içerikleri ya da boş zaman aktivitesi niteliğinde sayılabilecek el becerilerini geliştirebilecek materyallere yer verilmektedir. Çocuklar bu etkinlikleri bireysel, arkadaş grupları ya da aileleriyle birlikte yaparak hoş vakit geçirerek de öğrenmenin tadına varmaktadır.

Çocuk dergilerinin içerikleri itibariyle çeşitli fonksiyonları ifa ettiğini söyleyebiliriz. Ders kitaplarının öğretici havasından uzak, bilgiyi bir eğlence havasında veren bu dergiler çocukta okuma becerisinin gelişmesine de hizmet eder (Temizyürek vd. 2016, s.25). Bir ansiklopedik bilgi verme havasından uzak, çocukların yaş seviyelerine uygun metinlerden oluşan bölümleri çocuklar çok daha rahat bir şekilde okumaktadır. Bazı bölümler bir dizi şeklinde yayınlandığından çocuklarda bir sonraki sayıya kadar ilgili bölümü merakla beklemekte ve ilgili bölümü bir an önce okuma hevesi oluşmaktadır. Çocuk dergilerinde yer alan metinlerin içeriğe uygun görsellerle de

desteklenmesi de çocukları okumaya teşvik etmekte ve böylece çocuk dergileri çocuklar için bir önemli bir okuma materyali haline dönüşmektedir. Günümüzde çocukların daha çok sanal ortamlarda teknolojik ürünlerle vakit geçirip sosyal medya üzerinde sanal iletişim kurduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa çocuk dergilerinin okuma becerilerinin gelişimine katkısı daha da önemli hale gelmektedir.

Her yaş grubuna hitap edebilecek konu içeriğine ve seviyesine sahip çocuk dergileri öğrencilerde yeni ilgi alanlarının oluşmasını desteklemektedir. Özellikle okul çağındaki öğrenciler sürekli yeni ilgi alanlarına merak duymakta, farklı ilgi alanları hakkında bilgi sahibi olmak hatta deneyimlemek istekleri yüksektir. Bilimsel bir konu hakkında üretilen teknolojik ürün hakkındaki bir bilgi, deney ya da bilim insanı hakkındaki bir yazı çocuğa bir anda bilimi sevdirebilir. Çocuk dergisi bünyesinde yapılan belirli ya da serbest konulu bir şiir, öykü, deneme yazma yarışması çocukta edebiyat sevgisinin beslenmesine destek olabilmektedir. Çocuklar farklı alanlardaki içeriklere maruz kalarak öncelikle hayata bakış açılarını geliştirmekte, bilgi hazinelerini doldurmakta ve kendi yetenek ve istekleri doğrultusunda da bir alana yönelebileme imkânına sahip olmaktadır. Bu yönüyle çocuk dergileri eğitimin öğrencilerde kazandırmayı planladığı kendi ilgi alanına uygun kariyer bilinci geliştirme hedefine destek olmaktadır.

Ülkemizde “Geleceğe Açılan Kapı” sloganı ile 2011’de Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi Projesi (FATİH Projesi) başlatılmıştır. Bu projenin başlatılmasında ülke çapında öğrenciler arasında fırsat eşitliği ilkesini gerçekleştirmek, eğitim ortamlarında teknolojiden yararlanma imkânlarını geliştirmek gibi hedefler etkili olmuştur. Ayrıca FATİH Projesi kapsamında her öğretmen ve öğrencinin kullanımı için oluşturulan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) aracılığıyla kitap, dergi, görsel, doküman gibi materyaller dijital ortamda sunulmaktadır. EBA ile ülkemizde yayınlanan çeşitli çocuk dergilerine dijital ortamda da ulaşılabilir. Artık dijital ortamda ulaşılabilen çocuk dergileri öğretmenler ile öğrenciler için ulaşımı da kolay önemli bir materyal konumuna gelmektedir.

2.3.1. Dünyada Çocuk Dergiciliği

Çocuk dergilerinin dünya üzerinde görülmeye başlaması temelde dergicilik faaliyetlerinin ortaya çıkışından sonraya rastlamaktadır. Avrupa’da insanlara toplumsal konuları yakından ilgilendiren bilgilerin nasıl ulaştırılacağı bilgi kaynaklarının ortaya çıkışına temel oluşturmuştur. Bu noktada özellikle hiç kuşkusuz Almanya’da dünyaya gelen Johannes Gutenberg’in bulduğu matbaanın önemi büyüktür. Matbaanın ortaya çıkışı insanlık tarihinde eserlerin, bilgilerin yazılı bir şekilde basılması sürecini başlatmıştır. Daha sonraki süreçlerde de bilginin hızla yayılması ve yazılı kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesine ortam hazırlamıştır. Dergiler de aslında bilimsel alanlarda yaşanan gelişmelere bağlı olarak elde edilen bilgilerin insanlara aktarılması ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Genel anlamıyla dergi, ekonomi, politika, eğitim, kültür ve bilim gibi pek çok içeriğe sahip bilgilerden oluşan, belirli aralıklarla yayınlanan süreli yayınlardır. Yayınlanma sıklıkları haftalık ya da aylık periyodlar dâhilinde gerçekleştiği için dergiler içerisinde yer alan bilgilerin güncel olma özelliği ön plana çıkmaktadır. Toplumu daha kısa sürede güncel içeriklerle bilgilendirmek ya da etkilemek isteyenler açısından dergi önemli bir işleve sahip olarak yazılı kitle iletişim araçları içerisinde kendine yer bulmuştur. 17. Yüzyıldan itibaren rastladığımız dergiler zamanla toplumun her kesimine hitap edecek içeriklerle gelişmeye başlamıştır. Başlangıçta daha çok bilimsel alanda meydana gelen gelişmelerle alakalı içeriklerden oluşan dergiler, zamanla kadınlara, belirli meslek gruplarına, çocuklar gibi toplumu oluşturan birçok farklı kesimlere de yönelik basılmaya başlanmıştır.

Dünya üzerinde yayınlanan ilk çocuk dergilerine baktığımızda içeriklerinin genellikle ahlaki öğütlerden oluştuğu görülmektedir. Bu ahlaki öğütlerin sadece çocuklara yönelik olmayıp aynı zamanda çocukların anne ve babalarına da hitap etmektedir. “Gerçek anlamda ilk çocuk dergisinin Almanya’da 1722 yılında Leipziger Wochenblatt für kinder adıyla yayınlanan dergi olduğu kabul edilmektedir. Bu dergide hikâyeler, fabllar, doğa ile ilgili konular, karikatüre benzeyen görseller yer almıştır” (Kuyucu, 2016, s.150). Yine aynı yıl bu dergiye rakip olarak “Nidergaschisches Wochenblatt für Kinder” adıyla ikinci çocuk dergisi yayınlanmıştır. Önemli bir okuyucu kitlesi bulan bu derginin içeriği de benzer konulardan oluşmaktaydı.” (Şimşek, 2001, s.3).

İngiltere’de yayımlanan ilk çocuk dergisi 1751’de The Lilliputian Magazine isimli dergi olmuştur. Dergide farklı alanlara özgü bilmece, öyküler, şarkılar ve ahlaki dersler gibi içeriklere yer verilmiştir. “İngiltere’de 19. Yüzyılın yarısını geçtikten sonra çocuk dergileri yayınlar arasında ciddi bir yere sahip olmuş, içeriklerindeki değişiklikler dikkat çekmiştir. Anneler, babalar ve eğitimciler çocuk dergilerinin eğlendirici, dinlendirici ve eğitici olması gerektiği konusunda fikir birliği sağlamışlardır.” (Oğuzkan, 1987; akt. Sarıçam, 2019, s.25).

Le Musee des Familles ile Magazine d’Education et de Recreation ise Fransa’da yayımlanan önemli çocuk dergileri olarak görülmektedir.

Kölelik anlayışına dair karşıt içerikler barından Boston’daki ilk çocuk dergisinin Yılar ve Celepoğlu (2015) çok fazla bir yayın hayatı olmadığını, içeriğinden dolayı derginin kapatıldığını belirtmiştir. Derginin kapatılmasından sonra Amerikan yayın hayatındaki dergilerin içerikleri itibariyle birbirleriyle benzer özellikler gösterdiğini ancak 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra birtakım gelişmelerin yaşanmaya başladığını ifade etmiştir.

Yayımlanan dergilerin ilk etapta çocuklardan ziyade aile ve eğitimci kişilere göre içeriklerden oluştuğunu ifade eden Şimşek (2001) daha sonraki süreçte dergilerin çocuklara ulaşma konusunda yetersizliklerini gördüklerini belirtmiştir. Takip eden sonraki süreçte ise dergiler hedeflerinde çocuklara ve gençlere yönelik birtakım değişiklik yaparak onların beğenilerine hitap edecek duruma getirmişlerdir.

2.3.2. Türkiye’de Çocuk Dergiciliği

Çocuk dergiciliğine dair faaliyetler ülkemizde Avrupa’daki dönemden sonraya rastlamaktadır. Ülkemizdeki çocuk dergiciliğinin temelleri Tanzimat dönemine dayanmaktadır. Tanzimat döneminde günlük gazete ilaveleri olarak gördüğümüz ilk çocuk dergileri, yayın hayatında uzun süreli yer almamıştır. Bu dönemde en uzun süreli yayınlandığını bildiğimiz Mümeyyiz isimli çocuk dergisidir. Mümeyyiz, 1869 yılında sadece gazeteci kimliği taşımayıp aynı zamanda eğitimci kimliği de olan Sıtkı Efendi tarafından yayınlanmıştır. Küçük (2010) yaptığı incelemelerde Mahalle Mektebi ve rüştiye öğrencilerine yönelik hazırlanan bir dergi olan Mümeyyiz’in, eğitici ve ahlaki ilkelerinin dışında, hikâye, fabl, masal, bilmece, dönemin savaşları

hakkında bilgiler, fıkralar ve reklamlar içerdığını ifade ederek, çeviri eserlere de rastlanılan Mümeyyiz’de daha çok matematik, coğrafya ve yabancı dil öğrenilmesine önem verildiğine dikkat çekmektedir. “Mümeyyiz’den sonra çıkan çocuk dergilerinden biri, yine günlük bir gazetenin haftalık çocuk eki olarak Sadakat (1875) adlı dergidir. Bu derginin adı altıncı sayısından sonra Eftal (Çocuklar) olarak değişmiş, bu şekilde 23 sayı yayımlandıktan sonra yayın hayatı sona ermiştir” (Oğuzkan, 2001, s.339). 1875’te İstanbul dışında yayınlanan ilk dergi olan Ayine kadın ve çocuklara yönelik bir dergi olarak çıkarılmıştır. Okay (2006) Arkadaş dergisinin ön sözüne değinerek derginin diğerlerinden farklı bir yapısının olduğunu belirterek, anlatım biçiminin çocuklarla sohbet havasında, çocuklarla konuşur tarzda olacağını, ayrıca çocukların eğlenmelerine imkân verecek içerikleri oluşturacağını ifade etmiştir. Tanzimat dönemi sürecinde yayınlanan dergilerin daha çok Fransız kültürünün etkisinde olduğunu görmekteyiz. Eldiven (2018) de Tanzimat dönemindeki dergilerin Fransız kültürü etkisinde olduğunu düşünmekle birlikte yine de çocuk dergilerinin içeriğinde devlet yöneticilerine bağlılığı öne çıkaran ifadelerin bulunduğunu belirtmektedir.

Tanzimat Dönemi’nde yapılmak istenilen yeniliklerin toplum üzerinde kabul görebilmesi için yayım hayatına öncelikli olarak yer verilmiştir. Bu çalışmalarda da temel olarak çocuklar ve genç bireylerde yeniliklerin kazandırılabilmesi için çocuk dergileri de temel araçlardan biri olmuştur.

Cumhuriyet dönemi ile birlikte zengin bir yazar kadrosuna kavuşan çocuk dergileri belirgin bir şekilde görselliğe de kavuşmuştur. 1929’da yayınlanan Çocuk Sesi Dergisi ile başlayan çizgi roman kültürü de cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze içerik yönünden zenginleşerek günümüz yayım hayatında kendine önemli bir yer bulmuştur. Çocuk dergilerinin içeriklerin de diğer medya ürünleri gibi toplumun sosyal, siyasal ve ekonomik yapısından az ya da çok etkilenmektedir. Bu dönemde yeni kurulan devletin etkisiyle de çocuk dergilerinin içeriklerinde vatan millet sevgisi, ulusal bilinç gibi kavramlar önemslenmektedir. Latin alfabesini temel alan Türk harflerinin 1 Kasım 1928 yılında kabul edilmesiyle çocuk dergileri için de önemli bir değişimin başlangıcı olmuştur. Bu tarihten itibaren çocuk dergilerinin yayım dilleri değişmeye başlamış yeni Türk harflerine geçilmiştir. Bu dönemden itibaren çocuk dergileri de yeni harflerin çocuklarda kullanımını yaygınlaştırmak ve öğrenilmesini kolaylaştırmak

adına sıkça basılmaya başlanmıştır. Daha çok çocukların eğitici ve öğretici içeriklerle buluşmaları önemslenmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından sonra günümüze gelene kadar çocuk dergileri hem ulusal hem de uluslararası gelişmelerden etkilenecek şekilde içeriklerinde değişimlere gidildiğini görülmektedir. Özellikle 1950'li yıllarda çocuk dergilerinde Amerikan kültürünün etkileri gözlemlenmeye başlamıştır. Bu dönemde yayınlanan dergilerin içerikleri cumhuriyetin ilk yıllarındakinden biraz farklılık göstermektedir. Eğitsel nitelikli içeriklerin aksine daha çok çocukların boş zaman geçirmelerine yönelik bölümler yer almıştır. Günümüze yaklaştıkça çocuk dergilerinin sayısında ve çeşidinde değişim yaşandığı görülmektedir. Aynı zamanda dergilerin yayınlandığı ortamlarda da teknolojinin gelişmesine paralel değişimler yaşanmıştır. Artık günümüzde çocuk dergileri hem marketlerde raflarda yerini alırken hem de dijital ortamlarda da tek bir tuşla erişim kolaylığına kavuşmuştur.

RTÜK'ün 2013 yılında yaptığı Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması veri sonuçlarına göre, Türkiye'de öğrencilerin %27,5'inin dergi okuduğu ve ortaokul öğrencilerinin de dergi okuma oranının %30 olduğu tespit edilmiştir. Günümüz çocuklarının daha çok genel ağ bağlantılı içeriklerle daha çok ilgili olduklarını göz önünde bulunduracak olursak çocuk dergilerinin okunma oranlarının hiç de azımsanacak bir okunma yüzdeliğine sahip olmadığını söyleyebiliriz. Son dönemlerde hem ticari kazanç mantığı hem de öğrencilerin eğitsel süreçlerine destek amaçlı özel şirketlere ait çocuk dergileri de yayın hayatında yer almaya başlamaktadır.

Hem dünyada hem de ülkemizde tarihsel süreç içinde yayınlanan dergilerin çocukların ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uyum gösteren içeriklere sahip olduğunu görmekteyiz. Nitekim çocuk dergileri de bir kitle iletişim aracıdır ve kitle iletişim araçlarının da toplumun ihtiyaçlarına belirli oranda cevap vermesi beklenmektedir. Toplumların geleceğinin şekillenmesinde önemli bir mihenk taşı olan çocuklar için yayınlanan dergiler de önemli bir görevi üstlenmektedirler. Bu bağlamda bilgilendirici, eğitici, kültürel seviyenin gelişimine desteği olan ve daha pek çok açıdan olumlu özellikler barındıran çocuk dergileri sadece bir ticari marketin rafında satılmayı bekleyen ürün olmaktan ziyade eğitim ortamlarında daha da aktif kullanılarak etkili bir materyal niteliği kazanabilecek niteliktedir.

2.3.3. Çocuk Dergilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Öğretimindeki Yeri

Sosyal Bilgiler programının en genel amacı bireyi içinde yaşadığı topluma, ülkesine ve insanlığa faydalı, iyi bir vatandaş olarak yetiştirmektir. Bu yüzden de Sosyal Bilgiler dersi ve bu dersin öğretimi büyük önem taşımaktadır (Yeşiltaş, 2015, s. 226). Dersin öğretimi temelde bir öğretmenin rehberliğinde gerçekleşirken öğretim sürecinde öğrenme ortamlarını zenginleştirmek, verimliliği artırmak, her öğrencinin dikkatini çekip zihinlerine ulaşabilmek adına öğretim materyallerinin kullanımı önemli hale gelmektedir. Nitekim Sosyal Bilgiler dersi tek başına bir ders değildir, pek çok sayıda disiplinin birleşmesinden bir araya gelmektedir. Dolayısıyla bir Sosyal Bilgiler dersinde öğretmenler öğrencilere ulaşmak adına farklı materyallere ihtiyaç duymaktadırlar.

Genel olarak bir Sosyal Bilgiler öğretmeni insanların zihninde elinde haritası ya da küresi ile derse giren bir öğretmen canlanır. Tarih ve coğrafya ağırlıklı konuları bünyesinde barındırması nedeniyle böyle düşünülmesi belli bir noktaya kadar normal görülebilir. Ancak programının yapısı gereği pek çok disiplinden beslenen bir Sosyal Bilgiler öğretmeni için kullanabileceği tek bir materyal ile özdeşleştirilmesi eksik kalacaktır. Sosyal Bilgiler dersinde bir tarih konusu işlenirken ekonomiden, toplumların yapısını anlamak adına sosyolojiden, kanunları kaideleri konuşurken hukuktan, şehirlerin yapısından bahsederken sanattan mimariden bahsetmek durumundasınızdır. Aslında Sosyal Bilgiler dersinde ne öğretmen olarak tek bir alanı aktarmaya çalışıyorsunuzdur ne de öğrenci olarak tek bir alana ait bilgi öğreniyorsunuzdur. Bu kadar geniş bir perspektife sahip bir dersin öğretim sürecinde öğretmenler de nihayetinde farklı materyallerden beslenmektedir.

Temelde bir öğretim materyali olarak ilk başta ders kitapları algılansa da Sosyal Bilgiler öğretimi sürecinde hem mesleki gelişimi hem de öğrencilerin gelişimi açısından kalıpların dışına çıkmak isteyen öğretmenlerin mutlaka farklı alternatifler aradığı gerçektir. Zenginleştirilmiş içerikleri, çocukların ilgi, istek ve ihtiyaçlarına cevap verebilen çocuk dergileri bu noktada Sosyal Bilgiler öğretiminde alternatif bir materyal niteliğindedir. Çocuklar üzerindeki etkisi gün geçtikçe artan çocuk dergilerinin eğitim ortamlarında materyal olarak kullanılma durumu düşünülmektedir. Kimi dergiler okul müfredatına uygun konu içerikleri oluşturarak kimi dergiler de

dolaylı yoldan öğrencilerin işine yarayacak bilgilerle donatılmıştır. Sosyal Bilgiler programının yapısı, öğrencilere kazandırmak istediği beceri ve değerler gereği çocuk dergilerinin materyal olarak kullanılma imkânı vermektedir.

Haftada bir ya da aylık olarak belirli aralıklarla yayınlanan çocuk dergileri bünyelerinde çok geniş konu başlıklarına yer vermektedir. Sosyal Bilgiler programının öğrencileri güncel bilgi ve içeriklerle karşılaştırmasına önem verdiğini göz önünde bulundurduğumuzda çocuk dergileri öğretmenlere Sosyal Bilgiler dersinde oldukça yardımcı bir materyal olarak karşımıza çıkmaktadır. Dersinde öğrencileriyle teknolojik gelişmelerden bahsetmek isteyen bir öğretmen ders kitabının basıldığı yıla göre bugün çoktan geride kalan bir örnekle dersini sürdürmek zorunda değildir. Çocuk dergileri o ana en yakın güncel örneği sınıf ortamına taşıyabilecek niteliktedir ve öğrenciler açısından da ders süreci dikkat çekici hale gelecektir. Dersinin içeriğini güncel tutmak isteyen bir öğretmen için bu bağlamda çocuk dergileri önemli bir materyaldir.

Çocuk dergileri kolay ulaşılabilir bir kitle iletişim aracı olması ve çocuklar üzerinde etki bırakabilecek niteliği açısından da önem kazanmaktadır. Bir medya aracı olarak değerlendirebilecek çocuk dergileri çocuklara sunduğu eğitsel içeriklerin yanı sıra reklamlar unsurları ve kurgu dolu içeriklere yer verebilmektedir. Öğrencilerin çocuk dergileri tarafından maruz kalabilecekleri mesajları doğru okuyup algılamaları bir bakıma okuryazarlık becerisi gerektirmektedir. Medya okuryazarlığı aynı zamanda 2018 Sosyal Bilgiler öğretimi programında öğrencilere kazandırılması beklenen temel beceri olarak da yer almaktadır. Öğrencilerin iyi bir medya okuryazarı olabilmeleri adına medyanın unsurlarından biri olan çocuk dergileriyle sınıf ortamında öğretmen gözetiminde buluşarak somut örnekler üzerinden yapılacak incelemelere dayalı çalışmalar faydalı olacaktır.

Sosyal Bilgiler dersi öğretimi süreci öğrencilere bilgi aktarmanın yanı sıra öğrencilerin öğretim sürecinden keyif almaları da önemlidir. Çocuk dergileri aktarmak istediği bilgileri çocukların seviyesine ve ilgilerine göre düzenleyip sunmaktadır. Dikkat çekici resimler, canlı renkler, yarışmalar, öğrencinin gözünü korkutmayan paragraflar, farklı ilgi alanlarına yönelik geliştirilen bölümler ve daha birçok özellik öğrencilerin ilgisini çekmektedir. İçerikleri ilgiyle takip eden öğrenciler öğrenme ortamından da keyif alabilmektedir. Eğlenmenin yanı sıra var olan bilim, sanat, edebiyat, canlılar dünyası

gibi pek çok farklı içeriklerle karşılaşan öğrenciler de var olan ilgi alanları ile detaylı içeriklere ulaşabilme ya da kendilerinde yeni ilgi alanları oluşturabilme imkânı da doğmaktadır. Bu yönüyle de aslında çocuk dergileri Sosyal Bilgiler öğretiminin öğrencilerde kazandırılmasını beklediği özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amacına da hizmet etmektedir. Çünkü çocuk dergileri özellikle ortaokul yaş grubundaki öğrenciler için oldukça zengin içeriklere sahiptir. Öğrenciler çocuk dergilerinden ekvatorial iklimde yetişen bir bitkiye, Orta Asya tarihine ışık tutan bir arkeolojik kazı haberine ya da dünyanın herhangi bir yerinde sahnelenen kuğu gölü balesine dair içeriklerine aynı anda ulaşabilmektedir. Hem doğrudan Sosyal Bilgiler dersine yönelik konularla temas edebilen öğrenciler hem de kültürel anlamda gelişimine destek olacak içeriklere ulaşabilmektedir. Çocuk dergilerinin sunduğu bu farklı ilgi alanlarına yönelik içerikler arasındaki geçiş imkânı ile öğrenciler hem akademik hem de kültürel yönden kendilerini besleme imkânına sahip olabilmektedir. Bu durum öğrencilerin çok yönlü gelişiminin sağlanması adına önem kazanmaktadır.

Teknolojik, bilimsel, sosyal, kültürel anlamda ulusal ve uluslararası boyutta yaşanan değişim ve gelişimler sonrasında günümüzde yeni bilgiler üretebilen, hayatın içinde kendine aktif bir yer edinen, yakın çevresinden en uzak çevresine kadar katkı sunan, sorunun değil çözümün bir parçası olan, güçlü iletişim bağları olan bireylerin varlığı git gide önem kazanmaktadır. Tam da bu noktadaki kazanımlara ulaşabilme konusunda Sosyal Bilgiler dersinin önemi bir kez daha görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin amaçları doğrultusunda verimli ve kaliteli öğrenme sürecinin gerçekleştirilmesinde kullanılacak materyallerin önemli bir yere sahip olduğunu belirtmek gerekir.

2.3.4. Çocuk Dergileri Sosyal Bilgiler Dersinde Nasıl Kullanılabilir?

Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde tarihten coğrafyaya, arkeolojiden ekonomiye, hukuktan bilim ve teknolojiye kadar pek çok konu yer almaktadır. Çocuk dergilerinde de sıklıkla rastladığımız bu konular bir Sosyal Bilgiler dersinde materyal olarak yer alabilmektedir. Öğretmenin tercihinə göre derse dikkat çekmek öğrencileri güdülemek amacıyla kullanılabileceği gibi dersin bütünü çocuk dergilerinden yararlanılarak sürdürülebilir. Çocuk dergilerinin içerisinde yer alan bölümler öğrencilere bir tarihsel

kanıt olarak sunulabileceği gibi herhangi bir konu için merak uyandıracak nitelikte değerlendirilebilir. İlgili konuyu incelerken öğrenciler çocuk dergilerinde yer alan herhangi bir metin yardımıyla konuyla alakalı derinlemesine inceleme yapabilirken dikkat çekici anekdotlara ulaşılabilir. Tarihsel süreç içerisinde bilim, teknoloji ya da farklı alanlarda toplumda önemli kişiler hakkında çocuk dergilerinde yer alan bölümler sayesinde öğrencilerin farklı ve dikkat çekici içeriklerle karşılaşması sağlanabilmektedir. Dersin ölçme ve değerlendirme bölümünde de yer ver

Çocuk dergilerinde yer alan ders konularına yönelik oyun içerikleri ve eğlenceli test bölümleri sayesinde dersin ölçme ve değerlendirme bölümünde de öğretmenlere önemli geri bildirim sağlayabilmektedir. Aynı zamanda öğrenciler için de bu tarz etkinlikler eğlenceli bir ders süreci sonu haline gelebilmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tercihlerine göre dersin giriş, gelişme ya da sonuç bölümünde yararlanabilecekleri pek çok içeriğe sahip çocuk dergilerinden genel anlamda ulaşılacak ilgili içerikleri şu şekilde ifade edebiliriz:

a) *Kültür ve Miras Öğrenme Alanı Konularıyla İlişkilendirilebilecek İçerikler*: Çocuk dergilerinin hemen hemen her sayılarında tarihi bir olay, tarihi bir mekân ya da tarihi bir kişiye ait bilgilendirici içerik yer almaktadır. 5.Sınıf seviyesinden başlayarak 7. Sınıf seviyesine kadar tarihin pek çok alanına giren konulardan ve olaylardan içerikler bulunabilmektedir. Bazı bölümler çocuk dergilerinde tek bir sayı içerisinde bir başlık altında yer alabildiği gibi bazı bölümler bir seri halinde haftalık ya da aylık zaman dilimlerine yayılarak paylaşılmaktadır. Öğretmenlerin tercihinine göre seçilecek herhangi bir bölüm sınıf ortamında öğrencilerle materyal olarak paylaşarak tarihsel empati, tarihsel olayları kronolojik açıdan ele alma ya da tarihsel kanıt olarak yararlanma gibi becerileri geliştirebilecek etkinlikler içinde kullanılabilmektedir.

Fotoğraf 2.1. Fatih Sultan Mehmet

Fotoğraf 2.1.'de TRT Çocuk Dergisi'nde "Fatih Sultan Mehmet" başlığında yer alan bir bölüm yer almaktadır. İlgili bölümde İstanbul'un Fethine ilişkin tarihsel süreç içerisindeki gelişmeler karikatürlerle desteklenerek ifade edilmektedir. 7.Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras öğrenme alanıyla ilişkilendirilerek materyal olarak kullanabilecek nitelikteki bölümlerden bir tanesidir. Bu bölüm TRT Çocuk dergisinde her ay belirli bir yönünü ön plana çıkaracak şekilde yer almaktadır. İstanbul'un Fethi'nin karikatürize edilerek belirli aralıklarla yayınlandığı bu bölümle etkileşim kuracak öğrencilerde konuya ilgi duyma, tarihsel gelişmeleri merakla takip etme ve olayları somut bir şekilde zihinlerinde canlandırabilmelerine olanak sağlamaları beklenilmektedir.

b) İnsanlar Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanıyla İlişkilendirilebilecek İçerikler: Çocuk dergilerinde sadece tarihsel konular değil Sosyal Bilgiler dersi İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanıyla ilişkilendirilebilecek coğrafyaya dair içerikler de yer almaktadır. Yakın çevremizden başlayarak dünyanın en uzak noktasına kadar coğrafi açıdan ele alınan pek çok konuya ulaşılabilmektedir. İlgili konular çocuk dergilerinde bazen karşımıza istatistiki bilgilerle, bazen zenginleştirilmiş görsellerle bazen de merak uyandıracak bölümlerde yer alabilmektedir. Örneğin Fotoğraf 2.2.'de bir çocuk dergisinde yer alan "Sallan Sallan Dur Depremler" başlıklı bir bölümden kesit gösterilmiştir. Bu bölümün doğal afetler ve etkileri konusuyla doğrudan Sosyal Bilgiler dersinin içeriğiyle bağlantısı bulunmaktadır. Türkiye'nin azımsanmayacak bir bölümünün yıkıcı deprem tehlikesiyle karşı karşıya olduğu gerçeği göz önüne alındığında çocuk dergisinde yer alan bu bölümün öğrencilerin derse ilgi ve dikkatini yükselteceği beklenilmektedir. Bu tarz bir bölüm Sosyal Bilgiler dersi sürecinde hem

öğrencilere kavram öğretiminde hem de uygulamaya dönük etkinlik yaptırma da fayda sağlayacak materyal niteliği kazanabilmektedir.

Fotoğraf 2.2. Sallan Sallan Dur Depremler

Ders süreci içerisinde ya da sonunda Fotoğraf 2.2.'deki bölümün bütününden yola çıkarak öğrencilere konuyla ilgili çok boyutlu düşünebilme becerilerini harekete geçirebilecek tartışma ortamı da yaratılabilir.

İlgili öğrenme alanı doğrultusunda doğal afetler konu başlığı dışında turizm, çevre, nüfus, ülke ve şehir tanıtımı gibi pek çok içeriğe rastlamak mümkündür.

c) *Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanı Konularıyla İlişkilendirilebilecek İçerikler:* Çocuk dergilerinde buluşlar, bilim insanları ve mucitlere dair pek çok içerik bulunmaktadır. Hemen hemen her sayıda yer alan bu içerikler karşımıza bazen bir icadın tanıtımı, bazen bir bilim insanının yaşam öyküsünün karikatürize edilmiş haliyle bazen de mucitlerin tanıtımıyla çıkabilmektedir. Çocuk dergilerinde bilim insanlarına dair doğrudan bilgiler yer alırken çizgi dizi şeklinde de öyküleştirilmiş karikatür şeklinde içerikler de yer alabilmektedir. Öğrencilerde teknolojik bir ürünün tarihsel süreç içerisinde geçirdiği evrelerin fark ettirilmeye çalışıldığı kazanımlarda derste bir çıkış noktası çocuk dergisinde yer alan bir bölüm kullanılabilir. Bilim insanlarına ait direkt bilgi metinlerinin yer aldığı ya da öykü tarzında yer alan metinlerden yola çıkarak sınıf ortamında bireysel ya da grup aktivitelerinde yararlanılabilir. Öğrencilerde bilimsel çalışmalar, icatlar ve bilim insanlarına yönelik ilgi ve merak uyandırabilecek çalışmalar yaptırılabilir.

d) *Eğlenceli ve Öğretici Etkinlikler*: Sosyal Bilgiler dersinde tarih, bilim ve güncel konularla bağlantı kurulabilecek etkinlikler ya da oyunlar yer almaktadır. Konuya dikkat çekmek ya da ders sonunda konu pekiştirmek amacıyla kullanılabilecek pek çok etkinlik bulunmaktadır. Öğrenciler tarafından bir oyun olarak algılanabilecek ve dikkati konuya çok daha kolay toplayabileceği düşünülen bu etkinlikler akademik başarıya katkı yapabileceği gibi öğrencilerde genel-kültür bilgilerinin gelişmesine de destek olabilecektir.

Fotoğraf 2.5. Fuara Hoş Geldiniz

Fotoğraf 2.5.'te "Fuara Hoş Geldiniz" başlığıyla yer alan içerik öğrencilerin ders süreci sonunda yararlanabileceği zihinlerini rahatlatıcı bir etkinlik olarak kullanılabilir. Bu bölümde öğrenciler bir bilim fuarını ziyaret edip ziyaret esnasında da birtakım kayıp bilimsel buluşları bulmaları beklenmektedir. Bu etkinlik sayesinde öğrenciler hem eğlenebilmekte hem de öğrencilerde bilimsel terim ve buluş isimlerine dair farkındalıkları gelişebilmektedir.

Zengin konu içerikleriyle birlikte çocuk dergileri Sosyal Bilgiler dersi için önemli bir materyal niteliği taşımaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin en derin tarihsel konularına yönelik güncel içerikleri sunabilmesi, farklı konularda önemli anekdotlar içermesi, konulara göre kanıt niteliği taşıyabilecekler bölümlerden oluşması, hayatın içinden bilgilerle öğrencileri karşılaştırabilmesi açısından dersin her bölümünde yararlanılabilecek nitelikte bir materyaldir.

2.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde bu araştırmanın konusuyla paralellik gösteren eğitim ve öğretim materyali olarak kullanılan çocuk dergileri ile ilgili yapılmış yurt içi ve yurt dışı araştırmalara yer verilecektir.

2.4.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Balcı (2003) okuma materyali olarak yararlanılan çocuk dergilerini ele aldığı çalışmada Türkiye’de yayımlanan ilk çocuk dergileri hakkında bilgi vererek “Çocuklara Rehber” adlı derginin de tanıtımını yapmıştır. Bu dergide yer alan metinlerin eğitime bakış açısı değerlendirilmeye çalışılmıştır. İnceleme sonrasında Meşrutiyet döneminin önemli bir kenti olan Selanik’te yayınlanan Çocuklara Rehber dergisinin eğitimi bir bütün olarak gördüğü ve amacının öğrencilerin sıkılmadan bir şeyler öğrenebilmesi olduğudur. Zengin bir içeriğe de sahip olan dergi, edebi türleri başarıyla kullanarak eğitim ve öğretim faaliyetlerini bir arada sunabildiği ortaya konulmuştur.

Taş (2008) “Türkiye’de Çocuk Dergilerinin Çocuk Eğitime Katkısı ve Milliyet Kardeş Dergisi” adlı yüksek lisans tez çalışmada Türkiye’de çocuk dergilerinin eğitimdeki yerinin belirlenmeye çalışılmış buna yönelik olarak da öncelikle eğitim kavramı üzerinde durulmuş ve çocuk gelişiminde eğitim rolü araştırılmıştır. Daha sonra çocuk eğitiminde ailenin ve okulun rolü incelenerek nasıl olması gerektiği belirlenmiştir. Çocuk eğitiminde medyanın etkisini ortaya koymak amacıyla da Milliyet Kardeş dergisi incelenmiştir. Bu kapsamda Türkiye’de çocuk dergilerinin eğitimdeki yerinin saptanması için Türkiye’deki çocuk dergileri ve tarihsel gelişimleri araştırılmıştır. Araştırma sonucunda Milliyet Kardeş dergisinin bir çocuğun ihtiyaç duyacağı tüm gereksinim ve becerilere sahip olduğu görülmüştür. Derginin yayımlandığı dönemlerde pek çok çocuğa okuma ve edebiyat zevki vermiş, ayrıca ustalığını kabul etmiş pek çok sanatçının keşfine de yol açmıştır.

Demiryürek (2012) çocuk dergilerinin çocuklarda öğrenme ve öğrenme isteğini canlı tuttuğunu dile getirdiği “TRT Çocuk Dergisi’nin yapısal özellikler bakımından değerlendirilmesi” başlıklı çalışmada TRT Çocuk dergisini yapısal özelliklerini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği çalışmada

doküman inceleme metodu kullanılmıştır. Araştırmada veriler kaynak tarama yöntemine göre temin edilmiştir. Çalışmanın örneklemini TRT Çocuk Dergisinin on iki sayısı oluşturmaktadır. Dergilerin uygunluk durumu üçlü likert tipi dereceli puanlama ölçeğine göre incelenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilerek dergilerin yapısal özelliklerinin nasıl olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda TRT Çocuk dergisinin kalite ve içerik olarak diğer dergilerden diğer dergilerden olumlu yönde ayrıldığını tespit etmiştir. Ayrıca bu dergiyi okuyan çocukların eğlenerek ve öğrenerek kaliteli zaman geçireceklerini belirtmiştir.

Tanrikulu (2014) “Medya Okuryazarlığı Bağlamında Çocuk Dergileri İle Zenginleştirilmiş Türkçe Dersinin Etkililiği: Bir Eylem Araştırması” başlık doktora tezini eylem araştırması modeliyle desenlemiştir. Araştırmasında medya okuryazarlığı bağlamında çocuk dergilerinin Türkçe dersi üzerindeki etkililiğini araştırmıştır.

2009-2013 yılları arasında yayınlanan Bilim Çocuk, NG Kids, Gonca ve TRT Çocuk dergileriyle beş haftalık bir süreçte 5. Sınıf öğrencileri ile çalışılmıştır. Çocuk dergilerinin kullanıldığı Türkçe dersinin etkililik düzeyini hem öğrenciler hem de öğretmenler açısından görüşleri alınarak belirlenmiştir. Türkçe ders kitaplarının ve çocuk dergilerinin bir materyal olarak da nasıl görüldüğü öğrenci ve öğretmenlerin görüşleriyle ortaya çıkarılmıştır.

Materyal olarak ders kitaplarına yönelik öğrenci görüşlerinde ders kitaplarının yeterli bir materyal olarak görülmediği ifade edilmiştir. Öğrencilerin ders kitaplarını tasarım, içerik ve etkinliklerin yetersiz olması yönünde olumsuz olarak eleştirdikleri görülmüştür. Çocuk dergilerine yönelik ise olumlu tutum sergileyen çocuklar bir materyal olarak çocuk dergilerinin derslerde kullanılabileceğini vurgulamışlardır. Çocuk dergilerinin bilgi yönünden zengin, eğlenceli içeriklerden oluştuğunu, görsellerin dikkat çekici olduğunu ve konu çeşitliliğinin oldukça fazla olduğu öğrenciler tarafından belirtilmiştir.

Türkçe ders kitabıyla işlenen derse yönelik ise olumsuz görüşler belirttikleri gözlemlenmiştir. Türkçe ders kitabının motivasyonlarını olumsuz etkilediğini, kitapta yer alan etkinliklerin birbirleriyle benzer olduğunu belirtmişlerdir. Çocuk dergileriyle

işlenen ders sürecinden ise olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir. Çocuk dergileriyle işlenen derste eğlendikleri, derse katılımın arttığı ve, Türkçe dersine yönelik temel becerilerin geliştiği gözlemlenmiştir.

Kuyucu (2016) “Çocuk dergileri ve reklam: Türkiye’de yayınlanan çocuk dergilerinde kullanılan reklamlara yönelik bir inceleme” başlıklı makalesinde National Geographic Kids, Atlas Çocuk, Pepee, TRT Çocuk ve Bilim Çocuk adlı dergilerinin reklam yayınları üzerine bir çalışma yürütmüştür. Hedef kitlesinin doğrudan çocuklar olduğu bu dergilerin reklam stratejilerini nasıl geliştirdiğini incelemiştir. Şubat 2015 ve Şubat 2016 arasında yayınlanan beş çocuk dergisinde yer alan reklamlar içerik anali yöntemi ile incelenmiştir. Araştırma ile TRT Çocuk ve Bilim Çocuk Dergilerinin ticari bir reklam yayınlamadıklarını ancak diğer dergilerdeki reklam yoğunluğunun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çocuk dergilerinin reklamlar aracılığıyla çocukları yoğun bir bombardımana tuttuğuna değinen bu çalışmada özellikle anne ve babaların bu konuda önlem alması gerektiğini düşünmektedir. Bu durum bizlere çocuk dergilerini kullanırken dergileri ticari kaygılar ile hazırlandığını ve var olabilecek olumsuz içeriklere karşı bilinçli olmalarını sağlamamızı göstermektedir.

Demir (2019) “Bilim çocuk dergisindeki konuların Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması” başlıklı yüksek lisans tez çalışması ile Bilim Çocuk dergisinde yer alan konuların Sosyal Bilgiler dersinde nasıl kullanılabileceğini araştırmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda Bilim Çocuk Dergisi’nde yer alan konular ile 4,5,6 ve 7’nci sınıf Sosyal Bilgiler dersi konu – kazanım - öğrenme alanıyla ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. 1998-2016 yılları arasında yayımlanmış dergiler içerik analizine uygun olarak incelenmiştir. Araştırmanın katılımcılarını müdür yardımcısı, sınıf öğretmeni ve Sosyal Bilgiler öğretmeni olmak üzere toplamda 17 eğitimci oluşturmaktadır. Araştırmanın bir diğer amacı ise Bilim Çocuk dergisinden EBA üzerinden yararlanarak ders kitaplarına destek olarak derginin kullanılabilirliğini göstermektir. Araştırma Bilim Çocuk dergisinin Sosyal Bilgiler dersi öğretiminde kullanımının içerik ve kapsam açısından fayda sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Derginin Sosyal Bilgilerin bilim ve teknolojiyle alakalı amaçlarına ulaşmasında destekleyici olduğuna ve özellikle 4, 5 ve 6. Sınıfların Sosyal Bilgiler konularının dergide daha çok yer aldığı sonucun ulaşılmıştır. Araştırmaya dair bir başka sonuç ise dergiye EBA üzerinden ulaşımının olmasının EBA sisteminin kullanılabilirliğini aktif kıldığını, öğrencilerin de

dergi sayesinde daha çok katıldıkları ve öğrenci motivasyonunun da arttığına yönelik gözlemlere ulaşılmıştır.

Yeter (2019), “Çocuk Dergilerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan 18 değere Türkiye’de yayınlanan çocuk dergilerinde ne oranda yer verildiğini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada alt problem olarak çocuk dergilerinde 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan değerler ne oranda yer almaktadır ve değerlerin incelenen çocuk dergileri açısından dağılımı nasıldır? Sorularına yanıt aranmıştır. Nitel araştırma deseninden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. En fazla okuyucuya sahip olduğu için TRT Çocuk, Bilim Çocuk, National Geographic Kids ve Araştırmacı Çocuk Dergilerinin 24 sayısından veriler elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, ülkemizde yayınlanan çocuk dergilerinin değerler eğitimi amacıyla Sosyal Bilgiler dersinde eğitsel bir araç olarak kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bilimsellik, estetik, duyarlılık, çalışkanlık ve sevgi değerlerinin incelenen çocuk dergilerinde en çok yer verilen değerler olduğuna ulaşılmıştır. Buna karşılık bu dergilerde adalet, bağımsızlık, tasarruf, eşitlik ve vatanseverlik değerlerine ise çok az yer verdikleri görülmüştür. Yeter bu çalışması ile çocuk dergilerinin okullardaki değerler eğitiminde yardımcı kaynak olabileceğini ifade etmektedir.

2.4.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Heubuch (2005), “Die Bedeutung von Zeitschriften für 8-bis 11-jährige Kinder” adlı yüksek lisans tezinde güney Almanya’da bulunan 22 çocuk ile çocuk dergilerine dair bir çalışma yürütmüştür. Uses and gratifications theory- Approach yaklaşımının kullanıldığı bu çalışmada dergilerin kullanımı merkeze alınarak çocukların dergilerden beklentilerinin neler olduğu ve şahsi medya kullanımlarının analizi yapılmaya çalışılmıştır. Çocuk dergileri ile kapsamlı bir araştırma ile karşılaşmadığı için Heubuch, bu çalışmasında her çocuğa farklı açık uçlu sorular sorarak çalışmasını yürütmüştür. Üç aşamadan oluşan soru paketleri oluşturularak önce çocuklar tanınmaya yönelik özel hayatlarına dair sorular sorulmuş. İkinci aşamada çocukların istek ve beklentilerine yönelik sorular ve son aşamada da dergilerin çocukların hayatındaki rolünü öğrenmeye yönelik sorular oluşturulup sorulmuştur. Ancak sorular

öğrencilere direkt yüz yüze görüşmede iletilmemiştir. Telefon ve bilgilendirme kâğıdı kullanılarak alınan cevaplar ile asıl gerçek soruların sorulacağı zaman çocukların kendi odalarında görüşme yapılmıştır. Araştırmanın temelinde cevabı aranan üç soru şu şekildedir: “Çocuk dergileri duygusal ve bilişsel ihtiyaçlarını nasıl karşılıyor?”, “Dergilerin 8-11 Yaş çocuklarının davranışına etkisi nelerdir?” ve “Dergiler çocuğun medya ihtiyacını ne kadar karşılayabilir?” Sonuç olarak ise çocuklar, çocuklar, çocuk dergilerinin eğlenceli olmalı ve meraklandırıcı içeriklerden oluşması gerektiğini belirtmişlerdir. Dergilerin ilgi alanlarına göre içeriklere sahip olduğunu, okumaktan zevk aldıklarını, dergilerin kendilerini sakinleştirdiğini ve hayatlarına belirli bir rutin getirdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca dergileri okuyan çocukların kişisel ve sosyal hayatları arasında bir köprü kurdukları görülmüştür. Dergilerde yer alan bilgileri akılda iyi bir şekilde tutabilmek için yaşlıları ile konuşarak bilgileri daha iyi anlayarak pekiştirdikleri de görülmüştür. Dergilere ulaşma süreci çocuklara kendilerini bağımsız hissettiriyor çünkü çocuklar dergileri kendi seçiyor ve biriktirdiği paralarıyla satın alıyorlar.

Vavla (2009) “Benefits of Using Newspapers, Magazines and Books in Classroom” başlıklı makalesinde, sınıfta çeşitli kitle iletişim araçlarının kullanımının öğrencilere ve öğretmenlere eşzamanlı olarak sağlayabileceği olağanüstü avantajların genel bir görünümünü sunmayı amaçlamaktadır. Kitle iletişim araçlarından gazete ve dergi unsurların okuyucuya bilgiyi genişletme fırsatı veriyorlar ve kendi kendine eğitimi kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Sınıf içerisinde yazılı basının kullanımını öğretmenler ve yaşam boyu öğrenenler için parmakların ucundaki en güçlü ve ödüllendirici öğretim araçlarından biri olarak değerlendirmektedir. Sonuç olarak ise sınıf içerisinde kullanılacak yazılı basın materyallerinin öğretim sürecini heyecan verici ve eğlenceli bir hale dönüştüreceğini belirtmektedir. Ayrıca televizyonların gençleri okuldan uzaklaştırdığına dair var olan endişenin gençleri tekrardan eğitime yaklaştırabileceğini ve onları motive etmenin yollarından biri olarak yazılı medya ürünlerini kullanmak olduğunu düşünmektedir.

Knauf (2011) “Zwischen merchandising und leserverführung-zeitschriften für Kinder unter der Lupe” adlı makalesinde öncelikle çocuk medyası hakkında ebeveynler ile konuşulduğunda ilk olarak televizyon, bilgisayar ve bazen de kitapları düşündüklerini ve çocuk dergilerinin ebeveynler tarafından ciddi bir araç olarak görülmediğini ifade

ediyor. Knauf ise çocuk dergilerinde eğlence, zaman geçirme-meşguliyet ve öğrenmenin ön planda duran üç işlevinin olduğunu ve dergilerin birçok bölümünün de bu işlevleri birleştirdiğini düşünmektedir. Ancak bunun yanı sıra dergilerde eğlence vaadinin hile denilen küçük bir oyuncakla güçlendirildiğine de dikkat çekmektedir. Çocuk dergilerinin genellikle düşük bir malzeme değerine sahip oyuncak ile çocuklarda dolaylı bir satın alma dürtüsünü tetiklediğini belirtmektedir. Çocuk dergilerini medyanın bir ürünü olarak ele alınıp değerlendirildiği çalışmanın ilk bölümünde, erkeklere ve kızlara yönelik hazırlanan çocuk dergilerinin yapı ve içerik incelemeleri yapılmıştır.

Blümel (2018), günümüzde giderek dijitalleşen dünyada çocuk dergilerinin önemini “Wie pädagogisch sinnvoll sind Kinderzeitschriften? Formen und Anforderungen” adlı çalışmasında incelemektedir. Tüm çocuk dergilerinin çocuklar için iyi olmadığı bir ortamda gerçekten iyi çocuk dergilerinin hangi gereksinimleri karşılaması gerektiğini ve çocuk dergilerinin ne kadar faydalı olduğu ele alınmaktadır. Münferit dergilerden fikir edinmek adına dergilerin neye önem verdiğini ve nasıl farklılaştıklarını göstermek amacıyla örnek modeller sunmuştur. Ayrıca iyi bir çocuk dergisinin gereksinimlerini karşılayıp karşılamadığını öğrenmek için mevcut çocuk dergisine sunulan noktaları uygulamaktadır. Eğitsel açıdan çocuk dergilerinin dünyanın dört bir yanından gelen güncel olayları içermesi gerektiği düşünülmektedir. İçerikte yer konuların da çocukların kendilerini bulabilecekleri ve hitap ettiklerini hissedebilecekleri şekilde iletilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Alan yazında çocuk dergilerine yönelik yapılan çalışmalarda daha çok herhangi bir çocuk dergisinin yapısal özelliklerinin incelendiği, çocuk dergilerinin eğitime bakış açısı ve çocuk eğitiminde dergilerin rolünün ne olduğuna yönelik içeriklere rastlanılmaktadır. Çocuk dergilerini doğrudan bir ders materyali olarak Tanrıkulu (2014) Türkçe dersinde eylem araştırması yöntemiyle doktora tez çalışmasında uygulamıştır. Uygulamaya dönük olması açısından önem taşıyan bu çalışma dışında Sosyal Bilgiler dersinde böylesi uygulamalı bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Sosyal Bilgiler dersinde çocuk dergilerinin kullanımına yönelik çalışmaya Demir (2019)’un yüksek lisans tez çalışmasında rastlamaktayız. Ancak bu çalışma öğretmenlerle yürütülmüştür. Sosyal Bilgiler dersiyle çocuk dergilerinin doğrudan ilişkilendirildiği

bir diğ er çalışmada ise Yeter (2019) Sosyal Bilgiler  ğretim programında yer alan değerlere  ocuk dergilerinde ne oranda yer verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu  alışma Sosyal Bilgiler dersinde bir materyal olarak yararlanılan  ocuk dergilerini öğrencilerle buluşturmaktadır. Öğrencilerin  ocuk dergileriyle direkt olarak sınıf ortamında temas etmesinin sağlanarak Sosyal Bilgiler dersinde  ocuk dergilerinin kullanılabilirlik durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseninin kullanılarak doğrudan sınıf ortamında  ocuk dergilerinin etkililiğinin gözlemlenmesine yönelik olması açısından bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aynı ya da farklı  ğretim kademesi ve öğrenme alanında çalışmak isteyen araştırmacılara ışık tutması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçlarının hazırlanması, uygulanması ve elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmanın amacı, bir eğitim ve öğretim materyali olarak çocuk dergileri ile zenginleştirilmiş Sosyal Bilgiler dersinin etkililiğini ve öğrenciler için ne anlam ifade ettiğini ortaya çıkarmaktır. Bu amaç çerçevesinde gerçekleştirilen araştırma sürecinde nitel araştırma yöntem ve teknikleri kullanılmıştır. Amaca uygun olarak da nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseni kullanılarak planlanıp uygulamaya koyulmuştur. “Eylem araştırması uygulamada ortaya çıkan sorunların anlaşılmasına ve çözülmesine yönelik olarak uygulayıcıların tek başlarına ya da bir araştırmacı ile birlikte uygulama sürecini çalışmalarını içerir. Araştırma ile uygulamayı bir araya getiren ve araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasını kolaylaştıran bir araştırma yaklaşımıdır” (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.84). Bu amaçla bu araştırmada uygulayıcı, aynı zamanda çalışma grubunu oluşturan sınıfın da Sosyal Bilgiler dersi öğretmenidir.

Eğitim ve öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersi sürecinde kullanılmasının var olan sorunların çözümü için yaratıcı öneriler sunmak amacıyla eylem araştırması deseni bu araştırmada kullanıma uygun görülmüştür. Ayrıca bu araştırma ile Sosyal Bilgiler ders sürecinin işlenişine zenginleştirilmiş materyaller ile farklılık katma amaçlanmıştır. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2016)’e göre her bir araştırmacının yürüteceği eylem araştırması bir başka eylem araştırması süreci ile aynı olmak durumunda değildir. Araştırmacıların yürüteceği eylem araştırmalarının durumlarına göre eylem araştırması sürecindeki aşamalar birbirlerinden farklılıklar gösterebilir.

Bu doğrultuda bu araştırmanın hedeflerinin de gerçekleştirilebilmesi için genel itibarı ile Şekil 3.1.1.'de yer alan eylem araştırması süreci takip edilmiştir.

Şekil 3.1. Eylem Araştırma Süreci

1. Araştırma Probleminin Belirlenmesi: Araştırmacının araştırmaya dâhil olan sınıfın Sosyal Bilgiler öğretmeni olması dolayısıyla güz akademik dönemi boyunca sınıfı eğitim öğretim ortamında yakından gözlemlene imkânı bulmuştur. Yapılan gözlemler ve öğrenciler ile kurulan iletişim sonrasında Sosyal Bilgiler dersi, temelde ders kitabının birebir takip edilerek işlendiği ve öğrencilerin adeta parmaklarını ağrıtabilecek kadar ders defterine yazı yazmalarına dayalı bir ders olarak görülmektedir. Böyle bir eğitim öğretim sürecinin de Sosyal Bilgiler dersinde öğrencileri heyecanlandırmadığı gözlemlenmektedir. Araştırmacı böyle bir durumun gözlemlenmesi üzerine öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olan bakış açılarını nasıl değiştirebiliriz, dersin etkililiğini nasıl artırabiliriz sorusunun cevabı üzerine düşünmeye başlamıştır.

Az zamanda geniş bir müfredatı yetiştirmenin gerekliliği, girilecek sınavlarda öğrencilerden yüksek akademik başarı beklentilerin olması, Sosyal Bilgiler öğretim sürecinde sadece ders kitaplarının kullanıyor olma durumunu tetiklemiştir. Ders kitabı eğitim öğretim ortamlarında kullanılabilecek ana kaynaktır; ancak tek başına öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekmekte yetersiz olacağı bilinmektedir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine olumlu bakış açıları geliştirmelerinde sadece ders kitapları ile

ders işlenmesi, öğrencilerin alternatif öğretim materyalleri ile sınıf ortamında buluşamamaları araştırmacıda kaygı hissettirmektedir.

Çocuk dergilerinden yararlanarak Sosyal Bilgiler dersi işlemenin öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine bakış açılarında farklı bir boyut kazandıracağı durumu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

2. *Alan Yazın Tarama:* Araştırmacı tarafından kavramsal çerçeve oluşturmak amacıyla veri toplama sürecine paralel olarak ilgili alan yazın taraması hem yurt içi hem de yurt dışı kaynaklar temel alınarak yapılmıştır.

3. *Eylem Planı Hazırlama:* Araştırmacı Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev yaptığı ortaokulun müdürü ile araştırma hakkında görüşme yapmıştır. Yapılan görüşmede araştırmanın probleminden, araştırmanın Sosyal Bilgiler dersi öğretim sürecine olası etkisinden, araştırmanın hem öğrenciler hem de öğretmen olarak kendisinin elde edebileceği kazanımlardan bahsedilmiştir. Ortaokul müdürünün de araştırma hakkında önerileri alındıktan sonra araştırmanın araştırmacının Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak dersine girdiği bir beşinci sınıfta yürütülmesine karar verilmiştir.

Çocuk dergilerine dayalı uygulama etkinliklerine başlamadan önce araştırmacı tarafından sınıf ortamında öğrencilere araştırma sürecinde uygulanacak etkinlikler hakkında öğrencilere ve velilere ayrı ayrı bilgi verilmiştir. Veli bilgilendirmesi okulun akademik takvimine uygun gerçekleştirilen 2016/2017 I. Dönem Veli Bilgilendirme toplantısında bizzat araştırmacı tarafından yapılmıştır. Sözel bilgilendirmenin ardından velilerden yazılı olarak “Veli İzin Belgesi” (bkz. Ek-3) imza karşılığında alınmıştır.

Araştırmacı tarafından hangi öğrenme alanı ve ünitelerin araştırma kapsamına dâhil edileceğine karar verilmesini sağlamak amacıyla Sosyal Bilgiler öğretim programı incelenmiştir. İncelemeler doğrultusunda Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı ve Gerçekleşen Düşler ünite konularının araştırma sürecine dâhil edilmesine karar verilmiştir. Öğrenme alanı ve ünite konularına yönelik çocuk dergilerine dayalı hazırlanacak etkinliklerin uygulanması için 9 ders saati süresi olarak planlanmıştır. Uygulamanın başlangıç tarihi 14.02.2017 bitiş tarihi olarak da 02.03.2017 belirlenmiştir.

Araştırmacı tarafından araştırma süreci kapsamında ne biliyordum ne öğrendim (2N) formu, yarı yapılandırılmış görüşme formu, öğrenci günlükleri, kamera kaydı, çocuk dergilerine dayalı oluşturulan etkinlik ve etkinlik sonrası uygulanacak çalışma yapraklarının hazırlanmasına karar verilmiştir.

20 Aralık 2016 ve 14 Ocak 2017 tarihleri arasında araştırmacı tarafından çocuk dergilerinde ilgili konulara yönelik etkinliklerde kullanılabilecek metinlerin araştırılması yapılmıştır. Bu doğrultuda gerek basılı gerekse de dijital ortamda yer alan çocuk dergilerinden yararlanılmıştır. Çocuk dergilerinde incelenen metinler sonrasında uygulamalarda kullanılacak metinler tespit edilmiş ve bu doğrultuda etkinlikler araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler bir uzman incelemesine tabi tutulmuştur. Uzman görüşüne göre etkinliklerde gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra etkinlikler 2 Şubat 2017 tarihi itibarıyla uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Araştırmada etkinliklerin uygulanma süreci kamera ile kayıt altına alınacağı için araştırmacının kendi akıllı telefonu kullanılmaya karar verilmiştir. Telefonun kamera kaydının sınıf bütününe alabilecek şekilde alınabilmesi için öğretmen masasında uygun bir yer belirlenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından temin edilen bir telefon tutucu ile telefon sabitlenmiştir.

4. *Eylem Planının Uygulanması:* Araştırmacı tarafından hazırlanan eylem planı planlandığı üzere 14.02.2017 tarihinde başlatılmıştır. Çocuk dergilerine dayalı etkinlik sürecinde 40 dakika olarak belirlenen ders süreleri içerisinde tamamlanamayan etkinliklere bir sonraki ders sürecinde devam edilerek tamamlanmıştır. Eylem planında planlandığı gibi çocuk dergilerine dayalı oluşturulan Sosyal Bilgiler dersi süreci 02.03.2017 tarihinde sonlandırılmıştır.

5. *Uygulamanın İzlenmesi:* Uygulamanın izlenmesi aşamasında çocuk dergilerine dayalı etkinlik süreci başlatılmadan hemen önce öğrencilere ne biliyordum formu uygulanmıştır. Çocuk dergilerine dayalı oluşturulan etkinliklerin her birinin tamamlanmasının ardından çalışma yaprakları öğrencilere uygulatılmıştır. Etkinliklerin gerçekleştirilme düzeyine ilişkin bilgi sağlaması adına her bir etkinlik sonrasında video kayıtları izlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin etkinlik sonrasında yazdıkları günlüklerinden birkaç örnek de araştırmacı tarafından okunmuştur.

Araştırmacı tarafından aynı okulda aynı zamanda zümre başkanı olarak görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenine etkinlikler sonrası gözlemleri sorulmuştur. Sosyal Bilgiler öğretmenin de gözlemleri de uygulamaya destek sağlamıştır.

Çocuk dergilerine dayalı geliştirilen etkinliklerin tamamlanmasının ardından öğrencilere ne öğrendim formu uygulanmıştır. Ne öğrendim formuna “çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler ders sürecine ilişkin düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız” şeklinde sürece yönelik bir soru eklenmiştir.

Araştırmacı tarafından 15.03.2017 ve 19.03.2017 tarihleri arasında çocuk dergilerine dayalı geliştirilen etkinlikler ile işlenen Sosyal Bilgiler ders sürecine ilişkin görüşlerini almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları temel alınarak altı öğrenci ile görüşme yapılmıştır.

6.Değerlendirme: Eylem planı kapsamında elde edilen veriler araştırmacı tarafından bir uzman görüşüne de başvurularak içerik analizine göre analiz edilmiştir. Verilerin analizinden sonra çocuk dergilerine dayalı hazırlanan etkinliklerin Sosyal Bilgiler dersi öğretim sürecine olumlu bir bakış açısı kattığı gözlemlenmiştir.

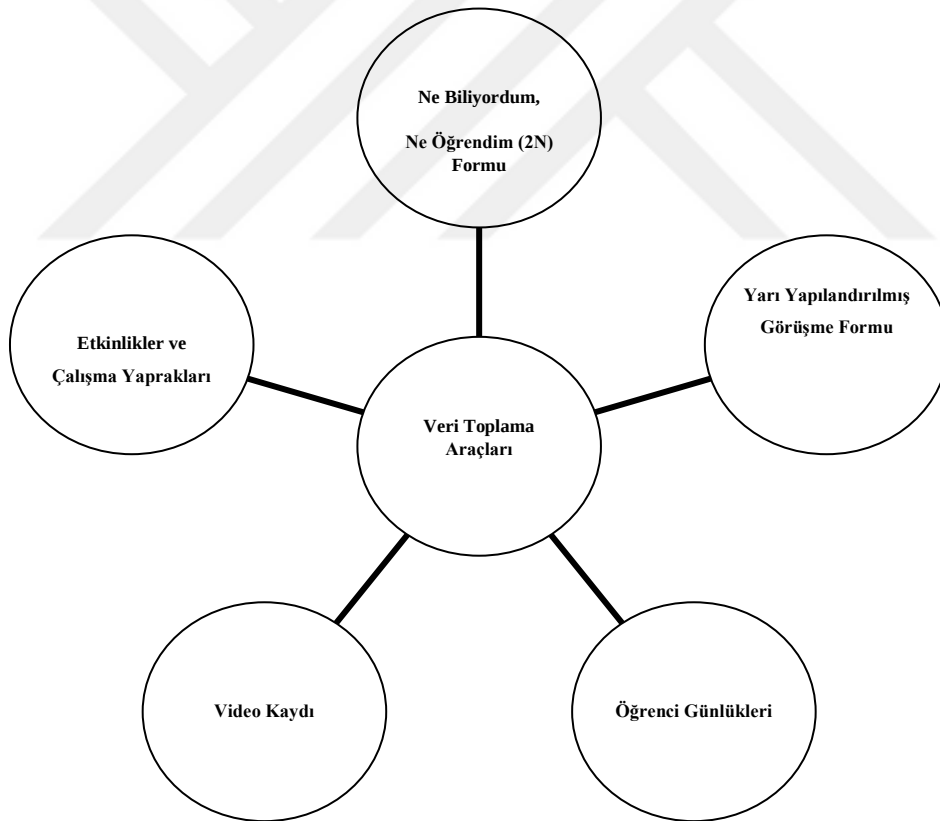
3.2. Çalışma Grubu

Araştırmacı ilgili araştırmaya başlamadan önce araştırma konusu hakkında çalıştığı kurumun okul müdürü ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerine bilgilendirmede bulunmuştur. Aynı zamanda araştırmacının Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak da çalıştığı kurum olan bu özel okulda araştırmanın yürütülmesine karar verilmiştir. Bu çalışmada araştırmacı aynı zamanda çalışmanın yürütüldüğü sınıfın Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev yaptığı için çalışma grubu Amaçlı Örneklem Yöntemlerinden “kolay ulaşılabilir durum örnekleme” benimsenerek oluşturulmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul ilinin Kartal ilçesinde, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında bir özel ortaokulun 5. Sınıfında bulunan 13’ü erkek 10’u kız olmak üzere toplamda 23 kişilik bir öğrenci grubu oluşturmaktadır. Uygulamanın yapıldığı sınıfın öğrencileri sosyo-ekonomik durum açısından orta sosyo-ekonomik düzey ve üst sosyoekonomik düzeye sahip bir sınıf yapısına sahiptir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma öncesinde öğrencilerin “Gerçekleşen Düşler” ünite konularına yönelik algılarını ortaya çıkarmak adına Ne Biliyordum formu uygulanmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasına yönelik “video kayıtları”, “öğrenci günlükleri”, “araştırmacı günlüğü”, ünite konuları ile ilgili “etkinlik kâğıtları/çalışma yaprakları” hazırlanmıştır. Araştırmanın değerlendirme aşamalarına yönelik verilerin toplanması amacı ile de “yarı yapılandırılmış görüşme formları”, ünite konularına yönelik “Ne Öğrendim Formu” veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırmanın uygulama ve değerlendirme aşamalarına yönelik veri toplama süreci 4 haftalık bir zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Kullanılan veri toplama araçları aşağıda Şekil 3.2’de sunulmuş ve her veri toplama aracına ilişkin detaylı bilgiler açıklanmıştır.

Şekil 3.2. Araştırmanın Veri Toplama Araçları

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacına yönelik belirlenen veri toplama araçları araştırma süreci öncesinde, araştırma sürecinde ve araştırma süreci sonrasında olmak üzere uygulanmıştır.

3.4.1. Ne biliyordum, ne öğrendim formu

Araştırmacı tarafından öğrencilerin Gerçekleşen Düşler ünitesinde yer alan kavramlara yönelik görüşlerinin öncesinde ve sonrasında değişim var mı, değişim varsa nasıl değiştiğini ortaya koymak için açık uçlu sorulardan oluşan 2N Formu uygulanmıştır.

Ne biliyordum ne öğrendim formu Gerçekleşen Düşler ünite kavramlarına yönelik algılarının neler olduğunu tespit etmek amacıyla açık uçlu sekiz sorudan oluşmaktadır. Ne öğrendim formunda ise *“Çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler ders sürecine ilişkin düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.”* şeklinde sürece yönelik bir soru eklenmiştir.

Ne biliyordum Ne Öğrendim Formu uygulanmadan önce öğrencilere uygulama ile ilgili yönerge sözlü olarak araştırmacı tarafından ifade edilmiştir. Uygulama sonrasında öğrencilerin başarı notu almayacağı vurgulanmıştır. Ne biliyordum ne öğrendim formu uygulanma sürecinde öğrencilerin cevaplarını etkileyebilecek herhangi bir yönlendirmede bulunulmamıştır. Ne biliyordum ne öğrendim formu uygulamaları da birer ders saati içerisinde uygulanmıştır. Ne biliyordum ne öğrendim formları, araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan 23 öğrenciye uygulanması planlanmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan sayı planlananın aksine uygulama haftası sürecinde öğrencilerin okula gelmeme durumundan dolayı Ne biliyordum 21 kişi ile sınırlı kalmıştır. Ne Öğrendim formunda ise planlandığı üzere 23 öğrenciye uygulanmıştır.

3.4.2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Bu araştırmada öğrencilerin bir öğretim materyali olarak kullanılan çocuk dergileri ile işlenen Sosyal Bilgiler ders süreci hakkındaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel (2016) yarı yapılandırılmış görüşmelerde görüşmecinin kendini rahat ifade edebileceği ortamı bulması, araştırmacı tarafından analizlerin kolay yapılabilir olması ve görüşmeciden detaylı derin bilgilerin alınabilmesi açısından avantajlı bulmaktadırlar. Bu avantajların da bilincinde olarak araştırmacı tarafından öğrencilere yöneltilmek üzere örnek sorular hazırlanmıştır. Örnek sorulardan yapılan elemeler üzerine öğrencilere yöneltilecek altı adet açık uçlu soru oluşturulmuştur.

3.4.2.1 Görüşme formunun hazırlanması

Araştırmada bir adet yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu hazırlanırken araştırmacı tarafından görüşme formu hazırlama ilkeleri dikkate alınmıştır. Bu ilkeler şunlardır (Bogdan ve Biklen, 1992; Brookfield, 1992; Patton, 1987; akt; Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.136):

- Kolay anlaşılabilir sorular yazma,
- Odaklı sorular hazırlama,
- Açık uçlu sorular sorma,
- Yönlendirmekten kaçınma,
- Çok boyutlu soru sormaktan kaçınma,
- Alternatif sorular ve sondalar (probes) hazırlama,
- Farklı türden sorular yazma,
- Soruları mantıklı bir şekilde düzenleme,
- Soruları geliştirme

Görüşme formuna Ek-2’de yer verilmiştir.

3.4.2.2. Görüşmelerin yapılması

Araştırmacı tarafından öğrenciler ile birebir görüşülerek 15.03.2017 ve 19.03.2017 tarihinde tüm görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sorular açık uçlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Görüşme sırasında öğrencilerden alınan yanıtlara göre sorular yeniden düzenlenmiştir. Süreç sonrasında 6 öğrenci ile görüşme yapılmış ve 6 adet açık uçlu soru öğrencilere yöneltilmiştir. Tüm görüşmeler araştırmacı tarafından birebir görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir.

3.4.3. Öğrenci günlükleri

Araştırmacı tarafından, bir öğretim materyali olarak kullanılan çocuk dergileri ile oluşturulan etkinliklerin uygulanma sürecini ve süreç içerisinde dikkat çeken noktaları ortaya çıkarmak amacıyla araştırma süresince günlük tutulmuştur.

3.4.4. Video kaydı

Araştırmada süreç içerisinde çocuk dergilerine dayalı gerçekleştirilen etkinliklerin nasıl uygulandığını ve öğrencilerin bu etkinliklere ilişkin görüşlerini yansıtmak amacıyla kamera kaydı yapılmıştır. Kayıtlar düzenli olarak ders sonrasında bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.4.5. Etkinlikler ve Çalışma yaprakları

Sosyal Bilgiler derslerinde bir öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin etkililiğini ortaya çıkarmak adına araştırmacı tarafından öğretim sürecinde çocuk dergilerine dayalı etkinlikler ve çalışma yaprakları uygulanmıştır. Araştırma kapsamında ünite kazanımlarına yönelik olarak çocuk dergileri ile ilgili etkinlik ve çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Etkinliklerin ve çalışma yapraklarının öğrenciler tarafından gerçekleştirilme düzeyini ve başarı oranlarını ortaya çıkarmak adına her etkinlik kendine özgü hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) tabi tutulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın amacı kapsamında araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama araçları ile elde edilen verileri değerlendirmek için içerik analizi kullanılmıştır. Bu doğrultuda her bir soruya karşılık gelen kategoriler oluşturulmuştur. Katılımcılardan

alınan yanıtlar, niteliklerine göre ilgili oldukları kategorilere ayrılmıştır. Veri toplama araçlarına ait bölümler güvenilirliği artırmak için taranarak tezde sunulmuştur. Güvenirliği artırmak için, araştırmacı tarafından yapılan içerik analizinin, ikinci bir araştırmacı tarafından da kontrolü sağlanmıştır. İki araştırmacı tarafından yapılan içerik analizi sonucunda araştırmacıdan araştırmacıya içerik analizlerinin sonucunun değişmediği gözlemlenmiştir. Araştırma verilerinin analizine ilişkin bilgiler, dokümanlardan, görüşmelerden ve günlüklerden elde edilen verilerin analizi aşağıda verilmiştir.

3.5.1. Geçerlik ve güvenirlik

Yıldırım ve Şimşek (2016) bilimsel bir araştırma sürecinde geçerlilik ve güvenirliğin sonuçlarının inandırıcı olma noktasında önemli bir yere sahip olduğunu ve bu sebeple yaygın bir şekilde bu iki kavramın üzerinde durulduğunu belirtmektedir. Kirk ve Miller, (1986) tarafından nitel araştırma açısından geçerlilik kavramını araştırılan olgunun olduğu gibi yansız bir şekilde gözlenmesi olarak ifade edilmektedir. Öyle ki nitel araştırma sürecinde toplanan verilerin analizi sonucunda yaşanmış durumu ne kadar yansıttığı değer kazanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın geçerliliğini olumsuz etkilememek adına veri toplama sürecinde araştırmacı tarafından hassas davranılmaya özen gösterilmiştir. Geçerlilik kavramının Taylor, Baser ve Wilkie (2006) kullanılan veri toplama araçlarıyla elde etmek istenilen bilgilere ulaşp ulaşamadığımızla ilgili olduğunu düşünmektedir. Bu noktada veri toplama araçları bakımından zengin bir içeriğe sahip olan nitel araştırma sürecinde geçerliliği sağlama yolunda uygun olan veri toplama aracını doğru seçmenin önemi görülmektedir. Araştırma süreci sonrasında elde edilen verilerin başka bir uzman tarafından incelenmesi nitel araştırmada geçerlilik konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yine araştırmacı tarafından geçerliliğin sağlanabilmesi adına verilerin analizi noktasında uzman görüşlerine başvurularak onay alınması önemsenmiştir.

Pine (2009) nitel araştırma sürecinde güvenirliği gerçek hayatta neler oluyorsa onun aynısının kayıt altına alınma durumu olarak ifade eder. Bu durumun da çeşitli veri toplama araçları (fotoğraf, video, detaylandırılmış araştırmacı ve katılımcı notları vb.) ile genişletilebileceğini belirtir. Yıldırım ve Şimşek (2016) ise nitel araştırmada güvenirlik kavramının nicel araştırmaya göre farklı bir anlam taşıdığına vurgu

yapmaktadır. Nitel araştırma sürecinde iç güvenilirlik ve dış güvenilirliğin araştırmacılar tarafından sağlanabilmesi için birtakım önlemlere dikkat etmeleri önemli görülmektedir. Connelly (2016) araştırmacılar için dış güvenilirliği artırma adına araştırma sürecine dâhil olan katılımcılardan başlayarak kullanılan veri kaynaklarının neler olduğuna dair ve araştırma süreci raporuna kadar net bir şekilde ortaya konulmasının önemli olduğunu belirtmektedir. Le Compte ve Goetz (1982); Yıldırım ve Şimşek (2016) iç güvenilirliğin yüksek tutulması amacıyla önerdiği bazı yöntemler şu şekildedir: Araştırma sürecinde elde edilen verilerin araştırmacı tarafından kişisel yorumu dâhil edilmeden aktarılması, araştırmayı yapan kişinin haricinde en az bir başka araştırmacının da sürece dâhil edilmesi, araştırma süreci yapılan gözlem sonrasında gözlemin doğruluğunu arttırabilmek adına katılımcılar ile mülakatların gerçekleştirilmesi, tarafsız bir başka araştırmacı tarafından araştırma süreci sonrasında elde edilen verilerin sağlamlasının yapılması ve araştırmacı tarafından izlenen araştırma sürecinin detaylı bir şekilde belirli bir kavramsal çerçevede ifade edilmesidir. Bu noktada ifade edilen görüşler göstermektedir ki nitel araştırma sürecinde geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi adına araştırmacıların araştırma sürecinin her aşamasında oldukça şeffaf davranmaları önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemine uygun elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak analiz edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2016) araştırma sürecinde toplanan verilerde var olan gerçek noktaları gün yüzüne çıkarabilmek ve elde edilen tüm verileri anlamlandırmak amacıyla içerik analizi kullanılmaktadır. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen içerik analizinin güvenilirliğini arttırmak amacıyla yüksek lisans mezunu ikinci bir araştırmacı da verileri analiz etmiştir. İki araştırmacı tarafından da yapılan içerik analizleri karşılaştırıldığında birbirleriyle tutarlı sonuçlar elde edildiği gözlemlenmiştir.

3.5.2. Ne biliyordum ne öğrendim formu analizi

Açık uçlu sorulardan oluşan Ne Biliyordum Ne Öğrendim Formu'nda yer alan öğrenci cevaplarının farklılığını ortaya çıkarmak amacıyla yapılan içerik analizinde birtakım nicelleştirme uygulanmıştır. Öğrencilerin sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda tekrar eden ifadelerden kategoriler oluşturulmuştur. Formlara yazılı olarak cevap veren

öğrencilerin kimliklerini gizli tutmak amacıyla “Emre”, “Oya” ve “Damla” gibi kod isimler kullanılmıştır.

3.5.3. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizi

Araştırma süreci tamamlandıktan sonra beş öğrenci ile altı adet açık uçlu sorudan oluşan görüşme yapılmıştır. Araştırmacı tarafından görüşme sorularından oluşan bir kâğıt katılımcılar tarafından doldurulmak üzere dağıtılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016)’e göre içerik analizinin uygulanmasındaki ana neden araştırma sürecinde elde edilen veriler ile belirli bir kavramlara oluşturabilmektir. Kavramlara ve ilişkilere ulaşabilmek amacıyla araştırmacı tarafından görüşme metinleri okunarak kodlamalar yapılmıştır. Kodlardan alt kategorilere ve ana kategorilere, kategorilerden de temalara ulaşılmıştır. Bunun üzerine veriler sayısallaştırılarak tablo halinde sunulmuştur.

3.5.4. Öğrenci günlükleri analizi

Öğrenciler tarafından araştırma süreci kapsamında gerçekleştirilen her ders sonrasında yazılan günlükler içerik analizine tabi tutulmuştur. Öğrenci günlükleri araştırmacı tarafından titizlikle okunmuştur. Öğrencilerin günlüklerine yazdığı ifadeler içerik analizine uygun olarak önce kodlamalara kodlamalardan da kategorilere ayrılarak tablo halinde sunulmuştur.

3.5.5. Video kaydı analizi

Araştırmacı tarafından sınıfta çocuk dergilerine dayalı etkinliklerin uygulanma süreci akıllı telefon kamerası ile kayıt altına alınmıştır. Etkinliklerin uygulama süreci sonrasında video kayıtları bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Video kayıtları araştırmacı tarafından izlenerek uygulama sürecinde gerçekleştirilen etkinliklere ve öğrenci tepkilerine yönelik gözlemler yapılmıştır. Video kayıtlarındaki öğrenci davranışları ile öğrenci günlükleri ve görüşmelerde yer alan durumların tutarlılığı tespit edilmiştir.

3.5.6. Etkinlik ve çalışma yaprakları analizi

Sosyal Bilgiler derslerinde bir öğretim materyali olarak kullanılan çocuk dergilerinin etkililiğini ortaya çıkarmak adına araştırmacı tarafından öğretim sürecinde hazırlanan etkinlikler ve çalışma yaprakları uygulanmıştır. Araştırma kapsamında etkinlikler ve

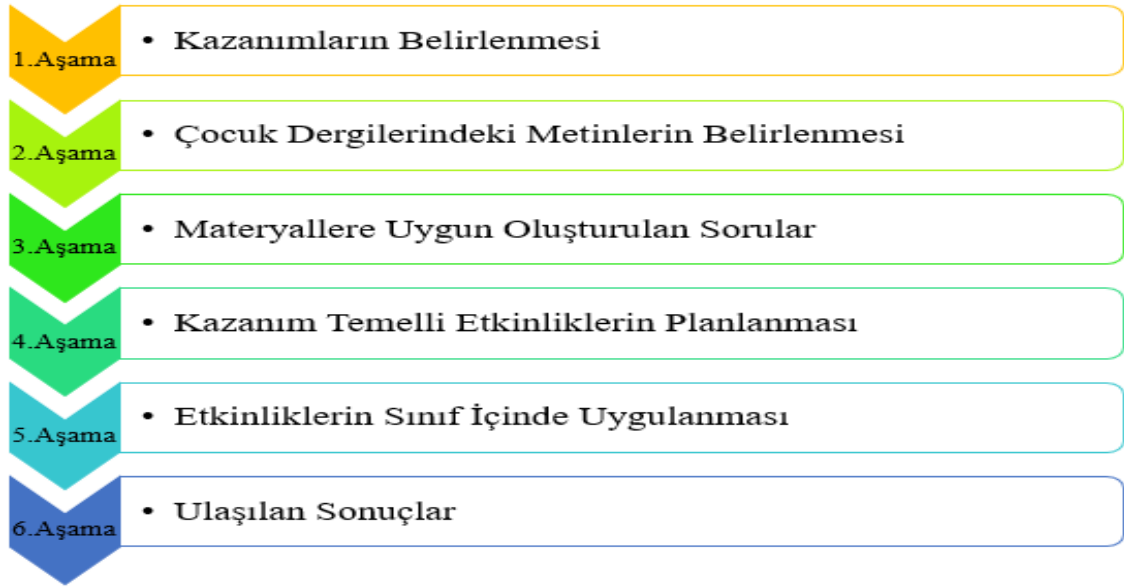
çalışma yapraklarının öğrenciler tarafından gerçekleştirilme düzeyi ve başarı oranları hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre ortaya çıkarılmış ve araştırmacı tarafından kategorilere ayrılmıştır. Bir uzman tarafından etkinliklerin ve çalışma yaprakları analiz edilmiştir.

3.6. Çocuk Dergilerine Dayalı Etkinliklerin Uygulama Süreci

Bu bölümde araştırmacı tarafından gerçekleştirilen çocuk dergilerine dayalı etkinliklerin uygulama sürecine yönelik bilgiler yer almaktadır.

Uygulama sürecine dair aşamalar Tablo 3.6.1.'de yer almaktadır.

Tablo 3.6.1. Çocuk Dergilerine Dayalı Etkinliklerin Uygulama Süreci

Araştırmacı tarafından uygulamada kullanılacak kazanımları belirlemek amacıyla öncelikle Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelenmiştir. İnceleme sonrasında çocuk dergilerinin aktif olarak kullanılabileceği öğrenme alanı, ünite ve kazanımlar tespit edilmiştir. Bu doğrultuda Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında yer alan Gerçekleşen Düşler ünitesinin kazanımlarının araştırma kapsamında seçilmesine karar verilmiştir. Belirlenen kazanımlar doğrultusunda uygulama süreci hem MEB Ünitelendirilmiş Yıllık Planına hem de uygulama yapılacak okulun akademik takvim planına da uygun olarak 9 ders saati 3 haftalık plan dâhilinde oluşturulmuştur. Kazanımlar belirlendikten sonra çocuk dergileri, kazanımlara uygun etkinliklerin

oluşturulabilmesi için incelenmiştir. Hem basılı hem de dijital ortamda yer alan çocuk dergilerindeki bölümler incelenerek etkinliklerde kullanılacak bölümlere karar verilmiştir. Etkinliklerde kullanılacak bölümlerin konuya uygun güncel içeriklerden oluşmasına özen gösterilmiştir.

Çocuk dergilerinden elde edilen bölümler doğrultusunda uygulama sürecinde kullanılacak etkinlikler planlanmıştır. Etkinlikler planlanırken öğrenme alanında yer alan ilgili beceri ve değerlerin öğrenciler tarafından kazanılabilir olması da göz önünde bulundurulmuştur.

Etkinlik sürecinde öğrencilerin sahip olduğu bilgiyi yorumlayabilecek nitelikte sorular yöneltilmesine özen gösterilmiştir. Çocuk dergilerinde yer alan metinlerden ve etkinlik sürecinin bütününe uygun sorular oluşturulmuştur.

Çocuk dergilerinde yapılan incelemeler sonrasında metinler belirlenmiş, metinlere uygun etkinlik içerisinde kullanılacak sorular oluşturulmuş ve son aşamada ise etkinlikler hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlikler bir başka uzman ve öğretmen incelemesine de tabi tutulmuştur. Yapılan inceleme sonrasında gerekli düzenlemeler yapılarak etkinliklerin uygulamaya hazır son hali oluşturulmuştur.

Hazırlanan etkinlikler hem MEB müfredatına hem de okulun kendi akademik takvimine uygun bir şekilde belirlenen zamanda uygulanmaya başlamıştır.

Uygulama tarihi, uygulamada yer alan kazanımlar ve kazanımlara uygun oluşturulan etkinlikler aşağıdaki Tablo 3.6.2. belirtilmiştir.

Tablo 3.6.2. Çocuk Dergilerine Dayalı Etkinliklerin Uygulama Planı

Tarih	Kazanım	Etkinlik/Çalışma Kâğıtları
14/15.02.2017	Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.	Gelişen Buluşlar
16/21.02.2017	Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.	Nasıl Etkileniyoruz
22/23.02.2017	Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.	Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları
28.02.2017	Kanıtlara dayanarak Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.	Atatürk ve Bilim
28.02.2017/01.03.2017	Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanır ve izler.	Kendi Dergimizi Yapıyoruz
01.03.2017/02.03.2017	Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.	

Araştırmanın yapıldığı okulda Sosyal Bilgiler dersi haftada üç saat olmak üzere üç ders saati de ayrı bir günde yer alacak şekilde programlanmıştır. Uygulama süreci de bu durum dikkate alınarak planlanmıştır. Etkinliklerin anlamlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için her bir etkinliğe en az iki ders saati ayrılmıştır. 5. ve 6. kazanım birlikte değerlendirilerek ortak etkinliğe tabi tutulmuştur. Öğrenci günlükleri bazı öğrenciler tarafından ders bitiminde hemen teneffüs esnasında yazılırken bazı öğrenciler tarafından da gün sonunda evde yazılmıştır. Öğrencilerin hepsinin aynı anda günlükleri yazmaları ders saatinin az olmasından sağlanamamıştır.

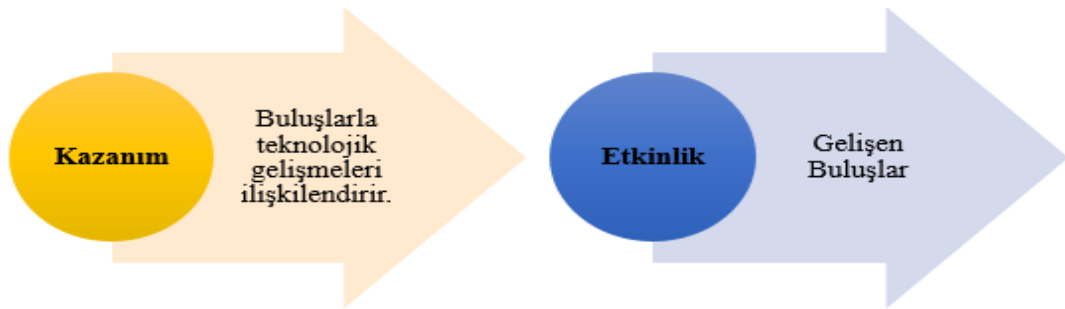
Etkinlik sürecinde öğrencilerin farklı becerilerini ortaya çıkarabilecek nitelikte zenginleştirilmiş içeriklere yer vermeye çalışılmıştır. Gelişen Buluşlar etkinliğinde

öğrenciler teknolojik gelişme kavramını içselleştirebilmek amacıyla cep telefonunu tasarlamışlardır. Nasıl Etkileniyoruz etkinliğinde teknolojik gelişmelerin insan hayatına etkilerini çok boyutlu inceleyebilecekleri tartışma ortamı yaratılmaya çalışılmıştır. Kendi Dergimizi Yapıyoruz etkinliğinde ise öğrencilerin grup çalışması yaparak dergi oluşturma tecrübesi kazanmalarını tecrübe etmeleri desteklenmeye çalışılmıştır. Gerek bireysel gerekse de grupça yapılan etkinliklerle öğrencilerin sürece aktif katılım sağlaması amaçlanmıştır.

Araştırmacı tarafından incelenen öğrenci günlüklerindeki ifadelerde öğrencilerin etkinlik sürecinde yeni bilgilerle sıklıkla karşılaştıkları, dersi ilgiyle ve aktif bir şekilde takip edebildikleri görülmüştür. Öğrenciler tarafından tamamlanan etkinlik kâğıtları analizine göre ise öğrencilerin genel olarak nitelikli bir çalışma süreci geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada çocuk dergilerine dayalı etkinliklerin uygulama planına uygun bir şekilde belirlenen etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Çocuk dergilerine dayalı bir Sosyal Bilgiler dersi uygulama örneği aşağıda belirtilmiştir.

3.6.1. Çocuk dergilerine dayalı Sosyal Bilgiler dersi uygulama örneği

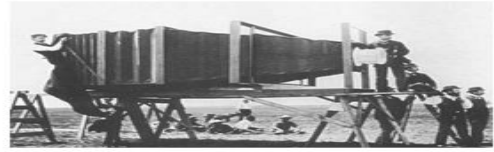
Şekil 3.3. Sosyal Bilgiler Dersi Uygulama Örneği Kazanım ve Etkinlik Adı

Derse hazırlık kapsamında uygulamaya başlamadan bir ders öncesinde derse dikkat çekmek ve merak uyandırmak adına öğrencilere “Gerçekleşen Ünitesine” geçiş yapacağımız bilgisi verilmiş ve ünite içeriği hakkındaki tahminlerinin neler olduğunu düşünmeleri istenmiştir.

Derse ilk olarak öğrencilerin ünite içeriği hakkındaki tahminlerini ifade etmeleri ile başlanmıştır. Daha sonra genel bir çerçeve çizilerek öğrenciler birinci kazanım doğrultusundaki hedeften haberdar edilmiştir. Bir sonraki aşamada ise akıllı tahta

ortamında öğrencilere kazanım doğrultusunda genel bir bilgi oluşması adına sunum yapılmıştır.

Sunum içerisinde yer alan fotoğraflar ve fotoğraflara yönelik açıklama/sorular aşağıda belirtilmiştir.

Fotoğraf 3.1. Teknolojik Ürünlerin Eski Hali

1) Bu ürünlerden hangisini bugün resimlerde olduğu haliyle gördünüz?

2) Bu ürünlerin bugünkü hallerini ifade ediniz.

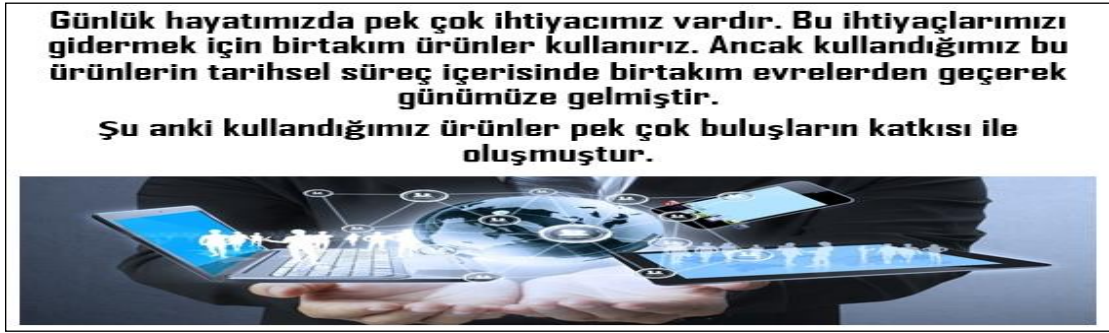
- Nasıl bir değişim ve gelişim süreci yaşanmış olabilir? İfade ediniz.

Fotoğraf 3.2. Teknolojik Ürünlerin Yeni Hali

Fotoğraf 3.2. gösterilerek öğrencilere şu soru yöneltilmiştir:

- Ürünlerin eski hallerini de düşünerek zaman içerisinde yaşadıkları değişimi şekil ve özellik açısından ifade ediniz.

Fotoğraf 3.3. Buluşlar ile Teknolojik Gelişmeler Arasındaki İlişki

Fotoğraf 3.3.'te ifade edilen açıklamanın ardından öğrenciler konunun çocuk dergilerinde yer alan kazanımlar ile uyumlu bölümleri incelemek için yönlendirilmiştir.

Çocuk dergilerinde yer alan bölümlerin sınıfın geneli veya öğrenciler tarafından bireysel olarak incelenmesinden sonra öğrencilere birtakım sorular yöneltilmiştir. Öğrenciler ile birlikte incelenen çocuk dergilerinde yer alan bölümler ve bu bölümlere ilişkin ilgili sorular aşağıda belirtilmiştir.

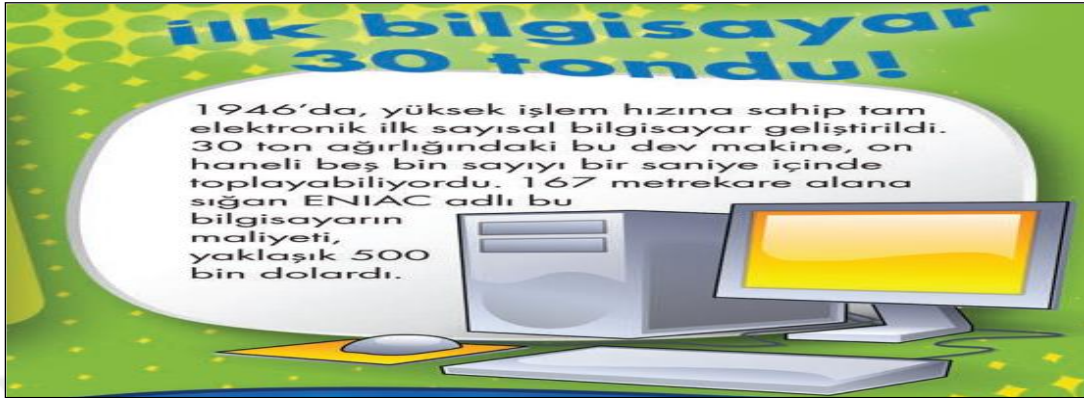

Fotoğraf 3.4. Çocuk Dergisinde Yer Alan “Akıllı Saat” Başlıklı Bölüm

Fotoğraf 3.4.'te çocuk dergisinde “Akıllı Saat” başlığında bulunan bölüme yer verilmiştir. Öğrencilerin ilgili bölümü okuması sağlandıktan sonra aşağıdaki sorular cevaplamaları için öğrencilere yöneltilmiştir:

- Akıllı saatlerin hayatımızda kullanılmasında teknolojik açıdan hangi gelişmeler etkili olmuş olabilir?

- Şu an kullanılan bu akıllı saatlerin var olan özelliklerine hangi özellikler eklenerek gelişimi sağlanabilir? Bu gelişim sağlanırken hangi bilgi birikiminin/gelişmenin faydası olacağını düşünüyorsunuz?

Fotoğraf 3.5. Çocuk Dergisinde Yer Alan “İlk Bilgisayar 30 Tondur” Başlıklı Bölüm

Yukarıdaki Fotoğraf 3.5.’te çocuk dergisinde “İlk bilgisayar 30 tondur!” başlığında bulunan bölüme yer verilmiştir. Öğrencilerin ilgili bölümü okuması sağlandıktan sonra aşağıdaki sorular cevaplamaları için öğrencilere yöneltilmiştir:

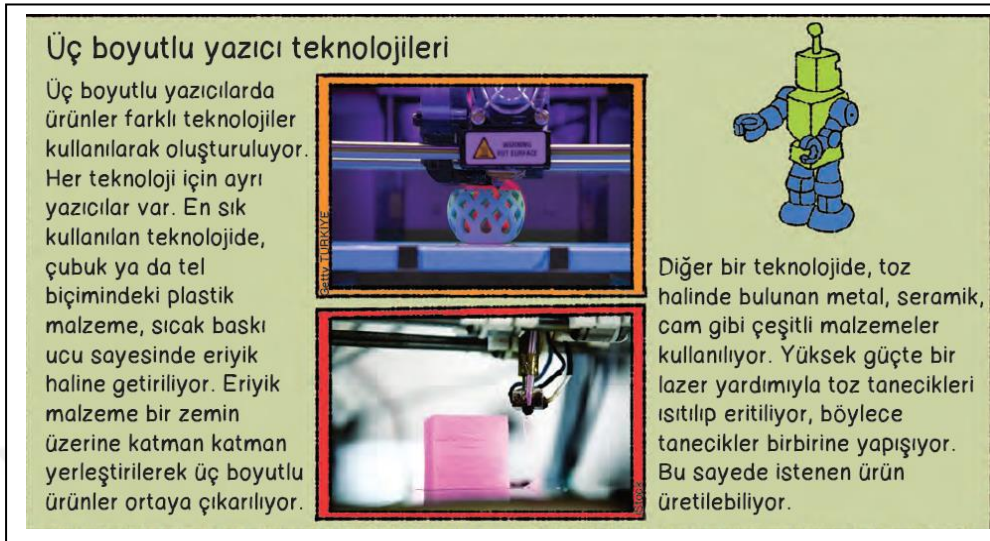
- Günümüzde kullandığımız bilgisayar ile ilk bilgisayarın özelliklerini kendi gözlemlerinizi ile ifade ediniz.
- Günümüzde kullandığımız bilgisayarların gelişiminde ilk bilgisayarın etkisi nasıl olmuştur?

Fotoğraf 3.6. Çocuk Dergisinde Yer Alan “Düğmeli Gözlük” Başlıklı Bölüm

Yukarıdaki Fotoğraf 3.6.6.’da çocuk dergisinde “Düğmeli Gözlük” başlığında bulunan bölüme yer verilmiştir. Öğrencilerin ilgili bölümü okuması sağlandıktan sonra aşağıdaki sorular cevaplamaları için öğrencilere yöneltilmiştir:

- Döğmeli gözlüğün ortaya çıkmasında neler etkili olmuştur?
- Döğmeli gözlüğün gelişmiş bir sonraki halini tarif ediniz.

Fotoğraf 3.7. Çocuk Dergisinde Yer Alan “Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor” Bölümünden Bir Kesit

Yukarıdaki Fotoğraf 3.7.’de çocuk dergisinde “Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor” başlığında bulunan sadece bir bölüme yer verilebilmiştir. İlgili başlığın yer aldığı bölümün tamamı Ek-5’te sunulmuştur.

Bu bölümdeki haber için basılı çocuk dergisi öğrenciler tarafından kullanılabilmiştir. Derginin sayısı elinde basılı olarak öğrenciler dergiden inceleme yaparken, dergisi olmayan öğrenciler için dijital ortamda ilgili bölüm akıllı tahtaya yansıtılmıştır.

Öğrencilerin ilgili bölümü okuması sağlandıktan sonra aşağıdaki sorular cevaplamaları için öğrencilere yöneltilmiştir:

- Üç boyutlu yazıcıların ortaya çıkmasında ve kullanılmasında ihtiyaç duyulan diğere ürünler hangileridir?
- Üç boyutlu yazıcıların insanların hayatında başka hangi gelişmelere temel oluşturulabilir/nasıl geliştirilebilir?
- Üç boyutlu yazıcıya sahip olsaydınız yapmak isteyeceğiniz ürün ne olurdu?

Ders sürecine dair örnek bir bölüm

Araştırmacı: Ünite sürecinde neler öğreneceğiz? Tahminleriniz nelerdir? Neler öğrenmek istersiniz?

Oya: bilim ile ilgili konular ve teknolojinin insan hayatında etkisi ile ilgili konular öğreneceğimizi tahmin ediyorum. Ayrıca her şeyi öğrenmek isterim, ama mesela teknolojinin nasıl geliştiğini...

Araştırmacı: Fotoğraf 1’de yer alan “**Teknolojik Ürünlerin Eski Hali**” görselini öğrencilere power point sunumda göstererek; kimlerin kullandığı cep telefonu buna benziyor?

Tüm öğrenciler: “Hayırrrr” (gülerek ve bağırarak) ☺

Efe: Bu benim eski kardeşim 3310 ☺

Ata: Hocam bizde çok eskilerden kalma bir telefon var böyle kablolu, çevirerek falan kullanıyorsun ☺

Araştırmacı: Fotoğraf 1’de yer alan “Teknolojik Ürünlerin Eski Hali” görselinde sağ alt kısımda yer alan ürünün ne olduğuna dair tahminlerini öğrencilere sorar?

Ahmet: Projeksiyon

Enes: Bilgisayar

Damla: Adam piyano çalmaya çalışıyor ☺

Ege: Öğretmenim sinemalardaki kullanılan şeye benziyor

Araştırmacı: Çocuklar bu görselde gördüğümüz kişi fotoğraf çekmeye çalışıyor.

Öğrencilerden yükselen genel tepki: aa! Nasıl? (şaşıarak)

Araştırmacı: Dünya üzerinde bir zamanlar fotoğraf çekmek için kullanılan cihaz.

Fotoğraf 2’de yer alan “Teknolojik Ürünlerin Yeni Hali” görselini öğrencilere power point sunumda göstererek; bu ürünlerin eski halini de göz önünde bulundurarak neler söyleyebiliriz?

Deniz: Videoda ilerleme olduğu çok belli

Serra: Şu an bile bu ürünlerin özelliklerine yenileri eklendi, artık elektrik süpürgesinde böyle borulular kalmadı bile, bunların daha kolaylaştıran halleri var.

Zeyşan: Artık süpürgeyi fişe takma derdi bile yok. Eski ürünler şimdi kullanılmıyor, birçok değişime uğramışlar, birçok evrelerden geçmişler...

Araştırmacı: Bilgisayarın ilk halini de göz önünde bulundurursa günümüzdeki bilgisayarlardan nasıl yararlanıyoruz? Özellikleri açısından neler söyleyebiliriz.

Oya: Apple’ın Akasya AVM’deki dükkânında küçük bir bilgisayar vardı, eski dönemindi, o eski dönemde yanlarına kilit koymuşlar, o kilide basarak açıyordun bir lastik koymuşlar yanlarına. Yanlarındaki kilidini açıyordun ondan sonra böyle bilgisayar açılıyordu.

Efe: Vay bee teknolojiye bak (gülerek) ☺ ☺

Araştırmacı: Şu an ki kullandığın bilgisayara benziyor mu?

Oya: Haayırır (gülerek) ☺ Eski bilgisayarda sadece tahminen yazma işlemi yapılabilir, internet falan yok, sadece böyle bir şeye bakmak olabilir..

Ahmet: Şimdilerde bilgisayarı telefona bile bağlayabiliyoruz.

Efe: Ama ara kablo olması gerekiyor.

Ahmet: Artık gerekmiyor, hayır..

Ege: Şimdiki bilgisayar ile iş yapabiliyoruz, proje hazırlayabiliyoruz.

Eda: Sunum yapabiliyoruz.

Araştırmacı: Akıllı saatlere ile neler yapabiliyoruz ve daha nasıl geliştirilebilir?

Damla: Hocam telefon yerine saati kullanabiliyoruz, Alo diyebiliyorsunuz, mesaj yazabiliyorsunuz.

Ahmet: Adımlarını sayıyor.

Barış: Hocam benim vardı akıllı saatim, youtube a bile girebiliyorum.

Nisa: Hocam hatta akıllı saatler yasaklanıyor, okulda liselilerden bir çocuk kullanıyormuş, sınavda akıllı saatinden soruların cevaplarına bakmış ☺

Oya: Televizyonda bir şey izlemiştim akıllı saatler ile ilgili. Akıllı saatlerin yerine montların içine kablolar geçirilecekmiş

Ahmet: (Araya giriyor) evet ben bir adamda gördüm metroda.

Oya: Mesela kulaklık takıyorsun, telefonu hiç çıkarmadan elinle çapraz kolunu sürtünce üzerini değiştirebiliyorsun biri arayınca bileğinize basıp direkt Alo diyebiliyorsun, kapatmak için de yine bileğinize basıyorsunuz.

Araştırmacı: Sizce üç boyutlu yazıcı beraberinde hangi teknolojik aletleri de kullanarak işlevini yerine getirir? Üç boyutlu yazıcınız olsaydı neler üretmek isterdiniz?

Ahmet: Üç boyutlu yazıcının oluşturulabilmesi için yazıcı, baskı makinesi, bilgisayar ve matbaa tekniklerini kullanmamız gerekiyor.

Damla: Üç boyutlu yazıcının gelişimi yazıcının gelişimi ile olmuştur ayrıca bilgisayarlara da ihtiyaç duyulduğu için bilgisayarın da gelişmesi lazımdır ve hammaddeye de ihtiyaç vardır.

Efe: üç boyutlu bir yazıcıda ortaya bir ürün çıkartabilmemiz için yapacağımız ürünün hammaddesi lazım, diyelim plastik bir oyuncak yapacağız plastik koyup oradan işte bir yerleri ayarlıyoruz ve sonra o ürün oluyor; bilgisayar...

Faruk: Yapacağımız ürün için çizim programına ihtiyacımız var..

Çocuk dergilerine dayalı bölümlerin incelenmesinden sonra öğrencilerin yazılı olarak cevaplandırmaları için Ek-4'teki çalışma kâğıdı dağıtılarak süreç sonlandırılmıştır. Çocuk dergilerine dayalı Sosyal Bilgiler öğretimi sürecinde diğer kazanımların sınıf ortamındaki uygulamaları yukarıdaki örnek kapsamında gerçekleştirilmiştir. Diğer kazanımlar sürecinde kullanılan çalışma yaprakları da ekler bölümünde sunulmuştur.

3.6.2. Araştırma sürecinde karşılaşılan zorluklar, geliştirilen çözümler

Araştırma sürecinde karşılaşılan zorluklar ve zorluklara karşı geliştirilen çözümler şu şekildedir:

1. *Çocuk dergilerinin kullanımında yaşanan zorluklar ve çözümler:* Uygulama esnasında kullanılacak çocuk dergilerinin bir kısmı basılı bir kısmı da dijital olarak temin edilmiştir. Çocuk dergilerindeki ilgili bölümler projeksiyonla yansıtılarak gösterilmek istendiği kimi durumlarda görüntüler tüm öğrenciler tarafından net bir şekilde görülememiştir. Bu olumsuz durumun ortadan kalkması için bir sonraki derste uygulamada yer alan bölümler araştırmacı tarafından çıktı alınarak öğrencilere dağıtılmıştır.

2. *Fotoğraf çekimi ve video kaydının alınmasına dair yaşanan zorluklar ve çözümler:* Uygulama sürecinde uygulama anına dair anlık fotoğraf alımı genel anlamda tam olarak sağlanamamıştır, çünkü araştırmacıya uygulama anında fotoğraf çekimi için yardımcı olabilecek biri olmamıştır. Bu durum daha sonra video görüntüleri izlenirken video kaydı üzerinden anlık fotoğraf alma imkânı ile çözülmüştür.

Uygulama sürecinde video kaydı alınırken öğrencilerden biri video kaydına dâhil olmak istememiştir. Video kaydına dâhil olmak istemeyen öğrenci sınıf içerisinde video kaydında görünmeyecek bir şekilde kör noktaya oturtulmuştur. Video kaydı esnasında kimi öğrenciler kendini ifade etme ve derse katılma konusunda olumsuz etkilenecek heyecanlanmışlardır. Öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilmeleri adına video kaydının gizli tutulacağına sadece araştırma amacıyla kullanılacağına dair bilgi tekrar hatırlatılmıştır.

Video kaydı araştırmacının akıllı telefonu ile alındığı için profesyonel bir çekim yapılamamıştır. Ders süresi 40 dakika olmasına rağmen akıllı telefon özelliği gereği 33 dakika kayıt yapılabilmektedir. Sürecin işlenişine dair 7 dakikalık bir veri kaybı olmuştur.

3. Öğrencilerin akademik başarılarına yönelik veli kaygıları hakkındaki zorluk ve çözümler: Öğrenci velilerinden bir kısmı çocuk dergileri temelinde oluşturulan etkinlikler ile sanki öğrencilerin akademik disiplinden uzakta kaldığını ve akademik başarılarının olumsuz etkileneceğini düşünmüşler, bu durumu sınıfın danışman öğretmenini aracılığı ile araştırmacıya iletmışlerdir. İletilen kaygı üzerine araştırmacı ilgili velilerle bireysel telefon görüşmesi yaparak süreç hakkında detaylı bilgi vermiştir. Daha sonra araştırma süreci sonuna denk gelen Türkiye geneli akademik başarı ölçen bir deneme sınavında araştırmaya konu olan ünitelerden Sosyal Bilgiler dersinde sınıfça yaklaşık %90 başarı ortalaması ile okulda da birincilik elde edilince kaygılar ortadan kaldırılmıştır.

4. Öğrenci günlüklerinin yazılması ile ilgili yaşanan zorluk ve çözümler: Günde bir saat Sosyal Bilgiler dersinin olması sebebiyle öğrencilerin etkinlik sürecinde günlükleri doldurma imkânları olmamıştır. Bu sebeple öğrencilere isteyenlerin teneffüste ya da akşam evde günlüklerini doldurabilecekleri belirtilmiştir. Ancak yine de bazı öğrencilerin günlük doldurmada isteksiz kaldıkları ya da unuttukları gözlemlenmiştir. Bu durum üzerine öğrencilere araştırma sürecinin etkililiği adına onların görüşlerinin önemli olduğu hatırlatılarak çözüm bulunmuştur.

BÖLÜM IV: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma sürecinde toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular, araştırmanın amacı doğrultusunda ele alınan sorular dikkate alınarak sunulmuştur.

4.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Gerçekleşen Düşler Ünite Kavramlarına İlişkin Algıları Araştırma Öncesi ve Sonrası Nasıldır?

Öğrencilerin Gerçekleşen Düşler ünite kavramlarına ilişkin algılarını belirlemek amacıyla Ne biliyordum, ne öğrendim Formunda yer alan “*Bildiğim süreli yayınlar*”, “*Buluş ne demek*”, “*Teknolojik gelişme ne demek*”, “*Buluşlar ve teknolojik gelişme toplum hayatını etkiler mi*”, “*Bilim ne demek ve bilim insanı resmi çizebilir misin*”, “*Atatürk ve bilim deyince ne anlıyorsun*”, “*Kaynak ve birinci elden kaynak deyince ne anlıyorsun*” sorularının yanıtları içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Aşağıdaki Tablo 4.1.'de “Bildiğiniz süreli yayınlar nelerdir?” sorusunun içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 4.1. Bildiğim Süreli Yayınlarla İlişkin Bulgular (n=21)

Ne Biliyordum?			Ne Öğrendim?		
Temalar	Kategoriler	f	Kategoriler		f
Bilinen süreli yayınlar	• Bilim Çocuk	14	• Bilim Çocuk		18
	• Atlas Çocuk	5	• Atlas Çocuk		17
	• NG KİDS	11	• NG KİDS		19
	• TRT Çocuk	9	• TRT Çocuk		15
	• Diğer	5	• Diğer		13
	• Yok	4	• Yok		1
Toplam		48			83

Öğrencilerden 14’ü “*Bilim Çocuk*”, 5’i “*Atlas Çocuk*”, 11’i “*NG Kids*”, 9’u “*TRT Çocuk*” ve 5’i de “*diğer*” süreli yayınları Ne Biliyordum formunda “*bildiğim süreli yayınlar*” olarak belirtmişlerdir. Ne Öğrendim formunda ise öğrencilerden 18’i “*Bilim Çocuk*”, 17’si “*Atlas Çocuk*”, 19’u “*NG Kids*”, 15’i “*TRT Çocuk*” ve 13’ü de “*diğer*” süreli yayınlarını bildiğini belirtmiştir.

Araştırma öncesinde Ne Biliyordum formunda Mehmet, bildiği bir süreli yayın olmadığını belirtirken, Ne Öğrendim formunda “*Bilim Çocuk, Atlas Çocuk, TRT Çocuk ve NG Kids*” süreli yayınlarını bildiğini ve yine aynı süreli yayınları takip ettiğini ifade etmiştir.

Eda, Ne Biliyordum formunda bildiği bir süreli yayın olmadığını ifade etmiştir. Ne Öğrendim formunda ise Eda, “*TRT Çocuk, Bilim Çocuk, Atlas Çocuk ve NG Kids*” süreli yayınlarını bildiğini, “*TRT Çocuk*” süreli yayınını da takip ettiği süreli yayın olarak ifade etmiştir.

Ece, Ne Biliyordum formunda “*TRT Çocuk*” isimli süreli yayınını bildiğini ifade etmiştir. Ne Öğrendim formunda Ece, bildiği süreli yayınları “*Bilim Çocuk, TRT Çocuk, NG Kids, Atlas Çocuk, Bilge Çocuk, Araştırmacı Çocuk*” olarak ifade etmiştir.

Arda, Ne Biliyordum formunda, bildiği süreli yayınları “*Bilim Çocuk ve NG Kids*” olarak ifade etmiştir. Ne Öğrendim formunda ise Arda, bildiği süreli yayınları “*NG*

Kids, Bilim Çocuk, Atlas Çocuk, Atlas, TRT Çocuk, Minika Go, Meraklı Çocuk, Da Vinci” olarak ifade etmiştir.

Öğrencilerin ne biliyordum, ne öğrendim formundaki ifadeleri incelendiğinde, ne biliyordum formunda öğrencilerin bildikleri süreli yayının az sayıda olduğu gözlemlenirken, ne öğrendim formunda süreli yayınların bilinme sayılarında artış gözlemlenirken ayrıca süreli yayınların öğrenciler tarafından takip edilmeye başlandığı da görülmektedir.

Sonuç olarak araştırma öncesi ve sonrasına dair öğrenci ifadeleri incelendiğinde, öğrencilerin bildikleri süreli yayın sayılarının arttığı ayrıca süreli yayınların bilinmesinin yanı sıra takip edilmeye de başlandığı görülmektedir. Bu değişime ek olarak bilinen süreli yayınların çeşitlilik gösterdiği de gözlemlenmiştir. Aşağıdaki Tablo 4.2.’de “*Size göre buluş ne demektir?*” sorusunun içerik analizi yer almaktadır:

Tablo 4.2. Buluş Kavramına İlişkin Bulgular (n=21)

Ne Biliyordum				Ne Öğrendim			
Temalar	Kategoriler			f	Kategoriler		
Buluş deyince ne anlıyorsun?	• Bilinen bir şeyden yararlanarak yeni bir şey bulmak/İcat			11	• Bilinen bir şeyden yararlanarak yeni bir şey bulmak/İcat		16
	• Somut bir nesne/eşya			7	• Somut bir nesne /eşya		7
	• İşe yarar olma			2	• Hayatı kolaylaştırma		1
	• Deney, bilim			1			
Toplam				21			24

Ne biliyordum formunda incelenen öğrenci cevaplarına göre araştırmacı tarafından dört kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategorilere göre 11 öğrencinin buluş kavramını “Bilinen bir şeyden yararlanarak yeni bir şey bulmak/İcat”, 7’sinin “*somut bir nesne/eşya*” 2’sinin “*işe yarar olma*” ve 1 öğrencinin de “*deney, bilim*” olarak algıladığı şeklinde yorumlanmıştır.

Ne öğrendim formunda buluş kavramına yönelik öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde araştırmacı tarafından üç kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategorilere göre 16 öğrencinin buluş kavramını “*Bilinen bir şeyden yararlanarak*

yeni bir şey bulmak/İcat”, 7 öğrencinin “*somut bir eşya/nesne*” ve 1 öğrencinin ise “*hayatı kolaylaştırma*” olarak algıladığı şeklinde yorumlanmıştır.

Ne biliyordum anket formunda Veli buluş kavramını “*tarihi eserler*” olarak algıladığını ifade etmiştir.

Veli buluş kavramını ne öğrendim formunda “*yeni bir şey keşfetmek*” olarak aldığını belirtmiştir.

Arda ne biliyordum formunda “*yeni bir şeylerin bulunması ve icat edilmesi*” ifade etmiştir.

Arda buluş kavramını ne öğrendim formunda “*Hayatımızı kolaylaştıran, hayatımızı özelleştiren teknolojik ve teknolojik olmayan, icat edilen şeylerdir.*” olarak ifade etmiştir. Arda’nın ne biliyordum formundaki ifadesine ek olarak ne öğrendim formunda buluş kavramını teknolojik ya da teknolojik olmayan icat edilen ve hayatımızı kolaylaştıran şeyler olarak zenginleştirdiği gözlemlenmektedir.

Ne biliyordum formunda yer alan buluş kelimesine yönelik öğrenci algıları incelendiğinde öğrencilerin ifadelerinin buluş kelimesinin gerçek manasına yakın ifadeleri yakaladıkları ancak ne öğrendim formunda verilen öğrenci yanıtlarında kavramın anlamının detaylandırıldığı gözlemlenmektedir. Aşağıda Tablo 4.3.’te “*Size göre teknolojik gelişme ne demektir?*” sorusunun içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 4.3. Teknolojik Gelişme Kavramına İlişkin Bulgular (n=20)

Ne Biliyordum			Ne Öğrendim	
Temalar	Kategoriler	f	Kategoriler	f
Teknolojik gelişme ne demek?	• İlerleme, gelişme süreci	10	• İlerleme, gelişme süreci	15
	• Kolaylık sağlama	3	• Kolaylık sağlama	4
	• Somut/nesne	7	• Somut/nesne	1
			• Teknolojik aletlere alışma	1
Toplam		20		21

Araştırmacı tarafından ne biliyordum formunda “*Size göre teknolojik gelişme ne demektir?*” sorusuna öğrencilerden verilen yanıtlar “*ilerleme, gelişme süreci*”, “*kolaylık sağlama*” ve “*somut/nesne*” olarak kategorize edilmiştir. Öğrencilerden 8’inin teknolojik gelişme kavramını “*ilerleme, gelişme süreci*” 3’ünün “*kolaylık sağlama*” 7’sinin ise de “*somut/nesne*” olarak algıladıkları gözlemlenmiştir.

Araştırmacı tarafından ne öğrendim formunda ise teknolojik gelişme kavramına yönelik öğrenci ifadeleri incelendikten sonra 4 adet kategori başlığı oluşturulmuştur. Oluşturulan kategorilere göre 14 öğrencinin teknolojik gelişme kavramını “İlerleme, gelişme süreci” 4 öğrencinin ise “kolaylık sağlama” 1 öğrencinin “Somut/nesne” ve yine 1 öğrencinin de “Teknolojik aletlere alışma” olarak algıladıkları gözlemlenmiştir.

Eda’nın ne biliyordum formundaki “Bana göre teknolojik gelişme bilimin kuvvetlenmesidir” ifadesi araştırmacı tarafından teknolojik gelişmenin “ilerleme/gelişme” olarak algılandığı yönünde yorumlanmıştır.

Eda’nın ne öğrendim formundaki ifadelerinden ise ilgili kavramı “kolaylık sağlama” algıladığı gözlemlenmiştir. “İnsanların hayatını git gide kolaylaştırmadır teknolojik gelişme. Örneğin 3D yazıcılar.” Ne biliyordum formunda teknolojik gelişme kavramına yönelik algı verilen cevaplar ile ne öğrendim formunda verilen cevaplar birbiri ile benzerlik göstermektedir. Aşağıda Tablo 4.4.’te “Buluşlar ve teknolojik gelişmeler toplum hayatını etkiler mi?” sorusunun içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 4.4. Buluşlar ve Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkilerine İlişkin Bulgular (n=21)

Ne Biliyordum			Ne Öğrendim	
Temalar	Kategoriler	f	Kategoriler	f
Buluşlar ve teknolojik gelişmeler toplum hayatını etkiler mi?	• Etkiler/olumlu ya da olumsuz görüş belirtmeyen	7	• Etkiler/olumlu ya da olumsuz görüş belirtmeyen	1
	• Sadece olumlu etkiler	11	• Sadece olumlu etkiler	11
	• Sadece olumsuz etkiler	1	• Sadece olumsuz etkiler	1
	• Hem olumlu hem olumsuz etkiler	2	• Hem olumlu hem olumsuz etkiler	7
			• Boş	1
Toplam		21		21

Öğrencilerin buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerine ilişkin algıları ne biliyordum formunda 21, ne öğrendim formunda 20 olup buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını “etkiler” olması yönündeki algıları benzer durumda olduğu gözlemlenmektedir. Ne biliyordum formunda öğrencilerin tamamının buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını etkileyeceği yönünde ifade

belirttikleri görülmektedir. Buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını bazı öğrencilerin “olumlu” yönde etkileyeceği yönünde bir değerlendirmede bulundukları görülmektedir. Bazı öğrenciler ise buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını “olumsuz” yönde etkileyeceğini belirtmektedir. Kimi öğrencilerin ise buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını “hem olumlu hem de olumsuz” yönde etkileyeceğini ifade ettikleri görülmüştür. Ne Öğrendim formunda bir öğrencinin soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir. Yine Ne Öğrendim formunda 20 öğrencinin de buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyeceğine dair en az bir ifade ile açıklama yaptıkları görülmektedir.

Ne biliyordum formunda buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkisinin olumlu ya da olumsuz yönü belirtilmeden sadece “etkiler” olarak belirtildiği görülmektedir. Yani kimi öğrenciler buluşlar ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını etkilediğini düşünmekte ancak olumlu mu olumsuz mu etkilediğine dair görüş belirtmemişlerdir. Örneğin Emre’nin ne biliyordum formundaki düşüncesi şu şekildedir:

Emre: “Etkiler, özellikle günlük yaşamı.”

Ne Öğrendim formunda ise Emre’nin buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkisi konusunda algısında değişiklik yaşanmamış ancak düşüncelerini şu şekilde genişleterek ifade etmiştir:

Emre: “Etkiler, mesela telefon sayesinde daha çabuk iletişime geçiyoruz.”

Emre’nin ne öğrendim formunda telefonu bir buluş ve teknolojik gelişme olarak algıladığı ve “telefon sayesinde çabuk iletişime geçilmesi” ifadesinden buluşların ve teknolojik gelişmelerin insan hayatına olumlu etki yarattığı algısının oluştuğu anlaşılmaktadır.

Ne biliyordum formunda Eda’nın aşağıdaki ifadelerinden buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını etkileyebileceğini ifade ettiğini algılamaktayız.

Eda: “Etkiler çünkü buluşlar ve teknolojiler okul hayatında, iş hayatında evde çok kullanılan şeylerdir.”

Ne biliyordum formunda buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını etkileyebileceğini ancak olumlu ya da olumsuz hangi yönde etki yaratacağını belirtmeyen Eda'nın ne öğrendim formunda buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını olumlu yönde etkileyeceğine dair algısının oluştuğunu şu ifadelerinden anlamaktayız:

Eda: “Bana göre buluşlar ve teknolojik gelişmeler toplum hayatını etkiler. Çünkü yeni buluşlar ve teknolojik gelişmeler insan hayatını kolaylaştırır. Bunlar; bilgisayar, telefon, tablet, 3D yazıcılar. Bu teknolojik aletler bizim bilgi öğrenmemizi, araştırma yapmamızı ve bu teknolojik ürünleri işte, okulda, evde her yerde kullanabiliriz.”

Faruk'un ne biliyordum formundaki ifadeleri incelendiğinde buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını etkileyebileceği yönünde algısının olduğu gözlemlenmektedir. Faruk Ne Biliyordum formundaki ifadeleri şu şekildedir:

Faruk: “Etkiler çünkü teknoloji geliştikçe hayatımızı da etkiler. Her yerde teknolojik aletler kullanılmaya başlar (telefon, tablet, bilgisayar, projeksiyon vb)”

Faruk'un ne öğrendim formundaki ifadeleri incelendiğinde ise buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını olumsuz yönde etkileyeceğine dair algısının oluştuğu gözlemlenmektedir. Faruk'un ne öğrendim formundaki ifadeleri şu şekildedir:

Faruk: “Etkiler. Çünkü hastalıklara yol açabilir. Bağımlılık, klostrofobi, göz hastalıkları.”

Damla, ne biliyordum formunda buluşların ve teknolojik gelişmelerin insan hayatını olumlu yönde etkileyebileceğini şu ifadeler ile belirtmiştir:

Damla: “Evet, etkiler, yaşamımızı kolaylaştırır. Bazı işleri görevleri yapmamıza kolaylık sağlar, bu yüzden de çoğu zaman hayatımızı etkiler.”

Ne öğrendim formunda ise Damla'nın ifadelerine bakıldığında, buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını olumlu yönde etkileyebileceği gibi olumsuz yönde de etkileyebileceğine dair algısının oluştuğunu görmekteyiz.

Damla: “Buluşlar ve teknolojik gelişmeler toplum hayatını hem olumlu hem de olumsuz etkiler. Olumlu; kolayca bilgi alabiliriz. Daha kısa sürede iletişim kurabiliriz.

Olumsuz: Gözlerimizi bozabiliriz, beyin hücrelerimizi öldürebiliriz, Nomofobi hastalığı.”

Ne biliyordum formunda buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerinin olumlu ya da olumsuz yönde olacağına dair bir algıya sahip olduğunu görmekteyiz.

Naz: *“Evet bazen teknolojik aletler ve buluşlar toplum hayatını bazen kötü ama bazen de iyi anlamda etkiliyor.”*

Ne biliyordum formunda buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatını “kötü ve iyi” kelimeleri iki yönde etkilediğini algıladığını düşündüğümüz Naz, ne öğrendim formunda da aynı algıya sahip olduğunu görmekteyiz. Ancak ne biliyordum formunda genel bir fikri olan Naz’ın ne öğrendim formunda ifadeleri incelendiğinde daha olumlu ve olumsuz yönlerine örnek vererek vurgu yapmıştır.

Naz: *“Hem iyi hem de kötü etkiler. Çünkü insanların bazıları çok fazla teknolojik aletlerle iç içe olup elinden düşürmezken bazı insanlar aletleri gerekli olduğu zaman kullanırlar ve neredeyse hiç açmazlar.”*

Yukarıda öğrencilerin ne biliyordum ve ne öğrendim formundaki ifadelerinden alıntılar incelendiğinde ne biliyordum formunda buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerinden daha çok “olumlu” etkilerine değinildiği gözlemlenirken, ne öğrendim formunda buluşlar ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilerine dair ifadelerde artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Ayrıca öğrencilerin düşüncelerini ne öğrendim formunda genişleterek açıkladıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 4.5.'te "Size göre bilim ne demektir? Bir tane bilim insanı resmi çizebilir misiniz?" sorusunun içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 4.5. Bilim Kavramına İlişkin Bulgular (n=21)

Ne Biliyordum			Ne Öğrendim	
Temalar	Kategoriler	f	Kategoriler	f
Bilim deyince ne anlıyorsun?	• Fikrim yok	3	• Fikrim yok	7
	• Deney	6	• Deney, araştırma,	8
	• Bilim Adamı	3	• Bilim Adamı/Einstein	2
	• Bilmek, bulmak	7	• Bilmek	2
	• İlgi çekici	1	• Kolaylık	1
	• Kimya	1	• Bir ışıktır umuttur, ...	1
Toplam		21		21
Temalar	Kategoriler	f	Kategoriler	f
Bilim insanı resmi	Erkek resmi çizen	21	Erkek resmi çizen	18
			Kadın resmi çizen	1
			Hem erkek hem kadın resmi	2
Toplam		21		21

Bilim ve bilim insanı kavramlarına ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde ne biliyordum formunda 3, ne öğrendim formunda 7 öğrencinin bilim kavramına ilişkin algılarını sözel olarak ifade etmedikleri görülmektedir. Ne biliyordum formunda 16, ne öğrendim formunda ise 14 öğrencinin bilim kavramına ilişkin algılarının benzer durumda olduğu görülmektedir. Ne biliyordum formunda bilim kavramına ilişkin fikrini yazılı olarak ifade etmeyen bazı öğrencilerin ne öğrendim formunda bilimi araştırma yapmak, deney yapmak ve çalışmak gibi kelimeler ile ifade ettikleri görülmektedir.

Ne biliyordum formunda bilim kavramına yönelik algılarını sözel olarak ifade eden kimi öğrenciler ne öğrendim formunda bilim kavramına yönelik algılarını sözel olarak belirtmeyip bilim insanına dair algılarını resim çizerek ifade etmişlerdir.

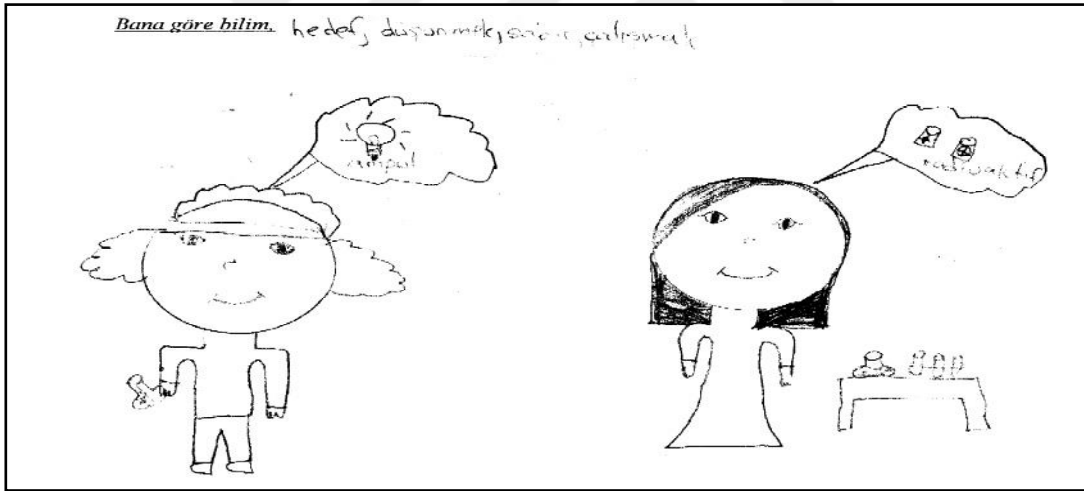
Ne biliyordum formunda öğrencilerin tamamı bilim insanı çizerken erkek figürler kullanırken, ne öğrendim formunda bazı öğrencilerin bilim insanına yönelik kadın

figürü çizdikleri görülmektedir. Ne biliyordum formunda Edison, Einstein, Newton olmak üzere üç tane bilim insanının öğrenciler tarafından bilindiği ifadelerinden anlaşılırken, Ne Öğrendim formunda Edison, Einstein ve Newton bilim insanlarının yanı sıra Tesla ve Madam Curie olarak iki farklı bilim insanına da yer verdikleri gözlemlenmiştir.

Ne biliyordum formunda bilim kavramına ilişkin herhangi bir ifade yazmayan Merve, aynı zamanda bilim insanı olarak da erkek bir figür çizmiştir. Ne öğrendim formunda bilim kavramına ilişkin düşüncelerini yazan Merve, aynı zamanda bilim insanı çiziminde de hem erkek hem de kadın bir figüre yer vermiştir. Merve'nin bilim kavramına ilişkin ne öğrendim formundaki düşüncesi aşağıdaki gibidir:

Merve: “Hedef, düşünmek, sabır, çalışmak.”

Merve'nin ne öğrendim formunda bilim insanına yönelik çizimi de aşağıdaki gibidir:

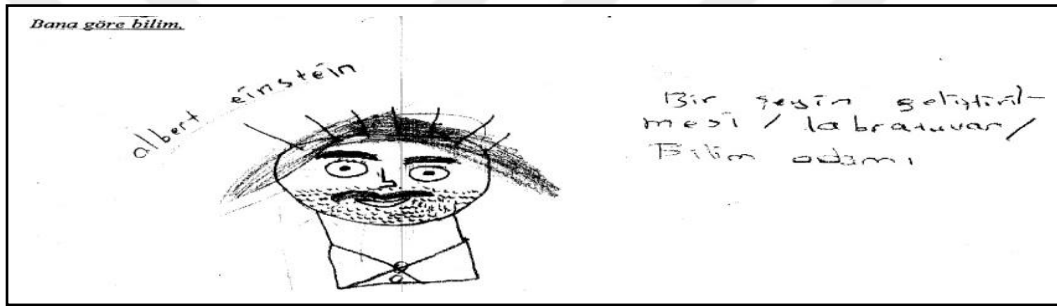
Fotoğraf 4.1. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi

Merve'nin Ne öğrendim formundaki çizimi incelendiğinde bir önceki ne biliyordum formuna göre gelişme gösterdiği görülmektedir. Sürecin sonunda bilim kavramına dair Merve'nin zihninde birtakım yansımalar oluşmuştur. Bilim kavramına yönelik düşüncesini ifade ettiği kavramların doğru olduğu gözlemlenmekle birlikte çizimlerine bakıldığında bilim kavramını tek bir cinsiyet grubuna göre değerlendirmedeği görülmektedir. Merve'nin çiziminde bilim insanını zihninde hem kadın hem de erkek olarak canlandırabildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Ne biliyordum formunda bilim insanı resmini Einstein çizerek tamamlayan Ata, Ne öğrendim formunda bilim insanı çiziminde; Edison, Einstein, Tesla ve Madam Curie'nin çizimlerine yer verdiği görülmektedir. Ata'nın ne öğrendim formundaki çizimine bakılarak bilim insanına yönelik algısında değişim yaşandığı gözlemlenmiştir. Hem algıladığı bilim insanı sayısında artış olmuş hem de bilim insanı deyince kadın bir bilim insanını da algıladığını ifade etmiştir.

Ne biliyordum formunda Ata'nın bilim kavramına ilişkin ifadesi ve bilim insanı resmi aşağıdaki gibidir:

Ata: “Bir şeyin geliştirilmesi/ laboratuvar/ Bilim adamı.”

Fotoğraf 4.2. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi

Ne öğrendim formunda ise Ata'nın bilim kavramına ilişkin ifadesi ve bilim insanı resmi aşağıdaki gibidir:

Ata: “Gelişmeyen bir şeyi geliştirmek”

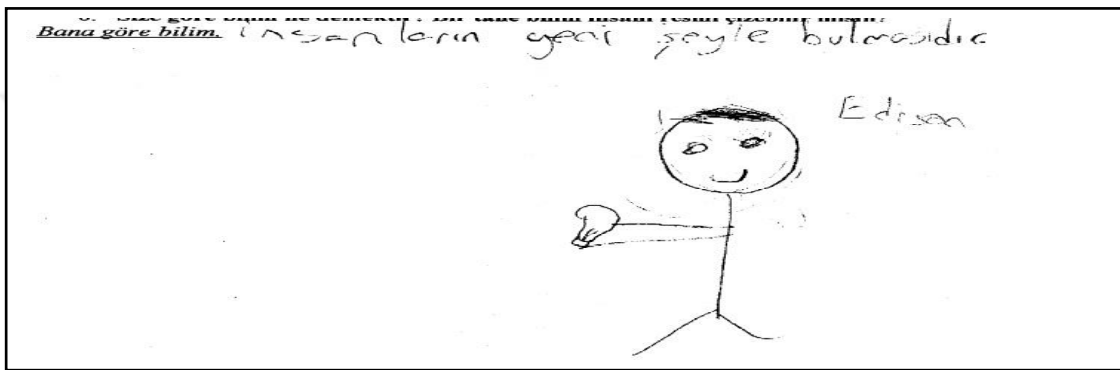
Fotoğraf 4.3. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi

Ata'nın ne öğrendim formunda bilim insanına dair zihninde kadın bilim insanı figürüne de yer verdiği görülmektedir. Oysaki Ata, ne biliyordum formunda ilgili

soruya sadece erkek bir bilim insanı çizmiş, yazılı ifadesinde de “bilim adamı” kavramını kullanarak bilim insanını zihninde tek bir cinsiyet grubuna göre belirtmiştir.

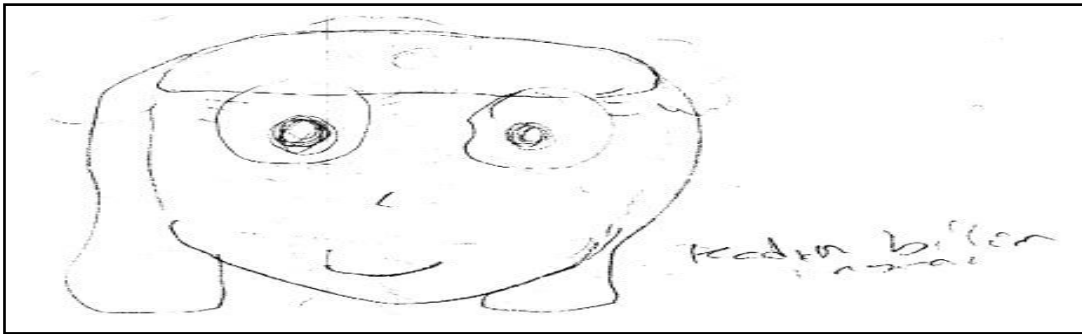
Nisa’nın ne biliyordum formunda bilim ve bilim insanı kavramına ilişkin düşüncesi aşağıdaki gibidir:

Nisa: “İnsanların yeni bir şey bulması” diyerek ne biliyordum formunda bilim kavramına ilişkin düşüncesini ifade ederken, bilim insanına ait çiziminde de Edison’a yer verildiği görülmektedir.

Fotoğraf 4.4. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi

Ne biliyordum formunda bilimi bir şeyleri bulmak olarak ifade eden Nisa, ne öğrendim formunda bilim kavramına ilişkin herhangi bir düşüncesini belirtmemiştir. Ancak ne öğrendim formunda Nisa, bilim insanı çiziminde kadın bir bilim insanı çizmiştir. Nisa’nın ne öğrendim formunda bilim insanına dair çizim aşağıdaki gibidir:

Fotoğraf 4.5. Bilim İnsanı İfadesi Öğrenci Çizimi

Nisa, ne öğrendim bilim insanına dair düşüncesini tek bir çizim ve çizimine dair açıklamada da “kadın bilim insanı” ifadesine yer vermiştir. Nisa’nın da bu ifadeyle bilim insanına dair zihninde cinsiyete yönelik değişim olduğu gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak öğrencilerin bilim kavramına yönelik ifadeleri incelendiğinde, ne biliyordum formunda daha çok öğrenci yazılı cevap verirken, ne öğrendim formunda yazılı cevap veren öğrenci sayısında düşüş yaşandığı gözlemlenmektedir. Ne biliyordum ve ne öğrendim formundaki ifadeler incelendiğinde bilim kavramına ilişkin öğrenci ifadelerinde anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmemiştir. Ancak öğrencilerin zihinlerindeki “*bilim insanı*” kavramı algılarında kadın figürün de yer aldığı görülmektedir.

Aşağıda Tablo 4.6.’da “*Atatürk ve bilim deyince ne anlıyorsunuz?*” sorusunun analizi yer almaktadır.

Tablo 4.6. Atatürk ve Bilim Kavramına İlişkin Bulgular (n=19)

Temalar	Ne Biliyordum		Ne Öğrendim	
	Kategoriler	f	Kategoriler	f
“Atatürk ve Bilim” deyince ne anlıyorsunuz?	• Bilmiyorum/ilişkısiz	-	• Yanıtsız	1
	• Deney, Denemek	3	• Bilmek, Bilim insanı	2
	• Bilim, Kitap, Bilgi, Bilimsel çalışma	7	• Bilimsel çalışmalar, bilimsel kurumlar	10
	• Tarih, Çanakkale, Vatan, Savaş	2	• Bilimle ilgili sözler	5
	• Akıl, Zekâ	3	• Savaşlar, Çanakkale, Cumhuriyet	1
	• Adalet, Halk, Yenilik, Halkçılık	4	• Akıl ve Araştırma, Bilimi sevmek ve önem vermek	3
			• Gelecek	1
Toplam		19		23

Öğrenciler tarafından Atatürk ve Bilim deyince ne anlıyorsunuz sorusuna verilen cevaplar çeşitlilik göstermektedir. Bundan dolayı tablodaki frekanslar eşitlenememiştir.

Atatürk ve Bilime ilişkin algılara dair öğrenci görüşleri incelendiğinde ne biliyordum formunda terimsel olarak “*Deney*”, “*Denemek*” diyen 3 öğrenci; “*Bilim, Kitap, Bilgi, Bilimsel çalışma*” diyen 7 öğrenci, “*Tarih, Çanakkale, Vatan, Savaş*” diyen 2 öğrenci; “*Akıl, Zekâ*” diyen 3 öğrenci; “*Adalet, Halk, Yenilik, Halkçılık*” diyen 4 öğrenci görülmektedir.

Ne öğrendim formunda ise; 1 öğrencinin soruyu yanıtsız bıraktığı, “*Bilmek, Bilim insanı*” diyen 2 öğrenci, “*Bilimsel Çalışmalar, Bilimsel kurumlar*” diyen 10 öğrenci, “*Bilimle ilgili sözler*” diyen 5 öğrenci, “*Savaşlar, Çanakkale, Cumhuriyet*” diyen bir öğrenci, “*Akıl ve Araştırma, Bilimi sevmek ve önem vermek*” diyen 3 öğrenci ve “*Gelecek*” diye cevap veren 1 öğrenci yanıtına ulaşılmıştır.

Aşağıda Tablo 4.7.’de “*Size göre kaynak nedir?*” sorusunun içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 4.7. Kaynak Kavramına İlişkin Bulgular (n=21)

Ne Biliyordum			Ne Öğrendim		
Temalar	Kategoriler	f	Kategoriler		f
“Kaynak” deyince ne anlıyorsun?	Bilmiyorum/İlişkisz	17	Bilmiyorum/İlişkisz		3
	Bir bilgi edinmek üzere kullanılan belge	4	Bilgi edinirken/ araştırma yaparken kullanılan ürünler		15
			Tanık kişiler		1
			Olayın geçtiği dönem		
Toplam		21			20

Öğrencilerin 17’sinin “*kaynak*” kavramına ilişkin Ne Biliyordum formunda “*bilmiyorum/ilişkisz*” şeklinde yanıt verdiği, Ne Öğrendim formunda ise 3’ünün “*bilmiyorum/ilişkisz*” şeklinde yanıt verdiği gözlemlenmektedir. Ne biliyordum formunda “*kaynak*” kavramına “*bilmiyorum/ilişkisz*” açıklama 3 öğrencinin Ne Öğrendim formunda da kavrama yönelik “*bilmiyorum/ilişkisz*” açıklama yaptığı görülmektedir. Ne biliyordum formunda kimi öğrencilerin “*test kitabı*”, “*wikipedia*”, “*kitap*” ve “*ansiklopedi*” gibi sadece tek kelime olarak algılanan kaynak kavramının, Ne öğrendim formunda bir araştırma yaparken yardımcı olan bilgi ürünleri şeklinde ifade edilerek somut nesne örneklerinin de verildiği görülmüştür. Böylece öğrencilerde ne öğrendim formunda kaynak kavramına ilişkin ifadelerinde anlamın derinleştiği görülmektedir.

Ne biliyordum formunda Ata, kaynağı şu şekilde ifade etmiştir:

Ata: *“İhtiyacımız olan birkaç şey.”* Ne öğrendim formunda ise kaynak kavramına ilişkin algısında değişiklik yaşanmış ve kaynak kavramına ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır:

Ata: *“Araştırma yaparken, bilgi edinmek için yararlandığımız ürünlerdir. Örneğin kitap.”*

Ata’nın ne öğrendim formundaki “araştırma yaparken, bilgi edinmek ve kitap” ifadesinden onda kaynak kavramına yönelik “bilgi edinirken/araştırma yaparken kullanılan ürünler” algısının oluştuğu anlaşılmaktadır.

Ece’nin ne biliyordum formunda kaynak kavramına ilişkin algısı şu şekildedir:

Ece: *“Bir işten yararlanmak.”*

Ne öğrendim formunda ise Ece’nin kaynak kavramına ilişkin algısında değişim yaşanmış ve kaynak kavramına ilişkin şu ifadeleri kullanmıştır:

Ece: *“Olayın geçtiği dönemle ilgili ilk kaynaktır.”*

Ece’nin kaynak kavramına ilişkin ne öğrendim formunda “olayın geçtiği dönemle ilgili” ifadesinde onda kaynak kavramına ilişkin “olayın geçtiği dönem” algısının oluştuğu anlaşılmaktadır.

Ne biliyordum formunda Nisa’nın kaynak kavramına ilişkin algısı şu şekildedir:

Nisa: *Bir şeyden yararlandığımız şey.*

Ne öğrendim formunda ise Nisa’nın kaynak kavramına ilişkin algısında değişim yaşanmış ve kaynak kavramına ilişkin algısı şu şekildedir:

Nisa: *“Eskiye yaşamış birine sormak. Araştırmak.”*

Ne öğrendim formunda “eskiye yaşamış birine sormak” ifadesinden onda kaynak kavramına ilişkin algısının “tanık kişiler” olarak değiştiğini gösterir.

Sonuç olarak öğrencilerin ne biliyordum formu ve ne öğrendim formundaki ifadelerinden alıntıları incelendiğinde ne biliyordum formunda kaynak kavramıyla

ilgili öğrencilerin algıları “bilmiyorum/ilişkisz” iken ne öğrendim formunda kaynak kavramının anlamına ilişkin öğrenci algılarının anlamlı bir şekilde değişim gösterdiği görülmektedir. Aşağıda Tablo 4.8.’de “Birinci elden kaynak deyince ne anlıyorsunuz?” sorusunun içerik analizi yer almaktadır.

Tablo 4.8. Birinci Elden Kaynak Kavramına İlişkin Bulgular (n=20)

Ne Biliyordum			Ne Öğrendim	
Temalar	Kategoriler	f	Kategoriler	f
“Birinci Elden Kaynak” deyince ne anlıyorsunuz?	Bilmiyorum/ilişkisz	15	Bilmiyorum/ilişkisz	5
	Geçmiş döneme ait olma	4	Olayın geçtiği döneme ait	9
	Bilgi ürünü	1	olan ürün/ bilgi	
			Görgü Tanığı/tanık kişiler	7
Toplam		20		21

Öğrencilerin birinci elden kaynak kavramına ilişkin ifadeleri incelendiğinde ne biliyordum formunda 15, ne öğrendim formunda ise 5 öğrencinin kavrama ilişkin algısının doğru şekilde oluşmadığını görmekteyiz. Ne biliyordum formunda birinci elden kaynak hakkında “bilmiyorum/ilişkisz” niteliğinde cevap veren öğrencilerin ne öğrendim formunda birinci elden kaynağı “*olayın geçtiği döneme ait olan bilgi/ürün*” algısının oluştuğu anlaşılmaktadır. Örneğin, Mehmet ne biliyordum formunda birinci elden kaynak ile ilgili “bilmiyorum/ilişkisz” niteliğindeki yanıtı şu şekildedir:

Mehmet: “Bir eşya veya bir şey yapmak için kullanılan şey.”

Mehmet’in ne öğrendim formunda birinci elden kaynağı “*olayın geçtiği döneme ait olan ürün/bilgi*” yönünde algısının değiştiğini şu ifadelerinden anlamaktayız:

Mehmet: “Olayın geçtiği dönemlerle ilgili bilgi veren ürünlerdir.”

Anıl, ne biliyordum formunda birinci elden kaynağa dair ifadelerine bakıldığında Anıl’ın birinci elden kaynak kavramına ilişkin algısının doğru bir şekilde oluşmadığı görülmektedir. Anıl’ın birinci elden kaynağa ilişkin algısının ilişkisz bir şekilde oluştuğunu ifade eden yanıtı şu şekildedir.

Anıl: “Bir tane kaynak demek.”

Ne Öğrendim formunda birinci elden kaynak kavramına ilişkin Anıl'ın algısının “görgü tanığı/tanık kişiler” şeklinde değiştiğini gösteren ifadesi şu şekildedir:

Anıl: “*Olayın geçtiği gün veya olayı yaşamış adamla konuşmamızdır.*”

Anıl'ın “*olayın geçtiği gün*”, “*olayı yaşamış adamla konuşmamız*” ifadesi, birinci elden kaynağı olayın yaşandığı döneme tanık olan bir kişiden elde edilen bilgi olarak algıladığı yönünde değerlendirilmiştir.

Öğrencilerin ne biliyordum formu ve ne öğrendim formundaki ifadelerinden alıntılar incelendiğinde, ne biliyordum formunda birinci elden kaynak kavramına ilişkin öğrenci algıları anlamsız iken, ne öğrendim formunda birinci elden kaynak kavramına ilişkin öğrenci algılarının anlamlı bir şekilde değişim gösterdiği görülmektedir.

Sonuç olarak öğrencilerin Gerçekleşen Düşler ünite kavramlarına yönelik ne biliyordum formundaki cevaplarının genel itibarıyla yüzeysel ve gerçek anlamından uzak olduğu görülmektedir. Bu durumun ne öğrendim formunda olumlu bir şekilde değişme göstererek öğrenci cevaplarının anlamlı bir şekilde derinleştiği görülmüştür.

4.2. Gerçekleşen Düşler Ünitesine Yönelik Sınıfta Uygulanan Etkinliklerin Öğrenciler Tarafından Gerçekleştirilme Düzeyi Nasıldır?

Araştırmacı tarafından 5. ve 6. Kazanımlar bir bütün olarak, diğer kazanımlar ise temel boyutlarıyla ele alınmıştır. Gerçekleşen Düşler ünite kazanımlarına yönelik olarak hazırlanan etkinlikler ve ünite kazanımlarına yönelik olarak hazırlanan çalışma yaprakları, öğrencilerin kazanımlara yönelik becerilerini ortaya çıkarmada birer veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Ünite kazanımlarına yönelik hazırlanan etkinlikler için değerlendirme ölçütleri (rubrik) hazırlanmıştır.

4.2.1. 1. Kazanıma Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi

Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kazanım: “*Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.*”

Araştırmacı tarafından birinci kazanıma yönelik hazırlanan “*Gelişen Buluşlar*” adlı etkinlik 2 ders saatini kapsamaktadır.

Araştırmacı tarafından öğrencilerin buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirebilmeleri adına “*Gelişen Buluşlar*” adlı bir etkinlik süreci ve bu etkinlik sürecine bağlı olarak da üç sayfadan oluşan bir adet çalışma yaprağı hazırlanmıştır.

Araştırmacı tarafından öncelikle öğrencilere:

- “Gerçekleşen Düşler” ünite sürecinde “*Neler öğreneceğiz*”
- “Gerçekleşen Düşler” ünitesi hakkında “*Bildikleriniz nelerdir*” ve
- “Gerçekleşen Düşler” ünite süreci sonunda “*Neler öğrenmek istersiniz*” soruları sözel olarak yöneltilmiştir.

Öğrencilerin sorulara yönelik cevapları sözel olarak alındıktan sonra öğrencilerin günlük hayatlarında karşılaşılabilecekleri buluşlardan yola çıkarak söz konusu buluşların tarihsel süreç içerisinde geçirdiği gelişimi power point sunumu ile fark ettirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde incelenen bölümler şu şekildedir:

- Fotoğraf 3.1.’de yer alan Teknolojik Ürünlerin Eski Hali
- Fotoğraf 3.2.’de yer alan Teknolojik Ürünlerin Yeni Hali
- Fotoğraf 3.3.’de yer alan Buluşlar ile Teknolojik Gelişmeler Arasındaki İlişki

Belirtilen fotoğraflar sırasıyla öğrencilere gösterilerek öncelikle buluşların teknolojik gelişme sonrasında yaşadığı değişimler fark ettirilmeye çalışılmıştır. Fotoğraf 3.3. ile de buluşlar ve teknolojik gelişmeler arasındaki ilişki öğrencilere araştırmacı tarafından ifade edilmiştir.

Konu ile ilgili genel bir çerçeve çizildikten sonra öğrencilerin buluşlar ile teknolojik gelişmeler arasındaki ilişkiyi derinlemesine anlamaları için öğrenciler, basılı ve dijital ortamda çocuk dergilerinde yer alan bölümlere yönlendirilmişlerdir. Çocuk dergilerinde yer alan, öğrenciler ile birlikte sınıf ortamında incelenen bölüm başlıkları sırasıyla şu şekildedir:

- “Akıllı Saat”
- “İlk Bilgisayar 30 tondur!”

- “Düğmeli Gözlük”
- “Üç Boyutlu Yazıcı İle Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor”

Yukarıda belirtilen bölümlerde yer alan içeriklere sınıf ortamında öğrenciler tarafından okunduktan sonra bölümlere yönelik soru-cevap ve tartışma tekniği ile sürece devam edilmiştir. Bu kapsamda öğrencilere yöneltilen sorulardan birtakım örnekler aşağıdaki gibidir:

- Akıllı saatlerin hayatımızda kullanılmasında teknolojik açıdan hangi gelişmeler etkili olmuş olabilir?
- Günümüzde kullandığımız bilgisayarların gelişiminde ilk bilgisayarın etkisi nasıl olmuştur?
- Düğmeli gözlüğün gelişmiş bir sonraki hali nasıl olabilir?
- Üç boyutlu yazıcıların ortaya çıkmasında ve kullanılmasında ihtiyaç duyulan diğer ürünler hangileridir? Görüşlerinizi açıklayınız.
- Üç boyutlu yazıcıların insanların hayatında başka hangi gelişmelere temel oluşturulabilir/nasıl geliştirilebilir?
- Üç boyutlu yazıcıya sahip olsaydınız yapmak isteyeceğiniz ürün ne olurdu?

Uygulama sürecine dair son bölümde ise öğrenciler Ek-4’te belirtilen çalışma kâğıdını doldurmaları için yönlendirilmiştir. Çalışma kâğıdında yer alan bölümlere yazılan cevaplar kimi öğrenciler tarafından okunup geri bildirim verildikten sonra süreç sonlandırılmıştır.

Tablo 4.9. Gelişen Buluşlar Etkinliği Değerlendirme Rubriği

Dergide yer alan metinlerden yola çıkarak ilgili teknolojik gelişmelerin yaşanmasında katkıları olan buluşları fark etmiştir.
Dergide yer alan metinlerden yola çıkarak buluşların hangi teknolojik gelişmelere temel oluşturabileceğini ifade etmiştir.
Bir buluştan yararlanarak kişisel çıkarımına uygun olarak teknolojik gelişmeyi ifade eden bir resim çizmiştir.
Dergide yer alan haberden yola çıkarak teknolojik bir buluşun insan hayatına etkilerine yönelik kişisel çıkarımda bulunmuştur.

Öğrencilerin “*Gelişen Buluşlar*” etkinliğinde yapmış oldukları çalışmalar araştırmacı tarafından ilgili etkinliğe yönelik olarak hazırlanan Tablo 4.9.’daki değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre değerlendirilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan değerlendirme sonuçları Tablo 4.2.1.1.’deki gibidir:

Tablo 4.10. Gelişen Buluşlar Etkinliğinin Analizi (n=23)

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilebilir	Boş/Anlamsız	Gelmeyen	Toplam
13	5	3	2	-	-	23

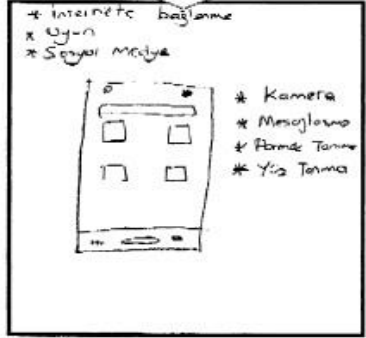
Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre “*Gelişen Buluşlar*” etkinliği sonucunda öğrencilerin çalışma yapraklarının 13’ü “*çok nitelikli*”, 5’i “*nitelikli*”, 3’ü “*ortalama*” ve 2’si “*geliştirilebilir*” olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme ölçütleri (rubrik) sonuçlarına göre öğrencilerin etkinlik süreci sonunda başarılı oldukları gözlemlenmektedir. Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre “*çok nitelikli*” olarak değerlendirilen öğrencilerden Can, Ece ve Naz’ın çalışma yaprakları aşağıda verilmiştir: Araştırmacı tarafından “*çok nitelikli*” olarak değerlendirilen Can’ın çalışma yaprağından bir örnek aşağıdaki gibidir:

B) Aşağıda görseli verilen buluşun tarihsel süreç içerisinde geçirdiği süreci yansıtan ifade eden bir görselini çiziniz.

Martin Cooper, ilk cep telefonu

Teknolojik gelişme sonrası, bir cep telefonu

C) Buluşlar teknolojik gelişmelere temel oluşturur çünkü; insanların zamanla bilgileri artmıştır. Böylece yeni buluşlar ortaya çıkmıştır. Örneğin: Telefon önce; Graham Bell'in bulduğu normal telefonlardı. Daha sonra Martin Cooper'ın bulduğu cep telefonlarına geçildi. Daha sonra zamanla akıllı telefonlar çıktı. Şimdi ise akıllı telefonlar daha da gelişti. Birçok özellik eklendi. Bu akıllı telefonların çıkması Graham Bell'in bulduğu ilk telefon sayesinde gerçekleşmiştir.

Fotoğraf 4.6. Öğrenci Çalışma Yaprağı Örneği

Can, ilk cep telefonun tarihsel süreç içerisinde geçirdiği süreci yansıtan çiziminde günümüzde kullanılan cep telefonları şekline benzer olarak ifade etmiş, resmini yazıyla destekleyerek teknolojik gelişme süreci içerisinde cep telefonunun “*internete bağlanma*”, “*oyun*”, “*sosyal medya*”, “*kamera*”, “*mesajlaşma*”, “*parmak tanıma*” ve “*yüz tanıma*” özelliklerine sahip olduğunu belirtmiştir.

Can, buluşların teknolojik gelişmelere temel oluşturduğu düşüncesini desteklemektedir. İnsanların zamanla bilgilerinin artarak yeni buluşların ortaya çıktığını belirten Can, Graham Bell'in icat ettiği telefona birçok özelliklerin eklenmesiyle şimdiki telefonların daha da geliştiğini ve aslında ilk telefon sayesinde bu gelişim sürecinin yaşandığını ifade etmektedir.

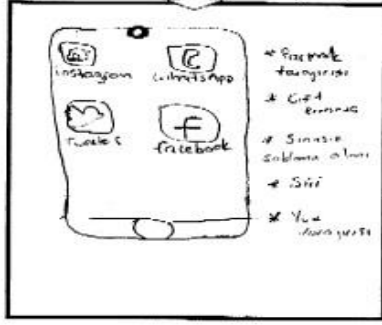
Araştırmacı tarafından “çok nitelikli” olarak değerlendirilen Ece’nin çalışma yapraklarından bir örnek aşağıdaki gibidir:

B) Aşağıda görseli verilen buluşun tarihsel süreç içerisinde geçirdiği süreci yansıtan ifade eden bir görselini çiziniz.

Martin Cooper, ilk cep telefonu

Teknolojik gelişme sonrası, bir cep telefonu

C) Buluşlar teknolojik gelişmelere temel oluşturur çünkü;

İnsanlar ihtiyaçlarını gidermek için fikir alışverişi yapabilirler. Hayal ettiklerini, yeni bilgiler öğrenerek buluşu geliştirmişlerdir. Örneğin; Akıllı Led lambaya gelince, Akıllı insanlar hem ısı hemde ışık kaynağı olabilir ama uyurken yada Akıllı ortamda aydınlatma sürekli söndürmek zorunda değiller. Çünkü söndürmezlerse yangına bile yol açabilir. Ama Ampuller, Led Lambalar sen söndürsen kollar açık kalabilir, kapatma zorunluluğun yoktur.

İnsanlar yaşamaları daha kolay bir hale getirmek için buluşları geliştirirler.

Fotoğraf 4.7. Öğrenci Çalışma Yapağı Örneği

Ece, ilk cep telefonun tarihsel süreç içerisinde geçirdiği süreci yansıtan çiziminde yeni birçok özelliklere yer verdiği görülmektedir. Örneğin Ece’nin çizimi akıllı bir cep telefonunu ifade etmektedir. Günümüzde kullanılan akıllı telefon uygulamalarına “instagram”, “whatsapp”, “twitter” ve “facebook” çiziminde yer verdiği görülen Ece’nin ayrıca “parmak tarayıcısı”, “çift kamera”, “sınırsız saklama alanı”, “siri” ve “yüz tarayıcısı” gibi gelişmiş özellikleri telefonuna eklemiştir. Ece çalışma yapağında yer alan “buluşlar teknolojik gelişmelere temel oluşturur” ifadesine katılarak

gerekçelerini insanların yaşamlarını daha kolay hale getirmek için yeni bilgiler öğrenerek buluşları geliştirdikleri şeklinde belirtmiştir. Ayrıca Ece'nin son soruya verdiği cevap da aşağıda belirtilmiştir.

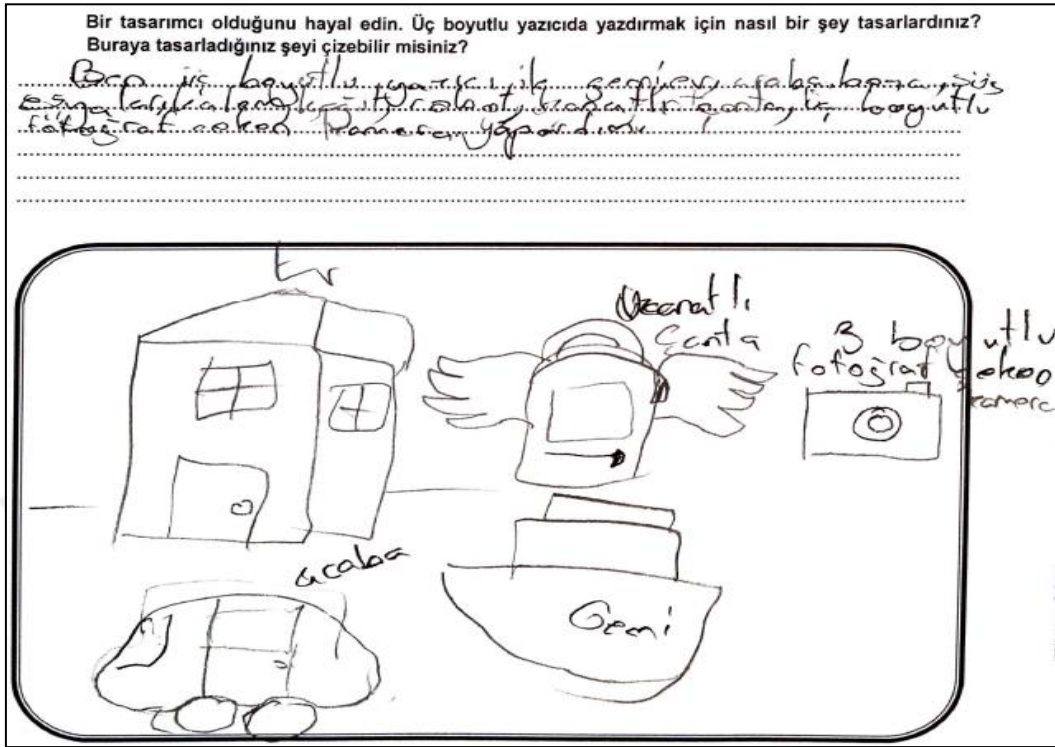
Bir tasarımcı olduğunu hayal edin. Üç boyutlu yazıcıda yazdırmak için nasıl bir şey tasarladınız? Buraya tasarladığınız şeyi çizebilir misiniz?

Ben telefon tasarlamak isterdim. Hem içeriside kendi bilgilerinizi getirebilir ve ayrı yetten ev

Fotoğraf 4.8. Öğrenci Çalışma Yaprağı Örneği

Ece'nin bir tasarımcı olarak hayalindeki telefonu çizdiği çalışmadan ve cümlelerinden istediği gibi özellikleri olan bir ürün yapmak istediğini anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bir de ev tasarlamak istediğini belirtmiştir.

Naz'ın çalışma yaprağında yer alan ifadesi aşağıdaki gibidir:

Fotoğraf 4.9. Öğrenci Çalışma Yaprağı Örneği

Naz'ın hayalindeki çizimler arasında ev, araba, kanatlı çanta, üç boyutlu fotoğraf çekebilen kamera ve gemi olduğunu görmekteyiz. Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre öğrencilerin Gelişen Buluşlar etkinliğinde genel olarak nitelikli örnekler ortaya koydukları gözlemlenmiştir.

4.2.2. 2. Kazanıma Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi

Sosyal Bilgiler öğretimi programında yer alan kazanım: “Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.”

“Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.” kazanımına yönelik olarak araştırmacı tarafından sınıf ortamında bir adet etkinlik gerçekleştirilmiştir. “Nasıl Etkileniyoruz?” adlı etkinlik süreci içerisinde öğrencilere bir adet çalışma yaprağı dağıtılarak etkinliğin gerçekleştirilme düzeyi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan değerlendirmede etkinliğe yönelik olarak hazırlanmış değerlendirme ölçütü (rubrik) kullanılmıştır. Değerlendirmeler öğrencilerin etkinlik sürecinde vermiş oldukları cevapların video

kaydındaki analizleri ile çalışma yaprağındaki sorulara vermiş oldukları cevapların analizi doğrultusunda yapılmıştır.

“Nasıl Etkileniyoruz?” Etkinliğinin Değerlendirilmesi

“Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.” kazanımına yönelik olarak hazırlanan bu etkinlik sürecinde buluşların ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkilerini tespit etmek amacıyla öncelikle araştırmacı tarafından belirlenen çocuk dergilerinde yer alan bölümler sınıf ortamında öğrenciler ile birlikte incelenmiştir. İncelenen ilk bölüm ve bölüme dair örnek diyalog şu şekildedir:

- Nomofobi; cep telefonsuz kalma korkusunun ne olduğu bilgisinin yer aldığı Fotoğraf 4.10.’da gösterilen “Eyyvah! Ya telefonum çekmezse” başlıklı bölüm Can tarafından okunur ve ilgili içeriğe yönelik soru-cevap yapılır.

Fotoğraf 4.10. “Eyyvah! Ya telefonum çekmezse!” Başlıklı Bölüm

Sınıf İçi İletişim Kesiti 1

Araştırmacı: Aramızda hiç telefonu çekmezse diye kaygı yaşayan, stres yaşayan kimler var? Neler hissettiklerinizi paylaşınız.

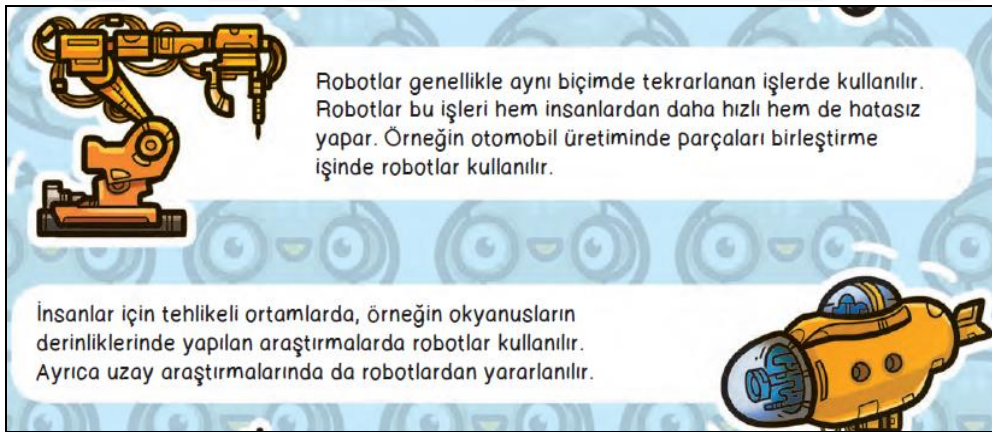
Efe: Her türlü (gülerek)

Oya: Biz bir gün okul gezisine gitmiş, arkadaşım ile gezerken kaybolduk. Yanımızda sadece cep telefonlarımız vardı. Telefonu açtık ama arama yapılamıyor. Biz orada ne tarafa gideceğimizi şaşırdık. En sonunda yürüyerek telefonun çekebileceği bir yere ulaştık.

Damla: Cep telefonum çekmediği zaman deliriyorum...

Öğrencilerle gerçekleşen diyaloglar incelendiğinde cep telefonların öğrencilerin hayatında önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Oya okul gezisinde arkadaşıyla kaybolduğu güne dair bir paylaşım yapmıştır. Oya, cep telefonunun çekmediğini fark ettiğinde yolunu bulamayacağını düşünerek şaşkınlık hissettiğini belirtmiştir. Bu durum araştırmacı tarafından öğrencinin cep telefonunun yer ve yön bulma noktasında önemli bir yere sahip olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Damla ise cep telefonuna bağımlı olduğunu hissettire “deliriyorum” ifadesini kullanmıştır. Görülmektedir ki öğrenciler ders sürecinde yakından ilgili bir durumu ifade eden kavramla etkileşim yaşamışlardır.

- Öğrenciler çocuk dergilerinde yer alan “Robotlar” başlıklı bölümü bireysel incelemek üzere yönlendirilmiştir. Dergiler dijital ortamda temin edilip basılı olarak dergisi olmayan öğrencilere akıllı tahta ortamında yansıtılmıştır.
- Dergilerde “Robotlar” ile ilgili bölümlerin bir kısmı Fotoğraf 4.11. ve Fotoğraf 4.12.’de belirtilmiştir. Bölümlerin tamamı Ek-6 ve Ek-7’de yer almaktadır.

Fotoğraf 4.11. “Robot” Başlıklı Bölümden Bir Kesit

Fotoğraf 4.12. “Robotlar” Başlıklı Bölümden Bir Kesit

Çocuk dergilerinde yer alan bölümlerle ilgili öğrencilere yöneltilen sorular ve öğrencilerden alınan cevaplar aşağıdaki gibidir:

Araştırmacı: Robot teknolojisine günlük hayatımızda nerelerde rastlıyoruz? Kullanım alanları nelerdir?

İrem: “denizaltında, mutfak, iş yerinde, tıp alanında, zor ve tehlikeli alanlarda, ulaşılması zor yerlerde.”

Araştırmacı: Peki robotların varlığı hayatımızı nasıl etkiler?

Mehmet: “insanlar tek bir düğmeye basmasıyla robot her şeyi yapar=tembellik. Savaşlarda insan yerine robotlar ölür.”

Ege: “öğretmenim ama bir de ileride insanlar işsiz kalabilir, ileride robotlar dünyayı ele geçirebilir.”

Teknolojik ürünlerin insan hayatına etkilerine farklı açılardan bakabilmek için öğrenciler ile bir tartışma ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Sürecin etkililiğini artırabilmek için altı şapkalı düşünme tekniğindeki farklı düşünme becerilerinden yararlanılmaya özen gösterilmiştir. Bu kapsamda öğrenciler ile ortak belirlenen bir teknolojik ürün üzerinden tartışma süreci başlatılmıştır. Araştırmacı tarafından altı

şapkalı düşünme tekniğinde yer alan renklerin temsil ettiği düşünce yapıları açıklanmış ve öğrencilerin fikirlerini kişisel olarak ifade etmeleri istenmiştir. Araştırmacı tarafından altı farklı bakış açısını temsilen kartondan şapkalar hazırlanmış ve öğrencilerin soruya yönelik kişisel düşüncelerini uygun renkli şapkayı alarak ifade etmeleri sağlanmıştır.

Fotoğraf 4.13. uygulama sürecine yönelik bir kesit gösterilmiştir.

Fotoğraf 4.13. Nasıl Etkileniyoruz Etkinliği Sınıf Ortamı

Sınıf İçi İletişim Kesiti- 2

Araştırmacı: Peki, akıllı telefonu kullanmak insan hayatını nasıl etkiliyor?

Ece: “Benim için akıllı telefon kullanmak beni çok mutlu ediyor. Kullanırken de çok neşeleniyorum ve eğleniyorum. Şarjım biterken, faturam bittiği zaman ya da konuşma hakkım kalmadığı zaman üzülüyorum. Mesela olduğum yerde eğer ki wifi şifresi varsa inanılmaz derecede mutlu oluyorum. Kendi çapımda çok fazla eğleniyorum.”

Eda: “Mobil veri bitince ölüyorsun. Kendinden bir parça eksiliyor. Kendinden bir parça gidiyor. Danla Bilic’i (youtube’da video çeken bir kişiden bahsediyor) izleyemiyorsun onu izleyemediğimde kendimden bir parça gidiyor. Mesela benim telefonum kitlenmişti, İpek’e çok kızmıştım telefonumu neden kitledi diye.”

Ege: “Hocam ben şimdi size bir drama yapacağım ☺ telefonlar o kadar kötü ki ailemizden bizi ayırıyor. Hiç sevmiyorum. Mesela çocuklar bilgisayar başından kalkmıyor. O yüzden hep dövüyorum onları, yee!!! ☺

Ata: “Radyasyon yayıyor, uzaktaki şeyleri görememe hastalığı var. Bir de onun bir adı vardı, onu unuttum. Ve hastalıklara yol açıyor.”

Oya: “Araştırma ödevlerimizi araştırabiliyoruz. Acıktıysak hemen bir yemek siparişi verebiliyoruz. Uzak bir yerde bir akrabamız varsa onunla canlı görüşebiliyoruz. Görüntülü konuşabiliyoruz. Onun dışında sosyal medya kullanabiliyoruz.”

Sınıf içi etkileşim örneğinde öğrencilerin akıllı telefon kullanımının insan hayatına etkilerine farklı açılardan bakabildikleri görülmüştür. Eda’nın akıllı telefonunu kullanamadığında kötü etkilendiğini “kendinden bir parça gidiyor” cümlesiyle ifade etmesi duygularını içten bir şekilde paylaştığına ve sürece çok iyi adapte olduğu yönünde yorumlanabilmektedir. Ege’nin ise kendini sözel ifade etmek yerine drama yaparak akıllı telefon kullanımının olumsuz etkisine değinmesi öğrencilerin farklı becerilerini de ortaya çıkaran bir süreç olduğunu düşündürmektedir.

Akıllı telefon kullanımının insan hayatını hangi yönlerden etkileyebildiği sorusundan yola çıkarak öğrencilerin kendi bakış açılarına göre düşüncelerini ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Uygulamanın son aşamasında ise öğrencilerin her birinin konuya farklı açılardan bakabilmelerini derinleştirebilmek için bir çalışma kâğıdı dağıtılmıştır. Öğrencilere dağıtılan çalışma yaprağında toplamda 6 soru yer almaktadır.

Çalışma yaprakları araştırmacı tarafından “*Nasıl Etkileniyoruz?*” etkinliğine yönelik olarak hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre değerlendirilmiştir.

Tablo 4.11. Nasıl Etkileniyoruz Etkinliği Değerlendirme Rubriği

Dergide yer alan metinden yola çıkarak teknolojik gelişmelerin insan hayatında meydana getirdiği değişimleri ifade etmiştir.
Teknolojinin insan hayatına olumlu etkilerinin neler olabileceğini ifade etmiştir.
Teknolojinin insan hayatına olumsuz etkilerinin neler olabileceğini ifade etmiştir.
Teknolojik ürünlerin kullanımının insan hayatına etkileri ile ilgili kişisel sonuç çıkarmıştır.
“Çok nitelikli”, “nitelikli”, “ortalama”, “geliştirilebilir” ve “boş/anlamsız” kategorilerinden oluşan değerlendirme sonucu Tablo 4.12’de yer almaktadır:

Tablo 4.12. Nasıl Etkileniyoruz? Etkinliğinin Analizi (n=18)

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilebilir	Boş/Anlamsız	Gelmeyen	Toplam
13	6	-	1	-	3	23

Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme (rubrik) ölçütlerine göre çalışma yapraklarının 13’ü “çok nitelikli”, 6’sı “nitelikli”, 1’i “geliştirilebilir” olarak değerlendirilmiştir. 3 öğrenci ise etkinliğin uygulandığı gün okula gelmedikleri için değerlendirilmeye katılmamıştır. Araştırmacı tarafından aşağıda, “*çok nitelikli*” olarak değerlendirilen öğrencilerden Ada, Ece ve Öykü’nün çalışma yapraklarına yazdıkları ifadeler yer almaktadır.

Ada'nın "Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına olumlu sonuçları-avantajları neler olabilir" sorusuna yaptığı savunma şu şekildedir:

İnsanların bir şey araştırması gerektiği zaman telefonda
görmek bilgileri.
Genel olarak bilimselleştirme bilgileri. Örneğin ben bir süre
önce Düzce'de derin suyun altına giden bir kedi
çok güzel bir şekilde gümeye baskı, ben de hemen gümeye
geldim. O zaman çok mutlu olmuştum. Ben akıllı
telefonum sayesinde bu güzel anı çok daha kolayca
Bence akıllı telefon navigasyon özelliği var bence bu
özellik çok güzel bir özellik çünkü belmediğin bir yere
giderken navigasyondan bakabiliyorsun.

Ada, teknolojik bir ürün olan akıllı telefonun toplum hayatına olumlu etkilerinin olabileceğini önce genel olarak ifade etmiştir. Daha sonra kendi deneyimlerine dayanarak akıllı telefon kullanmanın olumlu yanını ifade etmiştir. Akıllı telefonun toplum hayatına olumlu etkisini üç farklı örnekle zenginleştirerek ifade edebilmiştir. Ada'nın "Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına olumsuz etkileri-riskleri nelerdir" sorusuna yaptığı savunma şu şekildedir:

Akıllı telefon kullanımı insanların hayatında olumsuz
etkiler yaratır. Örneğin toplumun sağlığını kötü yönde
etkiler (radyasyon yayma vb.).
Akıllı telefon kullanımı ile insanların çok sosyal ortamda
olmaları geçirerek normal yüz yüze ilişkilerden uzaklaşır.
Bu durum insanların iletişimin enformasyonu sebepleri olur.
Ayrıca akıllı telefon kullanımı insanların günlük yaşamında
yapması gereken işleri aksatır.

Ada, akıllı telefonların radyasyon yayma özelliğini, yüz yüze ilişkilerden insanların uzaklaşabilmesini ve günlük işlerin aksamasını olumsuz etkiler olarak değerlendirmiştir. Ada, "Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına sonuçları neler olabilir?" sorusuna yaptığı savunma şu şekildedir:

Ada, akıllı telefon kullanımının toplum hayatına etkilerinin olumlu sonuçlarının olabileceği gibi insanları tembelleştirebileceğine de değinerek olumsuz sonuçlarının da olabileceğini ifade etmiştir.

Ada, “Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına sonuçları neler olabilir?” sorusuna yaptığı savunma şu şekildedir:

Bence akıllı telefonu belirli bir süre kullanırsak sonuçları bileriz. Çoğu akıllı telefon kullanırken bizi tembelleştirir ve bu bizim için kötüdür. Bu yüzden akıllı telefon kullanımının hem iyi hem de kötü sonuçları olabilir.

Ada, akıllı telefon kullanımının toplum hayatına etkilerinin olumlu sonuçlarının olabileceği gibi insanları tembelleştirebileceğine de değinerek olumsuz sonuçlarının da olabileceğini ifade etmiştir. Böylelikle Ada, teknolojik bir ürünün insan hayatına etkilerine hem olumlu hem de olumsuz açıdan bakarak yorumlayabilmiştir.

Araştırmacı tarafından “çok nitelikli” olarak değerlendirilen Ece’nin “Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına olumlu sonuçları-avantajları neler olabilir” sorusuna verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Akıllı telefon kullanımının olumlu yönlerine iletişimi örnek verebiliriz. Çok uzakta veya bir başka ülkede yazışın arkadaşlarını ve akrabalarınızı görünebilirsiniz veya sesli mesajı iletebilirsiniz. Yada bileti alabilirsiniz. Örneğin; bir kimsenin veya mağaza gitmek için sıra beklemektense telefonadaki uygulamadan sıra alabilirsiniz. Yada bir filmi izlemek için evde televizyona gerek kalmadan cep telefonundan film izleyebilirsiniz.

Ece, akıllı telefon kullanımının insanlar arasında iletişim kurmayı sağlaması yönünden olumlu yön olarak ifade etmiştir. Ayrıca akıllı telefon kullanımının insanların hayatını

kolaylaştırdığını ifade etmek istediğini “...konsere veya maça gitmek için sıra beklemektense telefondaki uygulamadan sıra alabiliriz” cümlesinden anlamaktayız.

Ece’nin “Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına olumsuz etkileri-riskleri nelerdir” sorusuna verdiği cevap şu şekildedir:

Akıllı telefon kullanımı ile insan sağlığı zarar görebilir. Örneğin; bir sosyal ortamda herkesin bulunmuş akıllı telefon radyasyon miktarını arttırabilir insanların gözlerine hasar verebilir. Ve çok fazla telefona bakmanın başın hücreleri uyutabilir. Ve trafikte telefona bakılırsa trafik kazalarına sebep olabilir.

Ece, yukarıda verdiği cevapta akıllı telefonun toplum hayatını olumsuz yönden nasıl etkileyebileceğini ifade etmiştir. İnsanların sağlığının zarar görebileceğini belirtirken akıllı telefonların trafikte kullanımının da trafik kazalarına sebebiyet verebilme ihtimalini olumsuz etkiler arasında değerlendirmiştir.

Ece’nin, “Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına sonuçları neler olabilir?” sorusuna verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

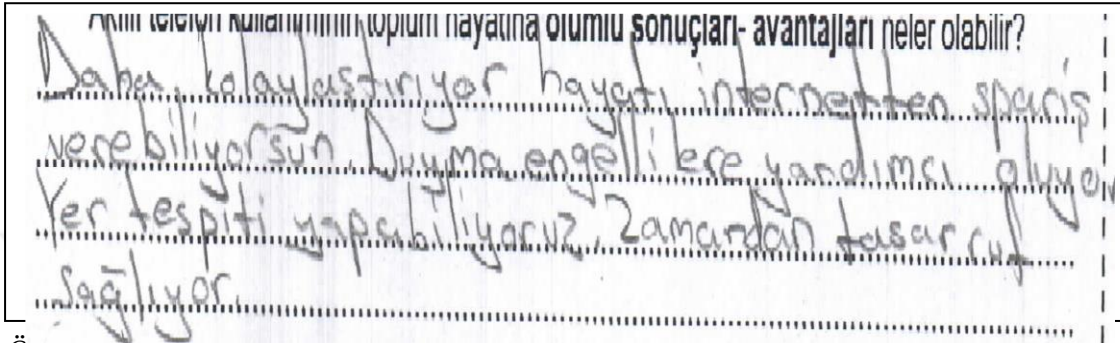
Akıllı telefonlar hem olumlu hem de olumsuz sonuçları olabilir. Örneğin; iletişimde kolaylık sağlar ama çok bakılırsa gözler zarar verebilir. Yada ulaşım veya bir yer bulmada yardımcı olabilir ama trafikte bakılırsa kaza ya da neden olabilir.

Akıllı telefonlar hem olumlu hem de olumsuz sonuçları vardır. Herkes bu kurallara göre akıllı telefonları kullanabilir.

Ece’nin yaptığı çıkarıma göre akıllı telefon kullanımının toplum hayatına hem olumlu hem de olumsuz sonuçları olabileceği yönündedir. Ece verdiği cevaplarda akıllı telefonların iletişimde ve bir yer bulma konusunda ulaşım yararları olabileceğini belirtirken çok kullanımında gözlere zarar verebileceğinden, trafikte kullanımında da kazalara yol açabileceği yönünden zararlarını ifade etmiştir. İnsanların da olumlu ve

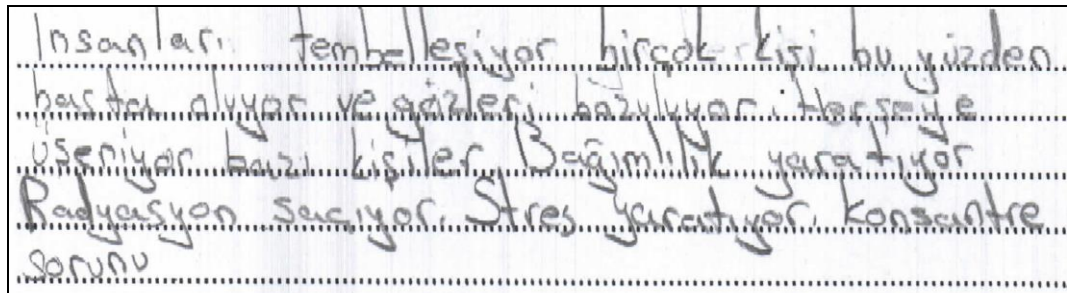
olumsuz yönlelere dikkat ederek kullanmalarını belirtmiştir (herkes bu kurallara göre akıllı telefon kullanabilir).

Araştırmacı tarafından “çok nitelikli” olarak değerlendirilen Öykü’nün “Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına olumlu sonuçları-avantajları neler olabilir” sorusuna verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

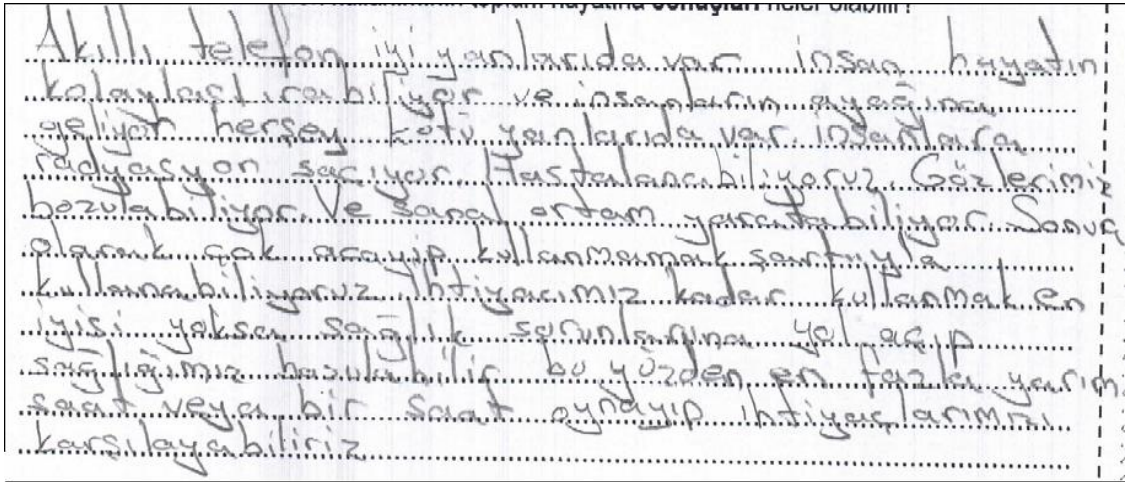
Öykü, akıllı telefonun internetten sipariş verme özelliğini belirtmek hayatı kolaylaştırdığını vurgulamıştır. Ayrıca, duyma engellilere yardımcı olmasını, yer tespiti yapılabilmesini ve zamandan tasarruf sağlayabilme özelliklerini de olumlu yön olarak değerlendirmiştir.

Öykü’nün “Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına olumsuz etkileri-riskleri nelerdir” sorusuna verdiği cevap şu şekildedir:

Öykü, ilgili soruya verdiği cevapta akıllı telefonların insanları tembelleştirdiğini ve bu yüzden bazı hastalıkların çıktığını ifade etmiştir.

Öykü'nün “Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına sonuçları neler olabilir?” sorusuna verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Öykü, akıllı telefon kullanımının toplum hayatına etkilerine dair çıkardığı sonuç hem iyi hem de kötü yanlarının olabileceğidir. Özellikle “çok acayip kullanmamak şartıyla kullanabiliyoruz, ihtiyacımız kadar kullanmak en iyisi” ifadesi ile insanların akıllı telefonları ihtiyaçları kadar kullanmaları gerektiğine vurgu yapmıştır. Aksi durumda ise kötü sonuçlar ile karşılanabileceğini belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan Tablo 4.12’de yer alan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre öğrencilerin genel olarak “Nasıl Etkileniyoruz” etkinliğinde başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

4.2.3. 3. Kazanıma Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi

Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kazanım: “Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.”

Araştırmacı tarafından öncelikle öğrenciler dersin içeriğinden haberdar edilmiştir. Daha sonra öğrencilere “kadın mucitler” başlıklı ve içeriğinde “mucit deyince ne anlıyorsunuz?” sorularının küçük yaş gruplarına sorularak çocukların cevaplarını içeren bir video izlettirilmiştir.

Araştırmacı tarafından buluş kavramına yönelik olarak dijital ortamda farklı çocuk dergilerinden yararlanılarak konu ile ilgili metinler öğrencilere incelettirilmiştir, öğrencilerin buluş yapan insanların özelliklerini tespit etmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu kapsamda araştırmacı tarafından öğrencilere sırasıyla incelenen bölümler ve bölümlere ait sınıf içi diyaloglardan örnekler aşağıdaki gibidir:

Sınıf İçi İletişim Kesiti

Buluş yapanlar ve bilim insanları ile ilgili farklı dergilerden yer alan bölümler incelenirken öğrencilere araştırmacı tarafından şu sorular yöneltilmiştir:

- Buluş yapan kişinin ya da bilim insanının özellikleri sizce nelerdir?
- Habere konu olan buluşun ya da bilimsel çalışmanın ne olduğu/ne işe yaradığını/kim tarafından bulunduğunu daha önce biliyor muydunuz?
- Habere konu olan buluş ya da bilimsel çalışma ile günlük hayatınızda karşılaştınız mı? Bu buluşlardan nasıl yararlandınız?
- Bir bilim insanının öyküsünü karikatür şeklinde okumak sizde neler hissettirdi?

Fotoğraf 4.14. “Mikrodalga Fırın Tesadüfen Bulundu” Başlıklı Bölüm

Araştırmacı: Mikrodalga fırını bulan mühendisin dikkat çekici özellikleri nelerdir?

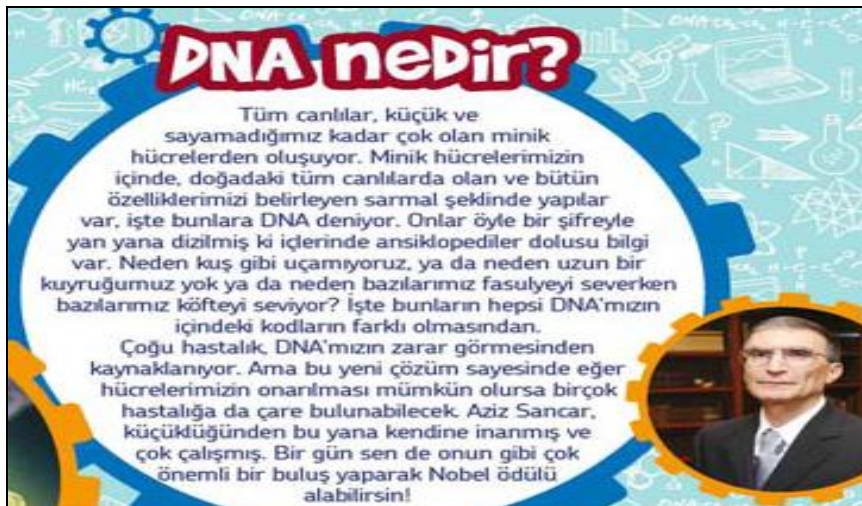

Fotoğraf 4.15. "Genç Dahinin Büyük Keşfi" Başlıklı Bölüm

Merve: "Keşfetmiş"

Anıl : "Deneme"

Eda: "Fark edebilme, Keşfetme, Gözlem"

Fotoğraf 4.16. "Dna Nedir" Başlıklı Bölüm

Ceren: İnanmak

Anıl: Kendine güvenmek

Ege: Çalışmak

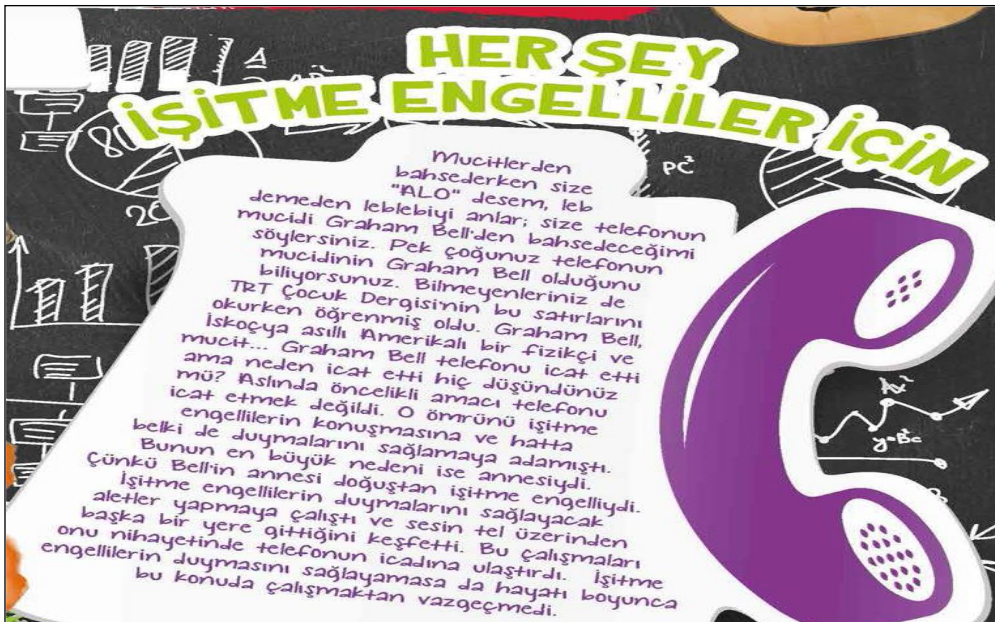

Fotoğraf “4.17. “Elektronik Giysi” Başlıklı Bölüm

Eda: “Çalışmış”

Ceren: Geliştirme yapmış

Ada: Çözüm üretmiş

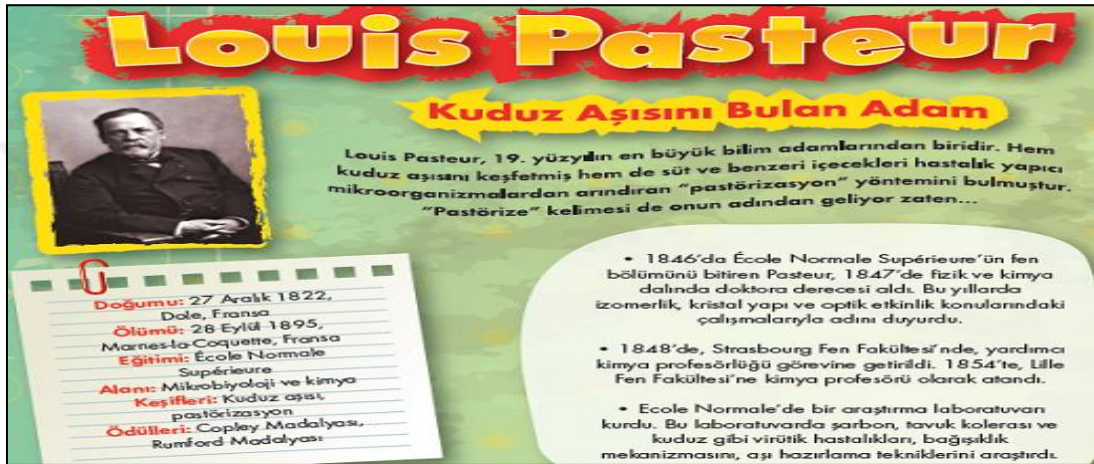
Fotoğraf 4.18. “Her Şey İşitme Engelliler İçin” Başlıklı Bölüm

Can: “Keşfetmiş”

Nisa: “Çalışmış”

Ada: “Vazgeçmemiş, pes etmemiş”

Araştırmacı tarafından öğrencilerin tespitler doğrultusunda buluş yapanların insanların ortak özellikleri tahtaya yazılmıştır. Daha sonra konunun derinleştirilmesi adına yine çocuk dergilerinde yer alan aşağıdaki bölümler de incelenmiştir:

Fotoğraf 4.19. Louis Pasteur, Kuduz Aşısını Bulan Adam Başlıklı Bölümden Bir Kesit

Anıl: İncelemeler yapmış hocam ve ayrıca çalışmalarında güvenlik önlemleri almış

Ece: Çalışma, araştırma, vazgeçmeme gibi özellikleri var.

Fotoğraf 4.20. Marie Curie Başlıklı Bölümden Bir Kesit

Fotoğraf 4.21. Galileo Galilei Başlıklı Bölümden Bir Kesit

Fotoğraf 4.20.'de yer alan Marie Curie ve Fotoğraf 4.21.'de Galileo Galilei ile ilgili bölümler incelenip bilim insanlarının ortak özellikleri tespit ettirilmeye çalışıldıktan sonra bir sonraki aşamaya geçilmiştir. Fotoğraf 4.20. ve Fotoğraf 4.21.'de ilgili bölümlerden bir kesit gösterilmiştir, tamamı Ek-10 ve Ek-11'de belirtilmiştir.

Araştırmacı tarafından etkinlik sürecinin son aşaması olarak Bilim Çocuk Dergisinde yer alan “Simit ile Peynir” başlıklı karikatür yazı dizisi öğrenciler tarafından bireysel olarak incelettirilmiştir. Her bir öğrenci bireysel olarak incelemesini tamamladıktan sonra ilgili karikatürde geçen bilim insanının öğrenciler tarafından dikkat çeken özellikleri öğrencilere sorulmuş ve diğer bilim insanları ile ortak özelliklerinin olup olmadığı öğrencilerin sözel olarak ifade ettirilmeye çalışılmıştır.

Fotoğraf 4.22. Simit ile Peynir Bilim İnsanı Öyküleri, Charles Messier Bölümünden Bir Kesit

Fotoğraf 4.22.'de yer alan bölümün tamamı Ek-9'da sunulmuştur. Fotoğraf 4.22.'de yer alan “Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri” başlıklı çizgi bölüm Oya ve

Efe'nin karşılıklı diyalog şeklinde okuması sağlanmıştır. Bölüm okunurken öğrencilerin Charles Messier'in diğer bilim insanları ile olan ortak özelliklerini tespit edip sözel olarak ifade etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri bölümüyle ilgili çalışma tamamlandıktan sonra öğrencilerin bireysel olarak “*Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları*” başlıklı çalışma kâğıtlarını doldurmaları istenerek süreç sonlandırılmıştır. Araştırmacı tarafından “Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları” etkinliğine yönelik olarak hazırlanan çalışma yaprağı yine araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre değerlendirilmiştir.

Tablo 4.13. Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları Etkinliği Değerlendirme Rubriği

Dergide yer alan metinlerden yola çıkarak buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini tespit etmiştir.

Araştırmacı tarafından yapılan değerlendirme sonucu aşağıda yer alan Tablo 4.13.'deki gibidir:

Tablo 4.13. Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları Etkinliğinin Analizi (n=22)

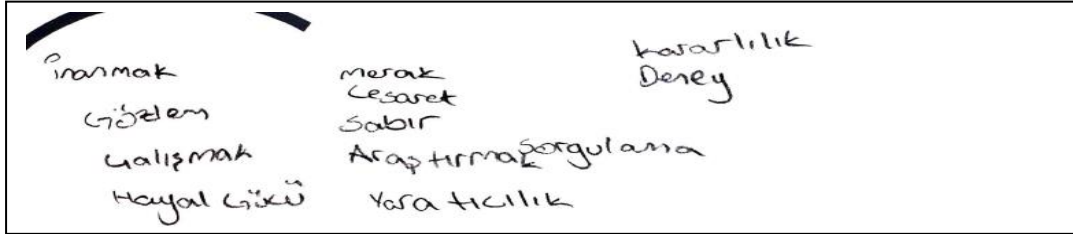
Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilebilir	Boş/Anlamsız	Gelmeyen	Toplam
14	5	3	-	-	1	23

Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme (rubrik) ölçütlerine göre, bu etkinlik sonucunda öğrencilerin çalışma yapraklarının 14'ü “*çok nitelikli*”, 5'i “*nitelikli*” ve 3'ü “*ortalama*” olarak değerlendirilmiştir. Etkinliğin yapıldığı gün ise “*gelmeyen*” öğrenci sayısı 1'dir.

Araştırmacı tarafından, öğrencilerin çalışma yaprağındaki soruya vermiş oldukları cevaplardan birtakım örneklerle aşağıda yer verilmiştir.

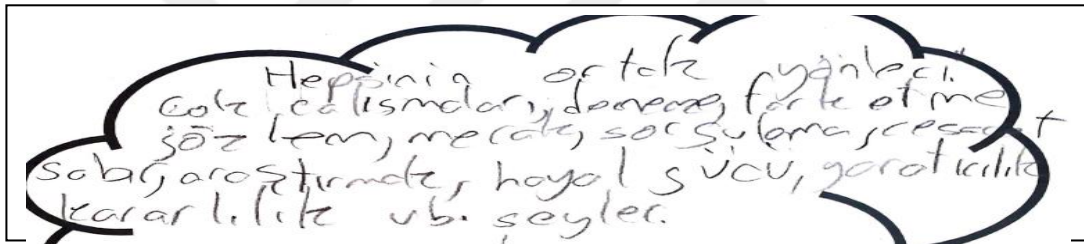
“*Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları*” etkinliğindeki “*Da Vinci Learning, TRT Çocuk ve Bilim Çocuk dergilerinden mucitler ve bilim insanları ile ilgili bölümleri inceleyerek buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini aşağıdaki bölüme yazınız.*” sorusuna verilen öğrenci cevapları şu şekildedir:

Araştırmacı tarafından “çok nitelikli” olarak değerlendirilen Sümeyye’nin çalışma yaprağındaki soruya vermiş olduğu cevaplar şu şekildedir:

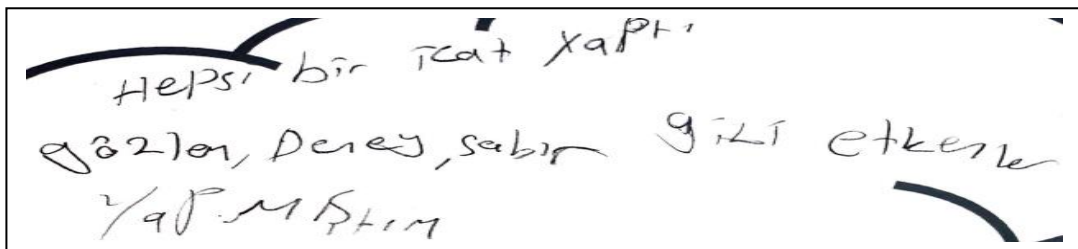
Ada’nın çalışma yaprağındaki cevapları incelendiğinde, buluş yapanlar ve bilim insanlarının ortak özelliklerini doğru tespit ettiği görülmektedir.

Araştırmacı tarafından “çok nitelikli” olarak değerlendirilen Naz’ın çalışma yaprağındaki soruya verdiği yanıt şu şekildedir:

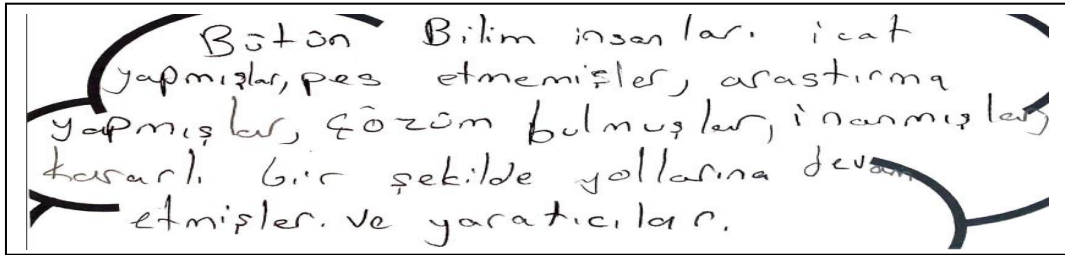
Bilim insanlarıyla buluş yapanların ortak özelliklerinin hayal güçlerinin zengin olduğu, yaratıcılık yönlerinin geliştiği, gözlem yeteneklerinin olduğu düşünüldüğünde Naz’ın doğru tespitler yaptığı görülmektedir.

Araştırmacı tarafından “nitelikli” olarak değerlendirilen Damla’nın çalışma yaprağındaki soruya verdiği cevap şu şekildedir:

Damla’nın çalışma yaprağındaki soruya verdiği cevap incelendiğinde buluş yapanlar ve bilim insanlarının ortak özellikleri doğru olarak ifade etmesine rağmen dört ortak özellik belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından “ortalama” olarak değerlendirilen Merve’nin çalışma yaprağındaki soruya verdiği yanıt şu şekildedir:

Merve’nin çalışma yaprağındaki soruya verdiği cevap incelendiğinde Merve’nin sadece bilim insanlarının ortak özelliklerine yer verdiği görülmektedir. Buluş yapanların özelliklerine yer vermemiştir. Bu durum araştırmacı tarafından Merve’nin sınıf içinde incelenen metinlerden daha çok bilim insanlarının aklında kaldığı şeklinde yorumlanmaktadır. Metinlerde yer alan bilim insanlarının hemen hemen her birinin hayatında karşılaştıkları zorluklardan bahsedilmesi durumu Merve tarafından “*pes etmemişler*” ve “*çözüm bulmuşlar*” ifadesiyle karşılığını bulduğu görülmektedir.

Veri yoğunluğu nedeniyle araştırmacı tarafından bu etkinliğe yönelik daha fazla örneğe yer verilememektedir. Genel olarak öğrencilerin etkinlik örneklerine verdiği cevaplar incelendiğinde buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini bulmada başarılı olmuşlardır. Araştırmacı tarafından çalışma yapraklarındaki soruya verdikleri cevaplar “ortalama” olarak nitelendirilen Ece, Merve ve Oya’nın buluş yapanların özelliklerini ifade edemedikleri gözlemlenmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütleri (rubrik) sonuçlarına göre öğrencilerin “Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları” etkinliğinde başarılı oldukları gözlemlenmektedir.

4.2.4. 4. Kazanıma Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi

Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan kazanım: “*Kanıtlara dayanarak Atatürk’ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.*”

Araştırmacı tarafından ilgili kazanıma yönelik geliştirilen etkinlik sürecinde ilk olarak öğrencilere geometrik terimlerle ilgili “*Murabba, Muhit-i daire, Kutur, Zaviye ve*

Mahrut” birtakım kelimelerinin anlamları sorularak ön bilgileri yoklanmaya çalışılmıştır.

Ece, Nisa ve Can tarafından “Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı” başlıklı bölüm okunmuştur. Bölümden bir kısım örnek aşağıdaki gibidir:

Atatürk savaş yıllarından sonra toplumsal yaşamı düzenlemek amacıyla çeşitli devrimler yaptı. Bunlardan biri 1928 yılında yaptığı Harf Devrimi’ydi. Bu devrimle birlikte yeni Türk alfabesi kullanılmaya başlandı. Böylece büyük küçük herkes kolayca okuma yazma öğrenebilecek ve öğrenim Türkçe gerçekleştirilebilecekti. Atatürk 1932 yılında Türk Dil Kurumu’nu kurdu. 1936-1938 yılları arasındaysa terimlerle yani bir bilim, sanat, meslek dalı ya da bir konuyla ilgili kavramları anlatan sözcüklerle ilgili çalışmalar üzerine yoğunlaştı. Tüm bu çabaların amacı Türk dilini yabancı dillerin etkilerinden	kurtarmak ve dilde arılaşma sağlamaktı. Ayrıca bilim ve teknoloji alanında kullanılan terimleri sadeleştirmek, böylece bilim ve teknolojinin yaşamımıza girmesine katkıda bulunmak da amaçlardan biriydi. Atatürk dilimize yeni Türkçe terimler kazandırma fikriyle 1936 yılında geometri alanında çalışmaya başladı. Bazı Fransızca geometri kitaplarını okudu ve ardından “Geometri” adlı bir kitap hazırladı. 1937 yılında tamamladığı bu kitapta Arapça ve Farsça kökenli birçok terime bulduğu Türkçe karşılıklar ve bu terimlerin tanımları yer alıyordu.
--	---

Fotoğraf 4.23. “Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı” Başlığından Bir Kesit

Fotoğraf 4.23’teki bölümün genelinde 1928 yılında yapılan Harf Devrimi, 1932 yılında kurulan Türk Dil Kurumu ve Atatürk tarafından kaleme alınan “Geometri” kitabı ile ilgili bölümlere öğrencilerin dikkati çekilmeye çalışılmıştır. İlgili metin okunurken “Geometri” kitabında yer alan Arapça terimlere verilen Türkçe karşılıkların neler olduğu öğrenciler ile birlikte incelenmiştir.

Fotoğraf 4.24. Atatürk’ün Türettiği Bazı Geometri Terimleri Başlığından Bir Kesit

Günümüzde “kare, çember, koni, çap ve açı” olarak kullandığımız terimleri inceledikten sonra öğrencilere ilgili kazanıma yönelik hazırlanan “Atatürk ve Bilim” etkinlik sürecinin çalışma yaprağı öğrencilere dağıtılmıştır. Temelde üç bölümden

oluşan çalışma yaprağında ilk olarak Atatürk'ün *"İfade ederim ki düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan daha çok çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın gereklerine göre bilim ve teknik ve her türlü medeni buluşlardan azami derecede yararlanmak zorunludur."* ifadesine yer verilerek bu cümleler ile Atatürk'ün "bilim ve teknoloji ile neyin önemini belirtmek istediği" sorusuna öğrencilerden yazılı cevap vermeleri istenmiştir. İstekli öğrencilerin ise yazılı ifadelerini sözlü de ifade etmelerine imkân sağlanmıştır.

Çalışma yaprağında yer alan birinci sorunun cevaplanmasının ardından öğrenciler *"Atatürk'ün bilime katkıları"* başlıklı ikinci soruya yönlendirilmiştir. Bu bölümde yer alan soruların cevaplandırılabilmesi için öğrenciler birlikte Atatürk'ün bilimsel alanda yaptığı yürüttüğü örnek çalışmalar incelenmiştir. Öğrenciler ilk olarak çocuk dergisinde yer alan Atatürk'ün *"benim manevi mirasım bilim ve akıldır"* sözüne dikkatleri çekilmeye çalışılmıştır.

Fotoğraf 4.25. Atatürk'ün Bilim İle İlgili Sözü

Atatürk'ün bilim ve teknoloji alanında ifade ettiği çeşitli sözlerden alınan örnekler sınıf ortamında okunarak öğrencilerin bu sözler çerçevesinde yapılan çalışmaları tahmin ederek çalışma yapraklarında yer alan ilgili bölüme yazmaları istenmiştir. Süreç içerisinde incelenen örnek bir söz aşağıdaki gibidir:

- *"Başka dillerdeki her bir sözcüğe karşılık olarak dilimizde en az bir sözcük bulmak ya da türetmek gerekir. Bu sözcükler kamuoyuna sunulmalı, böylece, yaygınlaşıp yerleşmesi sağlanmalıdır."*

Atatürk tarafından ifade edilen örnek yedi sözü incelendikten sonra öğrencilerin tahminleri araştırmacının ek bilgilendirmeleri ile desteklenmeye çalışılmıştır. Daha sonra çocuk dergisinde yer alan *"Atatürk her zaman akılcı düşünceyle hareket eden bir liderdi. Atatürk'e göre akıl ve mantığın halledemeyeceği hiçbir sorun yoktu. Akıl ve mantığın dayanağı da bilim ve teknolojiydi."* bölümdeki ifadeye dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Atatürk her zaman akılcı düşünceyle hareket eden bir liderdi. Atatürk'e göre akıl ve mantığın halledemeyeceği hiçbir sorun yoktu. Akıl ve mantığın dayanağı da bilim ve teknolojiydi.

Bilim Çocuk

Fotoğraf 4.26. “Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı” Başlığından Bir Kesit

İkinci sorunun yer aldığı bölümün son aşaması ise Atatürk'ün yazdığı diğer kitaplara da değinilerek tamamlanmıştır. “Atatürk ve Bilim” adlı etkinliğin son bölümünde ise öğrencilere “Atatürk bilim ve teknolojinin gelişmesine önem vermiştir; çünkü, ...” ifadesinin yer aldığı soru sorularak öğrencilerin düşüncelerini yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir.

Araştırmacı tarafından “Atatürk ve Bilim” etkinliğine yönelik olarak hazırlanan çalışma yaprakları değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre değerlendirilmiştir.

Tablo 4.15. Atatürk ve Bilim Etkinliği Değerlendirme Rubriği

Atatürk'ün bilim ve teknoloji alanında yaptığı çalışmaları ilgili olduğu alanlara göre eşleştirir.
Atatürk'ün bilim ve teknolojiye neden önem verdiğini kendi cümleleri ile ifade eder.

Çok nitelikli, nitelikli, ortalama, geliştirilmeli ve boş/anlamsız kategorilerinden oluşan değerlendirme sonucu aşağıdaki Tablo 4.16'da yer almaktadır:

Tablo 4.16. “Atatürk ve Bilim” Etkinliğinin Analizi (n=23)

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilebilir	Boş/Anlamsız	Gelmeyen	Toplam
7	12	2	2	-	-	23

Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme (rubrik) ölçütlerine göre, “Atatürk ve Bilim” etkinliği sonucunda öğrencilerin çalışma yapraklarının 15'i “çok nitelikli”, 4'ü “nitelikli” ve 2'si “ortalama” ve 1'i “geliştirilebilir” olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan derecelendirme ölçütlerine (rubrik) göre “çok nitelikli” olarak değerlendirilen Öykü’nün çalışma yaprağındaki sorulara verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir:

3) Atatürk bilim ve teknolojinin gelişmesine önem vermiştir;
Çünkü, Bilim ve teknoloji gelişirse ülkemizde gelişir.
Bilim ve teknoloji, dalında gelişirsek ilkel bir ülke olmayız.
Örneğin: İstanbul Üniversitesi’nin açılmasını sağlayan Atatürk’tür. Bu üniversiteyi bilime ve teknolojiye önem verdiği için açmıştır.
Okullarda bilim ve teknolojinin gelişmesi önemlidir çünkü bilim ve teknoloji sayesinde ülkemiz gelişir.

Öykü Atatürk’ün bilim ve teknolojinin gelişmesine ülkemizin “ilkel bir ülke” olmaması için önem verdiğini belirtmektedir. Etkinlik sürecinde sınıf ortamında hiçbir şekilde “ilkel” kelimesinden bahsedilmeden Öykü’nün ifadelerinde bilimsel gelişmeyi yakalayamazsak “ilkellik” ile eş değer tutarak ifade etmesi dikkat çekicidir. Düşüncesini Atatürk’ün bilimsel alanda yaptığı bir çalışma İstanbul Üniversitesi’nin açılması ile örneklendirerek desteklemiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan derecelendirme ölçütlerine (rubrik) göre “çok nitelikli” olarak değerlendirilen Efe’nin çalışma yaprağındaki soruya verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir:

3) Atatürk bilim ve teknolojinin gelişmesine önem vermiştir;
Çünkü, Ülkenin daha medeniyetli olmasını isterdi.
Gelecek nesilde Türkiye’de dendiğinde alla bilim adamları,
Teknoloji, zenginlik gelmesi için.
Ülkenin büyümesi, Türk insanların akıllı, çevik, zeki,
Ülkesini temsil etmesi.

Efe, “Atatürk’ün bilim ve teknolojinin gelişmesine önem vermiştir” düşüncesine katılmıştır. Atatürk’ün bilim ve teknolojiye ülkemizin medeniyete ulaşması için önem verdiğini belirtmiştir. Ayrıca bilim ve teknolojiye önem verilerek Türkiye’nin insanlar

tarafından “bilim adamları”, “teknoloji” ve “zenginlik” kavramları ile anılacağını belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan derecelendirme ölçütlerine (rubrik) göre “*çok nitelikli*” olarak değerlendirilen Can’ın çalışma yaprağındaki sorulara verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir

Çünkü, Ülkemizin diğer ülkelere göre bilim ve teknoloji açısından geride kalması için ve cahilliğin ortadan kalkmasını istediğinden bilime önem vermiştir. Atatürk cahil insanların yerine zeki ve bilimsel uğraşan insanların Türkiye’de bulunmasını istemiştir. Ve ileri zamanlarda uçukların bilim ve teknolojiyi ileriye taşıyacağını düşünüp hava ulaşımına önem vermiştir.

Can ifadelerinde Atatürk’ün bilim ve teknolojinin gelişmesine önem verdiği katılmaktadır. Bilimsel anlamda gelişememe durumunu “cahillik” ile eş tutan Can, Atatürk’ün cahilliğin ortadan kalkmasını istediğini belirtmektedir. Ayrıca Atatürk’ün gelecek yıllarda özellikle hava ulaşımı alanındaki çalışmaların önem kazanacağını düşündüğünü belirterek kanıtlar sunmuştur.

Araştırmacı tarafından hazırlanan derecelendirme ölçütlerine (rubrik) göre “*ortalama*” olarak değerlendirilen Ata’nın çalışma yaprağındaki sorulara verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir:

3) Atatürk bilim ve teknolojinin gelişmesine önem vermiştir;
Çünkü, geleceğimizin daha parlak yaşayabilmemiz için.

Ata, Atatürk’ün bilim ve teknolojinin gelişmesine önem vermesinin nedenini “*geleceğimizin daha parlak yaşayabilmemiz için*” ifadesi ile açıklamaktadır. Ata’nın

ifadelerinde bilimsel gelişmeyi ışıldayan parıldayan anlamında “parlak” bir duruma benzettiği görülmektedir.

Araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütleri (rubrik) etkinlik sürecinin başarılı olduğu gözlemlenmektedir.

4.2.5. 5. ve 6. Kazanımlara Yönelik Etkinlik Değerlendirmesi

Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 5. kazanım; *“Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanır ve izler.”* Ve Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 6. Kazanım; *“Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.”*

Araştırmacı tarafından Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 5. ve 6. kazanımın birlikte değerlendirilmesi için tek bir etkinlikten oluşan *“Kendi Dergimizi Yapıyoruz”* etkinliği hazırlanmıştır.

Araştırmacı tarafından “yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir” kazanımına yönelik geliştirilen ders sürecinde öncelikle öğrencilerin ilgili konuyla ilgili neler öğreneceklerine dair öğrenciler hedeften haberdar edilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından “bir araştırma ödeviniz olduğunda hangi kaynaklardan yararlanıyorsunuz?” sorusu öğrencilere sözel olarak cevaplandırmaları için sorulmuştur. Öğrencilerden alınan cevaplar *“internet, wikipedia, dergi, sözlük, ansiklopedi, kitap”* şeklinde olmuştur. Öğrencilerden alınan cevaplar sonrasında araştırmacı tarafından öğrencilere *“bilgi kaynakları”* ve *“süreli yayın”* kavramlarının anlamı ifade edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin ellerinde bulunan süreli yayınları inceleyerek ilgili süreli yayınların isimlerinin ne olduğu, ne kadar bir zaman aralığında çıkarıldığı ve ne tür bilgiler edinebildikleri ifade ettirilmeye çalışılmıştır. Süreli yayınlardan elde ettiğimiz çeşitli bilgileri ilgili araştırmalarımızda kaynak olarak kullanabileceğimiz vurgulanarak *“birinci elden kaynak”* ve *“ikinci elden kaynak”* kavramları öğrencilere araştırmacı tarafından ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırmalarda yararlanılan kaynakların belirtilmesinin gerekliliği öğrenciler tarafından ifade ettirilmeye çalışılmıştır. Kaynakların belirtilmesinin gerekliliği öğrenciler tarafından belirtildikten sonra araştırmacı tarafından “kaynak” gösteriminin nasıl olacağı ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından öğrenciler, *“Atlas*

Çocuk” ve *“NG Kids*” adlı çocuk dergilerine yönlendirilmiştir. İlgili çocuk dergilerinde öğrencilerden “©” sembolünü bulmaları ve *“tüm hakları saklıdır”* cümlesi ile başlayan bölümün ne anlam taşıdığını ifade etmeleri istenmiştir. Öğrencilerin cevapları alındıktan sonra araştırmacı tarafından *“telif hakkı”* ve *“patent hakkı”* kavramlarına vurgu yapılarak kavramın anlamı öğrencilere ifade edilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı tarafından öğrenciler ellerinde bulunan herhangi bir çocuk dergisinde yer alan haber metnine, fotoğraf görüntüsüne yönlendirilerek ilgili bölümlerde yararlanılan bilgilere ait kaynakçanın yer alıp almadığını tespit etmeleri istenmiştir. Çocuk dergilerinde yer alan kaynakçalar incelendikten sonra herhangi bir *“sürelî yayına”* nasıl abone olunabileceği öğrencilere sorularak sözel olarak cevaplandırılmaları istenmiştir. Daha sonra ise *“Bilim Çocuk”* dergisine nasıl abone olunabileceği süreci öğrenciler ile birlikte dergi üzerinden incelenmeye çalışılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan 5. ve 6. Kazanımlara yönelik çocuk dergileri ile işlenen ders sürecinin son aşaması olarak daha önceden dört çalışma grubuna ayrılan öğrenciler ile birlikte iki ders süreci boyunca gruplar kendi dergilerini hazırlamıştır. *“Kendi Dergimizi Yapıyoruz”* etkinlik sürecinin son aşamasında gruplara ayrılan öğrenciler kendi dergilerini yaparken araştırmacı öğrencilere ihtiyaç duydukları noktada rehberlik etmeye çalışılmıştır. Öğrenciler tarafından hazırlanan dergiler araştırmacı tarafından *“Kendi Dergimi Yapıyoruz”* etkinliğine yönelik olarak hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre değerlendirilmiştir.

Tablo 4.17. Kendi Dergimizi Yapıyoruz Etkinliği Değerlendirme Rubriği

Hazırlık çalışması yapılarak hangi kaynaklardan yararlanılacağı grup üyeleri tarafından ortak karar ile belirlenmiştir.
Dergi içerisinde yer alacak konular ile ilgili bilgiler yönergeye uygun bir şekilde hazırlanmıştır.
Dergi içerisinde yer alacak konular çeşitlendirilmiş ve ilgi çekici hale getirilerek hazırlanmıştır.
Grup üyeleri birbirileri ile yardımlaşarak işbirliği içerisinde çalışmıştır.
Dergide yer alan bilgilere kaynakça kullanılarak yer verilmiştir.
Dergi zamanında tamamlanarak teslim edilmiştir.

“Kendi Dergimizi Yapıyoruz” etkinliğine ait değerlendirme sonuçları Tablo 4.18.’de yer almaktadır:

Tablo 4.18. “Kendi Dergimizi Yapıyoruz” Etkinlik Analizi (n=4)

Çok Nitelikli	Nitelikli	Ortalama	Geliştirilebilir	Boş/Anlamsız	Gelmeyen	Toplam
3	-	-	1	-		4

Sınıf mevcuduna göre dört gruba ayrılarak yapılan gruplardan 3’ünün çalışması araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme ölçütlerine (rubrik) göre “*çok nitelikli*” 1 grubun ise “*geliştirilebilir*” olarak bulunmuştur. Aşağıda “*çok nitelikli*” olarak değerlendirilen gruplara ait örnekler yer almaktadır:

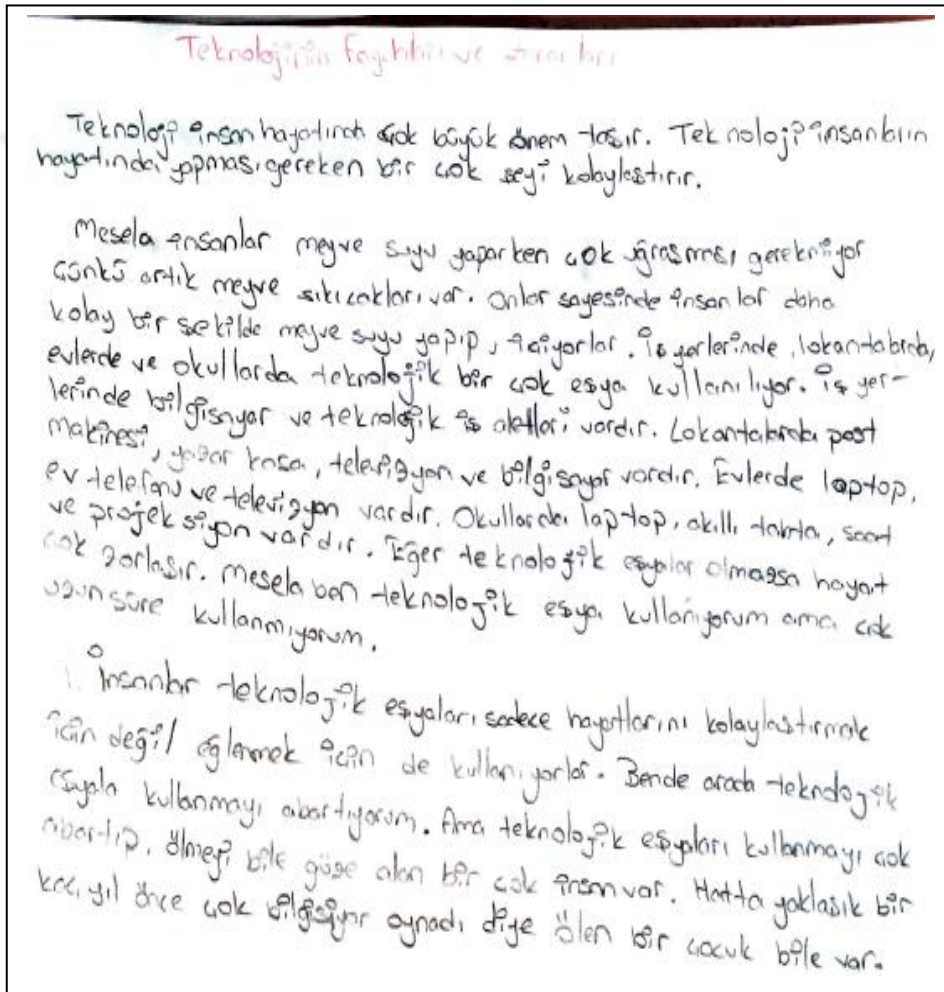
“*Çok nitelikli*” olarak değerlendirilen “KESSA ÇOCUK” dergisinin sayfalarına ait bazı sayfalardan bölümler aşağıdaki gibidir:

Fotoğraf 4.27. Kendi Dergimizi Yapıyoruz Etkinliği 1. Grup Kapak Sayfası

Birinci grubu oluşturan öğrenciler grupta yer alan üyelerin baş harfinden oluşan “KESSA ÇOCUK” adını dergilerinin kapak sayfası olarak oluşturmuşlardır. Kessa Çocuk dergisi 14 farklı başlığın yer aldığı konulardan oluşmaktadır. Dergide yer alan konu başlıkları “hayvanlar”, “gezegenler”, “iş makineleri”, “bilim insanları”, “deney”, “garip ama gerçek”, dünyada tuhaf yılbaşı gelenekleri “harika buluşlar”, “meyveler”, “ilginç binalar”, “akran zorbalığı”, “bunları biliyor musunuz”, “etkinlik” ve

“Teknolojinin faydaları ve zararları”. Kessa Çocuk grubunun bilimle ilgili doğrudan 5 başlığa içeriklerinde yer verdikleri görülmektedir. Çocuk dergilerine dayalı yapılan etkinlik sürecinde yer alan konularla doğrudan bağlantılı olan bu konuların öğrenciler tarafından dikkat çektiği şeklinde yorumlanabilmektedir. Ayrıca “teknolojinin faydaları ve zararları” başlığında tamamen kendi düşüncelerinden oluşan bir yazı yazmaları aynı zaman etkinlik sürecinde yer alan ilgili kazanımın öğrenciler tarafından kalıcı bir şekilde öğrenildiğini düşündürmektedir.

Fotoğraf 4.28. Teknolojin Etkileri Kessa Çocuk Dergi Yazısı

Kessa Çocuk Dergisinde grup üyelerinden bir öğrenci “Teknolojinin Faydaları ve Zararları” başlıklı bölümde teknoloji ile ilgili kendi duygu ve düşüncelerine yer verdiği bir yazı kaleme almıştır. Teknolojinin insan hayatında önemli bir yeri olduğunu belirten öğrenci, birçok alanda teknolojik ürünlerin insan hayatını kolaylaştırdığını “meyve suyu sıkarken, iş yerlerinde kullanılan bilgisayarlar, akıllı

tahtalar vb.” bu gibi ürünler olmasaydı insanların hayatlarının zorlaşabileceğini ifade etmiştir. Ancak bazen kendisinin de teknolojik ürünleri kullanmayı abarttığını ve olumlu yanları olan teknolojik ürünlerin bazı durumlarda da olumsuz yanları olabileceğini belirterek yazısını sonlandırmıştır. Öğrencilerin teknolojik gelişmelerin insan hayatında olumsuz etkisine bireysel deneyimlerden çıkarak özeleştiri yapabildiklerini göstermektedir.

4.3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuk dergilerinin kullanım sürecine ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır?

Bu bölümde araştırmacı tarafından çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla öğrencilere uygulanan Ne Öğrendim formunda yer alan son sorunun analizi ve beş öğrenci ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizi yer almaktadır. Ne Öğrendim Formunda yer alan “çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler ders sürecine ilişkin düşünceleriniz nelerdir” sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar doğrultusunda oluşturulan analiz Tablo 4.3.1.’de yer almaktadır.

Tablo 4.19. “Çocuk Dergilerine Dayalı Sosyal Bilgiler Ders Sürecine İlişkin Düşünceleriniz Nelerdir? Açıklayınız.” Sorusunun Analizi

Öğrenci Cevapları (n=21)	Ne Öğrendim Formu (f)
Öğrencilerin duygu ve düşünceleri	
Güzel/Eğlenceli	20
Öğretici/Bilgilendirici	16
Güdülenme	5
Daha iyi öğrenme	2
Toplam	43

Tablo 4.19. incelendiğinde öğrencilerin çocuk dergileri ile işlenen ders sürecine ilişkin duygu ve düşüncelerinde olumsuz ifadelerle rastlanılmamıştır. Tüm öğrenciler ders sürecine ilişkin olumlu görüş belirtmiştir.

Aşağıda öğrencilerin duygu ve düşüncelerine dair birtakım örneklere yer verilmiştir: Can'ın soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Bence çocuk dergilerinden ders işlemek , ders kitaplarının den ders kalemekten daha güzeldi. Çocuk dergilerinden ders işlemek eğlenceli ve öğretici bir süreçti. Dergilerden işlediğimiz konular çok iyi idi. Benim en ilginç bulduğum konu 3d yazıcılar ve akıllı saatlerin neler yaptıkları idi.

Can, çocuk dergileri ile işlenen ders sürecinin eğlenceli ve öğretici olduğunu ifade etmiştir.

Ata'nın ders sürecine ilişkin duygu ve düşünceleri aşağıdaki gibidir:

İlişkin düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

Çocuk dergileri sayesinde daha çok ayrıntılı bilgi ediniyoruz ve bu bilgiler hayatımızda çok işe yarıyor. Yani kısacası bu bilgiler sayesinde hayat hakkında daha çok bilgi ediniyoruz. Sosyal bilgiler dersinde bu dergileri kullanmak çok işe yarıyor çünkü kısa ve öz anlatıyor (dergiler). ve bu sayede 1 derste çok fazla bilgi ediniyoruz. ve bilgi edinmek beni çok mutlu ediyor.

Ata, çocuk dergileri ile daha ayrıntılı bilgi edindiğini ve edindiği bilgilerin hayatında daha çok işe yaradığını belirtmiştir. Çocuk dergilerinin kısa ve öz çok bilgiler içerdiğini bilgi edinmenin de kendisini mutlu ettiğini ifade etmiştir.

Faruk'un ders sürecine ilişkin duygu ve düşünceleri aşağıdaki gibidir:

Ders kitabından işlediğimiz zaman sıkılıyordum çünkü ders kitabında ne yazı var. Dergilerle işlediğimiz süreç ise daha eğlenceli geçti çünkü dergilerde daha çok resim ve ilginç bilgi var. Dergilerde ders dışındaki bilgiler olduğundan dergilerle işlediğimiz süreç daha eğlenceli geçti.

Faruk, çocuk dergilerinin daha çok resim ve ilginç bilgiler içerdiği için çocuk dergileri ile işledikleri ders sürecinin eğlenceli geçtiğini belirtmiştir.

Ahmet'in ders sürecine ilişkin duygu ve düşünceleri aşağıdaki gibidir:

İlişkin düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.
Çocuk dergileri Sosyol Bilgiler dersi için çok verimli çünkü
*Daha çok eğlendiğimiz için derse daha çok katıldık ve notlarımız yükseldi. Yeni bilgiler öğrendik, öğrendiğimiz bilgiler yazantımızı iyi yönde etkiledi.

Ahmet, çocuk dergileri ile işlenen ders sürecinin çok verimli geçtiğini, süreç içerisinde eğlendikleri için derse daha çok katıldıklarını belirtmiştir. Serkan ayrıca, notlarının yükseldiğini, yeni bilgiler öğrenmesinin de yaşamını iyi yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Nisa'nın ders sürecine ilişkin duygu ve düşünceleri aşağıdaki gibidir:

Dergilerle işlediğimiz 3 haftalık süreçte çok eğlendim bunun sebepleri; zamanın nasıl geçtiğini anlamıyordum ve sosyal dersinin gelmesini iple çekiyordum o gün sırf sosyal dersi işliye geliyordum bu süreç boyunca bir sürü değerli bilgi öğrenmişim hatta öğrendikten sonra öğrendiğim her şey dışarıdaki hayatımda da işime yaradı. Bu süreç boyunca ise en sevdiğim ve diğerlerine göre daha bilgili olduğuma inandığım dersler ise Atlas çocuk ve bilim çocuk en sevdiğim konu ise bilim insanları konusuydu.

Nisa, çocuk dergileri ile işlediği ders süreci boyunca zamanın nasıl geçtiğini anlamadığını, sosyal dersinin gelmesini iple çektiğini ve Sosyal Bilgiler dersi için okula geldiğini belirterek ders sürecinin bu sebepler yüzünden eğlenceli geçtiğini ifade etmiştir. Nisa ayrıca, öğrendiği bilgilerin çok değerli olduğunu ve öğrendiği bilgiler ile günlük hayatında da karşılaştığını belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından “Sosyal Bilgiler dersinde çocuk dergilerinin öğretim materyali olarak kullanımı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

Ata'nın vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

Dence dergilerin içindeki resimler bile insanı mutlu ediyor. Ona rağmen birde yanında bir sürü değişik şeyler öğreniyorduk. Ders kitaplarımız genelde sıkıcı oluyor. Ama dergilerle dersel hep sıkıcı ama hale geldi. Aşırı güzelleşti ve eğlenceli.

Ata, öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin kullanımının kendisini mutlu ettiğini, değişik şeyler öğrendiğini ve süreci eğlenceli hale getirdiğini ifade etmiştir.

Faruk'un vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

Sosyal Bilgiler dersinde dergilerin kullanılması bence ders kitaplarına göre daha faydalı ve sıradan bilgilerin dışında daha değişik ve daha ilginç bilgiler içerdiğinden daha faydalı bir ders materyali.

Faruk, ders kitapları ile çocuk dergileri arasında bir kıyaslama yaparak çocuk dergilerinin daha faydalı ve değişik bilgiler içerdiğini ifade etmiştir.

Ada'nın vermiş olduğu cevap şu şekildedir:

Bence sosyal bilgiler dersinde ders kitabı yerine dergiler gelmeli çünkü çocuk dergilerinde eğlenceli ders geçiriyoruz ya da dergilerde gördüğümüz fotoğraflar, farklı bilgiler, yazılar ve bütün insanların bazı özelliklerini veya kısa bir şekilde hayat döngüsünü anlatıyor. Ama ders kitaplarında uzun ve sıkıcı bir şekilde konular anlatılıyor. Ayrıca dergilerle ders öğrenmek beni daha mutlu ediyor.

Ada, ders kitaplarını sıkıcı bulduğunu belirterek çocuk dergileri ile ders işlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Çocuk dergilerinde farklı bilgiler olduğunu ve çocuk dergilerinin eğlenceli bir ders süreci geçirmelerini sağladığını ifade etmiştir.

Ece'nin soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
Bence kullanılabilir çünkü dergi denilince daha eğlenceli bir hal aldı. Herkes eğlendiği için derse daha fazla katılım oldu. Ve bu sayede eğlenceli bir şekilde yeni ve öğretici bilgiler öğrenmemizde yararlı oldu. Kimlerin neyi nasıl ürettiğini öğrenmiş olduk. Daha az yorulurken daha çok bilgi öğrenmiştik.

Ece, çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak daha eğlenceli bir süreç geçirdiğini belirtmiştir. Sürecin eğlenceli geçmesinin de yeni ve öğretici bilgiler öğrenmesini yararlı olduğunu vurgulamıştır.

Merve'nin soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
 Bence çok güzel oluyor ders daha eğlenceli oluyor insan derste sıkılırsa bu dergiler sayesinde derse katılımı artıyor insanlar daha istekli oluyor bir merak sarıyor diye düşünüyorum ay bunu kim icat etti kaç yılında oldu vb şeyler düşünürüz ve derse katılıyoruz.

Merve, çocuk dergilerini eğlenceli ve güzel bir öğretim materyali olarak değerlendirirken, çocuk dergilerinin kullanımı ile derse katılımın arttığını belirtmiştir. Derse katılım için isteğinin artarken aynı zamanda konular hakkında da merak duygusunun geliştiğini ifade etmiştir.

Araştırmacı tarafından “Sosyal Bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin kullanılması öğrenme durumunuzu ya da öğrenme sürecinizi nasıl etkiledi?” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

Ata'nın soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Ben dergileri kullanmadan önce derste sıkılırdım ve hep başka şeylerle uğraşırdım ve derse dinleyemezdim ama şimdi çok güzel öğrene biliyorum nede olsa bir çocuğum o yüzden eğlenmek istiyorum bu dergilerde bana hem öğrenip hemde eğlenmenin aynı anda yapılabileceğini gösterdi.

Ata, bir çocuk olarak eğlenmek istediğini belirterek çocuk dergilerinin de eğlenerek öğrenilebileceğini gösterdiğini ifade etmiştir. Ata'nın “Ben dergileri kullanmadan önce derste sıkılırdım ve hep başka şeylerle uğraşırdım ve derse dinleyemezdim ama şimdi çok güzel öğrene biliyorum” şeklindeki ifadesi ile çocuk dergilerinin öğrenme sürecine odaklanmasını sağladığını düşünmektedir.

Faruk'un soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Çocuk dergileriyle geçen ders süreci daha eğlenceli olduğundan bilgileri daha kolay öğrendim çocuk dergileri öğrenmemi kolaylaştırdı.

Faruk, çocuk dergileri ile geçen öğrenme sürecinin eğlenceli olduğunu belirtmiş ve öğrenmesinin çocuk dergileriyle kolaylaştığını ifade etmiştir.

Ada'nın soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Dergilerle ders işlemek benim ders sürecimde çok şey değişti. Mesela derse katılımım dergilerle daha çok arttı ama ders kitaplarında katılımım çok fazla değildi. Ayrıca dergilerle ders işlediğimizde derse konsantrem daha hızlı duyurdum ama ders kitabında öyle değildi. Bir de ders? anılamam daha çok sağladı ve kendimi daha çok başarılı hissettim.

Ada çocuk dergilerinin derse katılımını arttırdığını, dersi anlamasını sağladığını, derse daha hızlı şekilde odaklandığını ve bunun kendisini başarılı hissettirdiğini ifade etmiştir.

Ece'nin soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Daha eğlenceli bir şekilde ders işlenmesini ve bilgi öğrenmemizi sağladı. Bence verimli geçen derslerdi ve dersten sıkılanları da derse bağlayan etkinlikleri vardı. Öğrenme sürecimizi bence daha kısa sürdü bizim yaşantılar için eğlenceli bilgiler daha çok aklımızda kalıyor.

Ece, çocuk dergilerinin öğrenme sürecini eğlenceli kıldığını, bilgilendirici olduğunu ve derslerin verimli geçtiğini ifade etmiştir. Çocuk dergileri ile işlenen ders sürecinin

daha kısa geçtiğini hissetmiş ve eğlenerek bilgiler öğrendiği için bilgilerin akılda kalıcı olmasını sağladığını belirtmiştir.

Merve'nin soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Dergiler öğrenmemizi daha kolaylaştırdı diye düşünüyorum. İçindeki bilgilerin iyi anlatıldığını konuların eğlenceli ve detaylı bir şekilde anlatıldığını düşünüyorum ve bu anlatım biçimi bizim aklımıza daha iyi yerleşmesini sağlıyor bunun sebeplerinden biride derginin renkli ve resimli olmasından.

Merve, çocuk dergilerinin öğretim materyali olarak kullanılmasının öğrenmeyi kolaylaştırdığını belirtmiştir. Çocuk dergilerinin renkli ve resim olmasından dolayı bilgilerin akılda kalıcılığı arttırdığını belirtmiştir. Aynı zamanda çocuk dergilerinde bilgilerin iyi ve eğlenceli işlendiğini konular ile ilgili detaylı bilgiler yer aldığını belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından “Sosyal Bilgiler dersinde çocuk dergilerinin kullanılması ders ortamını nasıl etkiledi. Belirtiniz” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

Ata'nın soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Eskiden dersle belirli kişiler katılırdı ve herkes sıkılırdı ama dergiler derse girince herkese bir neşe geldi ve birlikte bir sürü etkinlik yapmaya başladık ve tüm sınıfın derse ilgisi arttı ve bu etkinlikler sayesinde arkadaşlarımla daha iyi vakit geçirdim ve bir gün sınıfıma guruplara ayrılarak dergi yaptık ve o gün mükemmeldi.

Ata çocuk dergileri ile işlenen ders süreci ile daha önceki ders süreci arasında bir karşılaştırma yaparak çocuk dergileri ile işlenen dersin neşeli geçtiğini derse katılımın arttığını ve bu sürecin arkadaşlarıyla da iyi vakitler geçirmesini sağladığını

belirtmiştir. Ayrıca çocuk dergisi yaptıkları günü anımsayarak grupça etkinlik yapmalarını “mükemmeldi” kelimesi ile ifade etmiştir.

Faruk’un soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Eskiden derslere birçok kişi katılmıyordu ama çocuk dergileriyle işlenen derslerden sonra birçok kişinin derse katılımı arttı. Eskiden bende derse katılmak istemiyordum ama artık derse ilgim arttı.

Faruk’un hem sınıfça hem de bireysel olarak çocuk dergilerinin kullanılmasıyla derse katılımın arttığını ve çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersine olan ilgisini arttırdığını ifade etmiştir.

Ada’nın soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Dergilerle ders işlemek, ders ortamını çok değiştirdi. Mesela derste artık çalışmamız bence herkes için geldi, çünkü sınıfta oturduğumuz gruplarla pek fazla görüşme değiliz ve tanışmadığımız arkadaşlarımızla bizimle aynı olan çalışma şeklini fark ettik.

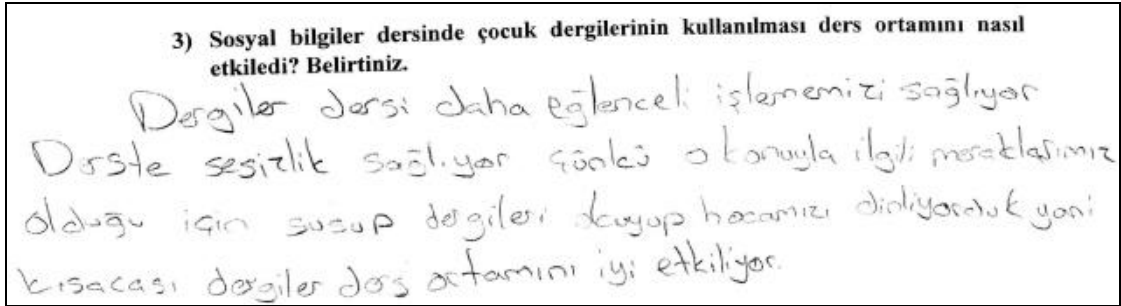
Ada, çocuk dergileri kullanımı ile ders ortamının iyi yönde değiştiğini belirterek süreç içerisinde yapılan grup çalışmalarının arkadaşları ile çalışma şekillerinin benzerliğine dair farkındalık oluşturduğunu ifade etmiştir.

Ece’nin soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Herkes derse daha fazla katıldı, çünkü ilginç bilgiler vardı ve herkesin ilgisini çekmişti. Daha dikkatli bir şekilde ders dinleniyordu ve yazmaya sevmeyen bizler için yazılı etkinlikler çok eğlenceli geliyordu. Bence çok eğlenceli bir süreçti.

Ece, çocuk dergilerinin sınıfça derse ilgiyi ve katılımı arttırdığını belirtmiştir. Dersin daha dikkatli dinlendiğini, yazmaya dayalı etkinliklerin dahi eğlenceli geldiğini ifade etmiştir. Eğlenceli bir ders süreci geçirdiğine dair değerlendirmede bulunmuştur.

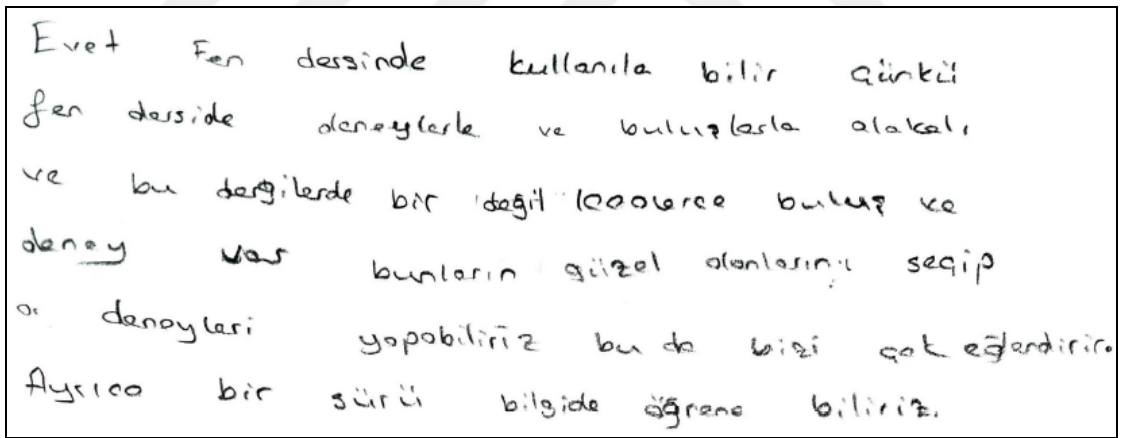
Merve'nin soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Merve, çocuk dergilerinin ders ortamını iyi yönde etkilediğini belirtmiştir. Konulara karşı merak duygusunun arttığı için dersi daha dikkatli dinlediklerini belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından “Sizce Sosyal Bilgiler derslerinde ya da bir başka branş dersinde çocuk dergileri bir öğretim materyali olarak kullanılabilir mi? Neden?” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

Ata'nın soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Ata, çocuk dergilerinin içerisinde içlerinden güzel olanlarını seçebilecek kadar buluş ve deney olduğu için fen dersinde kullanılabileceğini belirtmektedir. Ayrıca çocuk dergileriyle eğlenerek bilgi edinilebileceğini de ifade etmiştir.

Faruk'un soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Çocuk dergileri Fen dersinde materyal olarak kullanılabilir. Çünkü çocuk dergilerinde fenle ilgili birçok bilgi var. Çocuk dergilerinin kullanılması derse bir yere öğrencinin katılımını artırabilir.

Faruk, Fen dersiyle ilgili birçok bilgi içermesinden dolayı çocuk dergilerinin Fen dersinde materyal olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Ayrıca çocuk dergilerinin öğrencilerin derse katılımını arttırabileceğini de ifade etmiştir.

Ada'nın soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Bence kullanılabilir. Örneğin fen dersinde kullanılabilir. Dergilerin arkasında bulunan deneyler fen dersinde kullanılabilir. Çeşitli dergilerin arkasında bulunan deneyler fen dersinde işlediğimiz konularla yapılabilir. Ayrıca İngilizce dersinde kullanılabilir. Çünkü NG dersinde İngilizce bölümü var ve bu bize yararlı olabilir.

Ada, çocuk dergilerinin diğer derslerde materyal olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Özellikle çocuk dergilerinde bulunan deneylerin Fen dersinde işlenen konularla paralellik gösterdiğini bu yüzden de kullanılabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca çocuk dergilerinin İngilizce dersinde de yararlı olabileceğini ifade etmiştir.

Ece'nin soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Bence sosyal bilgiler dersinde ders kitabı yerine dergiler gelmeli. Çünkü çocuk dergilerinde eğlenceli ders geçiriyoruz yani dergilerde gördüğümüz fotoğraflar, farklı bilgiler, yazılar ve bütün insanlığın başarılarını veya kısa bir şekilde hayatı anlatıyor. Ama ders kitaplarında uzun ve sıkıcı bir şekilde konular anlatılıyor. Ayrıca dergilerle ders öğrenmek beni daha mutlu ediyor.

Ece, çocuk dergilerinin farklı derslerde de öğretim materyali olarak kullanılabileceğini düşünmektedir. Çocuk dergilerinin içerisinde deneyler olduğu için Fen derslerinde, İngilizce dersine dair etkinlikler yer aldığı için İngilizce derslerinde ve edebiyat ile

ilgili konuların yer aldığı dergileri de Türkçe derslerinde kullanılabileceğini belirtmiştir.

Merve'nin soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Türkçe dersinde kullanılır diye düşünüyorum hikayeler, fibrealar, romanlar v.b şeyler anlatılır etkinlikler yapılır en basiti mecaz anlam, yananlam gibi konularla ilgili.
Fen dersinde kullanabiliriz deneyler öğrenir biliriz dergideki bilgiler çocukların Fene karşı sevgisini sağlar.

Merve, çocuk dergilerinin Türkçe ve Fen derslerinde bir öğretim materyali olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir. Çocuk dergilerinin diğer derslerde kullanılmasıyla da öğrencilerin derse karşı sevgisinin artabileceğini belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından “Bir öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin kullanılması Sosyal Bilgiler dersine karşı bakış açınızı/ duygu ve düşüncelerini değiştirdi mi? Belirtiniz.” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

Ata'nın soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Tabiki de bakış açım değişti eskiden çok sıkıldım ve dersi dinlemesdim ama dergiler gelince artık dersi dinlemeye başladığımı farkettim ve eğlenmeye başladım ve sosyal karşı birden ilgin arttı ve öğretmenimi çok daha fazla sevmeye başladım 2 hafta geçince sosyal dersi notkrımın arttığını gördüm ve dergilerin gerçekten işe yaradığını anladım

Ata, çocuk dergilerinin kullanılmasıyla geçen ders süreci sonunda Sosyal Bilgiler dersine karşı bakış açısının değiştiğini ifade etmiştir. Daha öncesinde derste sıkıldığını belirten Ata, süreç sonrasında dersi dinlemeye başladığını, ders sürecinde eğlendiğini ve Sosyal Bilgiler dersine karşı ilgisinin arttığını belirtmiştir. Çocuk dergileri işlenen ders süreci sonunda da başarısına olumlu etki olduğunu ve öğretmenini sevdiğini belirtmiştir. Çocuk dergilerinin de işe yaradığını süreç sonunda fark etmiştir.

Faruk'un soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Çocuk dergileri kullanılmadan önce derse ilgim çok azdı ve sosyal bilgiler dersini diğer derslere göre daha az seviyordum ama çocuk dergileriyle geçen süreçten sonra derse ilgim daha arttı ve sosyal bilgiler dersinde daha çok eğlenmeye başladım.

Faruk, çocuk dergileri ile işlenen Sosyal Bilgiler ders süreci öncesinde dersten sıkıldığını ve ilgisinin az olduğunu ifade ederek, çocuk dergileri ile işlenen ders süreci sonrasında derse karşı ilgisinin arttığını, derste daha çok eğlenmeye başladığını belirtmiştir.

Ada'nın soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Çocuk dergilerin sosyal bilgiler dersinde kullanılması beni çok mutlu ediyor. Çünkü ders kitaplarından yaparken çok sıkılıyordum. Ayrıca dergilerde ders işlediğimizde daha az yaramamıza gerekmiyor ama ders kitabı okuduğu zaman deftere daha çok yazıyoruz çünkü birer çok bağın yazıyor okuyoruz. Ayrıca dergi kenden ders işlemek beni çok mutlu ediyor. Eskiden Sosyal dersini güncel hayatla pek fazla bağlantısı olduğunu düşünüyordum ama artık güncel hayatla bağlantısı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bir çok dergide sosyal ile ilgili etmek benzer farklı hikayeler veriyor.

Ada, çocuk dergileri ile işlenen ders süreci öncesinde daha çok ders kitapları ile ders işlendiğine vurgu yaparak sürecin kendisi için sıkıcı geçtiğini belirtmiştir. Ders kitapları kullanırken deftere daha çok yazdıklarını ve bu durumun ders kitabındaki yazıların sıkıcı geldiğini belirtmiştir. Çocuk dergileri ile işlenen Sosyal Bilgiler dersi sürecinin ise kendisini mutlu hissettirdiğini ve Sosyal Bilgiler dersinin güncel hayatla bağlantısı olduğunu düşünmeye başladığını ifade etmiştir.

Ece'nin soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Benim değişmedi çünkü Sosyal dersini seviyordum ve Sosyal Bilgiler dersinde eğleniyordum. Dergilerde eğlenceliydi ama ben zaten dersi sevdiğim için duygularım pek değişmedi. Ama mesela dersi sevmeyen arkadaşlarım derse daha çok bağlanmış olabilir, Sosyal Bilgiler dersini daha çok sevebilir.

Ece, çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersine karşı bakış açısını etkilemediğini, daha önce de Sosyal Bilgiler dersini sevdiğini ve ders sürecinde eğlendiğini ifade etmiştir. Ancak diğer sınıf arkadaşlarının çocuk dergilerinin kullanılmasıyla Sosyal Bilgiler dersine karşı bağlanmış olabileceklerini ve dersi sevmiş olabileceklerini belirtmiştir.

Merve'nin soruya vermiş olduğu cevap aşağıdaki gibidir:

Ben zaten sosyal dersini seviyordum ilgimi getiriyordu çocuk dergileri ile daha, daha çok sevdim ilgimi getti. Sosyal dersine karşı daha çok ilgilim oldu Hocamızın Öğrettikleri ve dergide öğrendiklerimizle daha çok bilgi sahibi oldum.

Merve, çocuk dergilerinin kullanımının Sosyal Bilgiler dersine karşı ilgi ve sevgisini arttırdığını ifade etmiştir. Çocuk dergilerinde öğrendikleri ile daha çok bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir.

Araştırmacı tarafından “Çocuk dergilerinin size katkısı oldu mu? Hangi alanlarda olduğunu belirtiniz.” sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir:

Ata’nın soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Dergiler benim en başta notlarımı arttırdı, çünkü sosyal dersini sevdiğim hergün tekrar yaptım ayrıca güncel bilgiler öğrenmede yaradı mesela 3D yazıcıları ben dergiler sayesinde öğrendim ve bu çok hoşuma gitti ayrıca dersi daha güzel dinlememe yaradı.

Ata, çocuk dergileri ile Sosyal Bilgiler dersini sevdiğini dersi sevdiğim de tekrar yapmasıyla başarısının arttığını düşünmektedir. Çocuk dergilerinin güncel bilgiler öğrenmesini sağladığını, dersi iyi dinlediğini ve bu durumların hoşuna gittiğini belirtmiştir.

Faruk’un soruya verdiği cevap aşağıdaki gibidir:

Çocuk dergilerinin bana çok fazla katkısı oldu çünkü ders dışında da bilgiler öğrendim özellikle fen ve teknoloji ve matematik alanında. Örneğin üç boyutlu yazıcıları daha önce duymuştum ve derste 3 boyutlu yazıcıları bahsettiğimiz için 3D yazıcılarla ilgili daha çok bilgi öğrendim.

Faruk, çocuk dergilerinin ders dışında da bilgiler öğrenmesini sağladığını daha önce de bildiği bilgiler hakkında detaylı bilgiler öğrendiğini ifade etmiştir.

Ada'nın soruya verdiği cevap şu şekildedir:

Çocuk dergileri benim güncel bilgilerimi artırdı. Zor iş okullı saatlerin görme engellilere yardım ettiğini robiz elatışını öğrendim, 3D yazıcıları öğrendim, giyilebilir kalp pili öğrendim. Bu sayede beni baya bilim insanları ile soru sorduğu zaman ona hemen cevap verebiliyorum. Ayrıca bu beni çok mutlu ediyor.

Ada, çocuk dergileri ile güncel bilgiler öğrendiğini ve herhangi birinin kendisine bu konular ile ilgili sorduğu soruya hemen cevap verebilmesinin de kendisini mutlu hissettirdiğini belirtmiştir.

Ece'nin soruya verdiği cevap şu şekildedir:

Bana katkısı, oldu çoğu Bilim İnsanlarını öğrendim. Kadın Bilim İnsanlarının da olduğunu öğrendim. Yeni yeni icatlar öğrendim. Örneğin; Cep Yazıcılarını, Robot Yazarı, Akıllı Bıçaklar, Genelde Teknolojik icatlar. Bence gelecek için gayet yararlı ve arkası gelebilecek icatlar.

Ece, çocuk dergilerinin kendisini bilgilendirdiğini ifade ederken, özellikle kadın bilim insanlarının da olduğunu öğrendiğini vurgulamıştır.

Merve'nin soruya verdiği cevap şu şekildedir:

6) Çocuk dergilerinin bana katkısı oldu hangi alanlarda? Çocuk dergilerinin bana katkısı oldu hangi alanlarda? Kadın bilim insanları öğrendim. Yapılan icatlar öğrendim mesela 3 boyutlu yazıcı, güneş enerjisiyle çalışan farj istasyonu, görme engelliler için akıllı saat ve birçok şey daha öğrendim. Araştırma yapmayı severim ama bu dergiler sayesinde daha çok arttı.

Merve, çocuk dergilerinin kullanımı ile çeşitli alanlarda bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Kadın bilim insanlarını öğrendiğini ve araştırma yapmayı daha çok sevdiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı ders sürecine ilişkin duygu ve düşünceleri olumlu yönde olduğu gözlemlenmiştir. Öğrenciler bir öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin kullanıldığı ders sürecinde mutlu olduklarını, eğlendiklerini, güncel bilgiler öğrendiklerini, derse daha iyi katılıp dersi daha dikkatli dinlediklerini, derse karşı ilgilerinin arttığını ve bilgilerin daha kalıcı hale geldiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak özellikle de Fen, Türkçe ve İngilizce derslerinde kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

4.3.1. Öğrenci Günlükleri Analizi

Bu bölümde çocuk dergilerine dayalı uygulanan ders süreci sonrasında öğrencilerin yazdığı günlüklerin analizi sunulmuştur. Öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin duyguları ve düşüncelerini yansıtan ayrı iki kategori oluşturulmuştur. Öğrenci günlükleri analizinden elde edilen sonuçlar Tablo 4.3.1.'de olduğu gibidir.

Tablo 4.20. Öğrenci Günlükleri Analizi

Öğrenci Cevapları (N=20)	Öğrenci Günlükleri
Duygular	f
Eğlence	17
Hoşlanma	12
Üzüntü	10
Mutluluk	6
Heyecan	5
Yorgunluk	3
Sıkıcı	2
Kızgınlık	1
Toplam	46
Düşünceler	
Yeni bir şey öğrenebilme	17
Dikkat çekici bilgiler ile karşılaşma	16
Öğrenmeyi kolaylaştırma	8
Aktif katılım sağlama	6
Özgüven geliştirme	2
Toplam	49

Tablo 4.20.'de yer alan öğrencilerin duygu durumlarını ifade eden sonuçlar incelendiğinde, çocuk dergilerine dayalı işlenen Sosyal Bilgiler dersi öğretim sürecine

dair “*eğlence*” kelimesini 17 kez, “*hoşlanma*” kelimesini 12 kez ve “*mutluluk*” kelimesini de 10 kez kullandıkları görülmüştür. Bu doğrultuda öğrencilerin çocuk dergilerine dayalı işlenen Sosyal Bilgiler dersi sürecinde olumlu duygular hissettikleri anlaşılmaktadır. Tabloda 10 kez “*üzüntü*” ve 1 “ kez de “*kızgınlık*” kelimesini ifade ettikleri görülmektedir. İlk bakışta olumsuz anlamda nitelendirilebilecek bu ifadeler öğrenci günlüklerinde öğrencilerin etkinlik süreçlerinin bitmesine dair üzüntülerinden kaynaklı bu ifadeleri kullandıkları, öğretim sürecine dair herhangi bir olumsuz bakış açısına sahip olmadıkları görülmektedir. 3 kez ifade edilen “*yorgunluk*” kelimesini ise çocuk dergilerini yaparken hissettiklerini belirtmişlerdir. Ancak öğrenci günlüklerinde yaptıkları çalışma sonrasında yorulmalarına değdiklerini ifade etmişlerdir. Tabloda 2 öğrencinin süreci “*sıkıcı*” olarak ifade ettiği görülmektedir. Öğrenci günlükleri incelendiğinde öğrencilerin neden süreci sıkıcı olarak ifade ettiklerine dair bilgiye rastlanılmamıştır.

Tablo 4.20’de belirtilen öğrencilerin düşünceleri incelendiğinde çocuk dergilerine dayalı Sosyal Bilgiler dersinin kendilerine katkılarına yer verdikleri gözlemlenmiştir. Öğrenciler 17 kez çocuk dergilerinin “yeni bir şeyler öğrenebilme” düşüncesini geliştirdiği görülmektedir. 16 kez de çocuk dergilerinden “dikkat çekici bilgiler ile karşılaşma” düşüncesine kapıldıklarını belirtmişlerdir. Tabloda sürece dair herhangi bir olumsuz düşünceye rastlanılmamıştır.

Öğrenci günlüklerinin analiz edilme sürecinde belirlenen kategorilerde yer alan ifadelerden birtakım örnekler birkaç kategoriye kapsayacak şekilde aşağıda yer almaktadır.

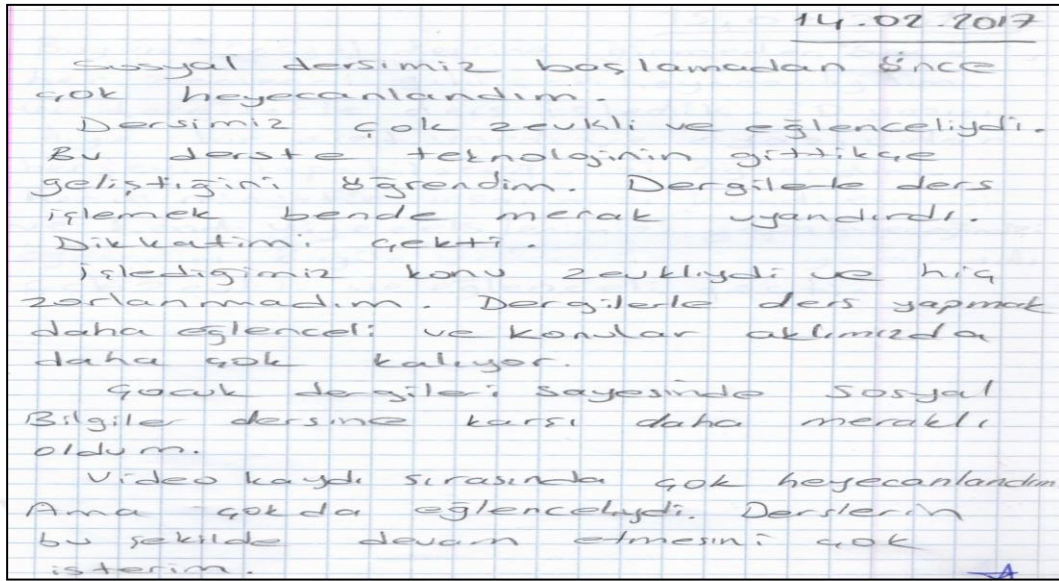
Gelişen Buluşlar Etkinliği Öğrenci Günlükleri

Damla'nın 14.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Bu gün B. Enite konusunda ilk
 dersimati ve dersin çok sıkıcı
 geçeceğini düşünüyordum fakat
 ders çok eğlenceli geçti ilk
 derste dengiden başladık ama
 geride eğlenceliydi gerideki
 elektronik eşyalara baktık
 ve çok şaşırdım Elektrik süpürge,
 çok garip deşerler bir saat
 etti gibi gibi şeylere baktık
 ders sonunda arkadaşları ile
 çok elektronik yapıda Akıllı
 saatler çoktık kolların bir
 yapılmış olanı vardı böyle
 böyle göre ağıla bir şey
 yapmak istiyorum bir arkadaş
 adaşımın Akıllı saati vardı
 ve ders sonunda gösterdi

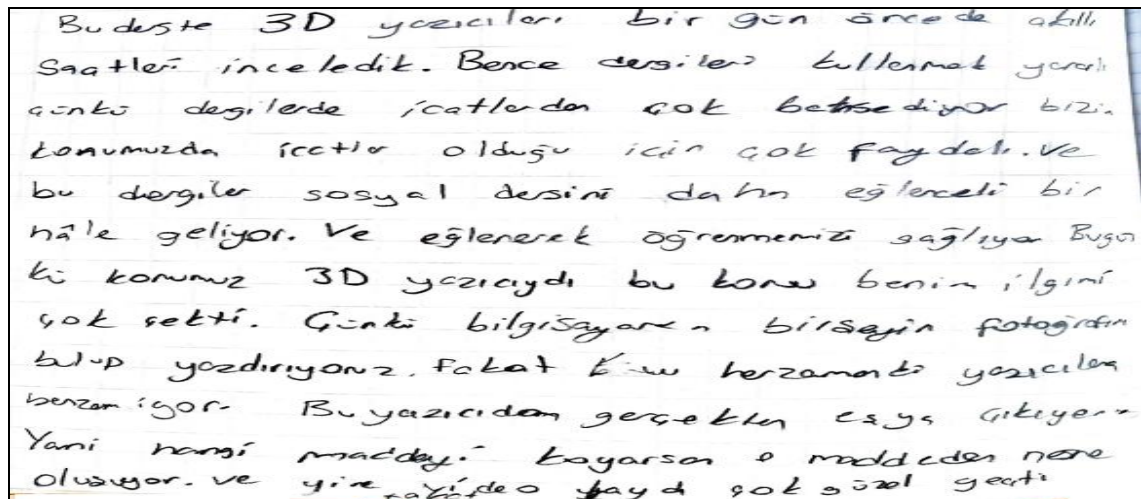
Damla, ilk etkinlik Gelişen Buluşlar için sıkıcı bir süreç geçireceğini tahmin ederken süreç sonunda eğlendiğini belirtmiştir. Geçmişte kullanılan teknolojik ürünlerin incelendiğini bunların içinden en çok elektrik süpürgesinin eski halini ilginç bulduğunu ifade etmiştir. Akıllı saatlerin zaman içerisindeki gelişim sürecinde görme engelli bireyler için bile tasarlanmış olmasının dikkatini çektiğini belirtmiştir. Ayrıca Damla, bu teknolojik gelişmeden o kadar çok etkilenmiştir ki ileride kendisinin de böyle bir şey yapmak istediğini ifade etmiştir. Derse konu olan akıllı saat teknolojisinin ders sonrasında Damla'nın bir arkadaşında olması ve birlikte incelemeleri aslında çocuk dergisinde yer alan konuların güncelliğine dikkat çekmesi açısından önemlidir.

Efe'nin 14.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Efe, etkinlik sürecinde geçmişten günümüze teknolojinin gelişimini öğrendiğini ifade ederken, işlenen konunun zevkli olduğunu ve merak duygusunun geliştiğini de belirtmiştir. Ayrıca Efe, dersin video kaydına alınması karşısında da çok heyecanlanmasının yanı sıra eğlenceli olduğunu belirtmiştir.

Ece'nin 15.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Ece, çocuk dergilerinde konumuza uygun fazlaca örnek içermesi açısından faydalı bulunmaktadır. Etkinlik sürecinde dikkatini en çok çeken teknolojik ürünün üç boyutlu yazıcılar olduğunu belirtirken, bu yazıcıların her zaman bilinen yazıcılara

benzemediğini, üç boyutlu yazıcılardan gerçekten bir ürün elde edildiğini söylemesi teknolojik gelişme sürecini özümlediğini belli etmesi açısından önemlidir. Çocuk dergilerinden yararlanarak etkinlik süreci deneyimlemesinin de eğlenerek öğrenmesine etki yaptığını belirtmiştir.

Can'ın 16.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Bugün dersimizde robotları gördük robotları çok beğendim ama daha çok geliştirilebilir. Robotlardan bazıları mutfak robotu, insanların suya derine inemeyeceği noktalara robotlar indirir veya insanların uzayda gidemeyeceği noktaları kameralı robotlar gidebilir. Artık insanlar işe gittiklerinde mesela araba üretimi Araba üretilirken işin dörtte üçünü robotlar yapıyor. Robotlar bu yapıpıklarını "yapay zeka" sayesinde yapıyor. Bazı robotlar tıp alanında da insanlara yardımcı oluyor. Robotlar gelişmiş, ama daha da geliştirilebilirler mesela "evin işlerini" veya "ödevleri" yapan robotlar olabilir. Ama her işimizi robotlar yapmamalı, o zaman tembelleşiriz.

Nasıl Etkileniyoruz etkinliğinde Can, teknolojik ürünlerden örnek olarak seçilen robotların insan hayatına olumlu özelliklerine değindiği görülmektedir. Robot teknolojisinin insan hayatına olumlu etkilerine çokça ve derinlemesine örnekler vermesi bu açıdan konuyu anladığını göstermektedir. Ancak robotların şu an var olan özellikleri ile yetinmemesi gerektiğini özelliklerin daha da geliştirilebileceğini belirtmektedir. Can robotların insanları tembelleştirebileceğine de değinerek aslında teknolojik ürünlerin olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkilerinin de olabileceğini vurgulamıştır. Can'ın ifadeleri etkinlik sürecinde konunun öğrenci tarafından anlamlı bir şekilde öğrenildiğini göstermesi açısından destek vermektedir.

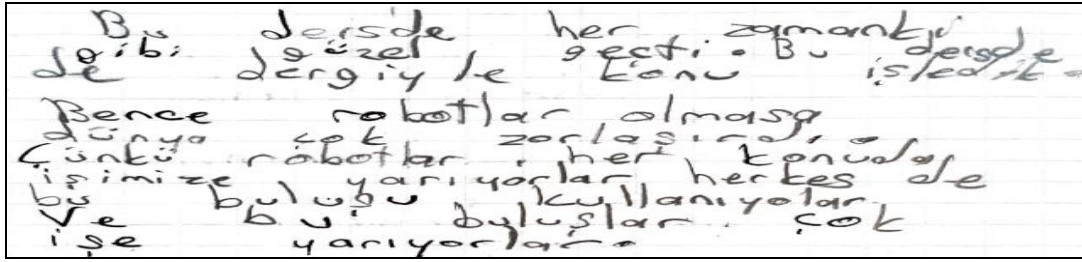
Emre'nin 16.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Bugün dersimizde "Robotlar"ı gördük
ders çok eğlenceli oldu robotlar insan
hayatını çok değiştiriyor olumlu yönü bu
ama olumsuz yanıda var insanları değiştiriyor
bu derste arabaları da gördük arabalar
egzozları sudan çıkan gaz yüzünden
küresel ısınma gerçekleşiyor mu ?
en ilginç bir robotu insandan ayırmak
çok zor insangibi görünüyor, insangibi
hareket ediyor. Çünce robot da var
tıp için uygun bu dersin sonunda
Sınıf bir takvim astık (tabiki de dergiden
herkes doğum gününü yazdı dergiler
yine yarın a yetiştii

Emre, robotlara dair ilginç bilgiler öğrendiğini ifade ederken özellikle robotlar ile insanları birbirinden ayırmanın zor olduğunu belirtmektedir. Farklı alanlarda yararlanılan robotların tıp alanında uygun olmasına dikkat çekmiştir. Emre teknolojik ürün olarak robotların insan hayatına olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu dair "olumlu yönü var ama olumsuz yanı da var" ifadesi ile vurgulamıştır. Ayrıca etkinlik sürecinde sözel olarak bahsedilen teknolojik bir diğer ürün arabaların çevreye yaydığı gazlar nedeniyle küresel ısınmaya neden olduğunu belirtmiştir. Bu örneğin de Emre'nin aklında kalarak günlüğüne yazması teknolojik ürünlerin hayatımıza etkisini derinlemesine öğrendiğini göstermesi açısından önemlidir.

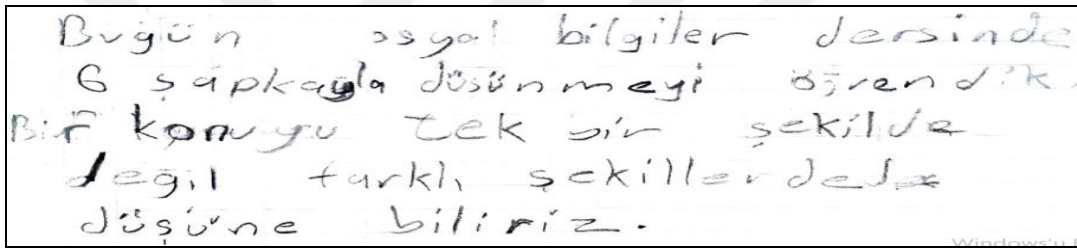
Emre günlüğüne sadece etkinlik sürecinde sadece bilgi düzeyinde edindiği kazanımlardan değil, süreçte eğlendiğini de belirtmiştir. Etkinlik günü yararlanılan bir çocuk dergisinden hediye olarak çıkan takvime herkesin doğum tarihini yazarak sınıf duvarına asmalarını ifade etmesi süreçten hoşlandığını süreci benimsediklerini hissettirmesi açısından önemlidir.

Veli'nin 16.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

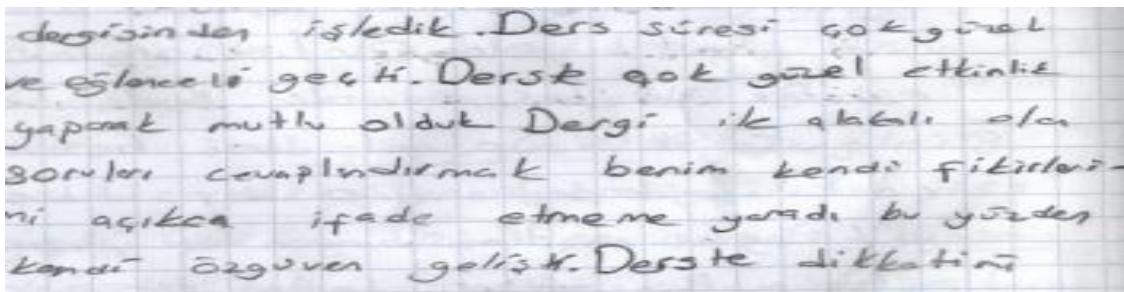
Öğrenci günlüğüne bu etkinlik sürecinin de her zamanki gibi güzel geçtiğini belirten Veli, teknolojik ürün olarak robotların sadece insan hayatındaki olumlu etkisine değinmiştir.

Faruk'un 21.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Faruk, teknolojik ürünlerin insan hayatına etkisini derinlemesine anlayabilmemiz için 6 şapkalı düşünme tekniğinden yararlandığımız etkinlik sürecinden bahsetmektedir. Derinlemesine açıklama yapmadığını gördüğümüz günlüğünde aslında herhangi bir konuyu farklı boyutları ile ele alıp incelememiz gerektiğini "bir konuyu tek bir şekilde değil farklı şekillerde düşünebiliriz." ifadesi ile anladığını görmekteyiz.

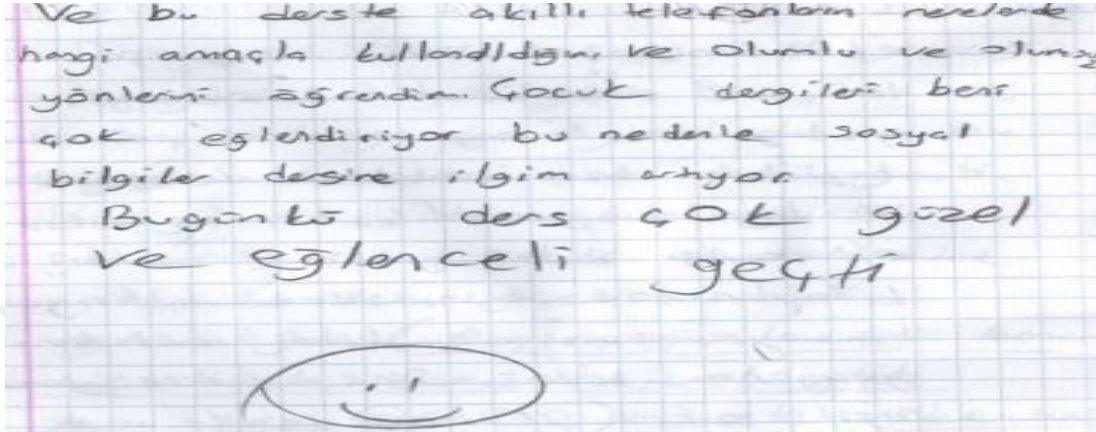
Ece'nin 21.02.2017 tarihli günlüğü (1)

Ece'nin günlüğüne yazdığı bir alıntıda ders sürecinin çok güzel ve eğlenceli geçtiğini belirttiği görülmektedir. Süreçte eğlenmenin yanı sıra çocuk dergilerinden

yararlanarak yapılan etkinliklerdeki soruları cevaplandırmanın kendi fikirlerini açıkça ifade edebileceği bir ortam oluşturduğunu ve bu nedenle de özgüveninin geliştiğini direkt olarak belirtmiştir.

Ece'nin 21.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü (2)

Ece günlüğünün ikinci bölümünde teknolojik ürün olarak etkinlik sürecinde ele alınan akıllı telefonları kastederek akıllı telefonların olumlu ve olumsuz yanlarını öğrendiğini de ifade etmiştir. Çocuk dergilerine dayalı işlenen Sosyal Bilgiler dersine karşı ilgisinin arttığını belirtmiş, ayrıca duygusunu bir gülen yüz çizerek de ifade etmiştir. Bu çizimin bize sürece dair öğrencinin mutluluğunu somut bir şekilde ifade etmesi açısından oldukça önemlidir.

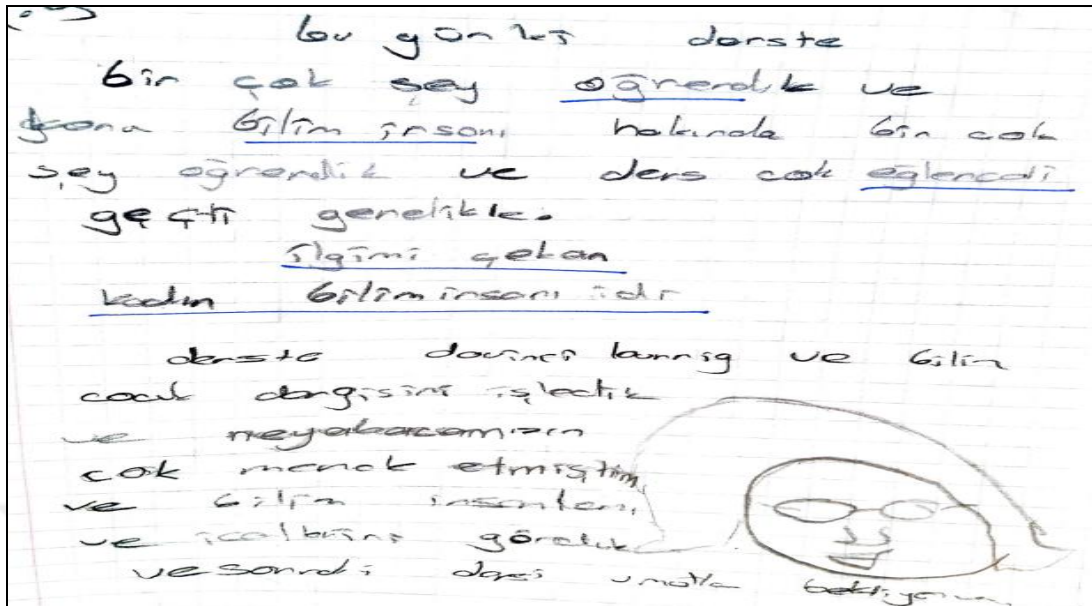
Ece günlüğüne yazdıklarıyla, ders sürecinin kendisini mutlu hissettirdiğini, sürecin eğlenceli ve güzel geçtiğini belirtmiştir. Çocuk dergilerine dayalı bölümlerden yöneltilen sorulara verdiği cevaplarla kendini açıkça ifade edebilme ve özgüvenini geliştirme noktasında katkı sağladığını ifade etmiştir. Akıllı telefonların olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğunu öğrendiğini ifade etmesi çoklu bakış açısı geliştirdiğine vurgu yaptığını göstermektedir. Ece, çocuk dergileri sayesinde Sosyal Bilgiler dersine ilgisinin arttığını belirtmiştir.

Öykü'nün 21.02.2017 tarihli günlüğü

Derse başlamadan önce hiçbir şey düşünmüyordum ama dersten çıkarken çok eğlenceli çıktım çünkü çok eğlenceliydi. Yararlandığımız dergilerden etkinlik yapmadık eğlenceli ve güzeldi. Şapkalar ve hisleri dikkatimi çok çekti. Bu derste hiç zorlanmadım çünkü eğlenceliydi. Akıllı telefonlar hakkında yararlı ve zararlı şeyler öğrendim. Dergiden yararlanmak daha iyi oldu çünkü daha çok ayrıntı öğrendim iyi oldu. Dergilerle ilgilenmek eğlenceliydi. Bugün ders çok güzel geçti zevkli ve eğlenceliydi.

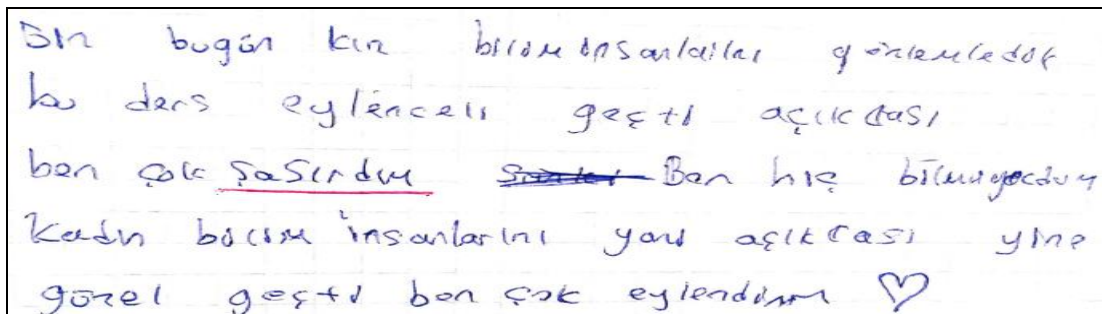
Öykü, derse başlamadan önce ders süreci hakkında bir şey düşünmediğini belirtmiştir. Ancak süreç sonrasında ise eğlendiğini ifade etmiştir. Bu durumun sebebi olarak da çocuk dergilerinden yararlanılarak yapılan etkinliklerin olduğunu belirtmiştir. Öykü'nün ders süreci içerisinde en çok dikkatini çeken bölümün “şapkalar ve hisleri” şeklindeki ifadesi araştırmacı tarafından “Nasıl Etkileniyoruz” bölümündeki tartışma tekniği olarak yorumlanmıştır. Ayrıca Öykü, çocuk dergileri ile işlenen Sosyal Bilgiler öğretimi sürecinde bilgileri detaylı bir şekilde öğrendiğini belirtmiştir.

Anıl'ın 22.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Buluş yapanlar ve Bilim İnsanları etkinlik süreci hakkında Anıl günlüğüne birçok şey öğrendiğini ve sürecin de eğlenceli geçtiğini yazmıştır. Etkinlik sürecine dair ise dikkatini en çok kadın bilim insanlarını çektiğini belirtmiştir. Ayrıca Anıl'ın günlüğüne bir kadın figürü çizmesi, araştırmacı tarafından kadın bilim insanı resmettiği şeklinde yorumlanmıştır, bu çizim de konunun Anıl tarafından gerçekten dikkat çekici olduğunu yansıtmaktadır. Anıl son olarak günlüğündeki ifadelerini bir sonraki dersi umutla beklediğini belirterek tamamlamıştır. Anıl'ın bir sonraki dersi umutla bekliyor olması ders sürecine dair olumlu duygular taşıdığını göstermektedir.

Oya'nın 22.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Oya'nın bugünkü ders sürecinde aklında kadın bilim insanları ile ilgili bölümün kaldığını günlüğüne yazdığı "bugün kız bilim insanlarını gözlemledik" cümlesinden anlamaktayız. Oya kadın bilim insanları hakkında daha önce bilgi sahibi olmadığını

öğrendiği bu bilgi karşısında da çok şaşırdığını belirtmiştir. Çocuk dergilerine dayalı işlenen bu etkinlik sürecinin Oya'da kadın bilim insanlarına dair farkındalık yaratması açısından önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca Oya, etkinlik sürecinde birçok şaşırtıcı bilgi öğrenmesinin yanı sıra çok eğlendiğini de ifade etmiştir.

Can'ın 22.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Bugün dersimizde buluşları ve bilim insanlarını gördük. Kadınlarında birçok buluş yaptığını gördük. Ve bilim insanlarının ortak yönlerini gördük. Mesela: Deneme, çalışma, gözlemleme, inceleme, pes etmeme, kararlılık, hayal gücü, cesaret, vb gibi. Bilim insanlarının ortak noktalarıdır. Bilim insanları, Einstein, Newton, Galileo Galilei, ve bazı bilim insanları en çok çalışmış, denemiş ve başarmıştır. Elektronik giysi, yer çekimi, kanser tedavileri gibi düşünceleri bilim insanları düşünmüştür. Bence en ilginç Elektronik Giysi'dir.

Can'ın buluş yapanlar ve bilim insanlarının ortak özelliklerini yazdığı günlüğünde konuya ilişkin detaylı örnekler verdiği görülmektedir. Detaylı örnekler konunun öğrenci tarafından anlaşıldığını göstermektedir. Etkinlik sürecinde elektronik giysiler hakkındaki bölümü de ilginç bulduğunu ifade etmektedir. Diğer arkadaşları gibi Can da buluş yapan kişilerin içinde kadınların çokça yer aldığına değinmiştir. Can'ın etkinlik ile ilgili günlüğüne yazdığı ifadeler, çocuk dergilerine dayalı etkinlik sürecinin ilgi çeken konulardan oluştuğunu ve anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirdiğini göstermektedir.

Ata'nın 22.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

22.02.2017

Bugün Sosyal dersimiz her zaman ki gibi çok iyi geçti. Bugün dergilerle ders işledik ve bilim adamlarının ortak özelliklerini öğrendim. Dergilerle ders işlemek beni çok mutlu etti çünkü daha kolay ve anlayarak öğrendim.

Ata'nın günlüğüne yazdığı ifadelerden olumlu bir ders atmosferi geçirdiği anlaşılmaktadır. Çocuk dergilerine dayalı işlenen ders sürecinden mutlu olduğunu, anlayarak öğrendiğini ve sürecin kendisine kolay geldiğini belirtmiştir.

Eda 23.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Sargili Gönlek; Bugün hem 23.02/2017 güzel hemde birazcık sıkıcı geçti video çektik, bilimde kullanılan bazı şeyleri öğrendik, etkinlik yaptık • tartıştık konuştuk anlamında funda hocca

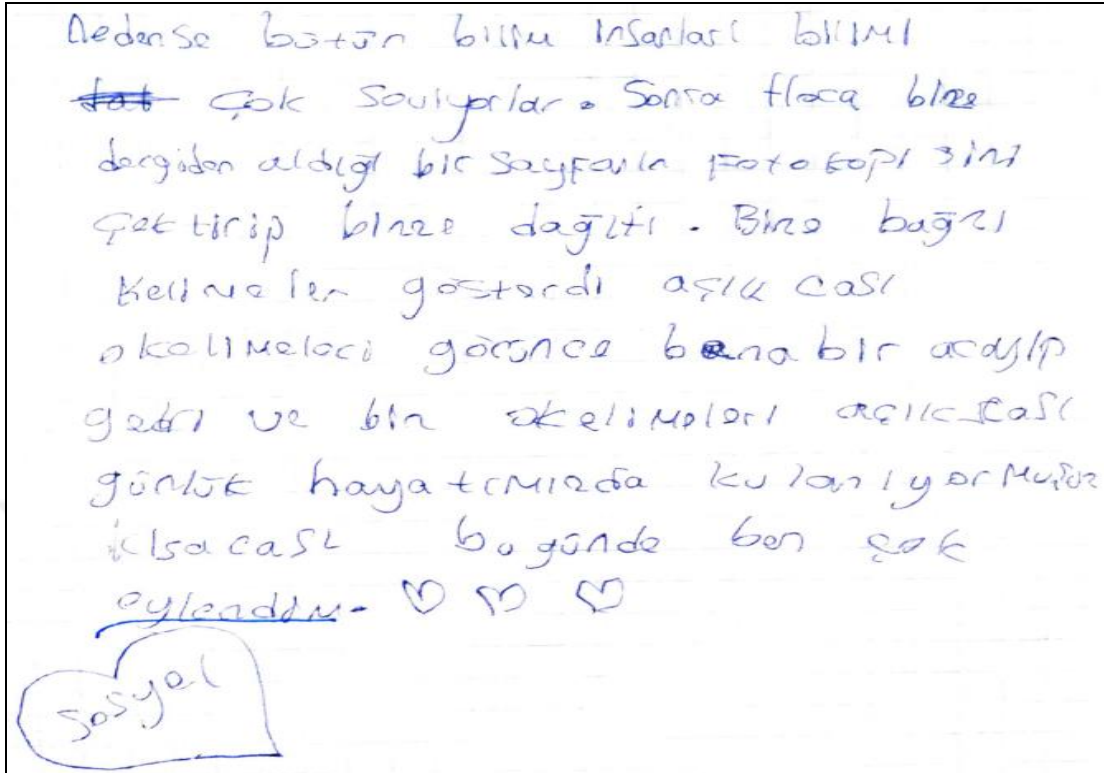
Eda ders sürecinin hem güzel hem de sıkıcı geçtiğini ifade etmiş ancak neden sıkıcı geçtiğine dair bilgi belirtmemiştir. Eda'nın günlüğünde “video çektik” belirttiği, etkinlik süreçlerinin araştırmacı tarafından veri toplama adına kayıt altına alınması durumudur.

Damla'nın 28.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Bu gün Atatürk ile ilgili
 bazı şeylere baktık
 Ayrıca kumbara Atatürk
 Latin Harflerini çıkartmamışlar.
 Önce yazılar çok kötüydü
 ama Latin Alfabesinden
 sonra çok kolay oldu
 Tabi bazıları da :)
 Atatürk Galiba 3 kez
 yazmış Nutuk, geometri
 Vatanşairler ve diğer eserleri
 bazıları gibi
 say Nutuk okumuştum
 bir kaç sayfasında
 bütün gün
 1. ve 2. sınıflar veya 11, 12
 göre bir kitabı
 yine bazı göre
 :)

Atatürk ve Bilim etkinliği kapsamında Damla, günlüğüne öncelikle Atatürk'ün Latin Harflerinin çıkarılmasıyla ilgili çalışmasından bahsetmiştir. Latin harflerinin çıkarılmasıyla ilgili kendi yorumunu katarak eski harflerin kullanımının zor olduğunu Latin harflerinin ise kolay olduğunu belirtmiştir. Atatürk'ün bilimsel çalışmalar kapsamında değerlendirilebilecek kitaplar da yazdığını isimleriyle belirten Damla, Nutuk adlı eseri daha önceden okumaya çalıştığını ancak kendi seviyesine uygun olmadığını ifade etmiştir.

Oya'nın 28.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Oya, Atatürk ve Bilim etkinliğinde günlüğüne yazdığı “bize bazı kelimeler gösterdi” diyerek kastettiği çocuk dergisinde yer alan murabba, muhit-i daire, kutur, zaviye ve mahrut gibi bugünkü kullandığımız geometrik şekillerin eski kullanım halleridir. Geometrik şekillerin eski isimlerini gören Oya günlük hayatında kullandığını öğrenince şaşırmış ve acayip karşılaşmıştır. Atatürk’ün geometri alanında dilimize kazandırdığı kare, daire gibi kelimelerin eski haliyle öğrencileri buluşturmak dersi dikkat çekici hale getirmesi açısından önemlidir. Ayrıca Oya, etkinlik sürecinde eğlendiğini de belirtmiştir.

Can'ın 28.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü (1)

Bugün dersimizde Atatürk'ün yaptığı yenilikleri gördük. Bunlardan bir tanesi "geometri" kitabı ile geometride yenilik yapmıştır. Murabba yerine kare, Muhit-i daire yerine çember, Kuttur yerine çap, Zaviye yerine açı, Mahrut yerine koni. Bir gün Atatürk Sivas'a

Can, günlüğünün bu bölümünde Atatürk'ün yazdığı Geometri kitabından bahsetmiş, geometrik şekillerin eski ve yeni kelimelerini birlikte ifade etmiştir.

Can'ın 28.02.2017 tarihli öğrenci günlüğü (2)

yerine koni. Bir gün Atatürk Sivas'a bir ziyaret yaptı. Sivas Lisesine gitti orada bir çocuğun Arapça kökenli geometri terimlerini okurken zorluk çektiğini gördü. Ve sınıfa Latin kökenli geometri şekillerini ve adlarını öğretti. Arapça kökenli geometri terimlerinin değişip yerine, Latin kökenli geometri terimlerinin gelmesi hem okuma yazma için kolaylık oldu hem de Latin geometri terimleri daha iyi.

Günlüğüne yazdığı ifadelerin devamında Atatürk'ün Sivas Lisesine yaptığı bir ziyaretten bahsederek Arap harfleriyle yazılan terimleri okuyan bir çocuğun çektiği zorluktan bahsetmiştir. Atatürk'ün yaşanan bu zorluk karşısında geometri terimlerini Latin harfleriyle değiştirmesini belirten Can, konuya kendi kişisel yorumunu da katarak Latin harfleriyle yazılan terimlerin daha iyi ve okuma yazma konusunda

kolaylık sağladığı tespitini yapmıştır. Can'ın çocuk dergisinde yer alan metni hem bilgisel anlamda ifade etmesi hem de sonunda kendi kişisel yorumunu katması etkinlik sürecinde aktif katılım ve anlamlı öğrenme açısından değer kazanmaktadır.

Merve'nin 01.03.2017 tarihli öğrenci günlüğü

2017 12 128
Bu gün ders güzel geçti.
Derste dergileri işledik tüt çocuk,
bilim çocuk, Atlas çocuk, Nationaly
Kids. zorlandığım bir yer olmadı.
Derste Telit hakkında bilgiler öğrendik.
Derste dikkatimi Telit hakkı
çektim.
Derste, konu ile ilgili mesela
Telitleri izin' almadan birsey
yapamıyormuşuz ve izin almadan
yaparsak ceza alıyormuşuz

Merve, güzel bir ders geçirdiğini belirttiği günlüğünde etkinlik sürecinde dikkatini çeken bölüm olarak telif hakkı ile ilgili konu başlığı olduğunu yazmıştır.

Efe'nin 02.03.2017 tarihli öğrenci günlüğü (1)

Açıkçası bu gün biraz
üzgünüm. Neden mi?
Çünkü bir daha asla işlediğimiz
güzel konuları yazamıyorduk. O yüzden
bu gün biraz daha açık ve net
anlatacağım.
Bu dergiler hayata karşı beni
5% bile olsa bilgilendirdi.
Bu tür dergileri öneriyorum
ama JRT çocukları pek önermiyorum.
(çocuklar için biraz sıkıcı).
Üz gün olmamın yanında birazda,
hatta baya mutluymum.
Sonuçta bir dergi hazırlıyoruz.

Öğrencilerin kendi dergilerini yaparak etkinlik sürecini tamamlayacakları bugün de Efe günlüğünde üzgün olduğunu belirtmektedir. Çocuk dergilerinin hayata karşı

kendini bilgilendirdiğini belirtirken ayrıca çocuk dergilerinin kullanılmasını da önermiştir. Hatta bir çocuk dergisini sıkıcı bulduğu için önermemektedir. Dergi hazırlayacak olmanın kendisini ayrıca mutlu hissettirdiğini belirten Efe'nin günlüğünden bir diğer alıntı da şu şekildedir:

5-7 Hayvanlar, Robotlar aynı zamanda
gecegeçenleride dergimize ekledik.
dergi bittiğinde, baya güzel
olmuştu. Çok kötülüğü vardı. O da
arka plandı. Benim için dün olduğu
Biliyorum bu biraz uzun oldu
destan gibi en başta demiştim ya,
uzun olacak diye.
Gerçekten en güzel gün bu gündü.

Arkadaşlarıyla birlikte hazırladığı dergiye hangi konu başlıklarını eklediğini belirten Efe, ortaya çıkan dergi hakkında özeleştiriyi yaparak derginin arka plan rengini beğenmediğini ifade etmiştir.

Emre'nin 02.03.2017 tarihli günlüğü

Son Ders 2.03.2017
Bugün derste dergi yaptık
çok güzeldi. Gurubun içinde
Ben, Ömer, Burak, Mehmet vardı.
çok güzel bir deneyimdi çünkü arkadaşlarıyla
grup olduk. Dergilerden kestığımız parçalarla
yaptık ne kadar güzeldi anın
çok kızgınım çünkü hemen
bitti keşke hemen bitmeseydi
bir daha dergi yapmayı dört
gözle bekliyorum.

Emre, arkadaşları ile birlikte grupça yaptıkları dergi sürecini “güzel bir deneyim” olarak belirtmiştir. Ancak sürecin hemen bitmesinden dolayı “kızgın” olduğunu bir daha dergi yapmayı “dört gözle” beklediğini de ifade etmiştir.

Naz'ın 02.03.2017 tarihli öğrenci günlüğü (1)

Dergi yaptığımız sosyal bilgisi dersi çok eğlenceliydi. Herkez gruplar haline geldik ve sıraların yerlerini değiştirdik. Sınıf çok değişik görünüyordu. Hayatımda hiç dergi yapmamıştım. Ama çok eğlenceliymiş. Dergi yaparken bir sürü yeni bilgi edinmek çok eğlenceliydi.

Daha önce hiç dergi yapma çalışmasında bulunmadığını belirten Naz, süreçte birçok bilgi edinmesinin çok eğlenceli olduğunu ifade etmiştir. Dergi yapımında gruplara ayrılarak sıraların yerlerinin de değişmesi değişik bir sınıf ortamı havası kattığını belirtmiştir. Naz'ın bu süreçte bizlere yeni deneyimler kazandığını ifade etmesi açısından günlüğünün bu bölümündeki ifadeler önemlidir. Naz'ın günlüğündeki diğer alıntılar şu şekildedir:

Naz'ın 02.03.2017 tarihli öğrenci günlüğü (2)

Ama üzüldüğüm bir şey var. O da bir daha dergi konusunu işlemeyecek olmamız. Çünkü dergi yapıp ösagede yeni bilgileri öğrenerek öğrenmek çok güzeldi. Sonra da o öğrendiğimiz bilgileri ve duygularımızı bu günlüğe yazmakta çok eğlenceliydi ama artık ne yazık ki bu dersi işlemeyeceşiz.

Naz günlüğünün bu bölümünde üzüntüsünü ifade etmiştir. Naz'ın üzüntüsü çocuk dergilerine dayalı işlenen Sosyal Bilgiler dersinin bitmiş olmasındandır. Hatta ders sürecinin haricinde duygularını günlüğüne son kez yazıyor olmaktan da üzüntü

hissetmektedir. Naz'ın son derse dair ifade ettiği üzüntüsü keyifli ve yeni bilgiler öğrenebildiği bir ders süreci geçirildiğini bizlere hissettirmektedir.

Ada'nın 02.03.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Öğretmen bize yardım etti. Ben zaten bu dersin güzel olacağını düşünüyordum. Okulumuzda olan Okulistik Sınavından sonra bu Etkinlik yapmak hepimizce çok iyi şeyler hissetirdi. Mesela ben ve grubum dergimizin adını KESSA GÖÇÜK koyduk, dergimizin Kine de Hayvanlar, Gezegeler, Uksun, Bilinmedik şeyler, Evde bilim, Gizemli Harikalar ve Etkinlik koyucuz, dergiyi yapmak bana serina kattı. Bir daha böyle bir etkinlik yaparsak çok mutlu olurum. Bunun bizim son dersimize olmasına üzülüm. Mutlu olmanın nedeni arkadaşlarımla beraber ortak olarak çalışmamızdır. Yorulduk ama değdi.

Ada, Türkiye genelinde yapılan bir deneme sınavından çıktıktan sonra arkadaşlarıyla birlikte dergi yapma etkinliğinin kendisini çok iyi hissettirdiğini ifade etmiştir. Bu etkinlik sürecinde arkadaşlarıyla ortak bir grup çalışması yapmalarının kendisini ayrıca mutlu hissettirdiğini de düşünmektedir. Böyle bir etkinliğin tekrarını da bekleyen Ada, süreçte yorulmuş olmasına rağmen “yorulduk ama değdi” cümlesi ile emeğinin karşılığını aldığını hissettirmiştir.

Ece'nin 02.03.2017 tarihli öğrenci günlüğü

Bu bizim dergilerle olan son günümüz bençe bu çok heyecanlı çünkü hayatımda ilk defa dergi yaptım ve dergi ile komu işledik. Artık aogü komuya farklı bakiş - aailori ile bakıyorum. Bu derslerde katılmım çok daha iyiydi. Çok eğlenmişim.

Çocuk dergilerine dayalı olarak uygulanan etkinlik sürecinde diğer Sosyal Bilgiler dersine göre daha aktif katılım sağladığını belirten Ece, süreçte çok eğlenmesinin yanı

sıra konulara farklı açılardan bakabilme becerisini kazandığını da ifade etmektedir. İlk defa dergi yapma sürecini de deneyimleyen Ece, çocuk dergilerine dayalı işlenen ders sürecinin sonuna geldiği için üzüntüsünü belirtmiştir.

Öğrenci günlüklerindeki öğrenci ifadeleri incelendiğinde öğrencilerin çocuk dergilerini temel alarak yürütülen Sosyal Bilgiler ders sürecinden verim aldıklarını görmekteyiz.

BÖLÜM V SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde nitel verilerin analizinden elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara, sonuçlar çerçevesinde alan yazınla ilişkili olarak yapılan tartışmaya ve bu sonuçlara dayalı olarak getirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

5.1.1. Öğrencilerin gerçekleşen düşler ünite kavramlarına ilişkin algıları araştırma öncesi ve sonrası nasıldır?

Araştırma bulguları incelendiğinde öğrencilerin ünite kavramlarına ilişkin algılarında çocuk dergileri ile işlenen öğretim süreci sonrasında anlamlı bir değişiklik olduğu görülmektedir. Araştırma süreci öncesinde öğrencilerin ünite kavramlarına yönelik algılarını basit düzeyde birkaç cümle ile ifade ettikleri gözlemlenirken, araştırma süreci sonrasında öğrencilerin ifadelerinde derinleşme olduğu görülmektedir. Araştırma süreci öncesinde öğrencilerden hiçbirinin bir kadın bilim insanı ismi söylemediği ya da görselini çizerek ifade etmediği gözlemlenirken, araştırma süreci sonrasında öğrencilerde kadın bilim insanının da olduğuna dair algının oluştuğu görülmüştür.

5.1.2. Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamlarında çocuk dergilerinin kullanımına ilişkin öğrenme süreci ile ilgili etkinliklerin nitelikleri nasıldır?

Araştırma bulguları incelendiğinde çocuk dergileri ile uygulanan Sosyal Bilgiler dersi etkinliklerinin öğrencileri motive edici ve ilgilerini çekebilecek düzeyde olduğunu göstermektedir. Çocuk dergileri kullanılarak hazırlanan etkinliklere yönelik öğretim sürecinde öğrencilerin dersi düzenli takip etmeleri, bireysel ve gruba yapılan etkinliklerin değerlendirme sonuçları durumuna göre, öğrencilerin başarılı oldukları görülmektedir. Sadece sürecin son aşamasında 4 gruba ayrılarak yapılan bir etkinlikte bir grubun etkinlik sürecine aktif dâhil olduğu ancak çalışmalarını tamamlayamadıkları görülmektedir. Sürece yönelik oluşturulan kategorilere göre öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun etkinlikleri “çok nitelikli” ve “nitelikli” olarak değerlendirilmiştir. Etkinliklerin gerçekleştirilme sürecinde hiçbir öğrencinin ilgisiz olduğu gözlemlenmemiştir.

Araştırma sürecinde öğrenciler çocuk dergilerini kullanarak öğretim programında yer alan kazanım hedeflerine ulaşmak için bazı etkinliklerde kendilerini sözel olarak bazı etkinliklerde ise yazarak ifade etmişlerdir. Etkinliklerin bir bölümünde ünite kavramlarına yönelik tartışma ortamı içerisinde bulunmuşlar süreç sonunda ise de grup ile işbirliği içerisinde bir çalışma yürüterek ortaya bir ürün çıkartabilmişlerdir. Bu durum Sosyal Bilgiler dersi öğrenme sürecinde çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanılmasının öğretim programlarında yer alan kazanımların gerçekleştirilmesinde etkili olduğunu göstermektedir.

5.1.3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuk dergilerinin kullanım sürecine ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır?

Araştırma bulguları incelendiğinde öğrencilerin çocuk dergilerinin bir materyal olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler dersine yönelik olumlu tutum içerisinde oldukları görülmektedir. Öğrenciler, süreci güzel bulduklarını, derse motive olduklarını, daha iyi öğrenme sağladıklarını ve süreç içerisinde eğlendiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca öğrenciler çocuk dergilerinin sadece Sosyal Bilgiler dersinde değil, farklı derslerde de bir öğretim materyali olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir.

Araştırma bulguları göstermektedir ki, çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı ders sürecinde öğrenciler hem eğlenmekte hem de başarılı olmaktadır. Bu durum bizlere çocuk dergilerinin kullanıldığı ders sürecinin etkili olduğunu göstermektedir.

5.2. Tartışma

Sonuç olarak çocuk dergilerinin öğretim materyali olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler dersi öğrenme süreci öncesi ve sonrası karşılaştırıldığında ünite kavramlarına yönelik öğrenci algılarında araştırma sonucunda olumlu yönde anlamlı bir değişiklik olduğu görülmüştür. Ünite kavramlarına yönelik sorulara araştırma süreci öncesinde öğrencilerin yüzeysel ya da anlamından uzak bir şekilde verdiği cevapların araştırma süreci sonrasında kavramların öğrenci zihinlerinde doğru bir şekilde yerleştiği ve ifadelerinin derinleşerek değiştiği görülmektedir.

Araştırma bulgularına göre çocuk dergilerinin bir eğitim ve öğretim materyali olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler dersi sürecinde etkinliklerin öğrenciler tarafından başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği görülmüştür. Araştırma sürecinde tamamlanan etkinliklerden öğrencilerin genellikle “çok nitelikli” ve “nitelikli” olarak değerlendirilen performanslar sergiledikleri görülmüştür.

Araştırma bulgularına göre öğrenciler çocuk dergileri ile işlenen Sosyal Bilgiler ders sürecinden keyif aldıklarını, çocuk dergilerinde yer alan bölümlerde öğretici bilgilerle sık karşılaştıklarını, çocuk dergilerinin kullanılmasıyla derse daha iyi motive olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersi dışında da farklı bir derste öğretim materyali olarak kullanılabileceğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Benzer sonuçlar bu konuda uygulama yapan araştırmacılar tarafından da tespit edilmiştir. Maïke (2018), çocuk dergilerinin zengin içeriğinden ötürü sadece metinlerden oluşan ders kitaplarından daha ilginç hale geldiğini ifade etmektedir. Bu yönüyle çocuk dergilerinin her sayfasında öğrencilere sürprizler sunduğuna değinerek ders kitaplarını çocuk dergilerinden ayrı bir yere koymaktadır. Faruk’un çocuk dergileri ile ders kitaplarını kıyasladığı “*Sosyal Bilgiler dersinde dergilerin kullanılması bence ders kitaplarına göre daha faydalı ve sıradan bilgilerin dışında daha değişik ve daha ilginç bilgiler içerdiğinden daha faydalı bir ders materyali.*” ifadesinde çocuk dergilerinin ilgi çekici ve zengin içeriklere sahip olduğu durumunu destekler niteliktedir. Araştırma bulgularında elde edilen sonuçlarda da öğrencilerin içerik yönünden çocuk dergileri ile ders kitaplarını kıyasladıkları görülmüştür. Aynı zamanda bu kıyaslamada çocuk dergilerinin ders kitaplarına göre olumlu yönlerini ifade ettikleri gözlemlenmiştir.

Yılar (2015), çocuk dergilerinin motive edici, ilgi çekici içeriğinin yanı sıra dergi içerisinde yer alan bilgilerin günceli yakalayarak toplumsal bilinç kazanmalarında etkili olduğunu vurgulamaktadır. Araştırma bulgularında öğrencilerden Efe’nin “*Kendimi derse o kadar kaptırmışım ki teneffüs zilini bile fark etmemişiz...*” ifadesi de çocuk dergilerinin öğrenciler üzerinde ilgisini çekebilme ve öğrencileri motive edebilme yönünün kuvvetli olduğunu göstermektedir. Bu duruma ek olarak öğrencilerin ifadelerinde çocuk dergilerinin güncel bilgiler içerdiğine dair ifadelerine sıklıkla yer verdiği görülmektedir. Ata “*Çocuk dergileri sayesinde daha çok ayrıntılı bilgi ediniyoruz ve bilgiler hayatımızda çok işe yarıyor bu bilgiler sayesinde hayat*

hakkında daha çok bilgi ediniyoruz...” ifadesi ile çocuk dergilerinin güncel yanını desteklemiştir. Bu araştırma sonucunda çocuklar tarafından çocuk dergilerinin güncel olma özelliğinin tespit edildiği görülmektedir. Ders kitaplarıysa içerikleri itibarıyla çeşitli konulara yer vermektedir ancak çocuk dergilerinin konulara sunduğu güncel içerikler açısından geride kalmaktadır.

Çocuk dergilerinde yer alan içerikler zevkle ve ilgiyle takip edildiği içim öğrencilerde okuma becerisinin de gelişmesine katkı sunabilmektedir. Ders kitaplarında yer alan bilgiler öğrenciler tarafından sınavda işe yarar olma durumuna göre önem kazanabilmektedir. Temizyürek, Şahbaz & Gürel (2016), ders kitaplarında öğretici bir hava bulunduğu için çocuklar için sıkıcı gelebilmekte ve okuma eyleminden çocukları uzaklaştırabilmektedir. Ancak çocuk dergileri çocuklara ulaştırmak istediği bilgileri çeşitli görsel ve eklerle destekleyerek eğlenceli bir havada sunabilmektedir. Bu yönüyle çocuk dergileri öğrencileri sıkmadan onların ilgilerine hitap ederek okuma becerisinin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde destekleyici bir yere sahiptir.

Ders kitapları ders müfredatlarının öğrencilerde kazandırmasını beklediği kazanımlara yönelik içeriklerden oluşurken öğrencilerin beklentileri ikinci planda kalabilmektedir. Çocuk dergileri ise doğrudan çocukların ihtiyaçlarını ve beklentilerini göz önüne alarak içerik oluşturmaktadır. Eğitim ve öğretim dönemlerinin hayatımızın önemli bir kısmını kapsadığı düşünülünce öğrencilerin ihtiyaçlarının göz önünde tutulduğu materyallerle buluşması sağlanmalıdır. Böylece öğrenciler eğitim ve öğretim süreçlerine daha kolay adapte olabileceklerdir.

Tanrikulu (2014), medya okuryazarlığı bağlamında çocuk dergileriyle zenginleştirilmiş Türkçe dersi öğretimdeki çalışmasında çocuk dergilerinin farklı derslerde de kullanılabileceğini belirtmiştir. Çocuk dergilerinin yazılı ve görsel materyaller içerdiğine vurgu yaparak dergilerinin eğitici ve öğretici yönünü ifade etmiştir. Eğitimin daha verimli hale getirilebilmesi adına çocuk dergilerinin farklı derslerde de materyal olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Öğrencilerin araştırma bulguları sonucundaki ifadelerini incelediğimizde öğrencilerin sadece çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersinde dışında Türkçe, Fen ve İngilizce gibi derslerde de kullanılabileceğini belirttikleri görülmektedir. Araştırma bulgularında Ada'nın “... *Fen dersinde kullanılabilir çünkü fen dersinde deneylerle ve buluşlarla alakalı bu*

dergilerde bir değil 1000 lerce buluş var bunların güzel olanlarını seçip bu deneyleri yapabiliriz ...” ifadesine benzer bu şekildeki diğer öğrenci ifadelerine de sıklıkla rastlanılmıştır. Öğrenci çocuk dergilerinden fen dersinde yararlanılabileceğini söylemesinin yanı sıra aynı zamanda çocuk dergilerinde içinden seçim yapabileceği kadar farklı alternatiflerin de olduğunu belirtmiştir.

Çocuk dergilerinin olumlu birçok etkisinin yanı sıra ticari bir unsur olarak her öğrencinin dergiye ulaşması mümkün olmayabilir. Çünkü dergilere ulaşmak için belirli bir miktarda maliyet gerektirmektedir. Dijital ortamda paylaşılan çocuk dergilerinin belirli bir kısmı da sadece arşivdeki yayınlarını ücretsiz olarak erişime açmakta ancak güncel yayınlar için ücret isteyebilmektedir. Bu noktada eğitimde fırsat eşitliği ilkesinin göz önünde hassasiyetle bulundurulması gerekmektedir.

Her ne kadar çocuk dergileri bir eğitim materyali olarak kullanabilir olmasına rağmen belirli bir eğitim komisyonu denetiminden geçmediği için çocukların eğitim hedeflerine aykırı içerikler ile karşılaşması mümkündür. Herhangi bir derse öğrencinin kendini ait hissedebilmesi için dersin kendisinden başlayarak konusuna ve materyaline kadar tüm aşamalarda öğrencinin beklentisi vardır.

Yılar (2015), çocuk dergilerinin dış kapağında albenili olan fakat içerik olarak oldukça uygunsuz ve niteliksiz, bir reklam ve sömürü aracı olarak hazırlanan dergi sayısının azımsanamayacak kadar fazla olduğunu vurgulamıştır. Bu tarz durumlarda öğrencilerin içeriklerden olumsuz etkilenmemeleri için önceden kullanılmak istenilen dergiler öğretmen tarafından incelenmelidir. Öğretmenler dergi seçimi konusunda seçici olmalıdır. Ayrıca ne kadar seçici davranılsa bile öğretmenler tarafından öğrencilere doğru yönlendirmeler yapılmasına dikkat edilmelidir.

Tanrikulu (2014), araştırma bulgularından da belirtildiği gibi bilinçli bir medya okuyucusu olmak önemli olmaktadır. Çünkü çocuk dergileri medyanın bir parçasıdır. Öğrenciler medya içeriğinde yer alabilecek olumlu içerikler kadar olumsuz içeriklerinde farkında olabilmelidir. Öğrencilerin her gün farklı medya araçlarıyla etkileşim halinde olmasına rağmen ülkemizde Medya Okuryazarlığı dersi seçmeli olarak ancak bazı okullarda yer alabilmektedir. Ders kitabında öğrenilen bir bilgiyle bilinçli bir medya okuryazarı olmak tek başına yeterli değildir. Öğrencilerin eğitim

öğretim ortamlarında belirli bir program dâhilinde medya araçlarıyla buluşmaları onların bilinçli bir medya okuryazarı olmaları konusunda kalıcılık sağlayacaktır. Çocuk dergileri bu noktada ders kitaplarının tam anlamıyla karşılayamadığı bir ihtiyacı giderebilecek konuma sahiptir. Çocuk dergileri sayesinde öğrenciler gerçek bir medya aracına temas ederek medya araçlarının doğru ve yanlışlarını tecrübe kazanarak fark edebileceklerdir.

5.3. Öneriler

5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Bir materyal olarak kullanılan çocuk dergileri ile oluşturulan ders süreci etkinlikleri 5. Sınıf öğrencileri ile uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin ders sürecinde başarılı oldukları gözlemlenmiştir. Farklı kademelerdeki Sosyal Bilgiler dersi sürecinde de çocuk dergileri materyal olarak kullanılıp etkinlikler geliştirilebilir.
- Çocuk dergilerinin bir materyal olarak kullanıldığı etkinliklerin öğrenciler üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Öğrencilerin etkinlik sürecinde bireysel ya da grupça çalışma yapabilmelerine imkân sağlayacak etkinlikler geliştirilebilir.
- Öğrenciler araştırma sonrasında çocuk dergilerinin farklı derslerde de bir öğretim materyali olarak kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Farklı derslerde de çocuk dergileri bir öğretim materyali olarak kullanılıp etkinlikler gerçekleştirilebilir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Araştırma bir özel okulda tek bir sınıf ile yürütülmüştür. Araştırmacılar böyle bir araştırmayı devlet okulunda gerçekleştirebilirler. Ayrıca araştırma için bir kontrol bir de deney grubu seçerek iki farklı gruptaki sonuçları karşılaştırabilirler.
- Araştırmanın çalışma grubu 5. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından farklı öğretim kademelerinden seçilecek gruplar ile çalışma grubu oluşturulabilir.

5.4. Teze Bütüncül Bakış

Çok da eski olmayan zamanlarda posta kutularımızı merakla kontrol ederdik. Özellikle de hafta sonuna yaklaştıysak tanıtım amaçlı ya da abonesi olduğumuz dergi bırakılmış mı bırakılmamış mı diye kontrol ederdik. Bazen bu dergiler bir annenin merakla beklediği bir örgü modelinin kalıbını vermekteydi, bazen babalarımızın her bir sayfasını hayranlıkla çevirdiği otomobil dergileri ya da evin ablasının mutfaktaki hünelerini geliştirmek adına her sayıda ayrı lezzetlerin tarifini içeren yemek sayfalarından oluşmaktaydı. Bir ailenin tüm üyelerinin ilgi alanına göre çeşitlenen önemli dergilerden biri de hiç şüphesiz çocuk dergileriydi. Mizahtan, edebiyata, bilimden sanat köşelerine kadar pek çok zengin içeriğe sahip dergiler çocuklar için adeta bir macera ortamı sunmaktaydı. Geçmişte posta kutularından takip ettiğimiz gerek yetişkinler için yayınlanan dergiler gerekse de çocuk dergilerine artık genel ağlar sayesinde dijital ortamlardan da ulaşabilmekteyiz. Ulaşılabilirlik ortamı her ne kadar gazete bayilerinden, posta kutularından dijital ortamlara taşınmış olsa da okuyucuları tarafından önemini hâlâ korumaktadır.

Yayınlandığı ilk günlerde çocuklara yönelik birtakım ahlaki öğütler, bilmece, fıkralar gibi içerikler barındıran çocuk dergileri günümüzdeki gelişmelere uygun bir şekilde zenginleştirilmiş içeriklerle çocukların ilgisini çekmeye devam etmektedir. Zenginleştirilmiş içerikleriyle önemi gittikçe fark edilen çocuk dergilerinin zihinlerimize acaba eğitim ortamlarında materyal olarak yararlanılabilir mi sorusunu düşürmüştür. Çocuk dergileri her ne kadar geniş bir konu ağına sahip olsalar da ders içerikleriyle ilgili konulara gelişigüzel yer vermeleri, çokça reklam unsuru barındırmaları neticesiyle eğitim ortamlarında öğretim materyali olarak çocuklar ile buluşturulması nasıl değerlendirilebilir. Eğitim ortamlarının disiplinli, sistemli bilgiler ile çocukları buluşturan yapısı gereği birtakım çekincelerin olduğu bu durum aslında çağdaş eğitim yaklaşımlarının beklentilerini akla getirmektedir.

Çağdaş eğitim yaklaşımlarının eğitim ortamlarında rehberlik etmeleri açısından öğretmenler ve çağdaş beceri ve değerleri kazanma noktasında öğrencilerden beklentileri geleneksel yaklaşımlardan oldukça farklıdır. Günümüz küresel dünyasında öğretmenler artık sadece öğrencilere bilgiyi olduğu gibi aktaran bir konumdan oldukça uzakta olmalıdır. Bilgiye ulaşmanın gittikçe kolay olduğu günümüzde öğrenciler elde

edilen bilgileri anlamlı bir bütün haline getirebiliyor mu, bilgileri kendi ifadeleri ile yorumlayıp gerçekten işe yarar halde kullanabiliyor mu sorusunun cevabı önem kazanmaktadır.

Öğrencilerin “aman hocam bu bilgi de işimize nerede yarayacak” tarzında klasikleşmiş benzer sorularla eğitim ortamlarının motivasyonunu düşürmeye imkân vermeyecek güncel ve hayati içeriklerle karşılaştırılması gerekmektedir. Nitekim 2018 Sosyal Bilgiler programında da güncellik dikkat edilmesi gereken temel öğretim ilkeleri içinde yer almaktadır. Güncel ve hayati bilgiler ile karşılaşan öğrencinin gözünde eğitim ortamları ilgi çekici hale gelir ve bilginin işe yararlığı konusunda inancı artar.

Öğretim programları çerçevesinde öğrencilerde kazandırılması beklenen beceri ve değerlerin öğretmen öğüdü ya da talimatıyla oluşmasını beklemek hayalden öteye gidememektedir. Günümüz öğrencilerinin belirli kazanımları elde ederken daha çok çoklu yaşantılar, deneyimler yoluyla tecrübe edinmeleri önem kazanmaktadır. Bu noktada öğretmenden beklenen öğrenciye zengin yaşantılar sunabilecek ortama maruz bırakabilmesidir.

Öğrencilerden beklenen genel itibarıyla gerek ulusal gerekse de küresel vatandaş bağlamında problem çözebilen, yaratıcı düşünme, etkili iletişim kurabilme ve sürdürebilme, araştırma, sorgulama, çoklu bakış açısına sahip, yaşadığı çevreye duyarlı, sorumluluk sahibi gibi pek çok çağdaş beceri ve değerleri bünyesinde barındırabilmesidir. Bu beklentilere ulaşma noktasında öğrencileri sadece ders kitaplarıyla baş başa bırakamayız. Ders kitapları yapıları gereği öğrencilere öğrenme yolunda genel bir çerçeve çizer bilgileri bir disiplin halinde sunar. Hâlbuki öğrenciden beklenen çizginin de ötesinde hayata karışmasıdır. Öğrencinin hayata karışabilmesi için eline geçen her şeyi okuyabilmesi, öğrenim ortamlarında yaşayabileceği kadar gerçekçi deneyim elde etmesi gerekir.

Çocuk dergileri öğrencileri hayata katabilecek içerik ve yapılarıyla eğitim ve öğretim ortamlarında bir materyal olarak kullanabilecek işleve sahiptirler. Çocuk dergileri yayınlanma sıklıkları itibarıyla kendilerini sürekli güncel tutabilecek içeriklere sahiptirler. Çocuk dergisinde yer alan bilim içeriği uzun yıllar boyu köşesinde yerini korumasına rağmen haftada bir ya da ayda bir yayınlanma itibarıyla konuyla alakalı

güncel içerik sunabilecek avantaja sahiptir. Bunun yanı sıra çocuk dergilerinin dikkat çekiciliği, çok farklı ilgi alanlarına hitap eden içeriklerden oluşması, kolay ulaşılabilirliği, hayatın içinden örnekler sunması, geleceğe yönelik de merak uyandıran gelişmelere yer vermesi açısından iyi bir öğretim materyali niteliği taşıdığı söylenebilir. Sosyal Bilgiler dersi yapısı gereği güncellikle doğrudan bağlantılı, farklı bakış açılarını öğrencilerde geliştirmeye açık, yansıtıcı, eleştirel düşünme gibi pek çok becerilerin gelişimini hedefleyen bir derstir. Bu yönüyle Sosyal Bilgiler dersi ortamlarında çocuk dergilerinin materyal olarak kullanımı önem kazanmaktadır.

Bu araştırmada çocuk dergilerine dayalı etkinlikler oluşturulmuş ve uygulanan etkinliklerin Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamlarındaki işlevselliği incelenmiştir. Çocuk dergilerinde yer alan metinlerin öğrencilerin ilgisini çekecek merak duygularını besleyecek, gerçek hayatla doğrudan bağlantı kurabilecekleri, geçmişle bugün arasında anlamlı bir bağ kurmalarına olanak sağlayan, geleceğe dair de kendilerinin adım atmasını cesaretlendirebilecek, kendilerini ifade edebilecekleri ortamların oluşturulmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca etkinliklerde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan temel becerilerin de kazandırılmasına özen gösterilmiştir.

Araştırma sürecinde Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında yer alan ünite ve konular ele alındığından bu bağlamda öğrencilerin birtakım becerileri geliştirmesi ön planda tutulmuştur. Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere öğrencilerin eleştirel bakış açılarını geliştirebilmek adına hazırlanan etkinliklerde tartışma ortamı oluşturulmaya çalışılmış, öğrencilerin teknolojik ürünleri kullanırken olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceği gibi farklı açılardan da bakış açıları geliştirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Uygulanan etkinliklerde öğrenciler tek bir çalışma sitiline tabi tutulmamıştır. Etkinliklerde öğrencilerin çizim yapmaya, kendilerini sözel olarak ifade etmelerine, yazmaya, araştırmaya, düşünmeye, bireysel ya da grupça çalışmaya uygun ortamlar oluşturulmaya çalışılmıştır. Çoklu zekâ alanları önemsenererek hazırlanan etkinlikler ve çalışma yapraklarının öğrenciler tarafından gerçekleştirilme sürecinde sözel anlamda kendini ifade etmede her geçen ders geliştiren, içedönük öğrencilerin yaptığı çizimler ile kendini daha iyi ifade edebildiği, ders ortamında birçok öğrencinin aynı anda aktif katılım sağladığı durumlar gözlemlenmiştir. Dolayısıyla hem bireysel farklılıkların göz önüne alındığı hem de bireylerin kendi içlerinde bile oluşabilecek farklı durumlara dikkat edilerek olumlu sonuçlar alındığı

görülmüştür. Çocuk dergilerine dayalı uygulanan Sosyal Bilgiler öğrenme ortamlarında işbirliğini geliştirme ve yeni deneyimler kazanmalarını sağlamaya da özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda öğrenciler etkinliklerin son aşamasında gruplara ayrılarak kendi çocuk dergilerini hazırlamışlardır. Bu durum öğrencilerin hem işbirliği içinde çalışma becerilerini geliştirirken hem de bir çocuk dergisinin hazırlıktan son aşamaya kadar nasıl bir süreçten geçerek hazır hale geldiğine dair gerçekçi fikirler oluşturmalarına ortam sağlayacak bir deneyim kazanmalarına destek olmuştur. Öğrencilerin günlüklerine yazdığı ifadelerden de çocuk dergisi hazırlama çalışmasını ilk defa yaptıkları, farklı bir deneyim elde ettiklerini, arkadaşlarıyla birlikte çalışmanın kendilerini çok iyi hissettirdiklerini yani bu süreçten keyif aldıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Çocuk dergilerine dayalı oluşturulan Sosyal Bilgiler dersi etkinliklerinin ve etkinlik sürecinde öğrencilere uygulanan çalışma yapraklarının niteliklerinin tespit edilmesi amacıyla değerlendirme ölçütleri (rubrik) uygulanmıştır. Değerlendirme ölçütleri sonrasında öğrencilerin etkinliklerde ve çalışma yapraklarında başarılı sonuçlara ulaştıkları tespit edilmiştir.

Araştırma süreci öncesi ve sonrasında öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi gerçekleşen düşler ünite kavramlarına ilişkin algılarının nasıl olduğunu tespit etmek amacıyla ne biliyordum, ne öğrendim formu uygulanmıştır. Uygulanan ne biliyordum formundaki öğrenci cevaplarına göre ünite kavramlarına ilişkin algılarının ne öğrendim formunda olumlu bir şekilde değiştiği, öğrenci ifadelerinin anlamlı bir şekilde detaylandırıldığı görülmüştür. Sosyal Bilgiler öğretim programında da önemli bir yere sahip olan kavram öğretimi açısından bakıldığında ünite kavramlarına ilişkin öğrencilerdeki algıların olumlu yönde değişmesi bu araştırma açısından önem kazanmaktadır.

Araştırmanın yapıldığı süreç içerisinde 2018 yılında Sosyal Bilgiler öğretim programı güncellenerek bir takım değişikliklerle ülke genelinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu araştırma daha önce oluşturulan 2005, 2015 ve 2017 programları da incelenmiş 2018 programıyla yer alan benzer ve farklı yönleri dikkat edilmiştir. 2018 programında çocuk dergilerinin doğrudan kullanımına yönelik kazanımlara rastlanılmamaktadır. Ancak programda yer alan *“Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesneleri ve eserleri tanıtır.”*, *“Yaşadığı çevrede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.”*, *“Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.”*, *“Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve*

toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.”, “Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini belirler.”, “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.” gibi kazanımların hayatın içinde var olan güncel konularla ilişkisi, örnek olaylar sunmaya imkân veren, araştırma ve sorgulamaya becerilerin gelişmesine uygun ifadelerin çocuk dergilerinde içeriklerde karşılığını bulabilecek olması açısından dikkat çekicidir. Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan bahsi geçen kazanımların öğrencilere kazandırılması noktasında çocuk dergilerin öğretim sürecinde materyal olarak kullanılmasının önemi ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinde çocuk dergilerinin temel alınarak oluşturulacağı bir öğretim ortamında öğrenciler hayatın içinden örnek olaylarla sıklıkla karşılaşabilme, örnek olaylardan yola çıkarak sınıf ta oluşturulabilecek tartışma ortamlarında kendilerini ifade edebilme ve olaylara farklı açılardan bakabilme imkânına kavuşacaktır. Ayrıca öğrenciler çocuk dergilerinde yer alan zengin ve farklılaştırılmış içeriklerden beslenerek kültür hazinelerini genişletmektedirler.

Bu araştırma kapsamında çocuk dergilerine dayalı hazırlanan etkinliklerde öğrencilerin çağın gereklerine uygun yansıtıcı düşünme becerilerine sahip, kendini çekinmeden ifade edebilen, farklılıkları fark edebilen ve geleceğin şekillenmesinde bireysel ve toplumsal anlamda sorumluluk almalarını cesaretlendirecek içeriklere yer vermeye özen gösterilmiştir. Araştırma sonucu ile de çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersi öğretim ortamlarında bir eğitim materyali olarak kullanılabileceği görülmüştür. Mustafa Kemal Atatürk’ün dediği gibi, *“Çocuklar geleceğimizin güvencesi, yaşama sevincimizdir. Bugünün çocuğunu, yarının büyüğü olarak yetiştirmek hepimizin insanlık görevidir.”* bu sözün en derin anlamını tüm benliğimle hissederek çocukların yüzünü güldürebilecek ve onların geleceklerini aydınlatabilecek ışıltı niteliğinde bir araştırma olması dileğiyle.

KAYNAKÇA

- Açıkalın, M. (2018). *Araştırmaya Dayalı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. 2. Baskı, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Akdağ, H. & Meydan A. (2011). Sosyal Bilgiler dersinde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı. Öcal, A. & Tay, B. (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (153-192). Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2003). Bir Okuma Materyali Olarak Çocuk Dergileri ve “Çocuklara Rehber”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 13, 319-349.
- Bıyıklı, C. Veznedaroğlu, R.L. Öztepe, B. Onur, A. (2008). *Yapılandırmacılığı nasıl uyguluyoruz? C. Ökmen* (Ed.). Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Bilgili, S. 2006. Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Demircioğlu, H.İ. (Ed.), *Sosyal Bilgiler in Temelleri*. (1-54) Ekim 2006. Ankara, Pegem Yayınları.
- Blümel, M. (2018). “Wie pädagogisch sinnvoll sind kinderzeitschriften? formen und anforderungen”. München, GRIN Verlag, <https://www.grin.com/document/457434>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. 22. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Cullinan, B. (1990). Introduction. In D. R. Stoll (Ed.), *Magazines for children* (pp. i7xi). Newark, DE: International Reading Association.
- Connelly, L. M. (2016). Trustworthiness in qualitative research. *Medsurg Nursing*, 25(6), 435-437.
- Çelik, L. 2014. *Öğretim materyallerinin hazırlanması ve seçimi*. Demirel, Ö. & Altun, E. (Ed.) (27-66). Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı. Ankara, Pegem Akademi.
- Demiray, K. (1953). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Demir, Z. (2019). *Bilim çocuk dergisindeki konuların Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması*. (yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul (542912).
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde Program Geliştirme Kuramdan Uygulamaya*, 22. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.

Demiryürek, G. (2012). TRT Çocuk Dergisi'nin yapısal özellikler bakımından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (3), 1017-1034.

Doğan, Y. ve Torun, F. (2018). Sosyal Bilgiler de ders kitapları nereye doğru gidiyor. *The journal of international lingual, social and educational sciences*. 4(2), 111-125.

Eldiven, F. (2018). *Türkiye’de yayımlanan çocuk dergilerinde çocuk kimliği tasarımı: çocuk sesi, gülbüz türk çocuğu, trt çocuk, bilim çocuk dergilerinin karşılaştırmalı analizi*. (yüksek lisans tezi) YÖK tez merkezinden edinilmiştir (524072).

Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Alkım Yayınları.

Göksel, O. (2007). *Sosyal Bilgiler öğretiminde harita ve grafik kullanımının eğitimi destekleme düzeyi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Heubuch, C. (2005). *Die bedeutung von zeitschriften für 8-bis 11-jährige Kinder*. (yüksek lisans tezi). Ludwig Maximilians Üniversitesi İletişim Bilimi Enstitüsü ve Medya Araştırmaları. Münih.

Kaymakcı, S. (2010). *Sosyal Bilgiler öğretiminde çalışma yaprakları kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına etkisi* (doktora tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir (279661).

Kıldan, A.O. & Ünver, N. (2011). Öğretim Araçları. Doğanay, A. (Ed.) *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, (s.358-382). Ankara: Pegem Akademi.

Kılıçoğlu, G. (2015). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi. Safran M, 2015. Sosyal Bilgiler Öğretimi. (3-16). 2015, 4. Baskı, Ankara, Pegem Akademi.

Kılıçoğlu, G. (2015). *Sosyal Bilgiler öğretimi*. Safran, M. (Ed.), Ankara: Pegem Akademi.

Kirk, J. & Miller, M.L. (1986). Reliability and validity in qualitative research. Beverly Hills, CA:Sage.

Kuyucu, M. (2016). Çocuk Dergileri ve Reklam: Türkiye’de Yayımlanan Çocuk Dergilerinde Kullanılan Reklamlara Yönelik Bir İnceleme *Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal of Social Science*, 8, 145-170.

Küçük, S. (2010). *İlk Türkçe çocuk dergileri ve “çocuklara mahsus gazete”*, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. (24), 221-257.

Knauf, H. (2011). Zwischen Merchandising und Leseverführung. In: TPS. Theorie und Praxis der Sozialpädagogik 3/2011, S. 46-50.

LeCompte, M.D. & Goetz, J.P. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52, 31-60.

MEB, (2005). Sosyal Bilgiler Programı (6-7). Ankara: MEB Yayınları.

Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*. 7. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

Oğuzkan, A.F. (2013). *Çocuk Edebiyatı*. 10.Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

Okay, C. (2006). *Eski harfli çocuk dergileri, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 4(7), 511-518.

Özdemir, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı ve Değerlendirilmesi. Safran, M. (Ed.) (18-48). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Şubat, 2015. Ankara, Pegem Akademi.

Öztürk C. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretimi-Demokratik Vatandaşlık Eğitimi. “Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış” (2-21). 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Öztürk, C. 2012. Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış. Öztürk C. Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi. (2-31). 3. Baskı. Ankara, Pegem Akademi.

Öztürk, C., Keskin C.S., Otluoğlu, R. (2012). Sosyal Bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller. Ankara: Pegem Akademi.

Safran, Mustafa. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. Bayram Tay & Adem Öcal, (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (2-18). 2. Baskı. Ankara, Pegem Akademi.

Sarıçam, V. (2019). *Bilge çocuk dergisinde çocuk imgesi* (yüksek lisans tezi). YÖK tez merkezinden edinilmiştir. (551601).

Pine, G.J. (2009). *Teacher action research*. California: SAGE Publications.

Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayınları.

Sönmez, V. (2014). *Eğitim felsefesi*. 12. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.

Şimşek, H. (2001). “XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine”. *Milli Eğitim Dergisi*, Web site: <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/simsek.htm> adresinden 4 Temmuz 2017 tarihinde edinilmiştir.

Tanrıkulu, F. (2014). *Medya okuryazarlığı bağlamında çocuk dergileriyle zenginleştirilmiş Türkçe dersinin etkililiği: bir eylem araştırması*. (doktora tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale. (375610).

Taş, B. E. (2008). *Türkiye’de çocuk dergilerinin çocuk eğitime katkısı ve milliyet kardeş dergisi*. (yüksek lisans tezi). <https://katalog.marmara.edu.tr/eyayin/tez/T0059452.pdf> adresinden 09.08.2020 tarihinde edinilmiştir. (T0059452).

Taylor, C., Baser, J. & Wilkie, M. (2006). *Doing action research*. London: Paul Chapman Publishing.

Temizyürek, F. Şahbaz, N. K. Gürel, Z. (2016) *Çocuk edebiyatı*. 1. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. FATİH Projesi Web Sitesi. [Vizyonumuz-Misyonumuz] (2020). <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html> adresinden 27.05.2020 tarihinde edinilmiştir.

Türk Dil Kurumu (2020). Büyük Türkçe Sözlük [Elektronik Versiyon]. 2020 yılında <https://sozluk.gov.tr/?kelime=> adresinden elde edilmiştir.

Vavla, Laureta. (2009). Benefits of using newspapers, magazines and books in classroom. Article 11 in LCPJ, LCPJ Publishing.

Yazıcı, H. & Koca, K. 2011. Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı. Tay, B. & Öcal, A. Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. (19-39). Eylül, 2011. Ankara, Pegem Akademi.

Yanpar, T. Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yaşar, Ş. & Gültekin, M. (2012). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Araç Gereç Kullanımı. Öztürk, C. (Ed.). *Sosyal Bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi*. (309-342). Ankara: Pegem Akademi.

Yeşiltaş, Erkan. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretim Materyalleri ve Teknolojileri. Mustafa Safran (Ed.), Sosyal Bilgiler öğretimi (4.Baskı) içinde (s. 225-241). Ankara: Pegem Akademi.

Yeter, F. (2019). *Çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler öğretim programındaki değerler açısından incelenmesi*. (yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyonkarahisar. 10267677.

Yılar, Ö. & Celepoğlu, A. (2015). Çocuk yayınları ve bu yayınlarda bulunması gereken temel unsurlar. Ömer Yılar ve Lokman Turan, L. (Ed.). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. (5.Baskı) içinde (s. 37-65). Ankara: Pegem Akademi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 11.Baskı. Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.

Dergiler

Şahin, Y. (2016, Aralık). Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor. Bilim Çocuk Dergisi, s.10-11-12-13.

Heper, S. G. (2014, Ekim). Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı. Bilim Çocuk Dergisi, s.16-17-18-19.

Heper, S. G. (2016, Aralık). Robot. Bilim Çocuk Dergisi, s.45.

Ersözölü, B. (2017, Şubat). Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküler, Charles Messier. Bilim Çocuk Dergisi, s.8-9.

Mikrodalga Fırın Tesadüfen Bulundu. (2014, Ocak). Da Vinci Learning. Bilnet Matbaacılık, Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.S. s.7.

Eyvah! Ya telefonum çekmezse! (2014, Ocak). Da Vinci Learning. Bilnet Matbaacılık, Biltur Basım Yayın ve Hizmet. s.8.

Büyük Dahiler Louis Pasteur. (Ocak, 2014). Da Vinci Learning. Bilnet Matbaacılık, Biltur Basım Yayın ve Hizmet. s.42-43.

Genç Dahinin Büyük Keşfi. (2014, Şubat). Da Vinci Learning. Bilnet Matbaacılık, Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.S. s.9.

Büyük Dahiler, Galileo Galilei. (2014, Nisan). Sanat Matbaacılık Ltd. Şti. s.42-43.

İlk bilgisayar 30 tondu! (2014, Haziran). Da Vinci Learning. Sanat Matbaacılık. s.8.

Büyük Dahiler, Radyoaktivitenin Kaşifi Marie Curie. (2014, Ağustos). Sanat Matbaacılık Ltd. Şti. s.22-23.

Akyüz, B. (2015, Nisan). Hezarfen Haber, Düğmeli Gözlük. TRT Çocuk Dergisi, s.14.

Akyüz, B. (2015, Temmuz). Hezarfen Haber, Akıllı Haber. TRT Çocuk Dergisi, s.14.

Akyüz, B. (2015, Kasım). Hezarfen Haber, Dna Nedir? TRT Çocuk Dergisi, s.14.

Akyüz, B. (2016, Mart). Hezarfen Haber, Elektronik Giysi. TRT Çocuk Dergisi, s.17.

Özder, G. (2016, Eylül). Kapak Dosyası, Robotlar. TRT Çocuk Dergisi, s.32-33-34-35.

Fotoğraflar

Fotoğraf 2.1. Atçakarlar, N. Yenen, V. Yenen O. (2016, Mayıs) Fatih Sultan Mehmet, TRT Çocuk Dergisi s.49.

Fotoğraf 2.2. Sallan Sallan Dur Depremler (2014, Ağustos). Sanat Matbaacılık Ltd. Şti. s.19.

Fotoğraf 2.3. Ersözölü, B. (2014, Şubat). Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküler, Richard Feynman. Bilim Çocuk Dergisi, s.8.

Fotoğraf 2.4. NASA'dan Robot Süper Kahraman. (2014, Şubat). Da Vinci Learning. Bilnet Matbaacılık, Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.S. s.9.

Fotoğraf 2.5. Şahin, Y. & Büyükgöral, P. (2016, Aralık). Fuara Hoş Geldiniz! s.14.

Fotoğraf 3.1. <https://www.ensonhaber.com/galeri/teknolojinin-ilkleri> internet adresinden 15.01.2017 tarihinde temin edilmiştir.

Fotoğraf 3.2. <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-2016nin-en-iyi-teknolojik-oyuncaklari-40318414/1> internet adresinden 15.01.2017 tarihinde temin edilmiştir.

Fotoğraf 3.3. <http://bilgifili.com/bilimsel-ve-teknolojik-gelismeler-ve-etkileri/> adresinden 20.01.2017 tarihinde temin edilmiştir.

EKLER

EK 1: Ne Biliyordum Ne Öğrendim (2N) Formu

EK 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

EK 3: Veli İzin Formu

EK 4: Gelişen Buluşlar Etkinliği Çalışma Yapağı

EK 5: Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor

EK 6: Robot

EK 7: Robotlar

EK 8: Nasıl Etkileniyoruz Etkinliği Çalışma Yapağı

EK 9: Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri

EK 10: Marie Curie

EK 11: Galileo Galilei

EK 12: Louis Pasteur

EK 13: Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları Etkinliği Çalışma Yapağı

EK 14: Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı

EK 15: Atatürk ve Bilim Etkinliği Çalışma Yapağı

EK 16: Öğrenci Günlükleri Yönergesi

EK 1: Ne Biliyordum Ne Öğrendim Formu**NE BİLİYORDUM NE ÖĞRENDİM FORMU**

Sevgili öğrencilerim, bu çalışma Gerçekleşen Düşler Ünite konularına başlamadan önce ünite kavramlarına yönelik düşüncelerinizi ortaya çıkarmak amacıyla yapılmaktadır. Çalışmada yer alan sorulara verdiğiniz yanıtlar sadece bilimsel amaçlı çalışma için kullanılacaktır. Bu çalışmada yer alan tüm sorulara içtenlikle ve detaylı cevaplar vermeniz çalışmaya katkı sağlayacaktır.

1. Bildiğiniz ve sürekli olarak takip ettiğiniz süreli yayınlar var mı? İsimlerini yazınız.
2. Takip ettiğiniz süreli yayınlarda dikkatinizi çeken bölümler var mı? Varsa nelerdir?
3. Size göre buluş ne demektir?
4. Size göre teknolojik gelişme ne demektir?
5. Size göre buluşlar ve teknolojik gelişmeler toplum hayatını etkiler mi? Açıklayınız.
6. Size göre bilim ne demektir? Bir tane bilim insanı resmi çizebilir misiniz?
7. Atatürk ve bilim deyince ne anlıyorsunuz?
8. Size göre kaynak ne demektir? Birinci elden kaynak deyince ne anlıyorsunuz?
9. Çocuk dergilerinin bir öğretim materyali olarak kullanıldığı Sosyal Bilgiler ders sürecine ilişkin düşünceleriniz nelerdir? Açıklayınız.

EK 2: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

Sevgili öğrencilerim, araştırmada kullanmak üzere size sürece yönelik birtakım sorular yöneltmek istiyorum. Yapacağımız görüşme ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacak ayrıca görüşmeye temel oluşturan sorular yazılı bir şekilde doldurmanız için verilecektir. Sorulara vereceğiniz yanıtların herhangi bir puan değeri olmayacaktır. Araştırmaya katkı sağlaması açısından sorulara vereceğiniz detaylı yanıtlar önemlidir.

- 1) Sosyal Bilgiler dersinde çocuk dergilerinin öğretim materyali olarak kullanımı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 2) Sosyal Bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin kullanılması öğrenme durumunuzu ya da öğrenme sürecinizi nasıl etkiledi?
- 3) Sosyal Bilgiler dersinde çocuk dergilerinin kullanılması ders ortamını nasıl etkiledi?
- 4) Sizce Sosyal Bilgiler derslerinde ya da başka bir branş dersinde çocuk dergileri bir öğretim materyali olarak kullanılabilir mi? Neden?
- 5) Bir öğretim materyali olarak çocuk dergilerinin kullanılması Sosyal Bilgiler dersine bakış açınızı/ duygu ve düşüncelerinizi etkiledi mi?
- 6) Çocuk dergilerinin size katkısı oldu mu? Hangi alanlarda olduğunu belirtiniz.

EK 3: Veli İzin Formu

Sayın Veli,

Yapacağım bu çalışmaya gösterdiğiniz ilgi ve bana ayırdığınız zaman için size teşekkür ederim. Bu form, araştırmanın amacını ve öğrencinizin bir katılımcı olarak haklarını tanımlamayı amaçlamaktadır.

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisi olarak “*Sosyal Bilgiler Dersinde Bir Eğitim ve Öğretim Materyali Olarak Çocuk Dergilerinin Kullanımı*” başlıklı bir çalışmayı Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Gül TUNCEL danışmanlığında yürütmekteyim.

Araştırma, çocuk dergilerinin Sosyal Bilgiler dersinde bir öğretim materyali olarak kullanımına yöneliktir. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Gerçekleşen Düşler ünitesi çocuk dergilerinden yararlanılarak işlenecektir. Bu çalışma, MEB müfredatındaki kazanımlara tamamen uygun olarak yürütülecektir.

Uygulama sürecini belgelemek ve araştırmada kullanmak için süreç boyunca işlenecek dersler video kaydına alınacak, uygulama süreci ile ilgili öğrenciler ile yapılacak mülakatlar ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınacak ve sürece dair fotoğraflar çekilecektir. Uygulama süreci kapsamında araştırmaya veri olarak kullanılacak video kayıtları, ses kayıtları ve fotoğraflar bilimsel ve akademik uygulamalar haricinde kullanılmayacaktır. Kayıtlar, okul idaresi gözetiminde yapılacak olup kayıtlar ile ilgili istediğiniz zaman okul idaresi gözetiminde bilgi alabileceksiniz. Veri toplama araçlarından elde edilen bilgilerin hangi öğrenciye ait olduğu kesinlikle tez çalışmasında yer almayacak olup öğrenci isimleri yerine kod isimler kullanılacaktır.

Funda MAMIK

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Araştırma sürecine katılmak konusundaki izninizi belirten ifadeyi okuyup altına imzanızı atarak belirtiniz.

Bu araştırmada tamamen gönüllü olarak çocuğum’nın katılımcı olmasına izin veriyorum. Çalışmayı istediğim zaman çocuğumun yarıda kesip bırakabileceğini biliyorum ve çocuğumun şahsi bilgilerini ortaya çıkarmayacak bilgilerinin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını kabul ediyorum.

Veli Adı – Soyadı:

İmza

EK 4: Gelişen Buluşlar Etkinliği Çalışma Yapağı

A) Aşağıda verilen buluşları ilgili oldukları teknolojik gelişmeler ile eşleştiriniz.

Buluşlar

Teknolojik Gelişme

B) Aşağıda görseli verilen buluşun tarihsel süreç içerisinde geçirdiği süreci yansıtan ifade eden bir görselini çiziniz.

Martin Cooper, ilk cep telefonu

Teknolojik gelişme sonrası, bir cep telefonu

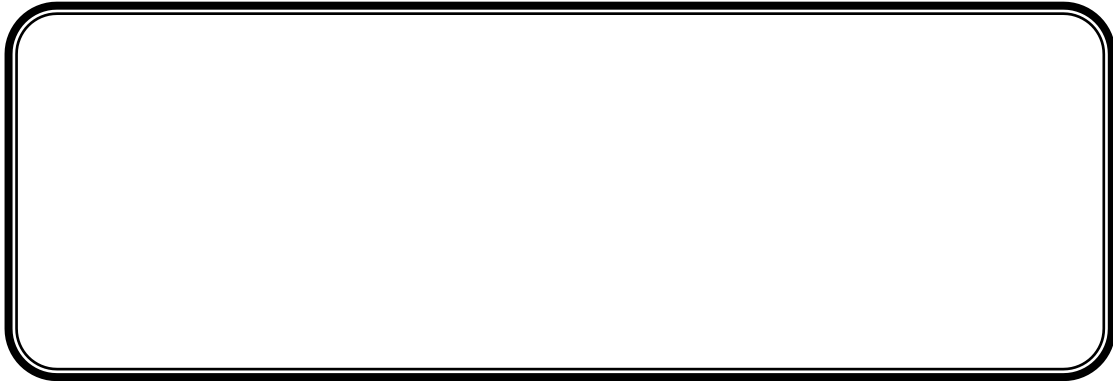

C) Buluşlar teknolojik gelişmelere temel oluşturur çünkü

D) Bir tasarımcı olduğunu hayal edin. Üç boyutlu yazıcıda yazdırmak için nasıl bir şey tasarladınız? Buraya tasarladığınız ürünü çizerek ifade ediniz.⁸⁹

.....

.....

EK 5: Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor

Üç Boyutlu Yazıcılarla Çizimler Gerçeğe Dönüşüyor

Yazıcı dendiğinde aklı bilgisayarındaki yazıları ve görselleri kâğıda aktarmayı sağlayan cihaz geliyor olabilir, ama artık üç boyutlu yazıcılarla bu algı değişiyor. Üç boyutlu yazıcı teknolojisi sayesinde bilgisayarda çizdiğiniz birçok şeyi üç boyutlu gerçek nesnelere dönüştürebilirsiniz. Bu yazıcılarla metal, plastik, seramik ve çeşitli başka malzemeler kullanarak neredeyse her şey üretilebiliyor

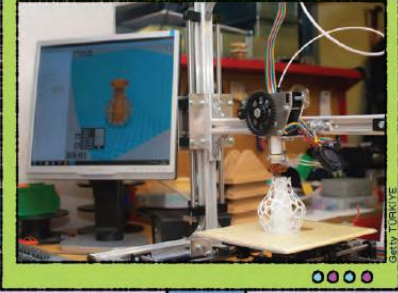

Nedir?

Üç boyutlu yazıcılar, üç boyutlu tasarım yapmayı sağlayan programlarla bilgisayarda sanal olarak tasarlanan nesneleri, elle tutulabilir, kullanılabilir somut ürünlere dönüştüren cihazlardır.

Kim icat etmiş?

1980'li yıllarda mühendis Chuck Hull (Charles W. Hull) tarafından icat edilmiş. Hull, tasarlanan bir ürünün prototipini yani ilk örneğini üretmede harcanan uzun zamanı kısaltmak için bu fikri geliştirmiş. Hull'ın ürettiği üç boyutlu ilk nesne siyah bir göz yıkama bardağı.

Chuck Hull (Charles W. Hull)

Üç boyutlu yazıcı teknolojileri

Üç boyutlu yazıcılarda ürünler farklı teknolojiler kullanılarak oluşturuluyor. Her teknoloji için ayrı yazıcılar var. En sık kullanılan teknolojiye, çubuk ya da tel biçimindeki plastik malzeme, sıcak baskı ucu sayesinde eriyik haline getiriliyor. Eriyik malzeme bir zemin üzerine katman katman yerleştirilerek üç boyutlu ürünler ortaya çıkarılıyor.

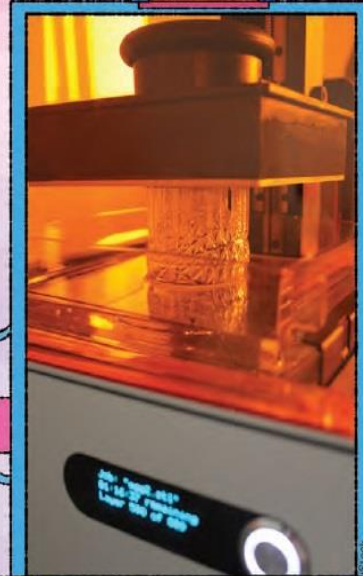

Diğer bir teknolojiye, toz halinde bulunan metal, seramik, cam gibi çeşitli malzemeler kullanılıyor. Yüksek güçte bir lazer yardımıyla toz tanecikleri ısıtılıp eritiliyor, böylece tanecikler birbirine yapışıyor. Bu sayede istenen ürün üretilabiliyor.

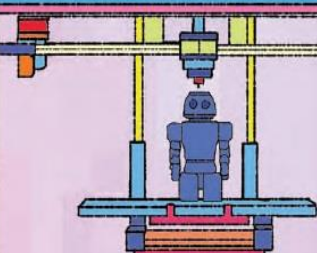

Üç boyutlu yazıcıda seramik tozundan üretilmiş bir minyatür insan biblosu.

Üç boyutlu yazdırma işlemi, ışık altında katılan bir sıvı içerisinde de gerçekleştirilebiliyor. Bu teknolojiye, sıvı malzemeye gönderilen lazer, üretilcek ürünün şekline göre sıvıyı katman katman katılaştırıyor. İşlem bittiğinde de ürün sıvının içinden çıkarılıyor. Hull'ın keşfettiği bu ilk üç boyutlu yazıcı teknolojisi günümüzde de kullanılıyor.

Bu fotoğrafta sıvı içinde üretilmiş bir üç boyutlu ürünün sıvıdan çıkarılışını görüyorsunuz.

Tasarla ve yazdır

Yazıcıda üretilecek nesne için öncelikle üç boyutlu çizim yapılması gerekiyor. Bunun için çeşitli bilgisayar programları kullanılıyor. Bir nesnenin kopyası yapılmak isteniyorsa, o nesnenin üzerine üç boyutlu tarayıcılarla lazer göndererek nesnenin görüntüsünü bilgisayar ortamına aktarmak da mümkün. Ayrıca internet aracılığıyla ulaşılabilen çeşitli hazır çizimler de var.

Fotoğraftaki tasarımcı üç boyutlu yazıcıda ürettiği protez eli inceliyor.

Hangi alanlarda kullanılıyor?

Üç boyutlu yazıcılar aklınıza gelebilecek her alanda kullanılıyor. Mimari, sağlık, uzay teknolojileri, otomotiv, sanat... Üç boyutlu yazıcıların tasarlanan ürünü kısa sürede ortaya çıkarma, örnek modeller ya da parçalar üretmede kolaylık sağlama gibi önemli üstünlükleri var.

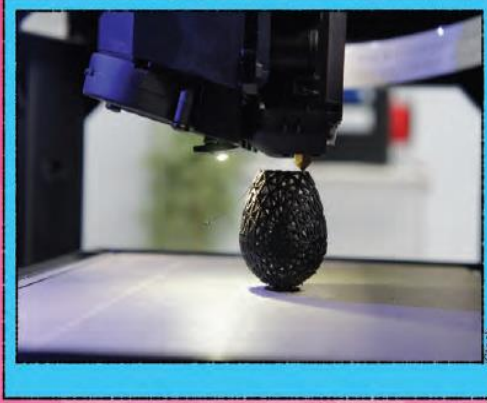
Astronot Butch Wilmore, 2014 yılında Uluslararası Uzay İstasyonu'na gönderilen ve yerçekimsiz ortamda çalışabilen üç boyutlu yazıcıyla üretilmiş bir anahtarı gösteriyor.

Bu gördükleriniz şeker. Üç boyutlu yazıcıda üretilmişler.

Bu fotoğrafta parçaları üç boyutlu yazıcıda üretilmiş bir keman görüyorsunuz.

Çizilen ürünün üç boyutlu tasarım dosyaları bir bilgisayar yazılımıyla yazdırmaya uygun dosya haline getiriliyor. Sonra bu dosya üç boyutlu yazıcıya yönlendiriliyor ve yazdırma işlemi gerçekleşiyor.

İnsanlar çok büyük bir üç boyutlu yazıcıyla üretilmiş evleri inceliyorlar.

Parçaları üç boyutlu yazıcıda üretilmiş bir araba.

Bu fotoğrafta tasarımcılar ürettikleri üç boyutlu yazıcıyla krep yapıyorlar.

Üç boyutlu yazıcılarda hareketli parçalar da üretilabiliyor.

Yasemin Şahin
Çizim: Yusuf Genç
Bilim Çocuk 13

EK 6: Robot

ROBOT

Robot

Çok ilginç!

Robot sözcüğünü ilk olarak 1920'li yılların başında Çek oyun yazarı Karel Capek (Çapek okunur), dünyayı ele geçiren robotları anlattığı bir eserinde kullanmış. Capek "robot" sözcüğünü "zorunlu iş" anlamına gelen Çekçe "robota" sözcüğünden türetmiş.

Robotlar belirli işleri yapmak üzere geliştirilen makinelerdir. Kendi kendilerine yani otomatik olarak hareket edebilir ya da uzaktan kumandayla yönetilebilirler.

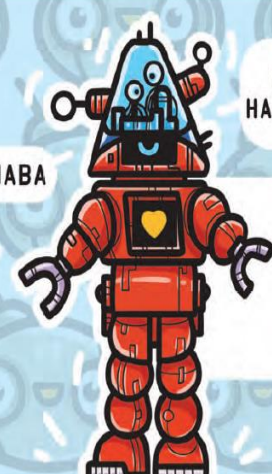

Robotlar genellikle aynı biçimde tekrarlanan işlerde kullanılır. Robotlar bu işleri hem insanlardan daha hızlı hem de hatasız yapar. Örneğin otomobil üretiminde parçaları birleştirme işinde robotlar kullanılır.

İnsanlar için tehlikeli ortamlarda, örneğin okyanusların derinliklerinde yapılan araştırmalarda robotlar kullanılır. Ayrıca uzay araştırmalarında da robotlardan yararlanılır.

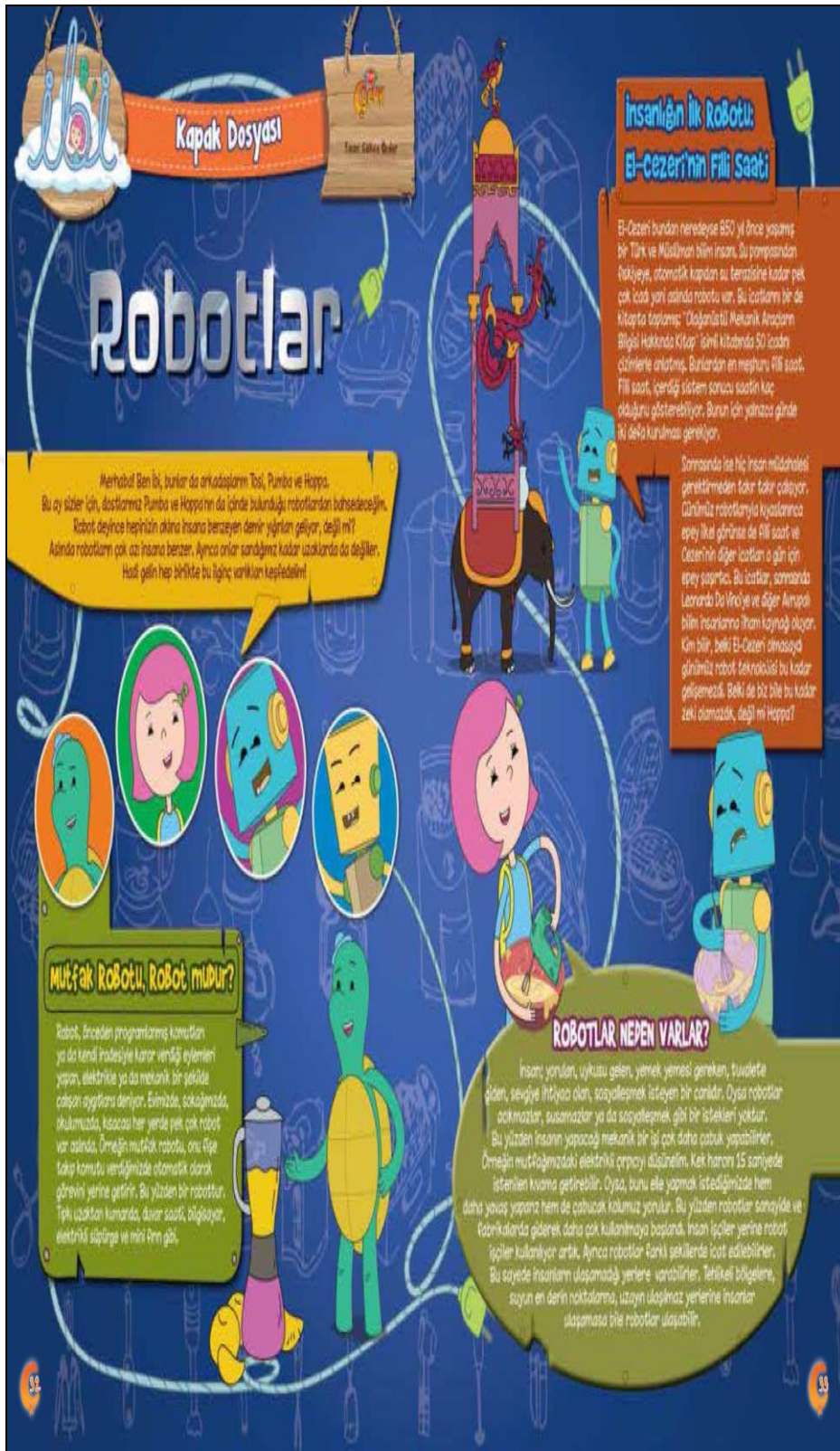
MERHABA

ROBOTİK HARİKASIYIM!

Robotları konu alan bilim dalına robotik adı verilir. Bu alandaki çalışmalar mekatronik mühendisliği, makine mühendisliği, bilgisayar mühendisliği ve elektronik mühendisliği gibi çeşitli mühendislik dallarından uzmanların işbirliğiyle yürütülür.

Seçil Güvenç Hepar
Çizim: Gökçe Akgül
Bilim Çocuk 45

EK 7: Robotlar

ROBOTLARIN PA ZEKASI VARDIR

Yeryüzünde beynini kullandığı gibi hareket edebilen yani düşünebilen tek varlık insandır. Fakat insanlar tarafından üretilen robotların bir kısmı da "yapay zeka" denilen şey sayesinde duruma göre karar verip bu kararı uygulayabiliyor. Son yıllarda üretilen kimi robotlar, gözlerine yerleştirilen yüksek teknoloji kameralar sayesinde gördüklerini her şeyi kaydedip analiz edebiliyor. Edindikleri bu bilgiler sonucu da karşısındaki kişiyle anlamlı sohbetler edebiliyorlar. Çok uzağa gitmeyelim: Evlerde kullanılan kimi ütüler, kumaşın türünü tespit edip kendi ısına karar verebiliyor. Bilim insanlarının üzerinde en çok çalışılan konulardan biri işte bu yapay zekalar. Yakın zamanda sizin de topuk ben ve Pumba gibi robot dostlarınız olabilir belki, kim bilir?

İNSAN MI ROBOT MU?

Dış görünüşleri insana benzeyen, insanlardaki gibi bir gövdesi, başı, kolları, bacakları olan robotlara insansı robot deniyor. Wabot-2 isimli robot nota okuyup piyano çalabiliyor. Topio isimli robot ise insanlara karşı masa tenisi oynayabiliyor. Çok yakın bir zamanda Çin'de üretilen Jia Jia isimli robot ise dış görünüşüyle tam bir insana benziyor. Başını sallayabiliyor, gözlerini kırabiliyor. Jia Jia'yı insandan ayırmak gerçekten çok zor!

çüce Robotlar

Daha önce hiç "nano teknoloji"yi duymuş muydunuz? Nano, kelime anlamı olarak çüce demek. Bir metrenin milyarda birini ifade eden bir ölçü birimini ayırma. Bu teknoloji yoluyla, baktık gözle görmeyi, büyütece ve hatta basit mikroskoplarımızla bile göremeyeceğimiz kadar küçük robotlar üretiliyor. Bu robotlar pek çok alanda kullanılsa da en önemli kullanım alanı tıp. Çüce robotları sayesinde vücuttaki hastalıklara doğrudan etki edilebiliyor. Vücudun ulaşılmaz riskli yerlerine girip uzaktan kontrol edilebiliyorlar. Bu sayede gelecek yıllarda en zor hastalıkların bile tedavisi edilebileceği sanılıyor.

EK 8: Nasıl Etkileniyoruz Etkinliği Çalışma Yaprağı

Aşağıda "Akıllı Telefonun" toplum hayatına etkileri hakkında altı farklı soru yer almaktadır. Her bir soru, altı farklı renkteki bir şapkayı temsil etmektedir.

Akıllı telefon kullanımı toplum hayatını **nasıl** etkilemiştir?

.....

.....

.....

Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına etkileri hakkında **duyguların** nelerdir?

.....

.....

.....

Akıllı Telefon kullanımının toplum hayatına **olumsuz etkileri- riskler** nelerdir?

.....

.....

.....

Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına **olumlu sonuçları- avantajları** neler olabilir?

.....

.....

.....

Akıllı telefon kullanımı yerine **farklı alternatifler** neler olabilir?

.....

.....

.....

Akıllı telefon kullanımının toplum hayatına **sonuçları** neler olabilir?

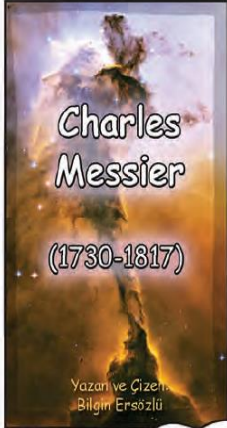
.....

.....

.....

EK 9: Simit ve Peynirle Bilim İnsanı Öyküleri

Charles Messier
(1730-1817)
Yazar ve Çizer: Bilgin Ersözülü

1744 yılında Fransa'nın kuzeydoğusundaki Badonviller kentindeyiz. Charles Messier çoğu zaman yaptığı gibi o gece de uyumadan önce biraz kitap okumaya karar vermiş.

Bu da ne? Lambamın ışığı mı yansıyor pencere camından?

Hayır hayır. Kesinlikle gökyüzünde hareket eden bir şey var...

Aaa! Arkasında bir de çizgi mi bırakıyor ne? Ama dağınık çizgiler bunlar. Hem de bir değil, birkaç tane sanki!

Yıldız kayıyor galiba Charles. Bir dilek tut hemen!

Yıldız kayması denilen şey bir göktaşının Dünya atmosferine girdiğinde yanması Simitçiğim. Çok kısa sürede gerçekleşen bir olay o. Bana Charles'ın gördüğü gökcismi bir kuyruklu yıldız gibi geliyor.

Ertesi gün...

İşte böyle Mireille. Öğretmenin dediğine göre dün gece gördüğüm şey Dünyamızın yakınından geçen bir kuyruklu yıldızmış. Geceleri bir süre daha görebilecekmiz onu. Ben bu gece daha iyi gözlemek için tepeye çıkacağım. Kâğıdı kalemi alıp resmini yapmak istiyorum. İstersen sen de gel.

Tamam. Hava açık olursa gelirim.

Gözlem için tepeye çıkmışken gece pikniği de yapalım bence. Gelsin sandviçler, kekler... Şlap!

Ha ha ha!

Şansları yaver gider. O gece havada tek bir bulut bile yoktur.

Çok güzel değil mi Mireille?

Hem de çok.

Gerçekten kuyruk değil elbette onlar Simitçiğim. Güneşe yaklaşıncaya gaz haline geçen buzlar böyle bir şekil oluşturmuşlar demek ki.

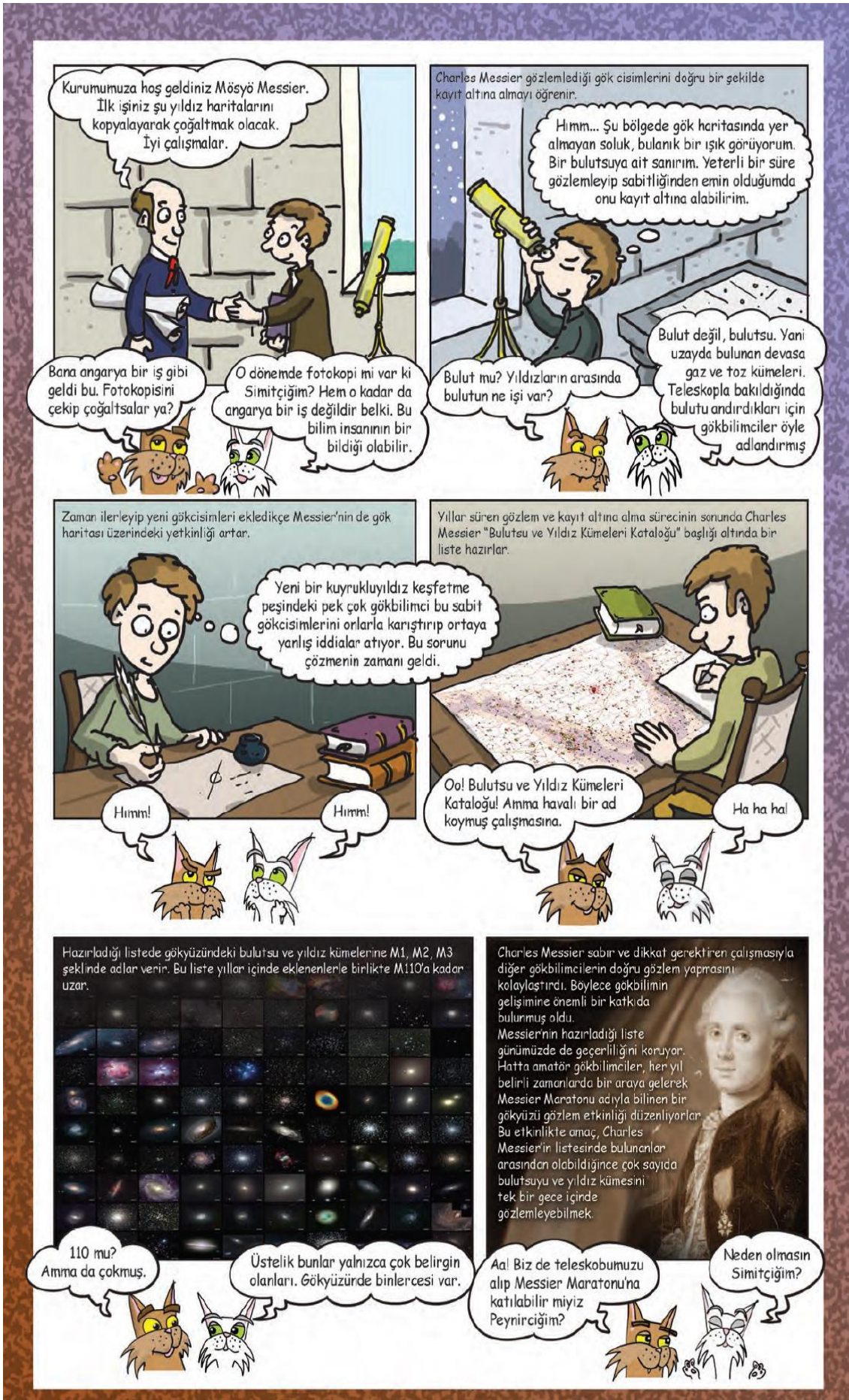
Güzel olduğu kadar ilginç de. Kuyruklu yıldızların birden fazla kuyruğu olabileceğini bilmiyordum.

1748'de Charles bir de güneş tutulmasına tanık olur.

Amına da şanslıymış bu Charles. Ne zaman kafasını kaldırıp göğe baksa ilginç bir şey görüyor.

Ha ha ha! Ama bak, koca bir dört yıl geçmiş aradan Simitçiğim.

Charles Messier'nin gökyüzüne duyduğu ilgi zamanla artar. Gök bilim konusunda kendini yetiştirir, kitaplar okur ve insanlığın o güne dek bu alanda öğrendiklerinin önemli bir bölümünü bilgi dağarcığına ekler. Tutkuyla çalışması ve gözlem yaparken gösterdiği dikkat dönemin gökbilimcileri tarafından fark edilen Charles Messier, 1751 yılında bir gözlemesinde çalışmak üzere Paris'e gider.

EK 10: Marie Curie

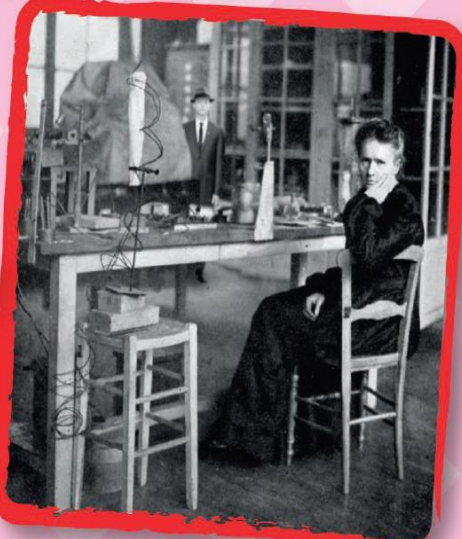
BÜYÜK DAHİLER

Radyoaktivitenin Kaşifi

Marie Curie

Marie Curie, şaşırtıcı radyasyon ışınlarının kaynağı olan maddeyi arıyordu. Bulduğu elemente "polonyum" adını verdi. Daha sonra radyumu keşfetti. Artık radyoaktivitenin ne olduğunu biliyordu ve herkese anlatabilirdi.

Doğumu: 7 Kasım 1867
Ölümü: 4 Temmuz 1934
Doğum Yeri: Varşova (Polonya asıllı)
Takma adı: Madam Curie
Eğitim Durumu: Paris Üniversitesi (fizik, matematik)
Keşifleri: Polonyum, radyum, radyoaktivite

- 1897'de, uranyum tuzlarının yaydığı ışını araştırmaya başladı. Bu ışın, daha sonra radyoaktivite olarak adlandırıldı.
- 1898 başlarında, toryumun da aynı ışınları yaydığını fark etti.
- Temmuz 1898'de, kendisi gibi bir bilim insanı olan eşi Pierre Curie ile birlikte, yeni bir element buldu. Uranyumun radyoaktif bozulması sonucunda ortaya çıkan bu element "polonyum"du. Adını, Marie'nin vatani Polonya'dan aldı.
- Eylül 1898'de, yine eşiyle birlikte, doğal radyoaktif element olan radyumu keşfetti. Radyumun bulunuşu, nükleer fiziğin ve kanser tedavisinin yolunu açtı.
- 1903'te, radyoaktivite konusundaki araştırmalarından dolayı, eşi ve hocasıyla birlikte, Nobel Fizik Ödülü'nü kazandı. Curie, tarihte Nobel Ödülü alan ilk kadın oldu

Da Vinci Learning - Eğlenceli Bilim Çocuk Dergisi

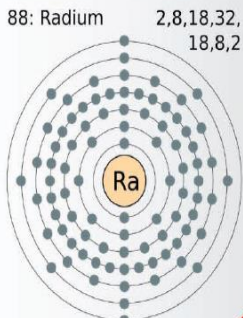
- Curie, radyoaktivitenin atomun bir özelliği olduğu hipotezini ortaya attı.
- Onun çalışmaları, bir elementin radyoaktif işlemlerden sonra başka bir elemente dönüşebileceğini gösterdiği için önemlidir.
- 1911 yılında, radyum ve polonyumun keşfinde üstlendiği rolden ötürü Nobel Kimya Ödülü'ne layık görüldü. Böylece, tarihte Nobel Ödülü'nü 2 kere kazanan ilk kişi oldu.
- I. Dünya Savaşı sırasında taşınabilir röntgen cihazları yaparak, genç kadınlara x ışını teknolojisini öğretti.
- İlerleyen yıllarda, kan kanserine yakalandı. Hastalığı, aşırı dozda radyasyona maruz kalmasına bağlandı. Bu yüzden de ona "bilim için ölen kadın" denildi.
- Curie'nin not defterleri o kadar radyasyona maruz kalmıştır ki, kurşun kaplı bölmelerde tutulup radyoaktif koruma altında incelenilmektedir.
- Radyoaktivite birimine onun adı verilmiş, "curie" denilmiştir.

Radyum Nedir?

Uranyumdan 900 kat daha radyoaktiftir. 700 °C'de erir. Soğukta suyu ayırıştırır, ısıma etkinliği yüksek bir elementtir. Radyum, atom yapısında bozulma göstererek dönüşümlere uğrar. Bu sırada büyük miktarda enerji açığa çıkarır. Radyumu tedbir almadan kullanmak tehlikelidir çünkü sürekli olarak içe işleyen öldürücü ışınlar yayar. Radyumun bu özelliğine radyoaktivite denir. Işınlar, bakterileri öldürdüğü ve hücreleri yok ettiği için çeşitli hastalıkların tedavisinde kullanılır.

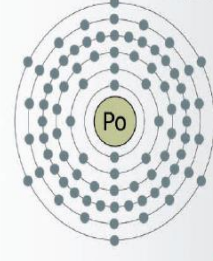
Sembölü: Ra
Atom Numarası: 88
Atom Ağırlığı: 226,05
Element Serisi: Alkalın
Madde Hali: Katı
Görünümü: Metalik

Polonyum Nedir?

Pierre ve Marie Curie tarafından 1898'de keşfedilen ilk radyoaktif elementtir. Uranyumdan 400 kat daha radyoaktiftir ve en tehlikeli radyasyon türü olan alfa radyoaktivite saçmaktadır. Çürümesi halinde büyük enerji ortaya çıkar. Bir gram polonyum, 140 watt ısı enerjisi üretir. Doğada çok az bulunur. Öteki elementlerden çok daha fazla izotopa sahiptir. Atom ağırlıkları 192 ile 210 arasında değişen 27 izotopu vardır.

Sembölü: Po
Atom Numarası: 84
Atom Ağırlığı: 209
Element Serisi: Yan Metal
Madde Hali: Katı
Görünümü: Gümüşümsü

EK 11: Galileo Galilei

BÜYÜK DAHİLER

Galileo Galilei

Doğumu: 15 Şubat 1564; Pisa, İtalya

Ölümü: 8 Ocak 1642 (77 yaşında), Arcetri, İtalya

Öğrenimi: Pisa Üniversitesi

Çalıştığı Yerler: Pisa Üniversitesi, Padua Üniversitesi

Önemli Başarıları: Kinematik, dinamik, teleskop, güneş merkezli evren modeli

Etkilendikleri: Nicolaus Copernicus

Modern bilimin doğuşunu, belki de en fazla Galileo'ya borçluyuz. Sadece dünyanın düzenini anlamayı umduğu için değil, "Nasıl?" sorusunu önyargılar yerine deney ve gözlemler aracılığı ile yanıtlamaya çalıştığı için de...

- Galileo, kendisinden önce Copernicus'un öne sürdüğü Güneş merkezli evren modelini benimsemiş ve bu nedenle Vatikan Kilisesi tarafından iki defa yargılanmıştır. (Kilise, Dünya merkezli evren modelini savunuyordu.)
- Dünya'nın yerine Güneş'i merkeze koyduğu için Roma'da engizisyon mahkemesi önünde sorguya çekilmiştir. 1615'teki bu ilk mahkemede, görüşlerini yayması ve öğretmesi yasaklanmıştır.
- 1632'de yazdığı bir kitap nedeniyle tekrar yargılanmış ve ömür boyu ev hapsine mahkum edilmiştir.

- İtalya'nın Pisa kentinde dünyaya gelen Galileo Galilei, eğitimine tıp alanında başlamıştır. İlgisi, zaman içinde matematik ve felsefeye yönelmiştir.
- Galileo, ilk deneylerini, 17 yaşında bir tıp öğrencisiyken yapmıştır. Kilise avizelerinin rüzgârda sallanmasını incelemiş, rüzgârın sertliğine göre açının değiştiğini fakat salınım zamanının değişmediğini fark etmiştir.
- 25 yaşındayken matematik profesörü olmuştur.

Da Vinci Learning - Eğlenceli Bilim Çocuk Dergisi

- 1609'da yapılmış basit bir teleskoptan ilham alarak, daha üstün özelliklere sahip teleskoplar geliştirmiştir.
- Ay'ın yüzeyinde dağlar olduğunu, Güneş'teki lekeleri ve Jüpiter'in uydularını keşfetmiştir.

Galileo'nun teleskobu

Galileo Galilei

Hareket Sorunu Nedir?

Galileo'nun yaşadığı dönemde Aristoteles geleneği izlendiğinden, bir cisim ne kadar ağır olursa yere de o kadar hızlı bir şekilde düşeceği düşünülüyordu. Galileo, hangi cismin özgül ağırlığı daha fazla ise o cismin daha hızlı düşeceğine, başka bir deyişle hareketin hızının cismin yoğunluğuna bağlı olduğuna karar verdi. Farklı maddelerden yapılmış iki tane 10'ar kg'lık cismi aynı anda bıraktığımız zaman, özgül ağırlıkları farklı olduğundan, bunlar aynı anda düşmezler. Galileo, havasız bir ortamda bütün cisimlerin yere aynı hızla düşeceğini de iddia etti. Çok sonraları vakum ile yapılan deneyler, Galileo'nun söylediğini doğrulamıştır.

Galileo'nun Bilimsel Metodu Nedir?

Galileo, çalışmalarını yaparken, fiziksel olayları parçalara ayırıyor ve bu parçaları herkesin anlayacağı kesinlikte açıklamaya çalışıyordu. Bu parçalar daha sonra birbiriyle ilişkilendirilmeliydi. Bu yaklaşım, günümüzde "model kurma" olarak adlandırılır.

Bilim Tarihini Nasıl Etkiledi?

Galileo, modern gözlemsel astronominin, modern fiziğin ve modern bilimin kurucusu olarak tanımlanır. Stephen Hawking, "Galileo, modern bilimin doğuşunda muhtemelen diğer herkesten daha büyük bir role sahiptir" demiştir.

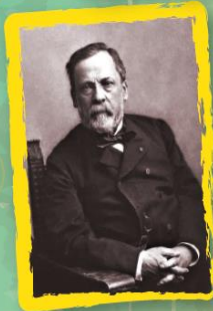
Galileo'nun bir çizimi

EK 12: Louis Pasteur

BÜYÜK DAHİLER

Louis Pasteur

Kuduz Aşısını Bulan Adam

Louis Pasteur, 19. yüzyılın en büyük bilim adamlarından biridir. Hem kuduz aşısını keşfetmiş hem de süt ve benzeri içecekleri hastalık yapıcı mikroorganizmalardan arındıran "pastörizasyon" yöntemini bulmuştur. "Pastörize" kelimesi de onun adından geliyor zaten...

Doğumu: 27 Aralık 1822,
Dole, Fransa
Ölümü: 28 Eylül 1895,
Marnes-la-Coquette, Fransa
Eğitimi: École Normale
Supérieure
Alanı: Mikrobiyoloji ve kimya
Keşifleri: Kuduz aşısı,
pastörizasyon
Ödülleri: Copley Madalyası,
Rumford Madalyası

- 1846'da École Normale Supérieure'ün fen bölümünü bitiren Pasteur, 1847'de fizik ve kimya dalında doktora derecesi aldı. Bu yıllarda izomerlik, kristal yapı ve optik etkinlik konularındaki çalışmalarıyla adını duyurdu.
- 1848'de, Strasbourg Fen Fakültesi'nde, yardımcı kimya profesörlüğü görevine getirildi. 1854'te, Lille Fen Fakültesi'ne kimya profesörü olarak atandı.
- Ecole Normale'de bir araştırma laboratuvarı kurdu. Bu laboratuvarında şarbon, tavuk kolerası ve kuduz gibi virütlü hastalıkları, bağışıklık mekanizmasını, aşı hazırlama tekniklerini araştırdı.

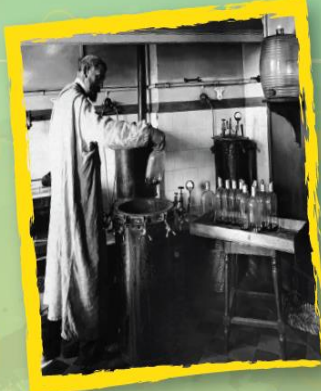
• 1885'te, kuduz köpekler üzerindeki incelemelerini daha güvenli bir ortamda yapabilmek için gözlerden uzakta, eski bir imparatorluk şatosunda çalışmaya başladı. Böylece Pasteur Enstitüsü'nün çekirdeğini oluşturdu.

• Pasteur, bir tıp doktoru değildi. Bu nedenle teorileri başlangıçta 1800'lü yılların doktorları tarafından pek ciddiye alınmadı. Fakat o vazgeçmedi; haksız eleştirilere rağmen çalışmalarını sürdürdü. Çünkü kendi doğrularıyla yaşayan ve sezgilerine güvenen bir bilim insanıydı.

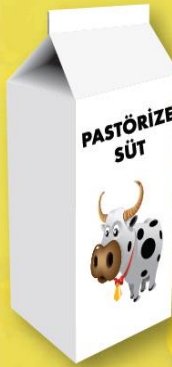
Da Vinci
LEARNING

Da Vinci Learning - Eğlenceli Bilim Çocuk Dergisi

- Pasteur, bakteri ve mikropların gerçekten var olduğunu düşünüyordu. Bunların çeşitli hastalıklara yol açabildiğini kanıtlamak istiyordu.
- Pasteur, kimyager ve bakteriyolog olarak görev yaptığı süre boyunca, tıbbın ilerlemesine büyük katkılarda bulundu.

Pastörizasyon

Pasteur, mayalanma olayından ve bulaşıcı hastalıklardan mikroorganizmaların sorumlu olduğunu kanıtladı. Böylelikle yaşadığı dönemde kabul gören "kendiliğinden türeme teorisi"ni çürütmüş oldu. Şarap, bira, süt, meyve suyu gibi mayalanabilir sıvıların uzun süre bozulmadan saklanabilmesini sağlayan "pastörizasyon" adlı konserve yöntemini geliştirdi.

Bu yöntemde göre, sütü 63 °C'de otuz dakika süreyle ısıtmak, sonra hızlı bir biçimde soğutmak ve sterilize edilmiş ağzı kapalı şişelerde saklamak gerekiyordu. Benzeri bir yöntem (UHT), sütü mikroplardan arındırmak için günümüzde de kullanılmaktadır. Bu yöntem, Pasteur'un adıyla anılır ve "pastörize" etmek denir.

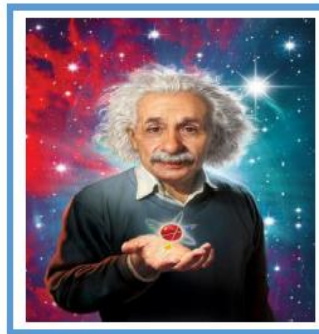
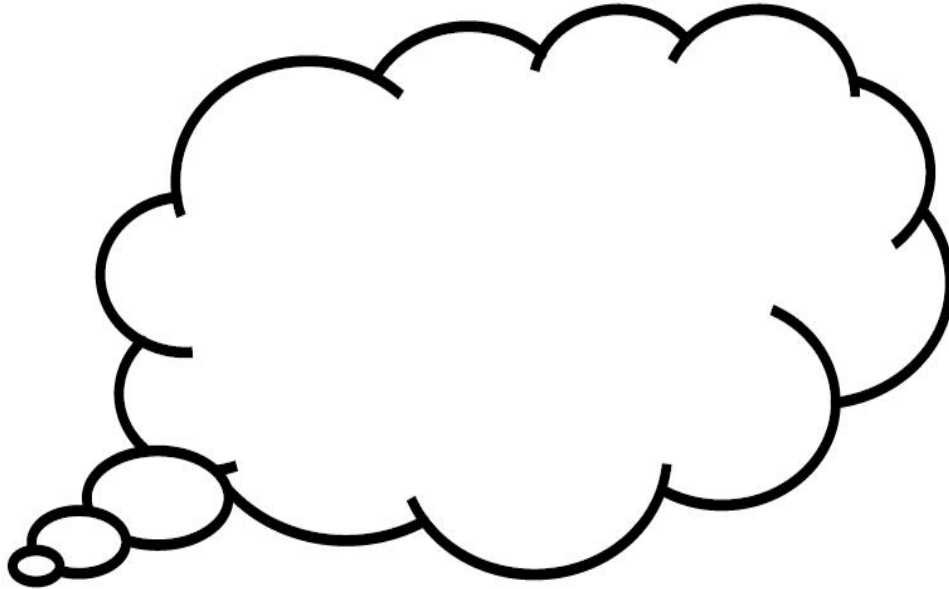
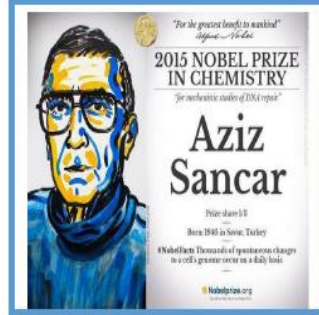
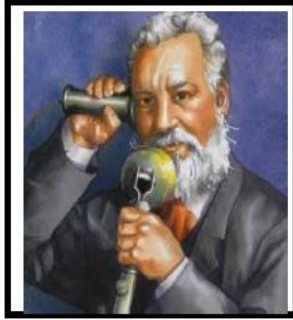
Kuduz Aşısı

Joseph Meister adlı bir çocuk kuduz köpek tarafından on dört yerinden ısırıldığında, anne ve babası çocuğu Louis Pasteur'e getirir. Pasteur, daha önce sadece hayvanlar üzerinde denemiş olduğu kuduz aşısını çocuğa uygulamakta tereddüt eder. İki ayrı doktor, çocuğu muayene eder. Muayene sonunda, çocuğun kuduz hastalığından öleceğini söylerler. Pasteur de denemeye karar verir. Aşının başarılı olması, bu öldürücü hastalığın önlenmesini ve bilim adına önemli bir gelişme kaydedilmesini sağlar. Meister de büyüdüğünde, Pasteur Enstitüsü'nün kapıcılarından biri olur. Hayatını kurtaran Louis Pasteur'e karşı duyduğu minnet duygusu, ömrünün sonuna kadar enstitüde çalışmak istemesine neden olur.

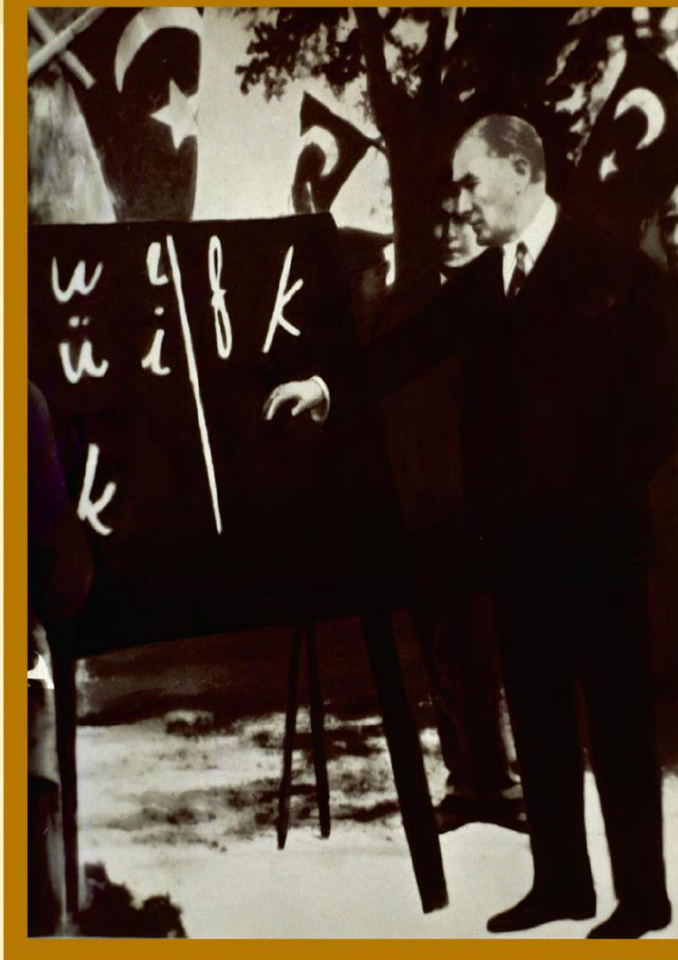
EK 13: Buluş Yapanlar ve Bilim İnsanları Etkinliği Çalışma Yaprağı

Da Vinci Learning, TRT Çocuk ve Bilim Çocuk dergilerinden mucitler ve bilim insanları ile ilgili bölümleri inceleyerek buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini aşağıdaki bölüme yazınız.

EK 14 Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı

Atatürk Dilimize Birçok Terim Kazandırdı

Leemage / Universal Images Group / Getty Images TÜRKİYE

Atatürk başarılı bir öğrenciydi. Rüştüdeyken matematikle çok ilgiliydi, en zor soruları bile çözerdi. Atatürk'ün rüştüdeki matematik öğretmeni onu çok takdir ederdi. Hatta "bilgi ve erdem bakımından olgunluk" anlamına gelen "Kemal" adını da ona matematik öğretmeni verdi. Atatürk'ün matematiğe olan ilgisi ve matematikteki başarısı, idadide ve Harbiye'de de devam etti.

Atatürk her zaman akılcı düşünceyle hareket eden bir liderdi. Atatürk'e göre akıl ve mantığın halledemeyeceği hiçbir sorun yoktu. Akıl ve mantığın dayanağı da bilim ve teknolojiydi.

Rüştüye günümüzdeki ortaokullara, idadi de liselere denk okullardı. Harbiye yani Kara Harp Okulu da üniversite seviyesinde eğitim veren askeri bir okuldur.

AFP / Getty Images TÜRKİYE

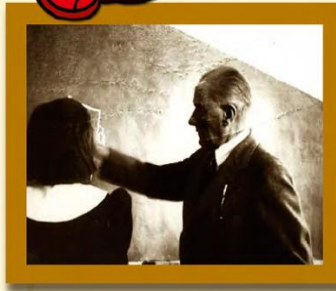
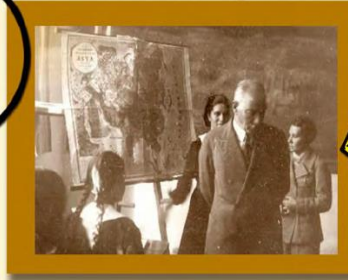
Atatürk savaş yıllarından sonra toplumsal yaşamı düzenlemek amacıyla çeşitli devrimler yaptı. Bunlardan biri 1928 yılında yaptığı Harf Devrimi'ydi. Bu devrimle birlikte yeni Türk alfabesi kullanılmaya başlandı. Böylece büyük küçük herkes kolayca okuma yazma öğrenebilecek ve öğrenim Türkçe gerçekleştirilebilecekti. Atatürk 1932 yılında Türk Dil Kurumu'nu kurdu. 1936-1938 yılları arasındaysa terimlerle yani bir bilim, sanat, meslek dalı ya da bir konuyla ilgili kavramları anlatan sözcüklerle ilgili çalışmalar üzerine yoğunlaştı. Tüm bu çabaların amacı Türk dilini yabancı dillerin etkilerinden

kurtarmak ve dilde arılaşma sağlamaktı. Ayrıca bilim ve teknoloji alanında kullanılan terimleri sadeleştirmek, böylece bilim ve teknolojinin yaşamımıza girmesine katkıda bulunmak da amaçlardan biriydi.

Atatürk dilimize yeni Türkçe terimler kazandırma fikriyle 1936 yılında geometri alanında çalışmaya başladı. Bazı Fransızca geometri kitaplarını okudu ve ardından "Geometri" adlı bir kitap hazırladı. 1937 yılında tamamladığı bu kitapta Arapça ve Farsça kökenli birçok terime bulduğu Türkçe karşılıklar ve bu terimlerin tanımları yer alıyordu.

"Geometri" kitabı dil, bilim ve eğitim açısından önemli bir çalışmadır. İlk olarak 1937 yılında basılmış olan kitabın üzerinde yazar adı yoktur ancak kapağında "Geometri öğretenlerle, bu konuda kitap yazacaklara kılavuz olarak Kültür Bakanlığınca yayımlanmıştır." yazılıdır. Bu kitapta yer alan pek çok terim günümüzde de kullanılıyor.

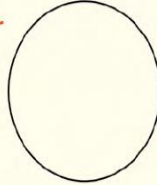
Atatürk 1937 yılında Sivas'a yaptığı bir ziyaret sırasında Sivas Lisesi'ne gitti. Lisedeki sınıflardan birinde o zamanki adıyla hendese yani geometri dersi işleniyordu. Atatürk tahtaya kaldırdığı öğrencilerden birinin Arapça kökenli bazı geometri terimlerini söylerken zorluk çektiğini gözlemledi. Bunun üzerine tebeşiri eline alıp tahtadaki Arapça sözcüklerin yerine Türkçe yeni terimleri kullanarak bir süre ders anlattı. Ardından ders kitaplarının birkaç ay içinde Türkçe terimlerle yeniden yazılıp okullara ulaştırılması konusunda çalışmalar başlattı.

İşte Atatürk'ün türettiği bazı geometri terimleri:

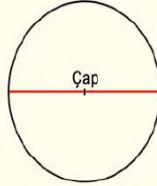
Murabba yerine **kare**

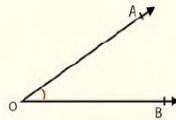
Muhit-i daire yerine **çember**

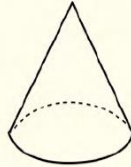
Kutur yerine **çap**

Zaviye yerine **açı**

Mahrut yerine **koni**

Seçil Güvenc Heper
Çizim: Pınar Büyükgöral

Bilim Çocuk 19

EK 15: Atatürk ve Bilim Etkinliği Çalışma Yaprağı

«İfade ederim ki düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan daha çok çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın gereklerine göre bilim ve teknik ve her türlü medeni buluşlardan azami derecede yararlanmak zorunludur.»

1) Atatürk yukarıdaki sözü ile bilim ve teknoloji ile ilgili neyin önemini belirtmek istemiştir?

.....

.....

.....

2) Atatürk'ün bilime katkıları;

a) «sizi birer kıvılcım olarak gönderiyorum, alevler olarak geri dönmelisiniz»

.....

b) "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır." (1931)

c) "Başka dillerdeki her bir sözcüğe karşılık olarak dilimizde en az bir sözcük bulmak ya da türetmek gerekir. Bu sözcükler kamuoyuna sunulmalı, böylece, yaygınlaşıp yerleşmesi sağlanmalıdır."

.....

d) "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir."

.....

e) "Büyük Türk ulusu bilgisizlikten, az emekle kısa yoldan ancak kendi ve soylu diline kolayca uyan böyle bir araçla sıyrılabilir. Bu okuma-yazma anahtarı ancak Latin kökünden alınan Türk alfabesidir."

.....

f) "Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir."

.....

g) "İstikbal göklerde. Göklerini koruyamayan uluslar, yarınlarından emin olamazlar."

.....

3) Atatürk bilim ve teknolojinin gelişmesine önem vermiştir; çünkü

EK 16: Öğrenci Günlükleri Yönergesi

Öğrenci Günlükleri Yönergesi

Sevgili öğrencim Gerçekleşen Düşler ünite süreci boyunca her bir dersimiz için görüşlerini yazacağın günlüklerinde sana fikir vermesi açısından aşağıda örnek cümleler yazılmıştır. Bu cümlelerden hareketle sosyal bilgiler dersi sürecine dair hissettiğin duygu ve düşüncelerini kendi cümlelerinle ifade etmelisin.

Not: Günlüğünü yazmaya başlarken dersin yapıldığı tarihi yazmayı unutma 😊

Ders öncesine dair tahminlerin var mıydı? Varsa nelerdir?

Nasıl bir ders süreci geçirdin?

Çocuk dergilerini kullanarak işlediğimiz ders sürecine dair düşüncelerin nelerdir?

Çocuk dergilerinden yararlanarak derse katılmak sende neler hissettirdi?

Ders sürecine dair dikkatini çeken durumlar var mıydı? Varsa nelerdir?

Çocuk dergilerinden yararlanmanın sosyal bilgiler dersi üzerindeki etkilerini tarif eder misin?

- Eklemek istediğin farklı düşünce ve duygularını da günlüğüne yazarak belirtebilirsin.

